

Mobilitātes progresā ziņojums

*Pārskats par augstāko izglītību
2018./19. ak. g.*

Eurydice ziņojums

Izglītība un
apmācība

Mobilitātes progresā ziņojums

Pārskats par
augstāko izglītību
2018./19. ak. g.

Eurydice ziņojums

Šo dokumentu ir publicējusi Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra (EACEA Izglītības un jaunatnes politikas analīzes nodaļa).

Lūdzu atsaukties uz šo publikāciju šādi:

European Commission/EACEA/Eurydice, 2020. Mobilitātes progresa ziņojums. Pārskats par augstāko izglītību, 2018./19. ak. g. Eurydice ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs.

PDF

EC-03-20-007-LV-N

ISBN 978-92-9484-381-4

doi:10.2797/790589

Teksta sagatavošana pabeigta 2019. gada decembrī.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2020. gads

© Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra, 2020. gads

Reproducēšana ir atļauta, ja tiek norādīts avots.

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency

Education and Youth Policy Analysis

Avenue du Bourget 1 (J-70 – Unit A7)

BE-1049 Brussels

E-pasts: eacea-eurydice@ec.europa.eu

Tīmekļa vietne: <http://ec.europa.eu/eurydice>

SATURA RĀDĪTĀJS

Attēlu saraksts	5
Kodi, saīsinājumi un akronīmi	7
Ievads	8
1. nodaļa. Informācija un konsultācijas	10
1.1. Ievads	10
1.2. Progresu ziņojuma dati	10
1.3. Mobilitātes progresu rādītājs	18
1.4. Nobeigums	19
2. nodaļa. Sagatavošanās svešvalodu lietošanai	21
2.1. Ievads	21
2.2. Progresu ziņojuma dati	21
2.3. Mobilitātes progresu rādītājs	26
2.4. Nobeigums	28
3. nodaļa. Stipendijas un aizdevumu pārnesamība	29
3.1. Ievads	29
3.2. Progresu ziņojuma dati	29
3.3. Mobilitātes progresu rādītājs	35
3.4. Nobeigums	37
4. nodaļa. Atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalībai mācību mobilitātē	38
4.1. Ievads	38
4.2. Progresu ziņojuma dati	38
4.3. Mobilitātes progresu rādītājs	44
4.4. Nobeigums	46
5. nodaļa. Studiju rezultātu atzīšana	47
5.1. Ievads	47
5.2. Progresu ziņojuma dati	48
5.3. Mobilitātes progresu rādītājs	53
5.4. Nobeigums	55
6. nodaļa. Kvalifikācijas atzīšana	56
6.1. Ievads	56
6.2. Progresu ziņojuma dati	57
6.3. Mobilitātes progresu rādītājs	60
6.4. Nobeigums	63
Nobeigums	64
Atsauces	67

Terminu vārdnīca	69
Pielikumi	75
I pielikums. Mācību mobilitātes stratēģijas un mērķi	75
II pielikums. Mācību mobilitātes stipendija	83
III pielikums. Mācību mobilitātes īpatsvars	89
Izdevuma veidotāji	97

ATTĒLU SARAKSTS

1. nodaļa. Informācija un konsultācijas	10
1.1. attēls Tādas augstākā līmeņa stratēģijas un apjomīgas rīcības programmas esamība, kas saistītas ar izejošās mobilitātes dalībnieku informēšanu un konsultēšanu, 2018./19. ak. g.	11
1.2. attēls Tādas institūcijas esamība, kurai ir deleģēts pienākums sniegt indivīdiem informāciju un konsultācijas par izejošās mobilitātes iespējām, 2018./19. ak. g.	13
1.3. attēls Tāda centralizēta tīmekļa portāla esamība, kas nodrošina galveno informāciju un konsultācijas par izejošās mobilitātes iespējām, 2018./19. ak. g.	14
1.4. attēls Institūcijas, kas piedāvā personalizētus ar izejošo mobilitāti saistītus pakalpojumus, 2018./19. ak. g.	15
1.5. attēls Ar mācību mobilitāti saistīto personalizēto pakalpojumu centralizēta pārraudzīšana un vērtēšana, 2018./19. ak. g.	16
1.6. attēls Multiplikatoru iesaistīšanās no valsts budžeta finansētās apjomīgās rīcības programmās, 2018./19. ak. g.	17
1.7. attēls Mobilitātes progresa pirmais rādītājs: informācija un konsultācijas par izejošo mācību mobilitāti, 2018./19. ak. g.	19
2. nodaļa. Sagatavošanās svešvalodu lietošanai	21
2.1. attēls Obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums vispārējā izglītībā (<i>ISCED 0–3</i>), 2018./19. māc. g.	23
2.2. attēls Laika posms, kurā vispārējās izglītības (<i>ISCED 0–3</i>) ieguvējiem vienlaikus jāapgūst vismaz divas svešvalodas, 2018./19. māc. g.	24
2.3. attēls Obligātās svešvalodu apguves ilguma atšķirības starp skolēniem, kuri iegūst vispārējo izglītību un PIA, 2018./19. māc. g.	25
2.4. attēls Mobilitātes progresa otrais rādītājs: gatavošanās mācību mobilitātei – svešvalodu prasmes, 2018./19. māc. g.	27
3. nodaļa. Stipendijas un aizdevuma pārnēsamība	29
3.1. attēls To studentu īpatsvars, kuri saņem valsts stipendiju, pirmais un otrais cikls, 2017./18. ak. g.	30
3.2. attēls Valsts stipendijas pārnēsamība, pirmais un otrais cikls, 2018./19. ak. g.	31
3.3. attēls To studentu īpatsvars, kuri izmanto valsts subsidētu aizdevumu, pirmais un otrais cikls, 2017./18. ak. g.	33
3.4. attēls Valsts subsidēta aizdevuma pārnēsamība, pirmais un otrais cikls, 2018./19. ak. g.	34
3.5. attēls Mobilitātes progresa trešais rādītājs: vietējās valsts stipendijas un valsts subsidēta aizdevuma pārnēsamība, 2018./19. ak. g.	36
4. nodaļa. Atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalībai mācību mobilitātē	38
4.1. attēls Kvantitatīvie mērķi attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās, 2018./19. ak. g.	39
4.2. attēls Pārraudzība attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās, 2018./19. ak. g.	41
4.3. attēls Valsts stipendijas veidā piešķirtais mobilitātes atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem, 2018./19. ak. g.	42
4.4. attēls Augstākā līmeņa ieteikumi vai stimuli, lai mudinātu augstākās izglītības iestādes īstenot pielāgotus pasākumus nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalības veicināšanai mobilitātes programmās, 2018./19. ak. g.	43
4.5. attēls Mobilitātes progresa ceturtais rādītājs: mobilitātes atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem, 2018./19. ak. g.	45
5. nodaļa. Studiju rezultātu atzīšana	47
5.1. attēls To augstākās izglītības iestāžu īpatsvars, kuras izmanto <i>ECTS</i> , pirmā un otrā posma programmas, 2018./19. ak. g.	49
5.2. attēls Prasība ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām, vērtējot <i>ECTS</i> īstenošanu, ņemot vērā 2015. gada „ <i>ECTS</i> lietotāja rokasgrāmatas” pamatprincipus	50
5.3. attēls Ar starptautisko mācību mobilitāti saistīto <i>ECTS</i> pamatprincipu pārraudzība, ko veic ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas, pēc izglītības sistēmu skaita, 2018./19. ak. g.	52

5.4. attēls	Ar starptautisko mācību mobilitāti saistīto <i>ECTS</i> pamatprincipu pārraudzība, ko veic ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas, pēc pamatprincipu skaita, 2018./19. ak. g.	53
5.5. attēls	Mobilitātes progresa piektais rādītājs: studiju rezultātu atzīšana augstākajā izglītībā, izmantojot <i>ECTS</i> , 2018./19. ak. g.	54
6. nodaļa. Kvalifikācijas atzīšana		56
6.1. attēls	Citās EAIT valstīs iegūtās augstākās izglītības kvalifikācijas automātiska atzīšana, 2018./19. ak. g.	58
6.2. attēls	Virzība uz automātisku augstākās izglītības kvalifikācijas atzīšanu, pēc izglītības sistēmu skaita, 2018./19. ak. g.	59
6.3. attēls	Politikas pasākumu īstenošana virzībā uz automātisku augstākās izglītības kvalifikācijas atzīšanu, 2018./19. ak. g.	60
6.4. attēls	Mobilitātes progresa sestais rādītājs: kvalifikācijas atzīšana studentu mobilitātes vajadzībām, 2018./19. ak. g.	62
Nobeigums		64
A attēls	Mobilitātes progresa rādītāji augstākajā izglītībā, 2018./19. ak. g.	65
Pielikumi		75
I pielikums. Mācību mobilitātes stratēģijas un mērķi		75
I.1. attēls	Augstākā līmeņa mācību mobilitātes stratēģijas, 2018./19. ak. g.	76
I.2. attēls	Kvantitatīvie mācību mobilitātes mērķi augstākajā izglītībā, 2018./19. ak. g.	77
I.3. attēls	Kvantitatīvo mācību mobilitātes mērķu pārraudzība augstākajā izglītībā, 2018./19. ak. g.	81
II pielikums. Mācību mobilitātes stipendijas		83
II.1. attēls	Nacionālās stipendijas izejošās un ienākošās mobilitātes atbalstam, 2018./19. ak. g.	84
III pielikums. Mācību mobilitātes īpatsvars		89
III.1. attēls	Izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvars – mobilo augstākās izglītības absolventu proporcija no visiem nosūtošās valsts absolventiem, pēc nosūtošās valsts, 2017. g.	90
III.2. attēls	Kredītpunktu mobilitāte, pēc mobilitātes programmas veida, <i>ISCED</i> 5–8, 2017. gads	92
III.3. attēls	Izejošās grāda mobilitātes īpatsvars – mobilo augstākās izglītības absolventu proporcija no visiem nosūtošās valsts absolventiem, pēc nosūtošās valsts, 2017. g.	93
III.4. attēls	Kopējā mobilitāte – absolventu izejošā kredītpunktu un grāda mobilitāte, <i>ISCED</i> 5–8, pēc nosūtošās valsts, 2017. g.	95

KODI, SAĪSINĀJUMI UN AKRONĪMI

Valstu kodi

EU/EU-28	Eiropas Savienība	CY	Kipra	UK	Apvienotā Karaliste
BE	Beļģija	LV	Latvija	UK-ENG	Anglija
BE fr	Beļģija – franču kopiena	LT	Lietuva	UK-WLS	Velsa
BE de	Beļģija – vācu valodas kopiena	LU	Luksemburga	UK-NIR	Ziemeļīrija
BE nl	Beļģija – flāmu kopiena	HU	Ungārija	UK-SCT	Skotija
BG	Bulgārija	MT	Malta		EEZ valstis un kandidātvalstis
CZ	Čehija	NL	Nīderlande	AL	Albānija
DK	Dānija	AT	Austrija	BA	Bosnija un Hercegovina
DE	Vācija	PL	Polija	CH	Šveice
EE	Igaunija	PT	Portugāle	IS	Islande
IE	Īrija	RO	Rumānija	LI	Lihtenšteina
EL	Grieķija	SI	Slovēnija	ME	Melnkalne
ES	Spānija	SK	Slovākija	MK	Ziemeļmaķedonija
FR	Francija	FI	Somija	NO	Norvēģija
HR	Horvātija	SE	Zviedrija	RS	Serbija
IT	Itālija			TR	Turcija

Statistika

(:) Dati nav pieejami (–) Neattiecas

Saīsinājumi un akronīmi

All	augstākās izglītības iestāde
EAIT	Eiropas augstākās izglītības telpa
EBTA	Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācija
ECTS	Eiropas kredītpunktu pārnese un uzkrāšanas sistēma
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
ENIC	Eiropas valstu akadēmiskās atzīšanas un mobilitātes informācijas centru tīkls
ESV	Eiropas standarti un vadlīnijas
ISCED	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
LK	Lisabonas konvencija
NARIC	nacionālie akadēmiskās atzīšanas informācijas centri Eiropas Savienībā
PIA	profesionālā izglītība un apmācība
UOE	UNESCO/OECD/Eurostat

IEVADS

Starpvalstu mobilitātes pieredze izglītības ieguves laikā daudzu jauniešu dzīvē ir būtisks stimuls. Tā palīdz augt gan personiskajā, gan akadēmiskajā ziņā, paplašina sociālo kontaktu loku, kā arī pilnveido starpkultūru un valodu prasmes. Visi šie aspekti labvēlīgi ietekmē jauniešu nodarbināmību (*European Commission*, 2014). Studentu mobilitāte ietekmē arī izglītības sistēmu un izglītības iestādes: liek tām aktīvāk domāt par darbību starptautiskā mērogā, paplašina to redzesloku un uzlabo piedāvātās izglītības kvalitāti kopumā.

Par spīti izglītības ieguvēju mobilitātes pievienotajai vērtībai un arvien plašākajām iespējām, virzību uz studentu, pētnieku un praktikantu brīvu pārvietošanos joprojām apgrūtina vairāki šķēršļi, piemēram, ne vienmēr studenti studijām ārzemēs var izmantot vietējo stipendiju un aizdevumu (tie nav pilnībā pārnesami), kvalifikācijas un kredītpunktu atzīšana bieži ir sarežģīta, informācija un konsultācijas par studijām ārzemēs ne vienmēr ir viegli pieejamas. Turklāt, lai studētu augstskolā, studentiem ir nepieciešamas labas svešvalodu prasmes. Lai novērstu mācību mobilitātes šķēršļus un dotu iespēju iegūt šo mācīšanās pieredzi lielākam studentu skaitam, ir jāveic sistēmiskas reformas.

Šī iemesla dēļ Eiropas Savienības Padome 2011. gadā ieteica ⁽¹⁾ dalībvalstīm īstenot strukturālas reformas, lai radītu pozitīvu vidi mācību mobilitātes atbalstam. Ieteikumā „Jaunatne kustībā” ir sniegtas arī mobilitātes progresa ziņojuma politiskās pamatnostādnes, kas var palīdzēt pārraudzīt Eiropas valstu progresu mācību mobilitātes sekmēšanā gan augstākajā izglītībā, gan sākotnējā profesionālajā izglītībā un apmācībā.

Mobilitātes progresa ziņojums pirmo reizi tika publicēts 2016. gadā kopīgā tiešsaistes platformā ⁽²⁾ pēc tam, kad bija veikta priekšizpēte gan par augstāko izglītību, gan sākotnējo profesionālo izglītību un apmācību. Turklāt progresa ziņojuma rādītāji par augstāko izglītību tika publicēti detalizētā *Eurydice* pārskata ziņojumā (*European Commission/EACEA/Eurydice*, 2016).

Šis ir pārskata ziņojuma otrais izdevums. Saskaņā ar Padomes ieteikumu tas sniedz aktualizētu informāciju par sešiem augstākās izglītības rādītājiem:

1. informācija un konsultācijas;
2. sagatavošanās svešvalodu lietošanai;
3. stipendijas un aizdevuma pārnesamība;
4. atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem;
5. studiju rezultātu atzīšana, izmantojot Eiropas kredītpunktu pārneses un uzkrāšanas sistēmu (*ECTS*);
6. kvalifikācijas atzīšana.

Tā kā mobilitātes progresa ziņojuma galvenais mērķis ir pārraudzīt politikas īstenošanas progresu, rādītāji ir saglabāti pēc iespējas līdzīgi 2016. gada izdevumā iekļautajiem rādītājiem, tomēr, ņemot vērā progresu politikas pamatnostādņu izstrādē, dažu rādītāju tvērumi ir mazliet mainīti, lai pilnīgāk varētu atspoguļot dažādus Padomes ieteikumā aktualizētos aspektus. Daži rādītāji ir iekļauti arī Boloņas progresa ziņojumā (skat. *European Commission/EACEA/Eurydice*, 2018b), tāpēc ir ņemtas vērā arī tajā veiktās izmaiņas, lai abi pārraudzības rīki būtu konsekventi.

Kā jau paredzams, šajā ziņojumā sniegtā informācija galvenokārt attiecas uz politiku, kas saistīta ar augstāko izglītību. Izņēmums ir nodaļa par sagatavošanos svešvalodas lietošanai, kurā ir aplūkota

⁽¹⁾ Padomes 2011. gada 28. jūnija ieteikums „Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”, OV C199, 7.7.2011.

⁽²⁾ Mobilitātes progresa ziņojuma platforma: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/mobility-scoreboard>.

svešvalodu apguve laika posmā no pirmsskolas izglītības līdz vidējās izglītības beigām, ieskaitot tās profesionālās izglītības programmas, kuru apguve dod tiesības sākt augstākās izglītības studijas. Lielākā daļa rādītāju neaprobežojas ar noteiktiem augstākās izglītības cikliem, tomēr daži rādītāju aspekti, jo īpaši tie, kas ir saistīti ar finansiālo atbalstu (pārnesamība, mērķatbalsts utt.) un *ECTS*, galvenokārt attiecas uz pirmo un otro ciklu.

Ziņojuma atsauces periods ir 2018./19. ak. g., un tajā ir sniegta informācija par visām 28 Eiropas Savienības dalībvalstīm, kā arī Albāniju, Bosniju un Hercegovinu, Šveici, Islandi, Lihtenšteinu, Melnkalni, Ziemeļmaķedoniju, Norvēģiju, Serbiju un Turciju.

Ziņojuma struktūra

Šajā ziņojumā ir sešas nodaļas, kas aptver katru no iepriekš minētajiem augstākās izglītības rādītājiem. Katrā nodaļā ir divas galvenās sadaļas. Sadaļā „Progresa ziņojuma dati” ir aplūkoti katru rādītāju veidojošie aspekti, pievēršot uzmanību atšķirīgajām pieejām, kas tiek izmantotas dažādās izglītības sistēmās. Kartēs ir redzama situācija visā Eiropā – ir parādītas atšķirības starp izglītības sistēmām un dažreiz arī reģioniem. Diagrammas un tabulas sniedz papildu informāciju.

Nākamajā sadaļā atsevišķie aspekti ir apvienoti kompleksā progresa ziņojuma rādītājā. Katru progresa ziņojuma rādītāju veido piecas krāsu kategorijas, kas aptver attiecīgus kritērijus jeb raksturlielumus. Tās izglītības sistēmas, kuras atbilst visiem kritērijiem, ir iekļautas tumši zaļajā kategorijā, savukārt tās, kuras neatbilst nevienam kritērijam, – sarkanajā kategorijā. Atkarībā no izpildīto kritēriju skaita ir izmantotas trīs papildu kategorijas: gaiši zaļa, dzeltena un oranža. Krāsu kategoriju kartē ir parādīts, kāda Eiropas valstīs ir situācija attiecībā uz katru rādītāju. Sadaļas beigās krāsu koda tabulā ir norādīti attiecīgie kritēriji pa kategorijām.

Ziņojumam ir arī trīs pielikumi. Pirmajos divos ir plašāk apskatītas politikas pamatnostādnes par mācību mobilitāti Eiropas valstīs, jo īpaši valstu mācību mobilitātes stratēģijas un mērķi (I pielikums) un nacionālās mācību mobilitātes stipendijas (II pielikums). Lai gan šie aspekti mobilitātes progresa ziņojuma rezultātu apkopojumā nav iekļauti, tie sniedz vērtīgu informāciju par augstākās izglītības mobilitātes politiku Eiropā.

III pielikumā ir sniegts pārskats par pašreizējām tendencēm kredītpunktu un grāda mobilitātes jomā, balstoties uz pieejamajiem datiem. Rādītājus ir aprēķinājis Kopīgais pētniecības centrs saskaņā ar *UNESCO/OECD/Eurostat* sniegtajiem datiem (skat. *Flisi and Sánchez-Barrioluengo*, 2018). Atsauces periods ir 2017. gads.

1. NODAĻA. INFORMĀCIJA UN KONSULTĀCIJAS

1.1. Ievads

Katram izglītības ieguvējam iesaistīšanās starpvalstu mobilitātē nozīmē sarežģītu lēmumu pieņemšanas un organizatorisko procesu. Lēmumu par to, uz kuru valsti un kuru augstākās izglītības iestādi doties, nosaka daudzi faktori, piemēram, valoda, studiju programma un tas, kā tā tiek mācīta. Raugoties tālāk nākotnē, dalībniekiem ir jāapsver, kā šī pieredze un studiju rezultāti tiks atzīti un novērtēti valsts, Eiropas vai starptautiskajā mērogā. Mobilitātes dalībniekiem ir arī nepieciešama informācija par ļoti praktiskiem jautājumiem, piemēram, par to, kādi organizatoriskie pasākumi jāveic, kā var sazināties ar studentu atbalsta dienestiem uzņemošajā izglītības iestādē, kādus padomus viņi sniedz, kādas ir mājokļa atrašanās iespējas utt. Ņemot vērā Eiropas valstu izglītības sistēmu un izglītības vides dažādību, kā arī valstu un iestāžu līmenī pastāvošās kārtības un piedāvāto iespēju daudzveidību, izšķiroša loma ir informācijas un konsultāciju pieejamībai, caurskatāmībai un kvalitātei (King, Findlay and Ahrens, 2010).

Līdz ar to ir pašsaprotami, ka informācija un konsultācijas par mācību mobilitāti ir viens no Padomes ieteikuma stūrakmeņiem ⁽³⁾. Dalībvalstis tiek aicinātas atvieglot informācijas pieejamību un pielāgot šo informāciju konkrētu izglītības ieguvēju grupu un indivīdu vajadzībām. Tāpat tās tiek mudinātas maksimāli izmantot informācijas izplatīšanas tīklus un apzināt jaunus, radošus un interaktīvus veidus informācijas izplatīšanai, saziņai un viedokļu apmaiņai ar jauniešiem un pārējām ieinteresētajām pusēm ⁽⁴⁾.

Padomes ieteikumā izcelta arī multiplikatoru pozitīvā loma informācijas pieejamības uzlabošanā, kā arī līdzinieku sniegto ieteikumu vērtība. Dalībvalstis tiek aicinātas sekmēt „tādu „informācijas izplatītāju” iesaistīšanos kā skolotāji, pasniedzēji, ģimenes, sociālie darbinieki darbam ar jauniešiem un jaunieši, kuri iepriekš guvuši mobilitātes pieredzi, lai iedvesmotu un motivētu jauniešus” rīkoties tāpat ⁽⁵⁾.

Saskaņā ar šī ieteikuma būtību un piedāvātajiem pasākumiem progresa ziņojuma pirmajā rādītājā ir analizēts, cik lielā mērā augstākās pārvaldes iestādes ir veikušas nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu pieejamu, caurskatāmu un pielāgotu informāciju un konsultācijas par mācību mobilitātes iespējām.

1.2. Progresa ziņojuma dati

Šajā sadaļā ir analizēti četri galvenie Padomes ieteikumā minētie aspekti un ir norādīts, vai attiecībā uz informācijas un konsultāciju sniegšanu studentiem par izejošo mācību mobilitāti ir veikts tālāk norādītais:

1. augstākās pārvaldes iestādes ir apstiprinājušas stratēģisku pieeju par informācijas un konsultāciju sniegšanu;
2. ir izveidoti centralizēti tīmekļa portāli, kas paredzēti informācijas un konsultāciju sniegšanai;
3. tiek sniegti, vērtēti un pārraudzīti personalizēti pakalpojumi;
4. multiplikatori ir iesaistīti valsts finansētās apjomīgās rīcības programmās.

Visi četri aspekti attiecas tikai uz izejošo mobilitāti, un ir vērtēti mobilajiem un potenciāli mobilajiem studentiem sniegtais atbalsts šajā jomā.

⁽³⁾ Padomes 2011. gada 28. jūnija ieteikums „Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”, OV C199, 7.7.2011., C199/4.

⁽⁴⁾ Turpat.

⁽⁵⁾ Turpat.

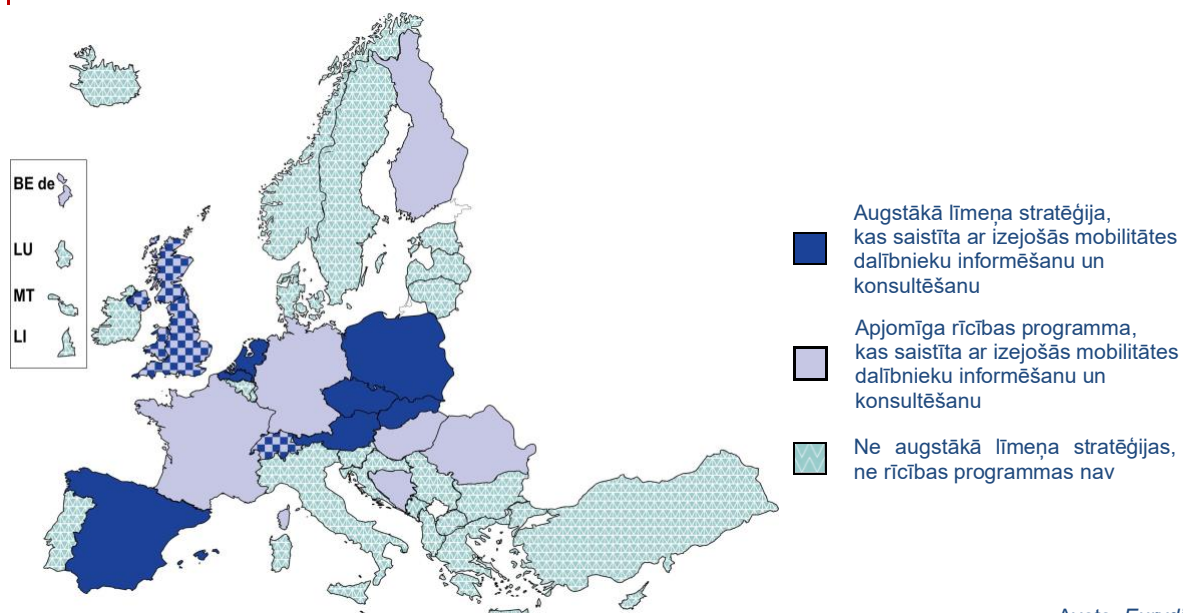
Stratēģijas, apjomīgas rīcības programmas un deleģēšana ārējām organizācijām

Plānojot un īstenojot saskaņotu politiku, kas studentiem atvieglotu piekļuvi informācijai par izejošo mācību mobilitāti, augstākās pārvaldes iestādes var izmantot dažādas pieejas. Reizēm tās pieņem stratēģiskus politikas dokumentus, kuros paredzēti ar informācijas un konsultāciju sniegšanu saistīti mērķi, tā norādot uz šī jautājuma politisko nozīmību augstākajā līmenī. Otra pieeja ir apjomīgas rīcības programmas īstenošana valsts vai reģionālā mērogā. Šādas apjomīgas rīcības programmas ir, piemēram, lielas reklāmas kampaņas vai valsts/reģionālo informācijas tīklu izveidošana. Trešā pieeja: atbildība par pakalpojumu plānošanu un sniegšanu šajā jomā tiek deleģēta konkrētai institūcijai. Neatkarīgi no izvēlēta varianta galvenais mērķis ir nodrošināt studentiem piemērotas informācijas un konsultāciju pieejamību, lai pirms starptautiskās mācību mobilitātes pieredzes ieguves, tās laikā un pēc tās viņi varētu izdarīt apzinātu izvēli. Šajā sadaļā ir aplūkotas visas trīs pieejas.

Stratēģijas un apjomīgas programmas

1.1. attēlā ir redzams to izglītības sistēmu pārskats, kurās attiecībā uz informācijas un konsultāciju sniegšanu ir pieņemta augstākā līmeņa stratēģija vai izstrādāta apjomīga rīcības programma. Ar terminu „augstākā līmeņa stratēģija” ir domāti oficiāli dokumenti, ko izstrādājušas augstākās pārvaldes iestādes, lai veiksmīgi sasniegtu vispārēju mērķi. Stratēģijā var būt pausta vīzija, definēti mērķi, nosauktas atbildīgās institūcijas un norādīti pieejamie finansējuma avoti; tajā var arī nebūt paredzēti praktiski veicamie pasākumi. Savukārt rīcības programmas nolūks ir īstenot praktiskus pasākumus, kurus par nepieciešamiem atzinusi augstākās pārvaldes iestāde. Dažkārt ar rīcības programmas palīdzību tiek īstenoti stratēģijas elementi.

1.1. attēls. Tādas augstākā līmeņa stratēģijas un apjomīgas rīcības programmas esamība, kas saistītas ar izejošās mobilitātes dalībnieku informēšanu un konsultēšanu, 2018./19. ak. g.

Lielākajā daļā valstu ir pieņemta augstākā līmeņa stratēģija, kas nodrošina ar izejošo mācību mobilitāti saistītās politikas stratēģisko virzību (skat. I pielikuma I.1. attēlu); tomēr informācijas un konsultāciju sniegšana studentiem parasti ir mazsvarīgs šo stratēģiju aspekts un dažos gadījumos tas vispār netiek aplūkots. Kā redzams 1.1. attēlā, apmēram ceturtdaļā no šajā ziņojumā ietvertajām izglītības sistēmām ir augstākā līmeņa stratēģija, kurā ir skaidras norādes par informācijas un konsultāciju sniegšanu studentiem saistībā ar izejošo mācību mobilitāti.

Sešās izglītības sistēmās (Austrijā, Apvienotajā Karalistē (visās četrās sistēmās) un Šveicē) jautājums par informācijas un konsultāciju sniegšanu saistībā ar izejošo mācību mobilitāti ir ietverts mācību mobilitātes stratēģijā. Apvienotā Karaliste ir vienīgā valsts, kur ir izejošajai mobilitātei veltīta īpaša stratēģija. Šī stratēģija tika pieņemta 2015./16. akadēmiskajā gadā un ir aktualizēta laika posmam no 2017. līdz 2020. gadam ⁽⁶⁾.

Piecās citās izglītības sistēmās (Beļģijas flāmu kopienā, Spānijā, Nīderlandē, Polijā un Somijā) jautājums par informācijas un konsultāciju sniegšanu saistībā ar izejošo mācību mobilitāti ir iekļauts augstākās izglītības internacionalizācijas stratēģijā. Lai gan informācijas sniegšana par izejošo mobilitāti šajās stratēģijās ir pieminēta, galvenā uzmanība tajās ir pievērsta tam, lai valsts augstākās izglītības sistēma būtu pievilcīgāka citām valstīm. Visbeidzot, Čehijā un Slovākijā jautājums par izejošo mobilitāti, kā arī informācijas un konsultāciju sniegšanu studentiem ir ietverts plašākā izglītības stratēģijā.

Apmēram ceturtdaļā izglītības sistēmu augstākās pārvaldes iestādes ir izstrādājušas apjomīgu rīcības programmu, kas saistīta ar informācijas un konsultāciju sniegšanu par izejošo mācību mobilitāti. Dažās valstīs rīcības programma papildina augstākā līmeņa stratēģiju (Apvienotajā Karalistē un Šveicē), savukārt citās tā ir atsevišķs dokuments (Beļģijas vācu kopienā, Vācijā, Francijā, Ungārijā, Rumānijā, Somijā, kā arī Bosnijā un Hercegovinā). Šīs apjomīgās rīcības programmas galvenokārt izpaužas kā komunikācijas kampaņas, kuru nolūks ir veicināt augstākās izglītības iestāžu studentu izejošo mobilitāti (piemēram, Vācijā, Rumānijā un Apvienotajā Karalistē). Francijā ir izveidots vietējo un reģionālo iestāžu informācijas tīkls, ar kura palīdzību visā valstī tiek īstenoti nozīmīgi pasākumi, lai studentus un ieinteresētās personas informētu par izejošās mācību mobilitātes iespējām.

Kopš 2015./16. ak. g. attiecībā uz stratēģijām un apjomīgām rīcības programmām lielas izmaiņas Eiropā nav notikušas. Austrijā 2016. gadā tika pieņemta Augstākās izglītības mobilitātes stratēģija, kurā ir paredzēts labāk informēt studentus pirms izejošās mācību mobilitātes. Ungārijā plašas informācijas kampaņas par izejošo mācību mobilitāti tiek īstenotas saistībā ar programmu *Campus Mundi*, kas tika pieņemta 2016. gadā. Beļģijas flāmu kopienā apjomīgās rīcības programmas, par kurām tika ziņots 2016. gadā, nav atjaunotas; tagad Beļģijas flāmu kopienā tiek izstrādāta jauna mācību mobilitātes stratēģija, kurai pēc tās pieņemšanas varētu tikt īstenota attiecīga informācijas kampaņa.

Informācijas un konsultāciju sniegšanas deleģēšana ārējām institūcijām

Daudzās valstīs uzdevums sniegt informāciju un konsultācijas par izejošās mācību mobilitātes jautājumiem tiek deleģēts ārējai un neatkarīgai centrālai institūcijai. Šī pieeja var papildināt stratēģiju un rīcības programmu, vai arī tā var būt vienīgā īstenotā pieeja.

Visās valstīs ir valsts aģentūra, kas koordinē tādas programmas kā *Erasmus+* un citas Eiropas finansētas programmas. Šādas aģentūras šajā ziņojumā nav analizētas, ja:

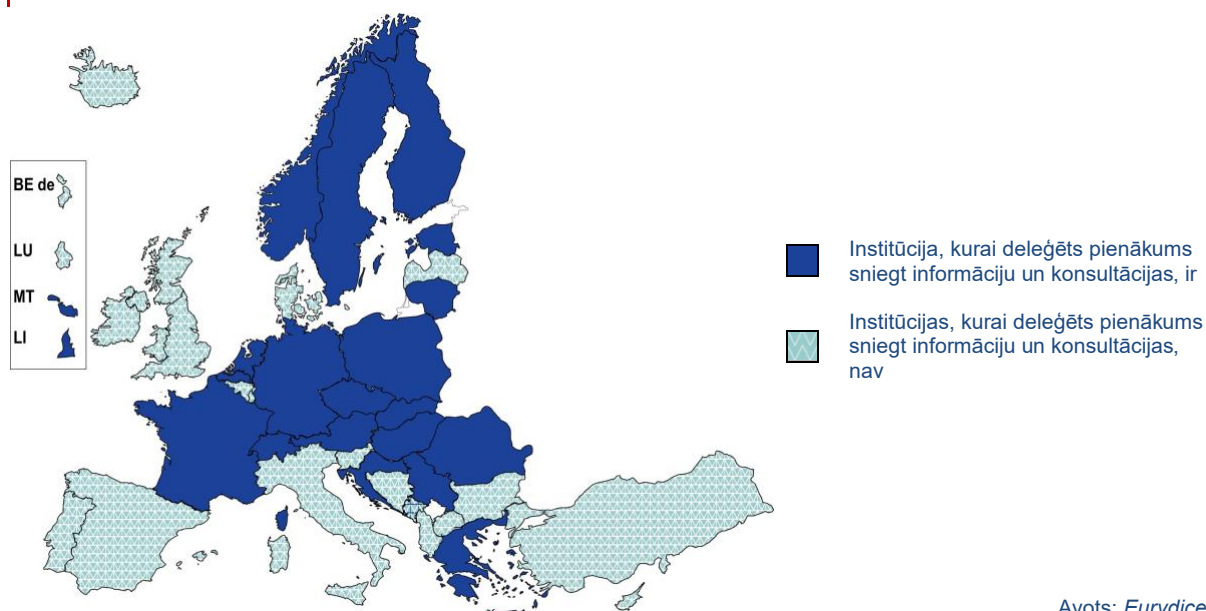
- to galvenais uzdevums ir šo programmu pārvaldība,
- to sniegtā informācija ir nepilnīga (piemēram, saistīta tikai ar pieejamo Eiropas Savienības finansējumu),
- tās galvenokārt sniedz informāciju organizācijām, nevis indivīdiem,
- tās nesniedz konsultācijas studentiem,

⁽⁶⁾ Apvienotās Karalistes stratēģija par studentu izejošo mācību mobilitāti: www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Pages/UK-Strategy-for-Outward-Student-Mobility-2017-2020.aspx.

- tās informē tikai ienākošās mācību mobilitātes studentus.

Kā redzams 1.2. attēlā, 21 izglītības sistēmā pienākums sniegt studentiem informāciju un konsultācijas par izejošo mācību mobilitāti ir deleģēts ārējai institūcijai, taču tās pilnvaras vienmēr ir plašākas nekā šī konkrētā joma. Beļģijas flāmu kopienā, Čehijā, Nīderlandē, Somijā un Lihtenšteinā ārējai institūcijai ir būtiska loma augstākās izglītības internacionalizācijas politikas īstenošanā vai koordinēšanā. Igaunijā, Grieķijā, Rumānijā un Somijā šī institūcija pārvalda dažādu veidu stipendijas, lai atbalstītu studijas dzimtenē un ārzemēs. Francijā, Horvātijā, Lietuvā, Ungārijā, Maltā, Austrijā, Šveicē, Norvēģijā un Serbijā ārējā institūcija pārvalda Eiropas un/vai pasaules mēroga mācību mobilitātes programmas un studentu informēšanas un konsultēšanas pienākums galvenokārt ir izveidojies saistībā ar to.

1.2. attēls. Tādas institūcijas esamība, kurai ir deleģēts pienākums sniegt individiem informāciju un konsultācijas par izejošās mobilitātes iespējām, 2018./19. ak. g.

Dažas valstis ziņo, ka kopš pēdējā ziņojuma publicēšanas 2016. gadā ir notikušas izmaiņas. Polijā 2017. gadā tika nodibināta Polijas Akadēmiskās apmaiņas aģentūra, lai sekmētu akadēmisko apmaiņu un starptautisko sadarbību. Viens no šīs aģentūras uzdevumiem ir sniegt studentiem informāciju un konsultācijas par mācību mobilitāti. Serbijā pienākums sniegt informāciju un konsultācijas par izejošo mobilitāti 2019. gada maijā tika oficiāli deleģēts fondam *Tempus* (fonds šo pakalpojumu ir sniedzis kopš 2017. gada septembra). Savukārt Apvienotajā Karalistē institūcija *Universities UK (International)*, kas iepriekš konsultēja tieši studentus, tagad ar atsevišķiem izglītības ieguvējiem vairs nedarbojas un ar mācību mobilitātes veicināšanu saistītu atbalstu sniedz augstākās izglītības iestādēm.

Tīmekļa portāli

Padomes ieteikumā ir skaidri norādīts, ka par vienu no galvenajiem avotiem, kas izglītības ieguvējiem sniedz informāciju un konsultācijas, jāklūst internetam, taču tas vien, ka informācija ir ievietota internetā, nebūt nenozīmē, ka tā ir labāk pieejama un ir skaidrāka vai izsmeļošāka. Piemēram, informācija var būt izklaidēta pa augstākās izglītības iestāžu tīmekļa vietnēm un to var būt grūti atrast. Tā var arī būt domāta organizācijām, nevis individiem un/vai attiekties tikai uz Eiropas Savienības iniciatīvām. Turklāt pieeja un saturs var atšķirties atkarībā no katras iestādes politikas, piemēram,

sniegtā informācija var būt ļoti vispārīga un aprobežoties ar izglītības sistēmu aprakstu, ziņām par dzīvošanas izmaksām citās valstīs, augstskolu sarakstiem u. tml.

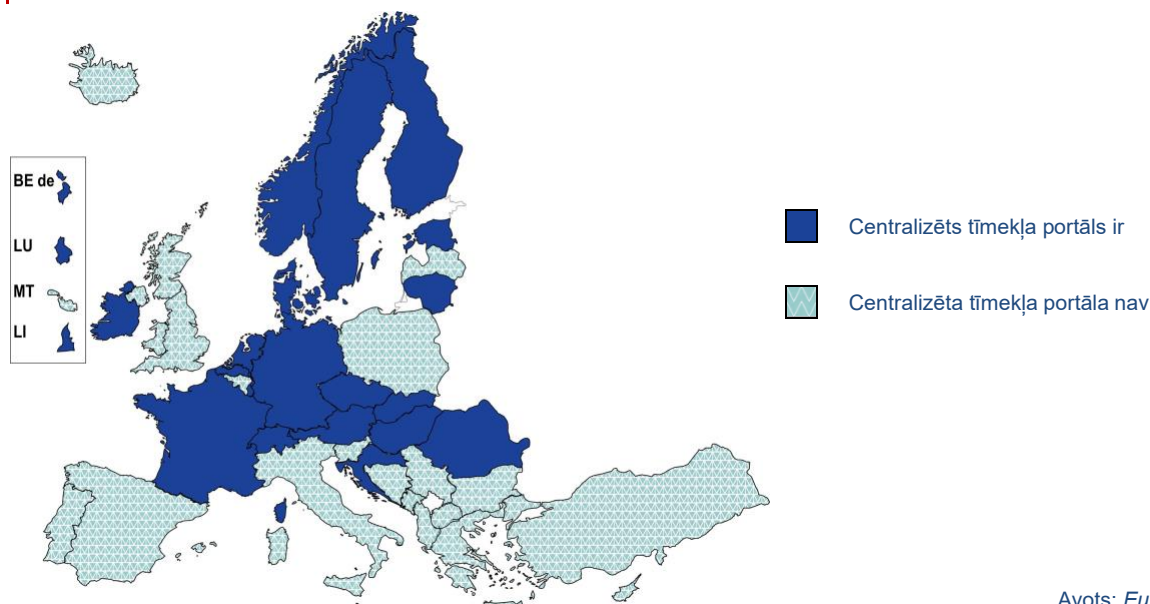
Tā kā internetā pieejamā informācija par mācību mobilitāti ir ļoti plaša, bija jānosaka vairāki šo rādītāju raksturojošie faktori. Tīmekļa portāla kritēriji ir šādi:

- tas pamatā ir veltīts mobilitātei un satur konkrētu informāciju par izejošo mobilitāti;
- tas sniedz informāciju par pieejamajām iespējām (neaprobežojoties ar Eiropas programmām); tas aptver valstis, kurās ir pieejamas mobilitātes iespējas, kā arī norāda to ilgumu, kandidātiem izvirzītās prasības, studiju pakāpi utt.;
- tas sniedz informāciju par pieteikšanās kārtību un norāda kontaktinformāciju sīkākas informācijas iegūšanai;
- tā ir centrālā vieta, kur var iegūt visu būtisko informāciju, tāpēc interesentiem nav jāaplūko citas vietnes, lai saprastu, kādas iespējas viņiem ir pieejamas.

Portāli potenciālajiem mobilitātes dalībniekiem var sniegt arī pielāgotu papildu informāciju, piemēram, par apmešanās iespējām, kredītpunktu un kvalifikācijas atzīšanu vai valodu kursiem uzņemošajā valstī. Lai gan šāda iespēja informācijas un konsultāciju kvalitāti uzlabo, rādītājā tā nav paredzēta kā obligāta prasība.

1.3. attēlā ir redzams, ka centralizēti tīmekļa portāli, kas atbilst minētajiem kritērijiem, ir pieejami 21 Eiropas valsts izglītības sistēmā.

1.3. attēls. Tāda centralizēta tīmekļa portāla esamība, kas nodrošina galveno informāciju un konsultācijas par izejošās mobilitātes iespējām, 2018./19. ak. g.

Horvātijas ⁽⁷⁾, Ungārijas ⁽⁸⁾, Austrijas ⁽⁹⁾ un Slovākijas ⁽¹⁰⁾ portālā informāciju var filtrēt. Filtrēšanu var veikt pēc šādiem kritērijiem: studiju pakāpe, uzņemošā valsts, mobilitātes ilgums un ar to saistītais finansējums. Dānijas ⁽¹¹⁾ un Somijas ⁽¹²⁾ portālā ir iekļauts arī multivides saturs, piemēram, videoklipi,

⁽⁷⁾ Skat.: www.stipendije.info.

⁽⁸⁾ Skat.: www.oszfondijkereso.hu.

⁽⁹⁾ Skat.: www.grants.at.

⁽¹⁰⁾ Skat.: <https://granty.saia.sk>.

⁽¹¹⁾ Skat.: www.gribverden.dk.

⁽¹²⁾ Skat.: www.maailmalle.net.

kuros izskaidrotas noteikta mācību mobilitātes veida iespējas un studentu stāstījumu par savu pieredzi.

Kopš 2016. gada šī joma ir attīstījies maz. Norvēģijā 2016. gadā ⁽¹³⁾ un Lietuvā 2019. gadā ⁽¹⁴⁾ tika izveidots jauns izejošās mobilitātes iespējām veltīts portāls. Turpretī Apvienotajā Karalistē centralizētie tīmekļa portāli, kas iepriekš studentiem sniedza informāciju un konsultācijas par izejošo mobilitāti, vairs nepastāv. Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) politikas izmaiņu dēļ jauno portālu nolūks saistībā ar izejošās mobilitātes organizēšanu ir atbalstīt augstākās izglītības iestādes un akadēmiskos mācībspēkus, nevis individuālus studentus. Skotijā ir slēgtas vietnes *Scotland goes global* un *Students without borders*.

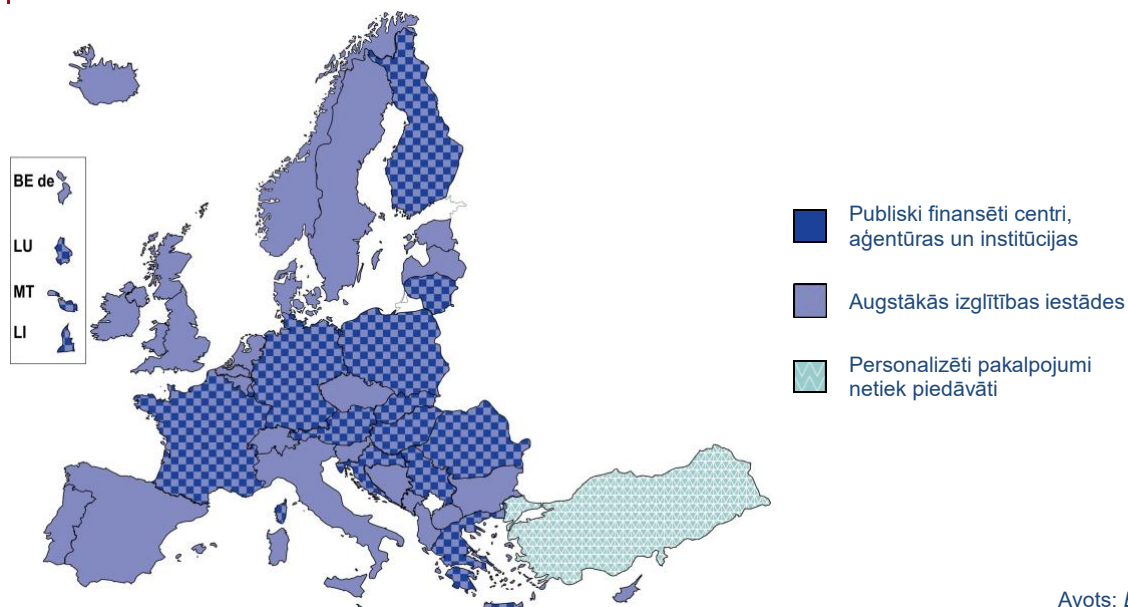
Personalizēto pakalpojumu sniegšana, pārraudzīšana un vērtēšana

Padomes ieteikumā ir arī skaidri izteikts aicinājums sniegt izglītības ieguvējiem konsultācijas par to, kā mācību mobilitātes iespējas vislabāk izmantot zināšanu, prasmju un kompetenču pilnveidošanai un kā izmantot ārzemēs iegūtās kompetences. Izteikts arī aicinājums palīdzēt izglītības ieguvējiem reintegrēties pēc ilgstošas uzturēšanās ārzemēs.

Tā kā jauniešu personiskie apstākļi ir ļoti dažādi, t. sk. atšķirīga sociālekonomiskā vide, papildu vajadzības, invaliditāte vai ģimenes situācija, viņiem bieži ir vajadzīgas personalizētas konsultācijas un praktisks atbalsts. Šādus pakalpojumus parasti sniedz specializēts personāls gan klātienē, gan tiešsaistē. Šie pakalpojumi var aptvert dažādas jomas, sākot no palīdzības administratīvo procedūru kārtošānā un finanšu pārvaldībā un beidzot ar individuālām konsultācijām studentiem invalīdiem.

Personalizēti pakalpojumi studentiem tiek sniegti visās izglītības sistēmās, izņemot Turciju (skat. 1.4. attēlu).

1.4. attēls. Institūcijas, kas piedāvā personalizētus ar izejošo mobilitāti saistītus pakalpojumus, 2018./19. ak. g.

Parasti šos pakalpojumus sniedz augstākās izglītības iestāžu starptautisko sakaru biroji. 15 izglītības sistēmās atbalsta sniegšana individuāliem studentiem ir uzticēta arī vienam vai vairākiem publiski

⁽¹³⁾ Skat.: www.utdanningiverden.no.

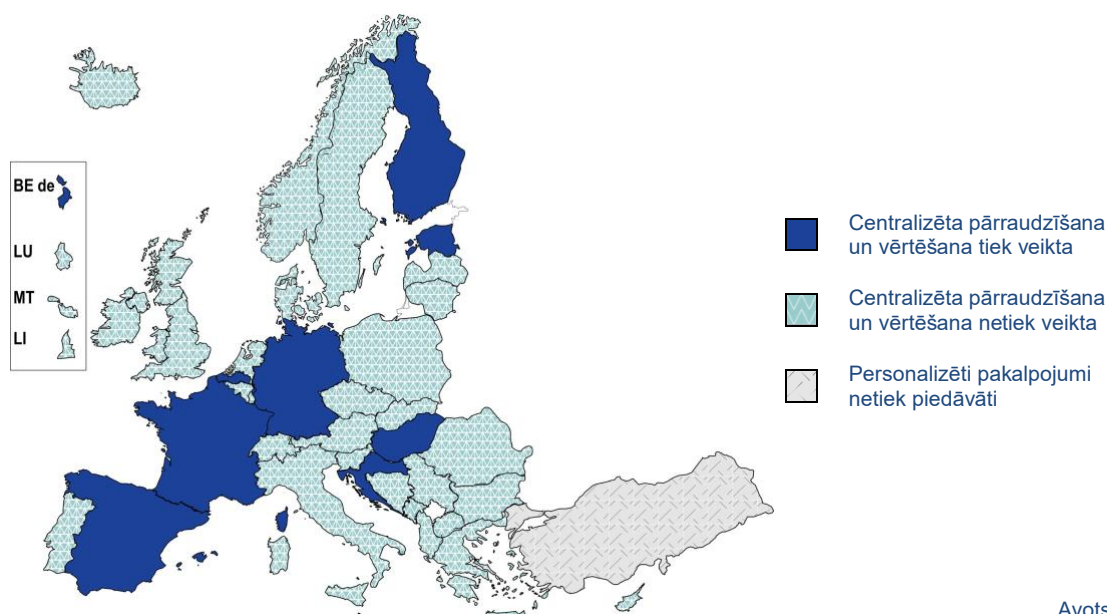
⁽¹⁴⁾ Skat.: www.stipendijos.lt/galimybes/.

finansētiem centriem vai aģentūrām, taču bieži šādi pakalpojumi aprobežojas ar konkrētām šo publisko institūciju pārvaldītām mācību mobilitātes programmām. Vairākās valstīs konsultācijas par izejošo mobilitāti indivīdiem tiek sniegtas plašāka pakalpojumu kompleksa ietvaros: Francijā to dara jauniešu centri ⁽¹⁵⁾, Maltā – centrs *Euroguidance*, bet Somijā – konsultāciju centri ⁽¹⁶⁾.

Ja personalizēto pakalpojumu sniegšana ir deleģēta augstākās izglītības iestādēm, pakalpojuma sniedzējs atrodas tuvu pakalpojuma saņēmējiem un labāk izprot viņu vajadzības. Tomēr šādas pieejas rezultātā rodas informācijas sadrumstalotība, kas var izraisīt atšķirīgus kvalitātes standartus un nevienlīdzīgas lietotāju iespējas, jo tās iestādes, kam ir vairāk resursu, studentiem spēj piedāvāt labākus pakalpojumus.

Šo potenciālo risku var novērst, regulāri un centralizēti pārraugot un vērtējot izglītības ieguvējiem piedāvātos pakalpojumus. 1.5. attēlā redzams: kaut arī personalizēto pakalpojumu sniegšana augstākās izglītības iestādēs ir plaši izplatīta, šo pakalpojumu kvalitāte sistemātiski tiek pārraudzīta tikai deviņās izglītības sistēmās.

1.5. attēls. Ar mācību mobilitāti saistīto personalizēto pakalpojumu centralizēta pārraudzīšana un vērtēšana, 2018./19. ak. g.

Eiropā ir divas galvenās personalizēto pakalpojumu pārraudzīšanas un vērtēšanas pieejas. Beļģijas flāmu un vācu valodas kopienā, Spānijā, Francijā, Horvātijā un Somijā šo uzdevumu veic ārēja kvalitātes nodrošināšanas aģentūra, kas pārbauda augstākās izglītības iestāžu un/vai programmu kvalitāti un izmanto noteiktus personalizēto pakalpojumu kvalitātes kritērijus. Vācijā, Igaunijā un Ungārijā ārējā institūcija (skat. 1.2. attēlu) pārrauga pati savu personalizēto pakalpojumu kvalitāti un dažreiz arī augstākās izglītības iestāžu piedāvāto pakalpojumu kvalitāti. Parasti tā tiešsaistē aptaujā studentus, kuri ir piedalījušies vai gatavojas piedalīties izejošajā mācību mobilitātē un ir izmantojuši šos pakalpojumus.

Horvātija, Ungārija un Somija ziņo, ka kopš 2015./16. ak. g. šajā jomā noticis progress. Horvātijā un Somijā nesen ir pārskatīta augstākās izglītības iestāžu ārējās kvalitātes nodrošināšanas sistēma un tagad tajā ir oficiāli iekļauta arī informācijas un konsultāciju sniegšanas pakalpojumu

⁽¹⁵⁾ Skat.: www.cidj.com/partir-a-l-etranger/etudier-a-l-etranger.

⁽¹⁶⁾ Skat.: www.kohtaamo.info/mista-on-kyse-.

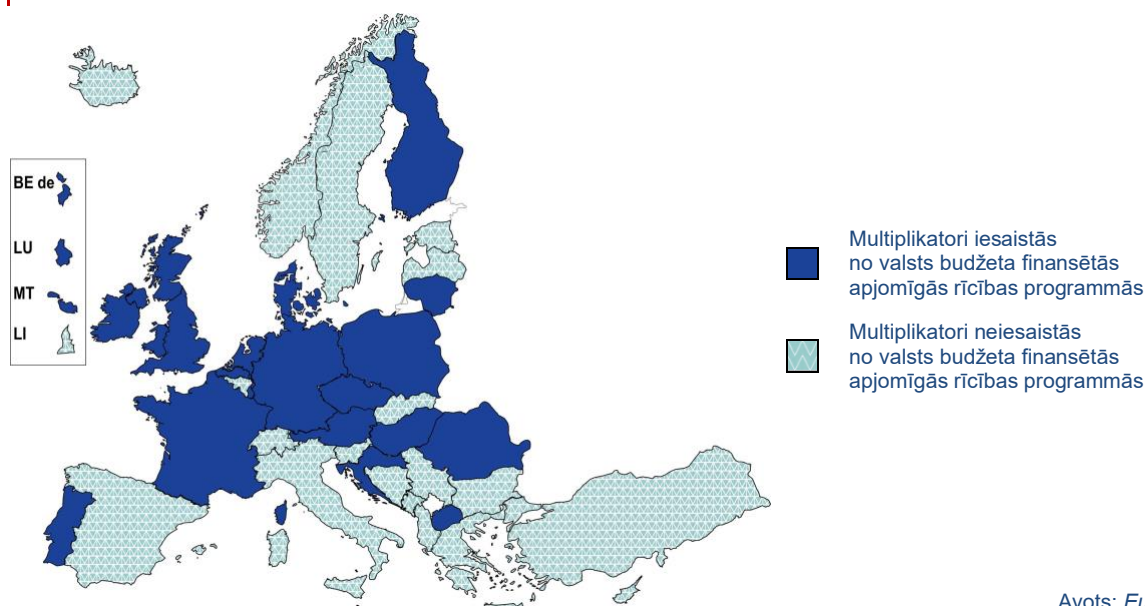
vērtēšana. Savukārt Ungārijā ir ieviestas studentu aptaujas, lai regulāri pārraudzītu personalizēto pakalpojumu kvalitāti.

Multiplikatoru iesaistīšana

Ar terminu „multiplikatori” šajā ziņojumā ir jāsaprot personas, kas ir mācījušās ārzemēs vai kas šajā procesā bijušas iesaistītas netieši (skolotāji, ģimenes locekļi u. c.). Multiplikatoriem ir būtiska loma mobilitātes kultūras attīstībā. Līdzinieki un citi nozīmīgi cilvēki ar netiešu mācību mobilitātes pieredzi var motivēt studentus šādu pieredzi iegūt.

Kaut arī multiplikatoriem ir liels potenciāls, tikai aptuveni pusē izglītības sistēmu viņi tiek iesaistīti apjomīgās, no valsts budžeta finansētās rīcības programmās (skat. 1.6. attēlu). Vairumā gadījumu viņi piedalās nacionālā mēroga izstādēs vai informatīvajos pasākumos par mobilitāti. Piemēram, Lietuvā un Ungārijā bijušie *Erasmus+* studenti piedalās iniciatīvā „Atpakaļ uz skolu”: viņi apmeklē vidusskolas, lai skolēnus informētu par mācību mobilitātes iespējām.

1.6. attēls. Multiplikatoru iesaistīšanās no valsts budžeta finansētās apjomīgās rīcības programmās, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Multiplikatori arvien vairāk parādās tiešsaistes reklāmas materiālos. Centralizētajos interneta portālos tiek publicētas viņu atsauksmes – ziņojumi, videomateriāli, blogi un raksti. Viņi dalās pieredzē arī valsts iestāžu sociālo mediju platformās. Piemēram, Dānijā, Ungārijā, Maltā un Somijā centralizētajos tīmekļa portālos un sociālajos tīklos tiek ievietoti videomateriāli, kuros pieredzē dalās mācību mobilitāti izmantojušie studenti, kā arī skolotāji un slavenības.

Interesanti, ka par multiplikatoru iesaistīšanu valstis galvenokārt ziņo saistībā ar *Erasmus+* mācību mobilitātes veicināšanu un vairums valstu paļaujas, ka pieredzē dalīsies bijušie studenti. Vislielāko ietekmi uz studentiem, kas apsver iespēju iegūt mācību mobilitātes pieredzi, atstāj līdzinieki, tomēr arī netieši iesaistītās personas – skolotāji un ģimene – ir multiplikatori, kurus varētu iesaistīt apjomīgās rīcības programmās.

Kopš 2015./16. ak. g. izmaiņu attiecībā uz multiplikatoriem nav.

1.3. Mobilitātes progresa rādītājs

Mobilitātes progresa pirmajā rādītājā (skat. 1.7. attēlu) ir atspoguļots tas, vai izglītības sistēmām ir raksturīgi četri elementi, kas saistīti ar Padomes ieteikumā paredzēto informācijas un konsultāciju sniegšanu par izejošo mobilitāti:

1. tāda augstākās pārvaldes iestādes izstrādāta visaptveroša stratēģija, kurā noteikta informācijas un konsultāciju sniegšanas ievirze, vai no valsts budžeta finansēta apjomīga rīcības programma, kuras mērķis ir informēt un konsultēt izglītības ieguvējus, vai ārēja institūcija, kurai deleģēts pienākums informēt un konsultēt izglītības ieguvējus (skat. 1.1. un 1.2. attēlu);
2. no valsts budžeta finansēts centralizēts tīmekļa portāls, kura saturs lielā mērā veltīts mācību mobilitātes jautājumiem, īpaši pievēršoties izejošajai mobilitātei (skat. 1.3. attēlu);
3. no valsts budžeta finansēti personalizēti pakalpojumi, kas nodrošina ieteikumus, konsultācijas un informāciju, un šo pakalpojumu pārraudzīšanas un vērtēšanas mehānismi (skat. 1.4. un 1.5. attēlu);
4. multiplikatoru iesaistīšanās no valsts budžeta finansētās apjomīgās rīcības programmās, kas saistītas ar informēšanu un konsultēšanu par mācību mobilitāti (skat. 1.6. attēlu).

Mobilitātes progresa rādītāju veido piecas kategorijas ar dažādu krāsojumu: tumši zaļā krāsa norāda, ka izglītības sistēmā ir visi četri elementi, savukārt sarkanā krāsa norāda, ka nav neviena no tiem. Trīs pārējās kategorijas (gaiši zaļā, dzeltenā un oranžā) norāda, ka trūkst viena vai vairāku elementu.

Tumši zaļā kategorija. Visiem minētajiem kritērijiem atbilst Beļģijas vācu valodas kopiena un flāmu kopiena, Vācija, Francija, Horvātija, Ungārija un Somija.

Gaiši zaļā kategorija. Sešās izglītības sistēmās ir izpildīti trīs no četriem kritērijiem. Čehijā, Lietuvā, Nīderlandē, Austrijā un Rumānijā nav izstrādāta centralizēta pieeja personalizēto pakalpojumu pārraudzīšanai un vērtēšanai. Igaunijā multiplikatori nav iesaistīti no valsts budžeta finansētās apjomīgās rīcības programmās, jo šādu rīcības programmu nav.

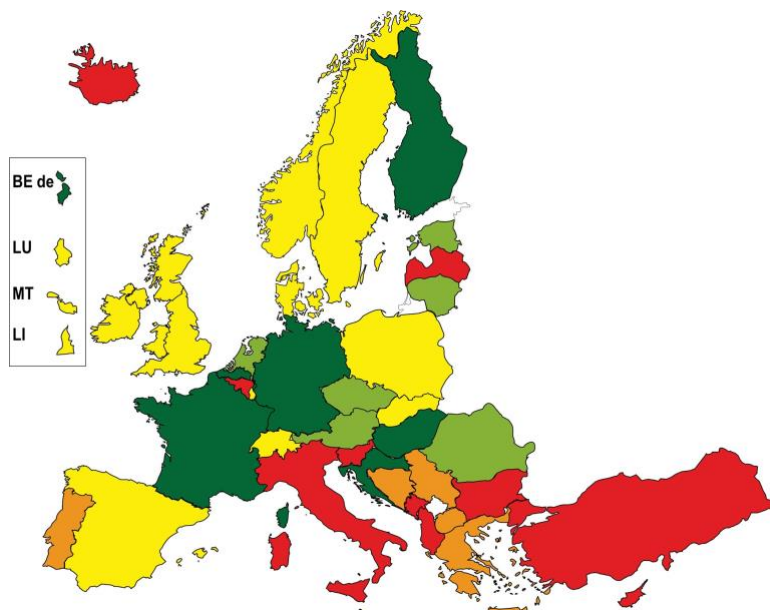
Dzeltenā kategorija. Piecpadsmit izglītības sistēmās ir izpildīti divi no četriem kritērijiem. Lielākajā daļā no tām ir augstākā līmeņa stratēģija, apjomīga rīcības programma vai ārēja institūcija, kurai deleģēts pienākums informēt un konsultēt izglītības ieguvējus, taču nav skaidra modeļa attiecībā uz pārējiem kritērijiem. Vairākās izglītības sistēmās netiek veikta centralizēta personalizēto pakalpojumu pārraudzība.

Oranžā kategorija. Piecās izglītības sistēmās, kurās ir izpildīts tikai viens kritērijs, vai nu tiek īstenota augstākā līmeņa stratēģija vai apjomīga rīcības programma, vai ir institūcija, kurai deleģēts pienākums informēt un konsultēt izglītības ieguvējus, vai arī multiplikatori ir iesaistīti no valsts budžeta finansētās apjomīgās rīcības programmās.

Sarkanā kategorija. Desmit izglītības sistēmās nav izpildīts neviena no aplūkotajiem kritērijiem (Beļģijas franču kopienā, Bulgārijā, Itālijā, Kiprā, Latvijā, Slovēnijā, Albānijā, Islandē, Melnkalnē un Turcijā).

Kopš 2015./16. ak. g. dažas valstis politikas maiņas dēļ ir nonākušas citā kategorijā. Horvātijā, Ungārijā un Somijā tagad sistemātiski tiek vērtēti personalizētie pakalpojumi, savukārt Lietuvā un Norvēģijā ir izveidots jauns, centralizēts tīmekļa portāls. Turpretī Apvienotajā Karalistē studentiem paredzētu centralizēto interneta portālu vairs nav.

1.7. attēls. Mobilitātes progressa pirmais rādītājs: informācija un konsultācijas par izejošo mācību mobilitāti, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Mobilitātes progressa rādītāja kategorijas

	<p>Informācija un konsultācijas par izglītības ieguvēju mobilitātes iespējām – izpildīti visi četri tālāk minētie kritēriji:</p> <ul style="list-style-type: none"> ir tāda augstākās pārvaldes iestādes izstrādāta visaptveroša mobilitātes stratēģija, kurā noteikta informācijas un konsultāciju sniegšanas ievirze, VAI <ul style="list-style-type: none"> ir no valsts budžeta finansēta apjomīga rīcības programma, kuras mērķis ir informēt un konsultēt izglītības ieguvējus, VAI <ul style="list-style-type: none"> ir ārēja institūcija, kurai deleģēts pienākums informēt un konsultēt izglītības ieguvējus; ir no valsts budžeta finansēts centralizēts un mācību mobilitātes jautājumiem veltīts tīmekļa portāls, kas īpaši pievēršas izejošajai mobilitātei; tiek sniegti no valsts budžeta finansēti personalizēti pakalpojumi, kas nodrošina ieteikumus, konsultācijas un informāciju, kā arī ir izstrādāti šo pakalpojumu kvalitātes pārraudzīšanas un vērtēšanas mehānismi; multiplicatori iesaistās no valsts budžeta finansētās apjomīgās rīcības programmās, kas saistītas ar informācijas un konsultāciju sniegšanu par mācību mobilitāti.
	Izpildīti trīs no četriem minētajiem kritērijiem.
	Izpildīti divi no četriem minētajiem kritērijiem.
	Izpildīts viens no četriem minētajiem kritērijiem.
	Nav izpildīts neviens no četriem minētajiem kritērijiem.

1.4. Nobeigums

Informācijas un konsultāciju sniegšanai par izejošo mācību mobilitāti ir izšķiroša nozīme, gatavojot studentus dalībai mācību mobilitātē un tam, lai viņi no tās gūtu maksimālu labumu. Tas ir arī svarīgs faktors, kas veicina iekļautību, jo informācija nodrošina labāku mācību mobilitātes pieejamību visiem studentiem. Šādu atbalstu īpaši var novērtēt studenti ar papildu vai speciālām izglītības vajadzībām vai studenti no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides. Mobilitātes progressa ziņojuma pirmais rādītājs liecina, ka tikai trešdaļā izglītības sistēmu augstākās pārvaldes iestādes īsteno lielāko daļu no aplūkotajiem politikas pasākumiem. Visvairāk šajā jomā ir jāpiestrādā Eiropas dienvidu valstīm.

Lai varētu sniegt atbilstošu informāciju un konsultācijas par izejošo mācību mobilitāti, liela nozīme ir augstākās pārvaldes iestāžu norādījumiem. Tajās izglītības sistēmās, kur augstākās pārvaldes iestādes nav formulējušas visaptverošu stratēģiju, aizsākušas apjomīgu programmu vai deleģējušas atbildību ārējai institūcijai (apmēram trešdaļā izglītības sistēmu), bieži trūkst arī citu ES līmenī ieteikto

informācijas un konsultāciju sniegšanas pasākumu – centralizēta tīmekļa portāla, personalizētu pakalpojumu un multiplikatoru iesaistīšanas.

Pārsteidzoši ir arī tas, ka vairumā valstu centralizēta interneta portāla potenciāls tiek izmantots nepilnīgi. Laikā, kad jaunieši arvien vairāk laika pavada digitālajā vidē, centralizēta informācijas un konsultāciju sniegšana tiešsaistē varētu uzlabot informācijas pieejamību par mācību mobilitātes iespējām, palielināt mobilitātes īstenotāju skaitu un samazināt informācijas sniegšanas izmaksas.

Visbeidzot, viens no mobilitātes progresa ziņojuma rādītāja elementiem – personalizēto pakalpojumu pārraudzīšana un vērtēšana – ir īstenots sevišķi maz. Lai gan augstākās izglītības iestādes personalizētus pakalpojumus sniedz gandrīz visās izglītības sistēmās un dažās sistēmās ir iesaistītas arī citas valsts institūcijas, tikai aptuveni piektdaļā no tām tiek sistemātiski pārraudzīta un vērtēta šo pakalpojumu kvalitāte. Līdz ar to informācijas un konsultāciju sniegšanas pakalpojumu kvalitāte kļūst atkarīga no pašu augstākās izglītības iestāžu stratēģijas, resursiem un interesēm.

2. NODAĻA. SAGATAVOŠANĀS SVEŠVALODU LIETOŠANAI

2.1. Ievads

Valodu apguve ir būtiska starptautiskās mobilitātes pieredzes daļa. Mobilitātes programmu dalībnieki īpaši uzsver to, cik ļoti uzlabojušās viņu svešvalodu prasmes (*European Commission, 2014*). Vienlaikus vairākās Eiropas valstīs liela daļa studentu uzskata, ka viņu nepietiekamās svešvalodu prasmes ir būtisks šķērslis, kas viņus attur no došanās uz ārzemēm (*Hauschildt, Vögtle and Gwosć, 2018, 233.–234. lpp.*).

Eiropas Padome savā ieteikumā atzīst, cik svarīgi ir sākt valodu apguvi „izglītības sākumposmos”, un mudina dalībvalstis „gan vispārējā izglītībā, gan profesionālajā izglītībā” veicināt „kvalitatīvu valodas un kultūras prasmju apguvi saistībā ar gatavošanos mobilitātei”⁽¹⁷⁾. Līdztekus svešvalodu prasmēm ieteikumā uzmanība pievērsta arī citām noderīgām prasmēm un kompetencēm, t. sk. digitālajām pamatprasmēm⁽¹⁸⁾. Šo prasmju apguve ļauj studentiem ne tikai labi sagatavoties mācībām ārzemēs, bet arī „izmantot jaunas virtuālās mobilitātes iespējas, kuras papildina fizisko mobilitāti”⁽¹⁹⁾. Digitālās prasmes ir nozīmīgas, tomēr svarīgākās, gatavojoties mācību mobilitātei, ir svešvalodu prasmes. Šī iemesla dēļ mobilitātes progresa otrais rādītājs pievēršas vienīgi jautājumam par gatavošanos svešvalodu lietošanai, tā uzsverot šī aspekta būtisko lomu izglītības ieguvēju nodrošināšanā ar prasmēm, kuras nepieciešamas, lai gūtu maksimālu labumu no studijām ārvalstīs.

2.2. Progresa ziņojuma dati

Šajā sadaļā ir pētīti progresa ziņojuma otrā rādītāja pamatā esošie dati: ir aplūkota valstu pieeja attiecībā uz obligāto svešvalodu apguvi skolā no pirmsskolas izglītības līdz vidējās izglītības beigām. Precīzāk, šis rādītājs analizē obligātās svešvalodu apguves *ilgumu*, t. i., laika posmu, kurā tā pieejama visiem skolēniem, kas iegūst pilna laika vispārējo vai profesionālo izglītību.

Šis rādītājs ir cieši saistīts ar 2002. gada Barselonas Eiropadomes secinājumiem⁽²⁰⁾, kuri aicina rīkoties, lai uzlabotu skolēnu pamatprasmes, mācot vismaz divas svešvalodas jau no agrīna vecuma. Šī mērķa pamatā ir izpratne par to, cik būtiski ir, lai skolēni pēc iespējas ilgāku laiku veļtītu svešvalodu apguvei. Lai gan valodu prasmi ietekmē daudzi faktori (mācīšanas metodes, skolotāju un skolēnu motivācija, skolēnu sociālekonomiskie apstākļi, skolēniem ikdienā pieejamās valodu apguves iespējas u. c.), dati liecina, ka, sākot mācīties svešvalodas agrīnā vecumā, kā arī apgūstot vairākas svešvalodas, tiek panāktas augstāka līmeņa valodu prasmes (*European Commission, 2012, 11. lpp.*).

Minēto iemeslu dēļ šajā nodaļā ir analizēts kopējais gadu skaits, kuru laikā visiem skolēniem ir jābūt:

- vismaz viena obligātā svešvaloda un
- vismaz divas svešvalodas vienlaikus.

Kopējais obligātās svešvalodu apguves ilgums tiek aprēķināts no pirmsskolas izglītības sākuma līdz vidējās izglītības beigām. Šajā ziņā tomēr jāņem vērā divi aspekti. Pirmkārt, visās Eiropas valstīs pirmsskolas izglītība vismaz daļēji tiek īstenota jau pirms obligātās izglītības sākuma. Svešvalodu apguve neobligātajā pirmsskolas izglītības posmā ir ņemta vērā tad, ja ir izpildīti divi nosacījumi: a) svešvaloda ir jābūt visiem iesaistītajiem audzēkņiem; b) izglītības pārvaldes iestādes ir

(17) Padomes 2011. gada 28. jūnija ieteikums „Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”, OV C199, 7.7.2011., C199/3.

(18) Turpat.

(19) Turpat.

(20) Prezidentūras secinājumi, Barselonas Eiropadome, 2002. gada 15.–16. marts, 19. lpp.

apņēmušās garantēt vietu pirmsskolas izglītības iestādē visiem bērniem, kuru vecāki to pieprasa ⁽²¹⁾. Otrkārt, lielākajā daļā valstu vidējās izglītības posms pārsniedz obligātās izglītības robežas. Šajos gadījumos svešvalodu apguve tomēr ir uzskatīta par obligātu, ja šī prasība attiecas uz visiem iesaistītajiem skolēniem.

Tā kā mobilitātes progresā ziņojums ir saistīts ar izejošo mobilitāti augstākajā izglītībā, šajā rādītājā ir ņemti vērā tikai tie izglītības ceļi, pēc kuru beigšanas var sākt *augstākās izglītības studijas*. Konkrētāk – ir analizētas minimālās valodu apguves prasības:

- vispārējā izglītībā līdz vidējās izglītības beigām un
- vidējās izglītības otrā posma profesionālajās programmās, kuru apguve ļauj sākt augstākās izglītības studijas ⁽²²⁾.

Attiecībā uz profesionālo izglītību šis rādītājs ir veidots, apkopojot informāciju par visplašāk pieejamajām programmām. Tas nozīmē, ka nav ņemtas vērā tādas programmas vai izglītības ceļi, kas tiek piedāvāti specifiskās izglītības iestādēs (piemēram, tēlotājmākslas un aktiermākslas programmas). Nav ņemtas vērā arī pieaugušo izglītības programmas, speciālās izglītības programmas un tādi izglītības ceļi, ko izvēlas ļoti maz skolēnu.

Obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums vispārējā izglītībā

Kā paskaidrots iepriekš, pirmais būtiskais faktors, kas jāņem vērā, ir svešvalodu apguves kopējais ilgums, tāpēc šajā sadaļā ir analizēts obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums no pirmsskolas izglītības līdz vispārējās vidējās izglītības beigām.

Galvenā uzmanība analizē ir pievērsta izglītības pārvaldes iestāžu noteiktajām minimālajām prasībām, t. i., minimālajam obligātās svešvalodu apguves ilgumam visiem skolēniem, kaut arī daži skolēni svešvalodas, iespējams, apgūst ilgāk.

Arī tas, ka dažādās valstīs svešvaloda tiek mācīta vienādu gadu skaitu, nebūt nenozīmē vienādu svešvalodas apguves apjomu, jo mācību stundu skaits var ievērojami atšķirties (skat. *European Commission/EACEA/Eurydice*, 2019b). Turklāt iespējams, ka visu obligātās svešvalodu apguves laiku skolēni nemācās vienu un to pašu valodu: viņi var mācīties vairākas svešvalodas īsāku laika periodu. Lai vai kā, obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums – neatkarīgi no mācību stundu skaita un/vai tā, vai skolēni mācās vienu un to pašu valodu ilgāku laiku vai vairākas valodas īsāku laiku, – ļauj labi novērtēt to, cik agri svešvalodas mācīšana Eiropas valstīs tiek sākota, un savā ziņā arī mācīšanas vienmērīgumu.

Kā redzams 2.1. attēlā, vairāk nekā pusē šajā ziņojumā aplūkoto izglītības sistēmu (26 sistēmās) visiem skolēniem vispārējās izglītības ieguves laikā svešvaloda ir jāapgūst 10–12 gadus. Ilgāku laiku svešvaloda obligāti jāapgūst septiņās izglītības sistēmās, proti, 16 gadus Luksemburgā un Polijā ⁽²³⁾, 15 gadus Beļģijas vācu valodas kopienā un 13 gadus Itālijā, Rumānijā, Melnkalnē un Ziemeļmaķedonijā.

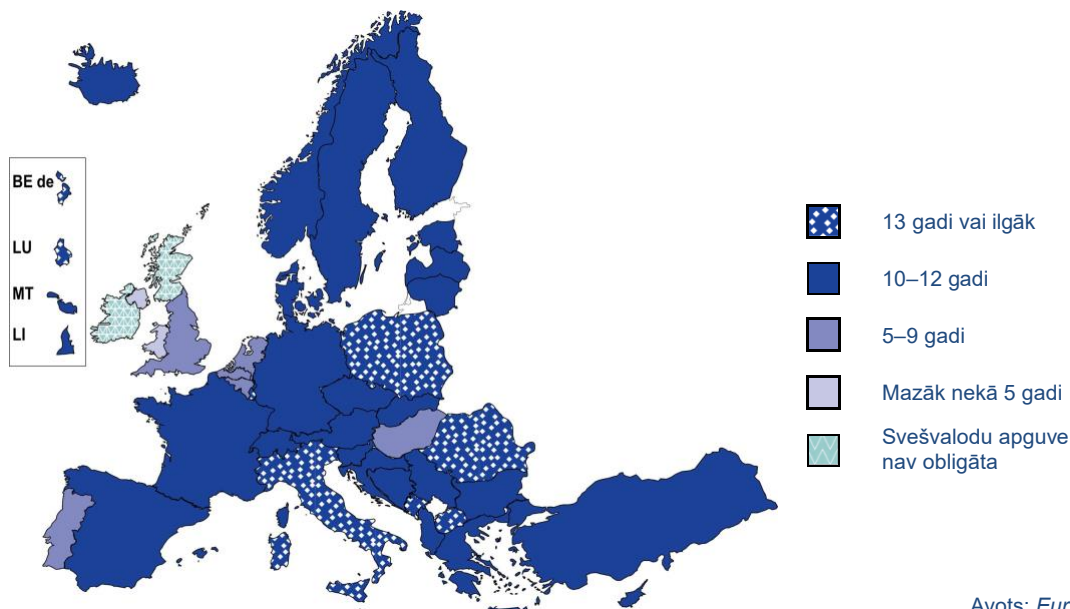
⁽²¹⁾ Sīkāku informāciju par šo garantiju un to, no kura vecuma Eiropas valstīs tā sākas, skat. *European Commission/EACEA/Eurydice*, 2019a, 44.–48. lpp.

⁽²²⁾ Parasti šīs programmas ir apzīmētas ar *ISCED-P* kodu „354”. Vairāk informācijas skat. Starptautiskajā standartizētajā izglītības klasifikācijā *ISCED 2011 (UNESCO Institute for Statistics, 2012)*.

⁽²³⁾ Gan Luksemburgā, gan Polijā visi bērni, kas iegūst neobligāto pirmsskolas izglītību, svešvalodu sāk mācīties 3 gadu vecumā. Lai gan obligātās izglītības ieguve abās valstīs sākas attiecīgi no 4 un 6 gadu vecuma, vieta publiski subsidētā pirmsskolas izglītības iestādē ir garantēta no 3 gadu vecuma (skat. *European Commission/EACEA/Eurydice*, 2019a, 46.–47. lpp.). Līdz ar to attiecībā uz šīm valstīm par obligātās svešvalodu apguves sākuma vecumu 2.1. attēlā ir uzskatīts 3 gadu vecums.

Sešās izglītības sistēmās obligātā svešvalodu apguve ilgst 5–9 gadus, savukārt divās (Apvienotajā Karalistē (Velsā un Ziemeļīrijā)) – mazāk nekā 5 gadus. Svešvalodu mācīšana nav obligāta Īrijā, jo ne īru, ne angļu valoda netiek uzskatīta par svešvalodu, un Apvienotajā Karalistē (Skotijā), kur nav obligātas valsts izglītības programmas.

2.1. attēls. Obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums vispārējā izglītībā (ISCED 0–3), 2018./19. māc. g.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE fr). Galvaspilsētas Briseles reģionā un Valonijas kopienās ar ģipšu valodas statusu skolēniem pirmā svešvaloda kā obligātais priekšmets ir jāsāk mācīties no 8 gadu vecuma, tāpēc kopējais obligātās svešvalodu apguves ilgums ir 10 gadi (pretstatā 8 gadiem citās Beļģijas franču kopienas daļās).

Igaunija, Somija un Zviedrija. Skolas var izlemt, kad sākt svešvalodu mācīšanu; tā jāsāk 7–9 gadu vecumā. Attēlā ir ņemts vērā vēlākais iespējamais svešvalodu apguves sākšanas vecums.

Spānija. Attēlā atspoguļota izplatītākā situācija valstī. Kopš 2006. gada autonomie apgabali var izlemt, vai svešvalodu apguvi pirmskolas izglītības iestādēs noteikt kā obligātu. Obligāta tā ir četros autonomajos apgabalos (Kantabrijā, Kastīlijā-Lamančā, Kastīlijā un Leonā un Valensijas apgabalā).

Nīderlande. Pamatskolas izglītības ieguves laikā svešvaloda ir jāmacās obligāti. Praksē svešvalodas apguve sākas 10–12 gadu vecumā, bet skolas to var organizēt jau agrāk.

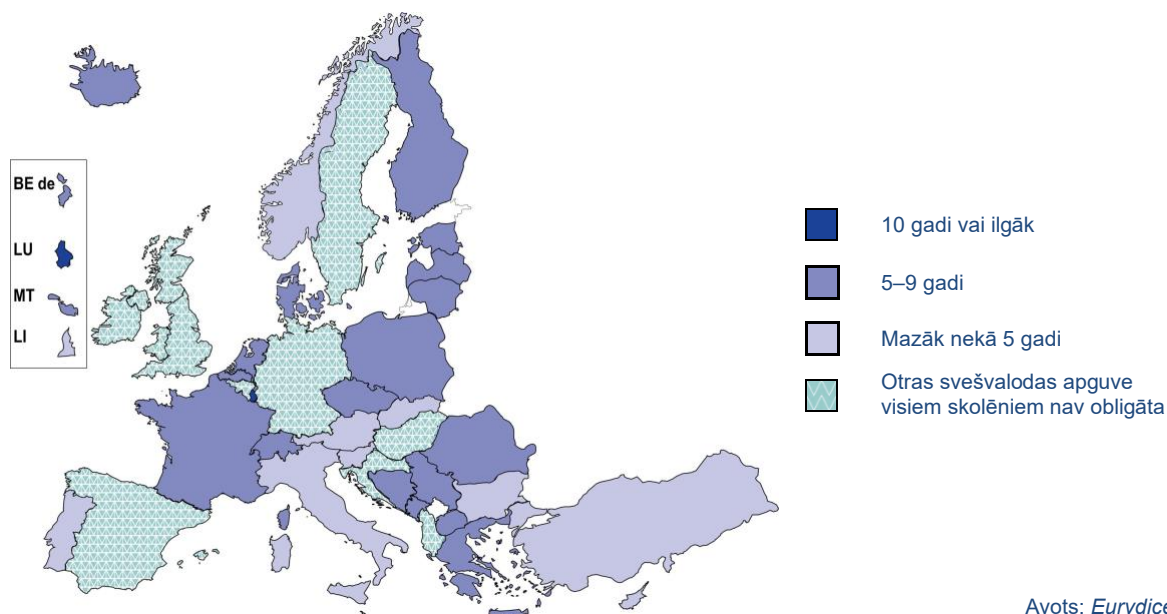
Apvienotā Karaliste (SCT). Skotijā nav obligātas valsts izglītības programmas. Skotijas pašvaldībām ir tiesības izstrādāt savu izglītības programmu, ņemot vērā centralizētās izglītības programmas *Curriculum for Excellence* pamatnostādnes. *Curriculum for Excellence* paredz, ka visiem skolēniem ir tiesības uz vismaz vienas modernās valodas apguvi līdz vidējās izglītības pirmā posma trešā gada beigām (t. i., līdz aptuveni 15 gadu vecumam). Skotijas valdība pašlaik izstrādā tādu valodas politikas modeli, kura mērķis ir nodrošināt, lai jaunieši papildus dzimtajai valodai mācītos vēl divas valodas.

Vismaz divu obligāto svešvalodu apguves ilgums vispārējā izglītībā

Otrs svarīgs obligātās svešvalodu apguves aspekts ir tā laika posma ilgums, kurā visiem skolēniem vienlaikus jāapgūst vismaz divas svešvalodas. Vispārējā izglītībā 21 izglītības sistēmā šis periods ilgst piecus gadus vai vairāk (skat. 2.2. attēlu). Starp šīm sistēmām izceļas Luksemburga, kur vispārējās izglītības ieguves laikā vismaz divas svešvalodas vienlaikus jāmacās 13 gadus. Vismaz divas svešvalodas skolēniem jāapgūst vēl 10 izglītības sistēmās, taču laika posms, kad šīs valodas jāapgūst vienlaikus, ir mazāks par pieciem gadiem. Tas nozīmē, ka tādas izglītības sistēmas, kur vispārējās izglītības ieguves laikā skolēniem obligāti jāapgūst vismaz divas svešvalodas, ir vairākumā (31 sistēma).

Bez Īrijas un Apvienotās Karalistes (Skotijas) visiem vispārējās izglītības ieguvējiem divas svešvalodas vienlaikus nav jāapgūst vēl 10 izglītības sistēmās – Beļģijas franču kopienā, Vācijā, Spānijā, Horvātijā, Ungārijā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) un Albānijā.

2.2. attēls. Laika posms, kurā vispārējās izglītības (ISCED 0–3) ieguvējiem vienlaikus jāapgūst vismaz divas svešvalodas, 2018./19. māc. g.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Igaunija. Skolas var izlemt, kad sākt otras svešvalodas mācīšanu; tā jāsāk 10–12 gadu vecumā. Attēlā ir ņemts vērā vēlākais iespējamais svešvalodu apguves sākšanas vecums.

Spānija. Attēlā atspoguļota izplatītākā situācija valstī. Dažos autonomajos apgabalos otras svešvalodas apguve ir obligāta. Tā tas ir Mursijas reģionā (10–12 g. v.), Kanāriju salās (11–15 g. v.), Kantabrijā un Galisijā (13–15 g. v.).

Zviedrija. Papildus angļu valodai visiem skolēniem no 12 līdz 15 gadu vecumam (no 6. līdz 9. klasei) ir jāizvēlas mācību priekšmets jomā „Valodas izvēle”. Lielākā daļa skolēnu (vairāk nekā 80 %) mācās otru svešvalodu, tomēr „Valodas izvēles” ietvaros var mācīties arī dzimto valodu, kas nav zviedru valoda, nacionālo mazākumtautību valodu, zīmju valodu vai padziļinātāk apgūt zviedru vai angļu valodu.

Svešvalodu apguves prasību atšķirības vispārējā izglītībā un PIA

Pēc vispārējās izglītības situācijas analīzes 2.3. attēlā ir atspoguļota situācija profesionālajā izglītībā un apmācībā (PIA), sniedzot sīkāku informāciju par svešvalodu apguves iespējām tajās PIA programmās, kuru apguve ļauj sākt augstākās izglītības studijas⁽²⁴⁾. Tas ir svarīgi, jo gan vispārīgizglītojošo, gan profesionālo skolu skolēni principā var iestāties vienās un tajās pašās augstākās izglītības programmās, tāpēc viņiem vajadzētu būt vienādām iespējām apgūt svešvalodu prasmes, kas ir vajadzīgas dalībai starptautiskajā mācību mobilitātē. Arī Padomes ieteikumā ir uzsvērts, cik svarīgi ir kvalitatīvi sagatavoties mācību mobilitātei valodas lietošanas un kultūras iepazīšanas ziņā gan vispārējā, gan profesionālajā izglītībā⁽²⁵⁾.

Obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums profesionālajā izglītībā un apmācībā ir aprēķināts, balstoties uz pieņēmumu, ka pirms profesionālās izglītības ieguves vidējās izglītības otrajā posmā PIA audzēkņi ir ieguvuši pirmsskolas, sākumskolas un vidējās izglītības pirmā posma izglītību vispārīgizglītojošā skolā. Tādējādi obligātās svešvalodu apguves kopējā ilguma atšķirības starp vispārējo izglītību un PIA nosaka tikai vidējās izglītības otrā posma programmas.

Kā redzams attēlā, obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums (t. i., periods, kurā tiek apgūta vismaz viena obligātā svešvaloda) PIA un vispārējās izglītības ieguvējiem ir līdzīgs, tomēr sešās izglītības sistēmās (Dānijā, Vācijā, Igaunijā, Spānijā, Nīderlandē un Šveicē) PIA audzēkņiem (vismaz daļai) obligātās svešvalodu apguves ilgums ir mazāks. Nīderlandē valsts izglītības satura norāžu PIA

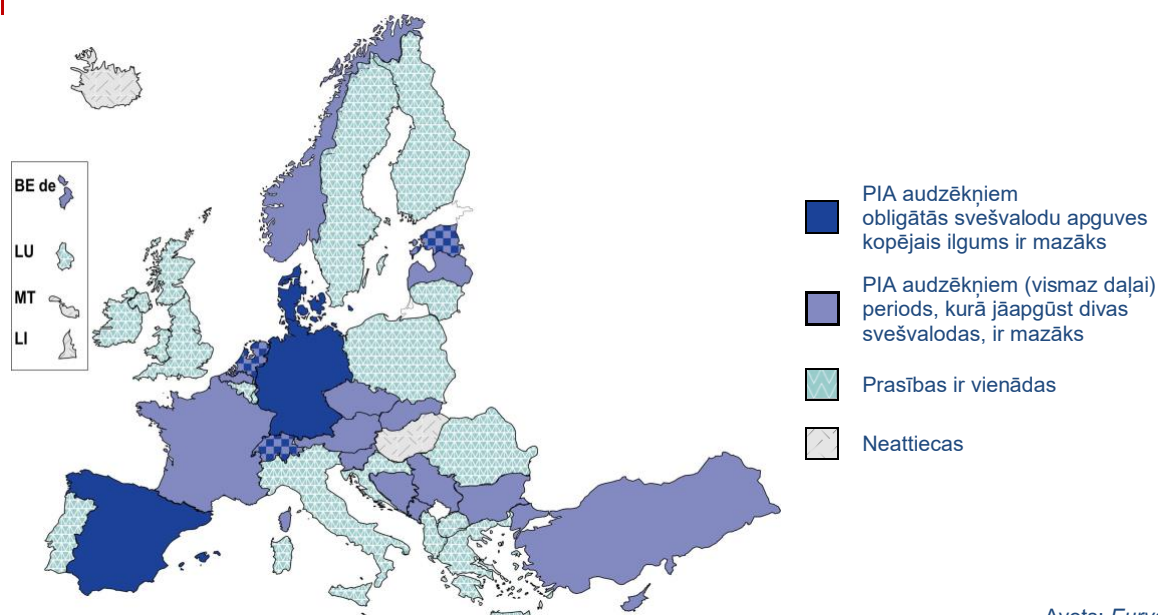
⁽²⁴⁾ Sīkāku informāciju par analīzē iekļauto PIA ieguves ceļu skat. 2.2. sadaļas ievadā.

⁽²⁵⁾ Padomes 2011. gada 28. jūnija ieteikums „Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”, OV C199, 7.7.2011., C199/3.

jomā nav, savukārt Dānijā, Vācijā, Spānijā un Šveicē svešvalodas apguve nav obligāta visiem PIA audzēkņiem. Igaunijā visi PIA audzēkņi svešvalodu apgūst pirmajā mācību gadā, turpretī vispārizglītojošo skolu skolēniem svešvalodas apguve ir obligāta visā vidējās izglītības otrajā posmā.

Jāpiemin arī tas, ka dažās valstīs atšķiras vispārējās un profesionālās izglītības programmu oficiālais garums, tāpēc PIA audzēkņiem svešvaloda ir jāapgūst vienu gadu ilgāk (piemēram, Latvijā un Polijā) vai mazāk (piemēram, Austrijā) nekā vispārējās izglītības ieguvējiem. 2.3. attēlā šīs strukturālās atšķirības nav ņemtas vērā.

2.3. attēls. Obligātās svešvalodu apguves ilguma atšķirības starp skolēniem, kuri iegūst vispārējo izglītību un PIA, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojumi

Atšķirības ir aprēķinātas par kopējo svešvalodu apguves periodu. Attiecībā uz PIA audzēkņiem gan obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums, gan periods, kurā tiek apgūtas divas svešvalodas, ir aprēķināts, balstoties uz pieņēmumu, ka pirmsskolas un sākumskolas pakāpē, kā arī vidējās izglītības pirmajā posmā viņi iegūst vispārējo izglītību, bet vidējās izglītības otrajā posmā – profesionālo izglītību. Attēlā ir ņemtas vērā tikai tās PIA programmas, kas nodrošina tiešu piekļuvi augstākajai izglītībai un atbilst visiem 2.2. sadaļas ievadā minētajiem atlasē kritērijiem.

Attēlā ir atspoguļoti tikai tie vispārējās un profesionālās izglītības ieguves gadi, kuri pārklājas, tāpēc nav ņemtas vērā atšķirības, kas rodas atšķirīga programmu garuma dēļ (piemēram, kad PIA ieguve ir par vienu gadu garāka vai īsāka nekā vispārējās izglītības ilgums).

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Ungārija, Malta un Islande. Definīcijai atbilstošu PIA ieguves ceļu nav.

Lihtenšteina. Lielākā daļa PIA audzēkņu apmeklē profesionālās izglītības iestādes Šveicē.

Norvēģija. Visas vidējās izglītības otrā posma PIA programmas nodrošina piekļuvi *ISCED* 4. un *ISCED* 5. pakāpes izglītībai. Lai varētu sākt studijas universitātēs un universitāšu koledžās (*ISCED* 6), PIA absolventiem ir jāapgūst viengadīgs vispārējās izglītības papildkurss. Kopš 2017. gada visiem PIA absolventiem, kuri to vēlas, ir likumīgas tiesības šo papildkursu apgūt.

Arī attiecībā uz periodu, kurā tiek apgūtas (vismaz) divas obligātās svešvalodas, atšķirība starp vispārizglītojošo un PIA programmu apgūvējiem ir aprēķināta visam svešvalodu mācīšanās posmam no pirmsskolas izglītības līdz vidējās izglītības beigām. Kā redzams attēlā, to valstu, kur vispārējā izglītībā un PIA ir atšķirīgas prasības attiecībā uz tā perioda ilgumu, kad skolēniem vienlaikus obligāti jāapgūst vismaz divas svešvalodas, ir vairāk nekā to, kur atšķiras kopējais obligātais valodas mācīšanās ilgums. Proti, 18 izglītības sistēmās vismaz daļa PIA audzēkņu divas svešvalodas vienlaikus mācās īsāku laiku nekā tie viņu līdzinieki, kuri iegūst vispārējo izglītību (divus līdz četrus gadus mazāk atkarībā no vidējās izglītības otrā posma ilguma), vai nemācās tās vispār. Pēdējā minētā situācija ir raksturīga Austrijai, Slovēnijai, Slovākijai, Norvēģijai un Turcijai, kur vismaz daļai PIA audzēkņu divas svešvalodas vienlaikus nav jāapgūst. Beļģijā (flāmu un vācu valodas kopienā),

Bulgārijā, Čehijā, Igaunijā, Francijā, Kiprā, Latvijā, Nīderlandē, Bosnijā un Hercegovinā, Šveicē, Melnkalnē un Serbijā skolēniem divas svešvalodas jāapgūst līdz pieciem gadiem ilgi *pirms* vidējās izglītības otrā posma, bet vidējās izglītības otrajā posmā nevienam PIA audzēknim vienlaicīga divu svešvalodu apguve vairs nav obligāta (lai gan daļa var turpināt mācīties divas svešvalodas), turpretī vispārīzglītojošās skolās šī prasība joprojām ir obligāta.

Nedaudz mazāk nekā pusē izglītības sistēmu (18 sistēmās) svešvalodu apguves prasības vispārējā un profesionālajā izglītībā neatšķiras. Šajās sistēmās svešvalodu mācīšanas struktūrā ir dažas līdzības. Ir redzami pieci modeļi:

- vienlaicīga vismaz divu svešvalodu apguve vidējās izglītības otrajā posmā ir obligāta gan vispārējā, gan profesionālajā izglītībā (Luksemburgā, Polijā, Rumānijā, Somijā un Ziemeļmaķedonijā);
- vienlaicīga divu svešvalodu apguve visiem skolēniem ir obligāta tikai zemākajās skolas izglītības pakāpēs, savukārt vidējās izglītības otrajā posmā visiem skolēniem obligāti ir jāapgūst vismaz viena svešvaloda (Grieķijā, Itālijā, Lietuvā un Portugālē);
- skolēniem nevienā izglītības ieguves posmā nav vienlaikus obligāti jāapgūst divas svešvalodas, un vidējās izglītības otrajā posmā visiem skolēniem obligāti ir jāmacās vismaz viena svešvaloda (Beļģijas franču kopienā, Horvātijā, Zviedrijā un Albānijā);
- skolēniem nevienā izglītības ieguves posmā nav vienlaikus obligāti jāapgūst divas svešvalodas, un vidējās izglītības otrajā posmā ne vispārējās, ne profesionālās izglītības ieguvējiem svešvalodas nav jāmacās (Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā));
- svešvalodu apguve nav obligāta (Īrijā un Apvienotajā Karalistē (Skotijā)).

2.3. Mobilitātes progresa rādītājs

Mobilitātes progresa otrā rādītāja pamatā ir piecu kategoriju krāsu sistēma, kur ar tumši zaļo krāsu ir apzīmēta optimāla sagatavošanās mācību mobilitātei obligātās svešvalodas apguves ziņā, bet sarkanā krāsa norāda, ka svešvalodu apguve nav obligāta. Katru kategoriju raksturo trīs iepriekš aplūkoti aspekti:

- obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums no pirmsskolas izglītības līdz vidējās izglītības beigām;
- periods, kurā vienlaikus obligāti jāapgūst divas svešvalodas;
- atšķirības starp prasībām, kas izvirzītas vispārējās un profesionālās izglītības ieguvējiem.

Tā kā obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums vispārējā izglītībā un PIA ir līdzīgs, šajā ziņā abi izglītības ieguves ceļi progresa ziņojumā nav nodalīti. Līdz ar to izglītības sistēma var tikt iekļauta augstākajā kategorijā tad, ja *gan* vispārējā izglītībā, *gan* PIA obligātā svešvalodu apguve kopumā ilgst vismaz 10 gadus.

Attiecībā uz tā perioda ilgumu, kad vienlaikus obligāti jāapgūst divas svešvalodas, atšķirības starp vispārējās un profesionālās izglītības ieguvējiem progresa ziņojumā ir ņemtas vērā (skat. ar šo progresa ziņojuma rādītāju saistīto kategoriju aprakstu).

Analizējot tās izglītības sistēmas, kur šajā nodaļā izmantotās definīcijas izpratnē PIA nav (Ungārija, Malta un Islande), kā arī Lihtenšteinu, ir ņemta vērā tikai situācija vispārējās izglītības jomā.

Izanalizējot visus progresa ziņojuma otrā rādītāja aspektus (skat. 2.4. attēlu), redzams, ka lielākā daļa izglītības sistēmu atrodas četrās pirmajās kategorijās (no tumši zaļās līdz oranžajai) un sadalās diezgan vienmērīgi (9–13 izglītības sistēmas katrā kategorijā).

Tumši zaļā kategorija. Deviņas izglītības sistēmas, kur visi skolēni (gan vispārējā, gan profesionālajā izglītībā) svešvalodas apgūst vismaz 10 gadus un vismaz divas obligātās svešvalodas vienlaikus – vismaz piecus gadus (Grieķija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Polija, Rumānija, Somija, Islande un Ziemeļmaķedonija).

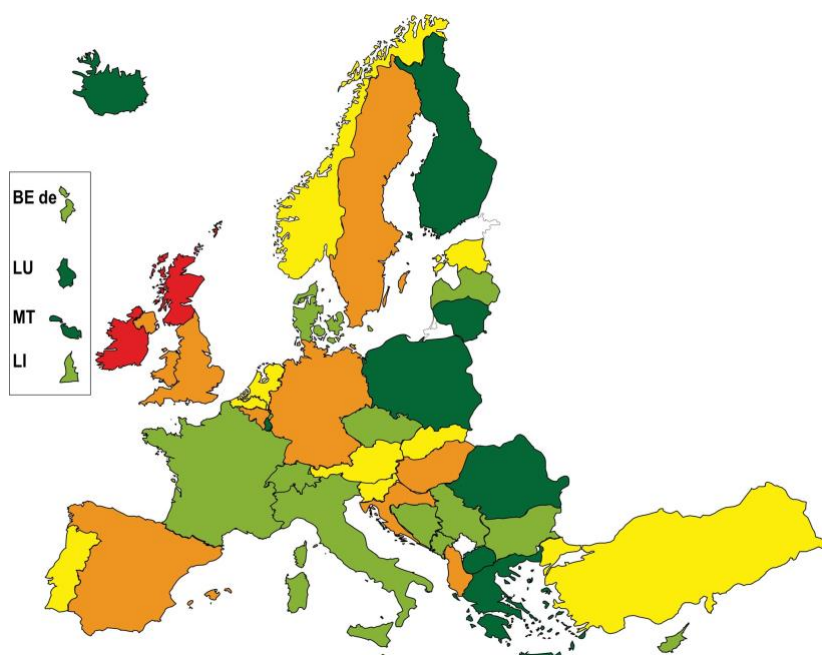
Gaiši zaļā kategorija. 13 izglītības sistēmas, kur visiem skolēniem vismaz neilgu laiku ir obligāti jāapgūst divas svešvalodas. Lielākajā daļā šīs grupas izglītības sistēmu svešvalodu apguve visiem skolēniem ir obligāta vismaz 10 gadus, bet laika posms, kurā vienlaikus obligāti jāapgūst divas svešvalodas, ir mazāks par pieciem gadiem vai nu visiem skolēniem (Bulgārijā, Itālijā, Bosnijā un Hercegovinā), vai vismaz daļai skolēnu (profesionālajā izglītībā: Beļģijas vācu valodas kopienā, Čehijā, Francijā, Kiprā, Latvijā, Melnkalnē un Serbijā; vispārējā izglītībā: Lihtenšteinā). Turpretim Dānijā un Šveicē prasība obligāti apgūt svešvalodu vismaz 10 gadus neattiecas uz visiem skolēniem, jo profesionālajā izglītībā svešvalodu apguve nav obligāta, savukārt laika posms, kurā skolēniem vienlaikus jāapgūst divas svešvalodas, ir pieci gadi.

Dzeltenā kategorija. Deviņas izglītības sistēmas, kur kopējais svešvalodu apguves ilgums ir mazāks par 10 gadiem un visiem skolēniem divas svešvalodas jāmacās vismaz neilgu laiku (Beļģijas flāmu kopiena, Igaunija, Nīderlande un Portugāle) vai obligātās svešvalodu apguves kopējais ilgums visiem skolēniem ir vismaz 10 gadi, taču vismaz daļai PIA audzēkņu divas svešvalodas vienlaikus nav jāapgūst nekad (Austrija, Slovēnija, Slovākija, Norvēģija un Turcija).

Oranžā kategorija. 10 izglītības sistēmas, kur visiem skolēniem divas svešvalodas vienlaikus nav jāapgūst (Beļģijas franču kopiena, Vācija, Spānija, Horvātija, Ungārija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste (Anglija, Velsa un Ziemeļīrija) un Albānija).

Sarkanā kategorija. Divas izglītības sistēmas, kur svešvalodu apguve nav obligāta (Īrija un Apvienotā Karaliste (Skotija)).

2.4. attēls. Mobilitātes progressa otrais rādītājs: gatavošanās mācību mobilitātei – svešvalodu prasmes, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Mobilitātes progresā rādītāja kategorijas

	Visiem skolēniem obligātā svešvalodu apguve kopumā ilgst vismaz 10 gadus. Gan vispārējās, gan profesionālās izglītības ieguvējiem divas svešvalodas vienlaikus jāapgūst vismaz 5 gadus.
	Visiem skolēniem obligātā svešvalodu apguve kopumā ilgst vismaz 10 gadus. Gan vispārējās, gan profesionālās izglītības ieguvējiem vienlaikus jāapgūst divas svešvalodas, taču vismaz daļai skolēnu tas jādara mazāk nekā 5 gadus. VAI Visiem skolēniem obligātā svešvalodu apguve kopumā ilgst mazāk nekā 10 gadus. Gan vispārējās, gan profesionālās izglītības ieguvējiem divas svešvalodas vienlaikus jāapgūst vismaz 5 gadus.
	Visiem skolēniem obligātā svešvalodu apguve kopumā ilgst vismaz 10 gadus. Vispārējās izglītības ieguvējiem jāapgūst vismaz divas svešvalodas, bet vismaz daļai PIA audzēkņu divas svešvalodas vienlaikus nav jāapgūst nekad. VAI Visiem skolēniem obligātā svešvalodu apguve kopumā ilgst mazāk nekā 10 gadus. Gan vispārējās, gan profesionālās izglītības ieguvējiem vienlaikus jāapgūst divas svešvalodas, taču vismaz daļai skolēnu tas jādara mazāk nekā 5 gadus.
	Visiem skolēniem obligāti jāapgūst tikai viena svešvaloda.
	Svešvalodu apguve nav obligāta.

Kopumā šī progresā ziņojuma rādītāja attēls ir līdzīgs attiecīgajam attēlam iepriekšējā mobilitātes progresā ziņojumā (atsauces gads: 2015./16. māc. g.), tomēr dažās valstīs (piemēram, Grieķijā, Francijā, Luksemburgā, Polijā un Melnkalnē), kuras gan ir palikušas tajā pašā kategorijā, kopš iepriekšējā ziņojuma ir īstenotas svešvalodu apguves reformas⁽²⁶⁾. Vairums šo reformu paredz obligāto svešvalodu apguvi sākt agrīnākā vecumā, tātad skolēnu vispārējā saskarsme ar svešvalodām palielinās.

2.4. Nobeigums

Svešvalodu apguve ir būtisks mācību mobilitātes priekšnoteikums. Šajā nodaļā analizētie dati liecina, ka vienas svešvalodas apguve vismaz neilgu laiku ir obligāta gandrīz visās Eiropas izglītības sistēmās. Vienlaicīga divu svešvalodu apguve visiem skolēniem ir obligāta dažās izglītības sistēmās, un, ja šāda prasība pastāv, tā bieži attiecas tikai uz dažiem mācību gadiem.

Šajā nodaļā ir arī identificētas obligātās svešvalodu apguves atšķirības vispārējās un profesionālās izglītības programmās. Proti, lai gan valstu lielākajā daļā prasības attiecībā uz vienas svešvalodas apguvi vispārējā un profesionālajā izglītībā ir līdzīgas, obligāta divu svešvalodu apguve vispārējā izglītībā ir izplatītāka nekā profesionālajā. Tas rada bažas, jo abu grupu pārstāvji vēlāk var sākt vienu un to pašu augstākās izglītības programmu apguvi, tāpēc viņiem vajadzētu būt vienādām svešvalodu apguves iespējām, lai viņiem būtu vienādas iespējas sekmīgi piedalīties starpvalstu mācību mobilitātē.

⁽²⁶⁾ Konkrētāk: **Grieķijā** obligātās svešvalodu apguves sākuma vecums ir pazemināts no 8 uz 6 gadiem (pamatojoties uz 2017. gada likumu); **Francijā** obligātās otrās svešvalodas apguves sākuma vecums ir pazemināts no 13 uz 12 gadiem (kopš 2016./17. māc. g.); **Luksemburgā** obligātās svešvalodu apguves sākuma vecums ir pazemināts no 6 uz 3 gadiem (pamatojoties uz 2017. gada tiesību aktiem); **Polijā** kopš 2017./18. māc. g. svešvalodu apguve ir daļa no obligātās pirmsskolas izglītības no 3 gadu vecuma (iepriekš obligātās svešvalodu apguves sākuma vecums bija 6 gadi); **Melnkalnē** obligātās svešvalodu apguves sākuma vecums ir pazemināts no 9 uz 6 gadiem (pamatojoties uz 2017. gada tiesību aktiem).

3. NODAĻA. STIPENDIJAS UN AIZDEVUMA PĀRNESAMĪBA

3.1. Ievads

Viens no lielākajiem šķēršļiem mācību mobilitātei ir finansējuma trūkums (*Hauschildt, Vögtle and Gwosć, 2018, 219. lpp.*). Eiropas mērogā šis jautājums tiek risināts, izmantojot finansiālu atbalstu, ko galvenokārt nodrošina programma *Erasmus+*. Līdztekus šim tiešajam atbalstam no ES budžeta dalībvalstis tiek aicinātas izvērtēt vietējo atbalstu⁽²⁷⁾ un jo īpaši veicināt „dotāciju un aizdevumu pārvedamību un pienācīgu piekļuvi attiecīgajiem pabalstiem, lai atvieglotu jauniešu mācību mobilitāti”⁽²⁸⁾.

Augstākās izglītības jomā ar pārnēsāmību ir saistīts jautājums par to, vai studenti vietējo stipendiju vai aizdevumu studijām savā valstī un ārzemēs var izmantot ar vienādiem nosacījumiem (*European Commission/EACEA/Eurydice, 2015, 250. lpp.*), tāpēc mobilitātes progresa ziņojuma trešais rādītājs vērtē, cik lielā mērā tas Eiropā ir iespējams.

3.2. Progresa ziņojuma dati

Šajā sadaļā ir apskatīti mobilitātes progresa ziņojuma trešā rādītāja dati un pētīta vietējā atbalsta pārnēsāmības iespēja Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) robežās, proti, vai studenti vietējo stipendiju vai aizdevumu var pārnest uz citu EAIT sistēmu. Šajā sadaļā ir aplūkota arī informācija par vietējā atbalsta sniegšanu, t. i., cik liels ir to studentu īpatsvars, kuri saņem valsts stipendiju un/vai aizdevumu. Tas ir būtiski, jo, ja valsts atbalstu saņem tikai neliela studentu daļa, tas neveicina starptautisko mācību mobilitāti, kaut arī piešķirtā stipendija vai aizdevums būtu pilnībā pārnēsami.

Lai radītu pilnīgāku priekšstatu par Eiropas valstu finansiālo atbalstu mācību mobilitātei, II pielikumā ir pētīts mācību mobilitātei atvēlētais finansējums, t. i., atbalsts, kas papildus parastajai valsts stipendijai un/vai aizdevumam tiek piešķirts īpaši studijām ārzemēs.

Stipendija

Valsts stipendija ir visizplatītākais valsts sniegtā atbalsta veids. 3.1. attēlā redzams to studentu īpatsvars, kuri saņem valsts stipendiju, t. i., no valsts budžeta finansētu atbalstu, kas nav jāatmaksā.

Lielākais stipendijas saņēmēju īpatsvars – 85 % vai vairāk – ir Dānijā, Luksemburgā, Maltā un Zviedrijā, kā arī Somijā (60 %) un Apvienotajā Karalistē (Velsā 62 %, Ziemeļīrijā 56 %). Ziemeļvalstīs un Luksemburgā liels stipendijas saņēmēju īpatsvars ir reģistrēts gan pirmajā, gan otrajā augstākās izglītības ciklā, turpretim Maltā un Apvienotajā Karalistē (Velsā un Ziemeļīrijā) valsts stipendija ir paredzēta tikai pirmā cikla studentiem, bet otrā cikla studentiem standarta atbalsta pasākumi nav pieejami.

Aptuveni pusē no analizētajām izglītības sistēmām valsts stipendiju saņem 15–50 % studentu, tomēr dažas izglītības sistēmas šai grupai atbilst tikai attiecībā uz pirmajā ciklā sniegto atbalstu. Tas attiecas, piemēram, uz Apvienoto Karalisti (Skotiju), kur pirmajā ciklā valsts stipendiju saņem 36 % studentu, bet otrā cikla studentiem standarta atbalsta pasākumu kopums nav pieejams. Arī Beļģijas flāmu kopienā, Īrijā, Spānijā un Albānijā 15 % ir pārsniegti tikai attiecībā uz pirmo ciklu, turpretim otrajā ciklā stipendijas saņēmēju īpatsvars ir mazāks. Turklāt tās izglītības sistēmas, kurās tiek piešķirta gan stipendija, gan aizdevums, šajā attēlā ir analizētas pēc tiem pašiem principiem kā tās sistēmas, kurās tiek piešķirta tikai stipendija, tāpēc, piemēram, Vācija attiecīgajā kategorijā ir iekļauta, balstoties uz

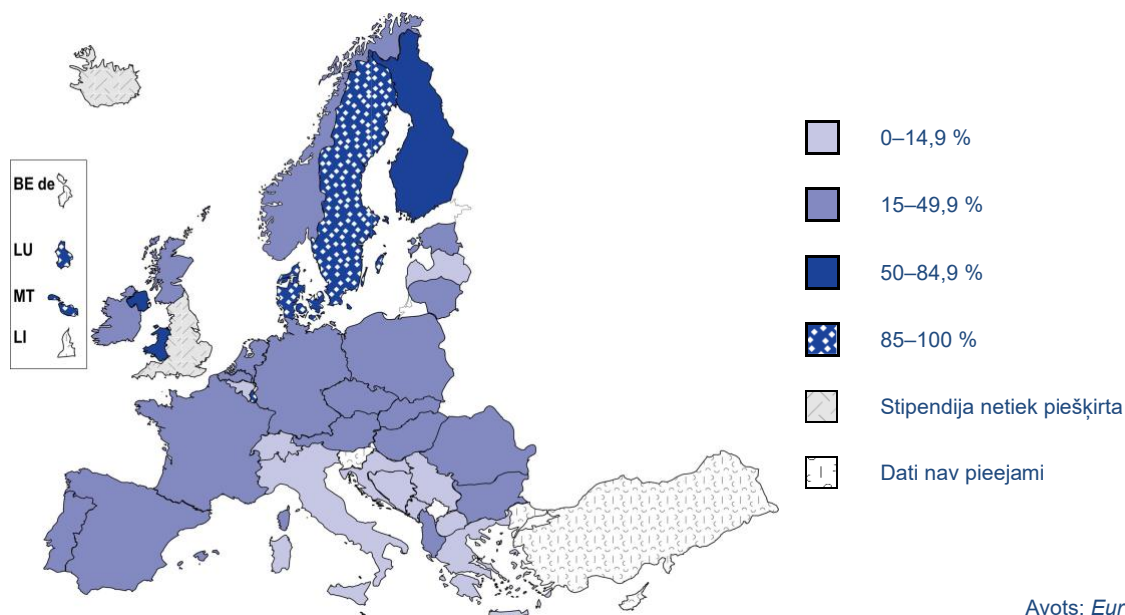
⁽²⁷⁾ „Vietējais atbalsts” ir studenta nosūtošās valsts pārvaldes iestāžu sniegtais finansiālais atbalsts. Vairāk informācijas par augstākās izglītības ieguvei pieejamo atbalstu Eiropā skat. *European Commission/EACEA/Eurydice, 2018a.*

⁽²⁸⁾ Padomes 2011. gada 28. jūnija ieteikums „Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”, OV C199, 7.7.2011., C199/4.

datiem par tās stipendiju un aizdevumu programmu *BAföG*, ko izmanto aptuveni 22 % studentu, kaut arī pilnu akadēmisko stipendiju saņem tikai 5 % studentu.

Visbeidzot, 10 augstākās izglītības sistēmās, kuras lielākoties atrodas Dienvidaustrumeiropā, valsts stipendija tiek piešķirta mazāk nekā 15 % pirmā un otrā cikla studentu. Apvienotajā Karalistē (Anglijā) un Islandē valsts stipendiju programmas nav, tāpēc tās ietilpst atsevišķā kategorijā.

3.1. attēls. To studentu īpatsvars, kuri saņem valsts stipendiju, pirmais un otrais cikls, 2017./18. ak. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojumi

Valsts stipendija ir studentiem tieši piešķirts valsts finansiālais atbalsts, kas nav jāatmaksā. Stipendija studijām ārvalstīs (mobilitātes stipendija) šeit nav ņemta vērā (vairāk informācijas par mobilitātes stipendiju skatīt II pielikumā).

Vairumā gadījumu attēlā ir redzami apkopoti dati par pirmo un otro ciklu. Tajās valstīs, kur pirmajā un otrajā ciklā stipendijas saņēmēju īpatsvars ievērojami atšķiras, ir attēloti dati par pirmo ciklu. Tajās valstīs, kur ir vairākas stipendiju programmas un kuras nespēja sniegt apkopotus datus par visām programmām, ir attēloti dati par to programmu, kurā ir vislielākais stipendijas saņēmēju īpatsvars. Tās izglītības sistēmas, kurās tiek piešķirta gan stipendija, gan aizdevums, ir analizētas pēc tiem pašiem principiem kā tās sistēmas, kurās tiek piešķirta tikai stipendija.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE fr) un **Nīderlande**. Atsauces gads: 2016./17. ak. g.

Beļģija (BE nl), **Īrija** un **Malta**. Dati attiecas uz pirmā cikla studentiem. Otrajā ciklā stipendijas saņēmēju īpatsvars ir mazāks.

Bulgārija un **Ungārija**. Atsauces gads: 2018./19. ak. g.

Čehija. Dati attiecas uz stipendiju, kas sedz uzturēšanās izmaksas. Citu veidu stipendijas (sociālās un akadēmiskās) saņēmēju īpatsvars ir mazāks. Atsauces gads: 2017. g.

Dānija. Dati attiecas uz pirmā cikla studentiem. Otrajā ciklā stipendijas saņēmēju īpatsvars ir mazāks. Atsauces gads: 2018. g.

Vācija. Dati attiecas uz apvienoto stipendiju un aizdevumu programmu *BAföG* (*Bericht der Bundesregierung*). Atsauces gads: 2016. g.

Igaunija un **Polija**. Dati attiecas uz sociālo stipendiju. Akadēmiskās stipendijas saņēmēju īpatsvars ir mazāks.

Grieķija. Dati ir aplēses.

Spānija. Dati attiecas uz pirmā cikla studentiem. Otrajā ciklā stipendijas saņēmēju īpatsvars ir mazāks. Atsauces gads: 2018./19. ak. g.

Horvātija. Dati attiecas tikai uz valsts finansētu sociālo stipendiju. Dati par citām valsts stipendijām nav pieejami.

Lietuva un **Slovākija**. Dati attiecas uz akadēmisko stipendiju. Sociālās stipendijas saņēmēju īpatsvars ir mazāks.

Apvienotā Karaliste (WLS/NIR). Dati attiecas uz pirmā cikla studentiem (otrajā ciklā standarta valsts stipendijas nav). Statistikas dati par piešķirtajām stipendijām attiecas uz „pretendentiem”, nevis „saņēmējiem”. Pretendentu īpatsvars, visticamāk, ir līdzīgs stipendijas saņēmēju īpatsvaram.

Apvienotā Karaliste (SCT) un **Ziemeļmaķedonija**. Dati attiecas uz pirmā cikla studentiem (otrajā ciklā standarta valsts stipendijas nav).

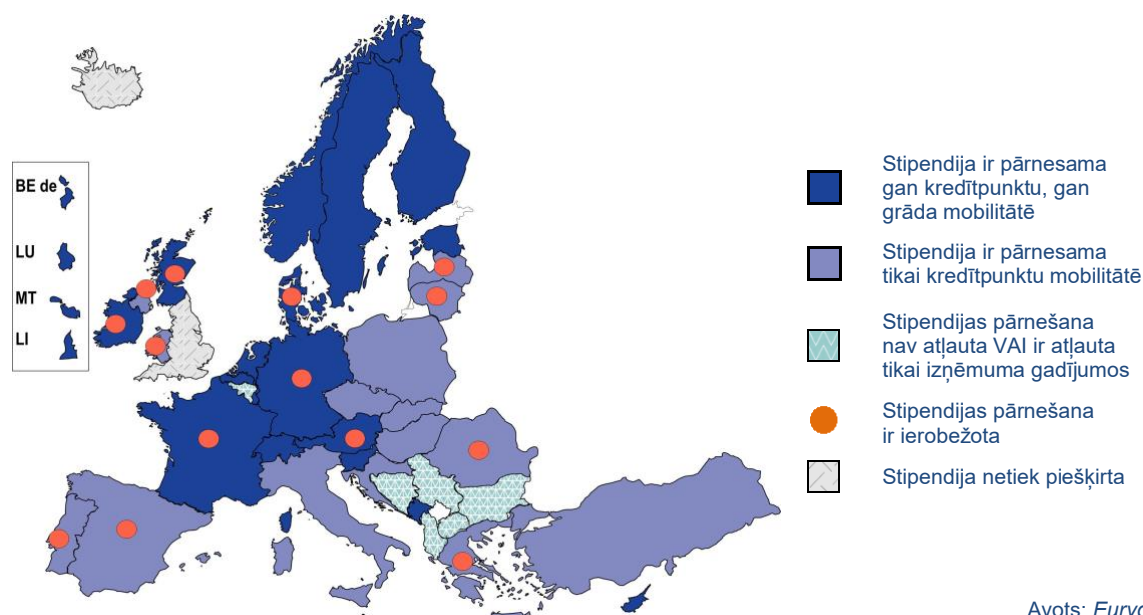
Albānija un **Melnkalne**. Dati attiecas uz pirmā cikla studentiem (otrajā ciklā standarta valsts stipendijas nav). Atsauces gads: 2018./19. ak. g.

Norvēģija. Dati attiecas uz pirmā cikla studentiem. Otrajā ciklā stipendijas saņēmēju īpatsvars ir lielāks.

3.2. attēls pievēršas šīs nodaļas pamattēmai – tajā ir atspoguļoti galvenie stipendijas pārnesamības raksturlielumi. Attēlā ir nodalīta atbalsta pārnesamība īstermiņa studiju braucieniem, par kuriem kredītpunkti tiek piešķirti nosūtošās valsts programmas sistēmā (kredītpunktu mobilitāte), un atbalsta

pārnesamība visas programmas apguvei, par kuru studentam tiek piešķirts grāds (grāda mobilitāte). Attēlā ir sniegta informācija arī par atbalsta pārņemšanas ierobežojumiem jeb papildu prasībām, kuras studentiem un/vai izvēlētajai uzņemošās valsts studiju programmai jāizpilda, lai stipendija varētu tikt pārnesta. Šādi ierobežojumi izpaužas, piemēram, kā noteiktas valstis, uz kurām stipendiju var pārnest (piemēram, tikai Eiropas Ekonomikas zonas robežās), vai kā ierobežots ārzemēs pavadītais laiks. Visstingrākais ierobežojums paredz, ka studenti stipendiju uz ārzemēm var pārnest tikai tad, ja savā valstī līdzvērtīga programma nav pieejama. Tā kā tas nozīmē, ka atbalsta pārņemšana ir atļauta tikai izņēmuma gadījumos, valstis, kuras piemēro šo nosacījumu, kartē ir iekrāsotas tāpat kā tās valstis, kurās atbalsta pārņemšana nav atļauta.

3.2. attēls. Valsts stipendijas pārnesamība, pirmais un otrais cikls, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojumi

Attēlā atspoguļota stipendijas pārnesamība Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) robežās. Ja ir pieejamas vairākas stipendiju programmas ar dažādiem pārņemšanas nosacījumiem, attēlā ir parādīta tā stipendiju programma, kuras saņēmēju īpatsvars ir vislielākais.

Kategorija „stipendija ir pārnesama gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē” apvienojumā ar kategoriju „stipendijas pārņemšana ir ierobežota” nozīmē, ka pastāv ierobežojumi, kas attiecas vai nu uz abiem stipendijas pārņemšanas veidiem (t. i., stipendijas pārņemšanu kredītpunktu **un** grāda mobilitātē), vai uz vienu no tiem (t. i., stipendijas pārņemšanu kredītpunktu **vai** grāda mobilitātē).

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Igaunija. Galvenā stipendiju programma ir sociālais studiju pabalsts, kas paredzēts studentiem, kuriem ir sarežģīti ekonomiskie apstākļi. Šis pabalsts ir pārnesams gan kredītpunktu mobilitātē, gan arī grāda mobilitātē (kā parādīts kartē), bet citu veidu stipendija, t. sk. akadēmiskā stipendija un stipendija studijām konkrētās (prioritārās) jomās, ir pieejama tikai kredītpunktu mobilitātē.

Attēlā redzams, ka visstingrākā stipendiju pārņemšanas politika tiek īstenota vairākās Dienvidaustrumeiropas valstīs (Bulgārijā, Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā). Parasti šo valstu studenti savas valsts piešķirto stipendiju ārzemēs izmantot nevar neatkarīgi no tā, vai viņi tur studē neilgu laiku (kredītpunktu mobilitātē), vai ilgāku periodu (grāda mobilitātē). Šajā kategorijā ietilpst arī Beļģijas franču kopiena, kas stipendiju atļauj pārnest tikai tad, ja līdzvērtīga programma šīs kopienas izglītības sistēmā nav pieejama.

Aptuveni vienā trešdaļā aplūkoto augstākās izglītības sistēmu stipendijas pārņemšanas iespēja attiecas tikai uz kredītpunktu mobilitāti. Dažās sistēmās ir spēkā stipendijas pārņemšanas ierobežojumi, kas pieļauj tikai atzītu apmaiņas programmu, piemēram, *Erasmus+*, ietvaros piešķirtu stipendiju pārņemšanu

(piemēram, Grieķijā, Spānijā, Latvijā, Lietuvā, Portugālē un Apvienotajā Karalistē (Velsā un Ziemeļīrijā) ⁽²⁹⁾).

Visbeidzot, ir valstis, kur stipendija ir pārnesama gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātes vajadzībām. Šajā kategorijā ietilpst visdažādākās augstākās izglītības sistēmas, sākot no mazām sistēmām, kuru studenti parasti studē ārzemēs (piemēram, Beļģijas vācu valodas kopiena, Luksemburga un Lihtenšteina), un beidzot ar lielām, tādām kā Vācijas un Francijas izglītības sistēma. Lielākā daļa to valstu, kas pārnesamu stipendiju piedāvā gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātes vajadzībām, atrodas Eiropas ziemeļos un ziemeļrietumos, tomēr, kā attēlā redzams, dažās no šīm valstīm ir spēkā ierobežojumi. Piemēram, Vācijā pārnesama stipendija grāda mobilitātei tiek piešķirta tikai studijām ES valstīs un Šveicē, bet Apvienotajā Karalistē (Skotijā) tiek piemēroti vēl stingrāki kritēriji – tās atbalsta pārnesamības izmēģinājuma programma grāda mobilitātē attiecas tikai uz nedaudzām atlasītām Eiropas Savienības augstākās izglītības iestādēm. Savukārt Īrijā tiek pieļauta stipendijas pārņemšana tikai tādā kredītpunktu mobilitātē, kas ir paredzēta savas valsts studiju programmā, bet stipendijas pārņemšana grāda mobilitātē aprobežojas ar ES valstīm.

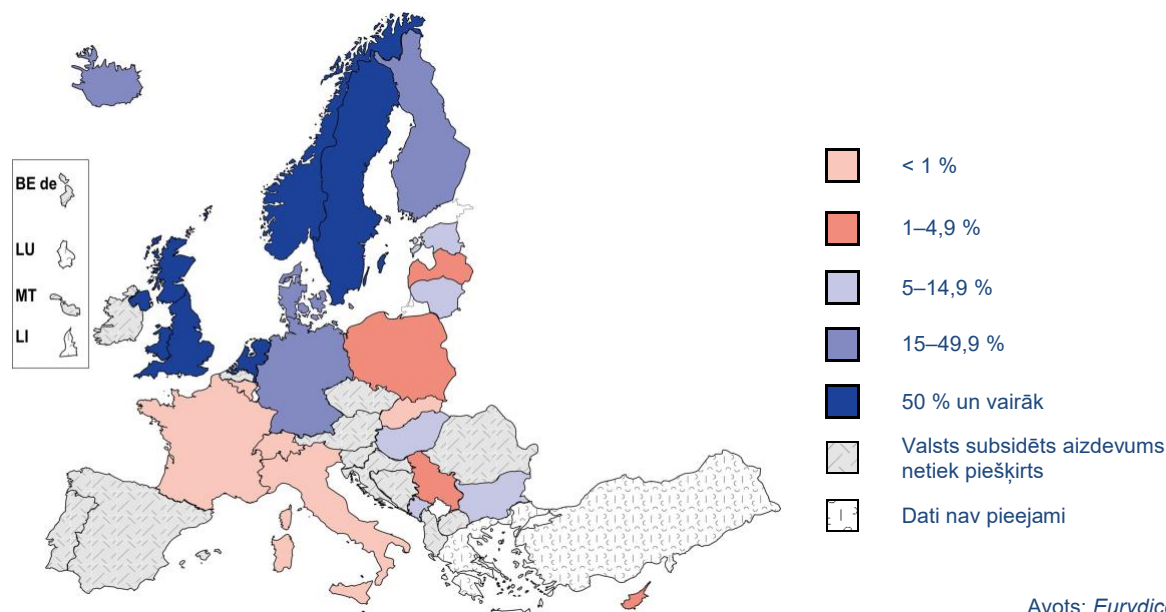
Saistībā ar stipendijas pārņemšanu grāda iegūšanai ārvalstīs, īpašs gadījums ir Austrija, kur studenti, kas plāno studēt Eiropas Ekonomikas zonas valstīs vai Šveicē, var saņemt grāda mobilitātes stipendiju uz tādiem pašiem nosacījumiem, kādi attiecas uz stipendiju studijām Austrijas augstākās izglītības iestādēs. Tādējādi Austrijas situācija ir līdzīga to valstu situācijai, kur stipendija ir pārnesama gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātes vajadzībām, bet ir spēkā ģeogrāfiski ierobežojumi (t. i., mobilitāte tikai uz noteiktām EAIT valstīm).

Aizdevums

Dažās valstīs papildus stipendijai vai tās vietā tiek piedāvāts valsts subsidēts aizdevums, bet dati liecina, ka salīdzinājumā ar valsts stipendiju, kas pastāv praktiski visās augstākās izglītības sistēmās, aizdevums ir mazāk izplatīts. Tas tiek piedāvāts aptuveni divās trešdaļās no visām analizētajām augstākās izglītības sistēmām, turklāt vairākās no tām aizdevuma saņēmēju īpatsvars ir mazs, dažviet gandrīz nulle (mazāks par 1 % Beļģijas franču kopienā, Francijā, Itālijā, Slovākijā un Šveicē; 1–4,9 % Kiprā, Latvijā, Polijā un Serbijā).

Tikai 16 sistēmās, kur tiek piedāvāts aizdevums, tā saņēmēju īpatsvars sasniedz vismaz 5 % (pēc pieejamajiem datiem). Lielākā daļa šo sistēmu atrodas Eiropas ziemeļu daļā. Lielākais aizdevuma saņēmēju īpatsvars ir reģistrēts Apvienotajā Karalistē, kur atkarībā no sistēmas (t. i., Anglijā, Velsā, Ziemeļīrijā un Skotijā) aizdevumu ņem 69–95 % pirmā cikla studentu (otrajā ciklā standarta aizdevums nav pieejams). Liels aizdevuma saņēmēju īpatsvars ir arī Norvēģijā (66 % pirmajā ciklā un 71 % otrajā ciklā), Zviedrijā (54 %) un Nīderlandē (50 %). Nākamās ir Islande (aptuveni 40 %), Somija (28 %), Dānija (26 %), Vācija (22 % stipendiju un aizdevuma sistēmā *BAföG*), Melnkalne (14,5 %), Ungārija (5,7 %), Igaunija un Lietuva (abās aptuveni 5 %).

⁽²⁹⁾ Tie paši ierobežojumi attiecas arī uz Skotiju, taču šī augstākās izglītības sistēma nav iekļauta starp tām, kur stipendijas pārņemšana attiecas tikai uz kredītpunktu mobilitāti, jo Skotija sadarībā ar nedaudzām atlasītām ES augstākās izglītības iestādēm īsteno atbalsta pārņemšanas izmēģinājuma programmu grāda mobilitātē.

3.3. attēls. To studentu īpatsvars, kuri izmanto valsts subsidētu aizdevumu, pirmais un otrais cikls, 2017./18. ak. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojumi

Valsts subsidēts aizdevums ir atmaksājams finansiāls atbalsts, kura izmaksas daļēji sedz valsts. Tas var izpausties kā valsts galvojums, kas sedz saistību neizpildes un zaudējumu risku. Privātie aizdevumi bez valsts galvojuma nav ņemti vērā.

Vairumā gadījumu attēlā ir redzami apkopoti dati par pirmo un otro ciklu. Tajās valstīs, kur pirmajā un otrajā ciklā aizdevumaņēmēju īpatsvars ievērojami atšķiras, ir attēloti dati par pirmo ciklu. Tās izglītības sistēmas, kurās tiek piešķirta gan stipendija, gan aizdevums, ir analizētas pēc tiem pašiem principiem kā tās sistēmas, kurās tiek piešķirts tikai aizdevums.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE fr), Kipra, Lietuva un Islande. Dati ir aplēses.

Beļģija (BE de). Beļģijas vācu valodas kopienā valsts subsidēts aizdevums nav pieejams (t. i., aizdevums attēlā nav norādīts), tomēr vācu valodas kopienā studējošie studenti var pieteikties aizdevumam Beļģijas franču kopienas Ljēžas provincē.

Bulgārija. Atsauces gads: 2018./19. ak. g.

Dānija, Somija un Melnkalne. Atsauces gads: 2018. g.

Vācija. Attēls attiecas uz apvienoto stipendiju un aizdevumu sistēmu *BAföG (Bericht der Bundesregierung)*. Atsauces gads: 2016./17. ak. g.

Grieķija. Juridiskais pamats aizdevumam pirmā cikla studijām ir pieņemts, taču nosacījumi vēl ir jāizstrādā. Otrajā ciklā (parādīts attēlā) aizdevums ir pieejams, bet nav datu par tā saņēmēju īpatsvaru.

Francija. Dati ir aplēses par visiem augstākās izglītības iestāžu studentiem, t. sk. trešā cikla studentiem.

Latvija. Dati ir aplēses. Atsauces gads: 2018./19. ak. g.

Ungārija. Dati attiecas uz pirmā cikla studentiem. Otrajā ciklā aizdevuma saņēmēju īpatsvars ir mazāks.

Nīderlande un Apvienotā Karaliste (ENG). Atsauces gads: 2016./17. ak. g.

Polija. Dati ir aplēses, kas attiecas uz pirmā cikla pirmā kursa studentiem.

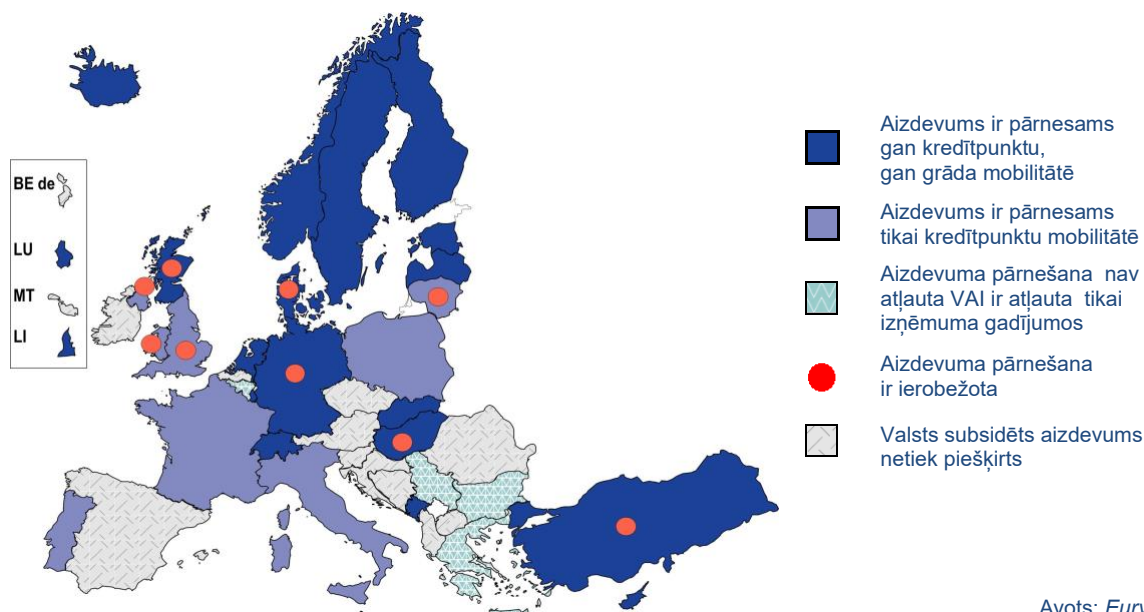
Portugāle. Aizdevumu sistēmas darbība tika apturēta uz vairākiem akadēmiskajiem gadiem, t. sk. 2017./18. ak. g., un atsākta 2018./19. ak. g. Dati par saņēmēju īpatsvaru šajā akadēmiskajā gadā nav pieejami.

Zviedrija. Atsauces gads: 2017. g.

3.4. attēlā ir analizēts, vai valsts subsidētais aizdevums ir pārnesams un, ja ir, vai pastāv kādas ar tā pārņemšanu saistītas prasības. Informācija ir strukturēta līdzīgi kā 3.2. attēlā par stipendijām, proti, attēlā ir izšķirta aizdevuma pārnesamība kredītpunktu mobilitātē un aizdevuma pārnesamība grāda mobilitātē, kā arī norādītas valstis, kurās ir spēkā aizdevuma pārņemšanas ierobežojumi.

Kopumā tās valstis, kas valsts subsidētu aizdevumu piedāvā, pieļauj vismaz nelielas pakāpes pārņemamību. Izņēmums ir Bulgārija, Grieķija un Serbija – šo valstu studenti, studējot ārzemēs, viņiem piešķirto aizdevumu nevar izmantot neatkarīgi no tā, vai studē kredītpunktu vai grāda ieguves nolūkos. Tāpat kā attiecībā uz stipendiju, Beļģijas franču kopienas aizdevuma pārņemšanu pieļauj tikai izņēmuma gadījumos, proti, ja līdzvērtīga studiju programma kopienā nav pieejama.

3.4. attēls. Valsts subsidēta aizdevuma pārnesamība, pirmais un otrais cikls, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojumi

Attēlā ir atspoguļota valsts subsidēta aizdevuma pārnesamība Eiropas augstākās izglītības telpas (EAIT) robežās. Valstīs, kurās ir vairākas aizdevuma programmas ar atšķirīgiem pārņemšanas nosacījumiem, ir parādīta tā aizdevuma programma, kuras saņēmēju īpatsvars ir vislielākais.

Kategorija „aizdevums ir pārnesams gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē” apvienojumā ar kategoriju „aizdevuma pārņemšana ir ierobežota” nozīmē, ka pastāv ierobežojumi, kas attiecas vai nu uz abiem aizdevuma pārņemšanas veidiem (t. i., aizdevuma pārņemšanu kredītpunktu **un** grāda mobilitātē), vai uz vienu no tiem (t. i., aizdevuma pārņemšanu kredītpunktu **vai** grāda mobilitātē).

No tām sistēmām, kur aizdevums ir pārnesams, dažās tas attiecas tikai uz kredītpunktu mobilitāti, turklāt atsevišķās sistēmās ir spēkā vēl stingrāki ierobežojumi. Piemēram, Lietuvā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) aizdevums ir pārnesams tikai tad, ja mobilitāte notiek atzītu apmaiņas programmu, piemēram, *Erasmus+*, ietvaros.

Lielākajā daļā to sistēmu, kuras piedāvā valsts subsidētu aizdevumu, tas ir pārnesams gan kredītpunktu mobilitātē, gan grāda mobilitātē. Kopumā ģeogrāfiskais modelis šajā ziņā ir ļoti līdzīgs iepriekš aplūkotajai situācijai stipendiju pārņemšanas jomā, tomēr dažas valstis, kas pieļauj ierobežotu stipendijas pārņemšanu – īpaši Ungārija, Latvija, Slovākija un Turcija – attiecībā uz valsts subsidēta aizdevuma pārņemšanu ir daudz elastīgākas (t. i., aizdevums ir pārnesams – ar vai bez ierobežojumiem – gan kredītpunktu mobilitātē, gan grāda mobilitātē, turpretim stipendija ir pārņemama tikai kredītpunktu mobilitātē). Tomēr, kā redzams 3.3. attēlā, aizdevuma ņēmēju īpatsvars šajās valstīs ir salīdzinoši mazs (sistēmās, par kurām ir pieejami dati). Īpašs gadījums ir Islande: standarta stipendija šajā valstī nav pieejama, bet valsts subsidēts aizdevums ir pārņemams bez jebkādiem ierobežojumiem.

3.3. Mobilitātes progressa rādītājs

Mobilitātes progressa trešajā rādītājā ir apvienoti vairāki iepriekšējā sadaļā aplūkoti elementi un valstu īstenotās stipendiju un aizdevumu programmas ir sadalītas pēc noteiktiem kritērijiem. Šis rādītājs ir saistīts ar vietējā līmenī piešķirtās stipendijas un aizdevuma pārnesamību. Te nav ietverta informācija par pārnesamā finansiālā atbalsta faktisko apjomu vai par tā saņēmēju īpatsvaru ⁽³⁰⁾.

Rādītājā ir izmantota piecu krāsu skala. Tumši zaļā krāsa nozīmē, ka viss nosūtošās valsts studentiem pieejamais atbalsts ir pilnībā pārnesams (t. i., valsts stipendijas un aizdevuma saņemšanai ir līdzvērtīgi nosacījumi neatkarīgi no tā, vai students vēlas studēt savā valstī vai ārvalstīs). Turpretim sarkanā krāsa nozīmē, ka atbalsta pārņemšana nav iespējama vai arī ir atļauta vienīgi tad, ja nosūtošajā valstī līdzvērtīga programma nav pieejama, tātad vietējais atbalsts ir pārnesams tikai izņēmuma gadījumos. Starp tumši zaļo un sarkano ir trīs starpkategorijas. Pirmā – gaiši zaļā – apzīmē sistēmas, kuru vietējo atbalstu var pārnest uz ārvalstīm gan kredītpunktu mobilitātes, gan grāda mobilitātes vajadzībām, tomēr pastāv daži ierobežojumi, piemēram, pārnesamība attiecas tikai uz noteiktām valstīm vai studenti ārzemēs var pavadīt ierobežotu laika posmu. Divas atlikušās kategorijas – dzeltenā un oranžā – aptver sistēmas, kas visa vietējā atbalsta vai tā daļas pārņemšanu pieļauj tikai kredītpunktu mobilitātē. To, kurā no abām kategorijām valsts ir iekļauta, nosaka tas, vai atbalsta pārņemšana ir ierobežota vai nav.

Saskaņā ar minētajiem kritērijiem valstis ir sadalītas šādi.

Tumši zaļā kategorija. Četrpadsmit izglītības sistēmas, kur vietējais atbalsts ir pilnībā pārnesams uz studijām ārzemēs gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē. Tās ir četras Ziemeļvalstu sistēmas (Somija, Zviedrija, Islande un Norvēģija), Beļģijas flāmu un vācu valodas kopiena, Kipra, Luksemburga, Malta, Nīderlande, Slovēnija, Šveice, Lihtenšteina un Melnkalne. Tomēr jāatceras: lai gan šīs sistēmas piedāvā pilnībā pārnesamu vietējo atbalstu, tās būtiski atšķiras atbalsta saņēmēju īpatsvara ziņā (skat. 3.1. un 3.3. attēlu). Dažās no tām atbalstu saņem liela studentu daļa (piemēram, Luksemburgā, Maltā, Somijā un Zviedrijā), turpretī citās saņēmēju īpatsvars ir krietni mazāks. Atšķiras arī minētajās sistēmās studentiem piedāvātā atbalsta veids – dažās tiek piešķirta gan stipendija, gan aizdevums, bet citās tikai viena veida atbalsts (skat. abus iepriekš minētos attēlus). Šajā ziņā unikāla situācija ir Islandē, kur standarta stipendija netiek piedāvāta, taču tiek nodrošināts pilnībā pārnesams aizdevums.

Gaiši zaļā kategorija. Sešas izglītības sistēmas (Dānija, Vācija, Īrija, Francija, Austrija un Apvienotā Karaliste (Skotija)), kur vietējais atbalsts ir pārnesams gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātes vajadzībām, taču tiek piemēroti dažādi ierobežojumi. Kā iepriekš minēts, galvenokārt tie ir ģeogrāfiski ierobežojumi (t. i., mobilitāte tikai uz noteiktām valstīm) un ārzemēs pavadītā studiju laika ierobežojumi.

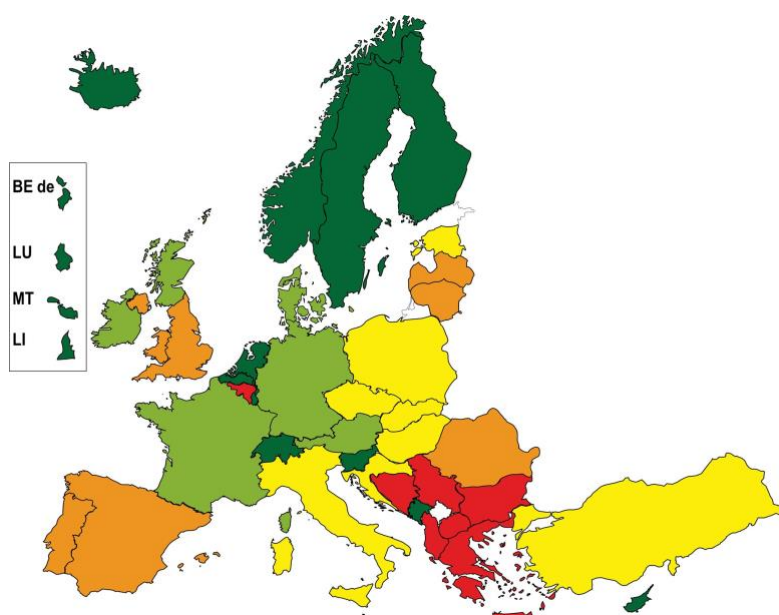
Dzeltenā kategorija. Astoņas sistēmas (Čehija, Igaunija, Horvātija, Itālija, Ungārija, Polija, Slovākija un Turcija), kur vietējā atbalsta pārņemšana ir atļauta tikai kredītpunktu mobilitātē un ierobežojumi parasti nav noteikti. Interesanti, ka trīs no šīm sistēmām – Ungārija, Slovākija un Turcija – nodrošina valsts subsidētu aizdevumu, kas ir pārnesams gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē, taču stipendija ir pārnesama tikai kredītpunktu mobilitātē. Vēl elastīgāku pieeju īsteno Igaunija, kur aizdevums, kā arī divu veidu stipendija (sociālais studiju pabalsts un stipendija studentiem ar īpašām vajadzībām) ir pilnībā pārnesami, bet citas stipendijas ir pārnesamas tikai kredītpunktu mobilitātē.

⁽³⁰⁾ Kaut arī rādītājā nav ņemts vērā saņēmēju īpatsvars, tajā tomēr nav ietverti tādi finansiālā atbalsta pasākumi (vietējā līmeņa stipendija vai aizdevums), ko saņem mazāk nekā 1 % studentu.

Oranžā kategorija. Astoņas izglītības sistēmas (Spānija, Latvija, Lietuva, Portugāle, Rumānija un lielākā daļā Apvienotās Karalistes), kur atbalsta pārņemšana kredītpunktu mobilitātē ir atļauta, taču ar dažādiem ierobežojumiem. Piemēram, Latvija piedāvā pilnībā pārņemamu aizdevumu, bet stipendija ir pārņemama tikai kredītpunktu mobilitātē un ar ierobežojumiem.

Sarkanā kategorija. Septiņas augstākās izglītības sistēmas (Beļģijas franču kopiena, Bulgārija, Grieķija, Albānija, Bosnija un Hercegovina, Ziemeļmaķedonija un Serbija), kur vietējais atbalsts vai nu nav pārņemams, vai ir pārņemams tikai izņēmuma gadījumos, piemēram, ja nosūtošajā valstī līdzvērtīga studiju programma nav pieejama. Šajā grupā īpaši izceļas Grieķija, kur stipendijas pārņemšana kredītpunktu mobilitātē ir atļauta (ar ierobežojumiem), bet aizdevuma (pieejams tikai otrajā ciklā) pārņemšana nav atļauta.

3.5. attēls. Mobilitātes progressa trešais rādītājs: vietējās valsts stipendijas un valsts subsidēta aizdevuma pārņemamība, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Mobilitātes progressa rādītāja kategorijas

	Visu veidu vietējais studentu atbalsts – stipendija un/vai aizdevums – ir pilnībā pārņemams EAIT robežās gan kredītpunktu mobilitātē, gan grāda mobilitātē. Līdzvērtīgi nosacījumi valsts stipendijas un/vai aizdevuma saņemšanai neatkarīgi no tā, vai students mācās savā valstī vai ārvalstīs.
	Pieejamais vietējais studentu atbalsts – stipendija un/vai aizdevums – ir pārņemams gan kredītpunktu mobilitātē, gan grāda mobilitātē, taču ar dažiem ierobežojumiem, piemēram, ģeogrāfiskiem (noteiktas valstis), programmas veida, studiju jomas vai laika ierobežojumiem.
	Kredītpunktu mobilitātē atbalsts ir pārņemams bez ierobežojumiem. Grāda mobilitātē atbalsts nav pārņemams, VAI grāda mobilitātē nav pārņemami visi nozīmīgākie atbalsta veidi.
	Kredītpunktu mobilitātē atbalsts ir pārņemams, taču ar dažiem ierobežojumiem, piemēram, ģeogrāfiskiem (noteiktas valstis), programmas veida, studiju jomas vai laika ierobežojumiem. Grāda mobilitātē atbalsts nav pārņemams, VAI grāda mobilitātē nav pārņemami visi nozīmīgākie atbalsta veidi.
	Atbalsts nav pārņemams: valsts stipendija un/vai aizdevums tiek piešķirts tikai tad, ja students studē savā valstī, vai izņēmuma gadījumos (nosūtošajā valstī līdzvērtīga studiju programma nav pieejama).

3.5. attēls ir līdzīgs atbilstošajam attēlam iepriekšējā mobilitātes progressa ziņojumā (atsauces gads: 2015./16. ak. g.). Vienīgās valstis, kas ziņojušas par izmaiņām normatīvajos aktos, kuras uzlabojušas vietējās stipendijas pārņemamību, ir Malta un Rumānija.

3.4. Nobeigums

Šajā nodaļā kā būtisks studentu mobilitātes aspekts ir analizēts vietējais finansiālais atbalsts. Studentu lēmumu studēt ārvalstīs – vai nu uz neilgu laiku (kredītpunktu mobilitāte), vai pilna grāda ieguvei (grāda mobilitāte) – var ietekmēt tas, vai nosūtošās valsts finansiālo atbalstu studijām var izmantot, arī studējot ārzemēs.

Apkopotie dati liecina, ka tikai četrpadsmit augstākās izglītības sistēmās tiek nodrošināta visa vietējā atbalsta neierobežota pārvešana gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē, tātad studenti nosūtošajā valstī pieejamo atbalstu var izmantot neatkarīgi no mobilitātes veida (īstermiņa vai ilgtermiņa) un EAIT valsts, kurā viņi studē. Samērā tuvu šai grupai ir sešas citas izglītības sistēmas, kurās ir atļauta visu vietējā atbalsta veidu pārvešana gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē, taču tiek piemēroti daži pārvešanas ierobežojumi valstu, programmu vai laika perioda ziņā. Šīs divas valstu grupas galvenokārt atrodas Eiropas ziemeļos un ziemeļrietumos. Pretēja situācija ir septiņās augstākās izglītības sistēmās, kas lielākoties atrodas Eiropas dienvidaustrumos; tur vietējais finansiālais atbalsts vai nu nav pārnesams, vai tā pārvešana ir atļauta tikai izņēmuma gadījumos.

Starp šīm galējām situācijām atrodas sešpadsmit izglītības sistēmas. Tajās ir atļauta atbalsta pārvešana kredītpunktu mobilitātē – vai nu bez ierobežojumiem (astoņas sistēmas, galvenokārt Centrāleiropā), vai ar ierobežojumiem (astoņas sistēmas dažādās Eiropas daļās). Samērā liels valstu skaits šajās kategorijās, iespējams, liecina par to, ka kredītpunktu mobilitātē atbalsta pārvešanu īstenot ir vieglāk nekā grāda mobilitātē. Vēl viens interesants aspekts ir tas, ka aizdevuma pārvešanas iespējas ir lielākas nekā stipendijas pārvešanas iespējas, proti, dažās sistēmās aizdevuma pārvešana ir atļauta gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē, turpretim stipendijas pārvešana ir atļauta tikai kredītpunktu mobilitātē.

Kopumā datu analīze liecina, ka aptuveni pusē no Eiropas augstākās izglītības sistēmām vietējais finansiālais atbalsts ir pārnesams gan kredītpunktu mobilitātē, gan grāda mobilitātē (lai gan var būt noteikti daži ierobežojumi). Ir redzams arī samērā skaidrs ģeogrāfiskais modelis, kas liecina par atšķirību starp Eiropas ziemeļiem un ziemeļrietumiem, kur izglītības sistēmām raksturīga augsta atbalsta pārnesamības pakāpe, un Dienvidaustrumeiropu, kur atbalsta pārvešanas iespējas ir mazas vai to nav vispār.

4. NODAĻA. ATBALSTS NELABVĒLĪGĀ SITUĀCIJĀ ESOŠO STUDENTU DALĪBAI MĀCĪBU MOBILITĀTĒ

4.1. Ievads

Studentu iespējas iesaistīties mācību mobilitātē nav vienādas. Pētījumi liecina, ka studenti no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides un studenti invalīdi mobilitātes programmās iesaistās mazāk (*Hauschildt, Vögtle and Gwosćurydice, 2018; European Commission, 2019*). Līdz ar to nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem šīs pieredzes sniegtie ieguvumi iet secen, pastiprinot jau tā nevienlīdzīgo stāvokli starp vienaudžiem.

Lai šo situāciju mainītu, Padome ieteikumā mudina dalībvalstis „Sniegt nelabvēlīgā situācijā esošiem audzēkņiem, kuriem var nebūt pieejamas mācību mobilitātes iespējas, mērķtiecīgu informāciju par to konkrētajām vajadzībām pielāgotām pieejamajām programmām un atbalstu”⁽³¹⁾. Mobilitātes progresa ziņojuma ceturtajā rādītājā tiek analizēts, vai Eiropas valstīs šāds atbalsts ir pieejams.

4.2. Progresa ziņojuma dati

Termina „nelabvēlīgā situācijā esošs izglītības ieguvējs” definīcijas Eiropas valstīs ir ļoti atšķirīgas. Šī iemesla dēļ iepriekšējā mobilitātes progresa ziņojuma izdevumā (*European Commission/EACEA/Eurydice, 2016*) uzmanība tika pievērsta tikai vienai grupai – studentiem no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides – un valstīm pašām vajadzēja definēt, ko tās ar to saprot.

Tomēr izrādījās, ka tas šo progresa ziņojuma rādītāju būtiski ierobežo, jo uzmanība netiek pievērsta citām nelabvēlīgā situācijā esošajām grupām, īpaši studentiem invalīdiem. Turklāt kopš tā laika Boloņas procesa īstenošanas ziņojumā tiek izmantota plašāka pieeja, līdzvērtīgā rezultātu sistēmā aptverot plašāku nepietiekami pārstāvēto grupu loku (*European Commission/EACEA/Eurydice, 2018b, 273. lpp.*). Līdz ar to Boloņas rādītājā ir veiktas izmaiņas – ir iekļauts ceturtais elements, kurā apkopota informācija par to, kādus pasākumus augstākās pārvaldes iestādes veic, lai mudinātu augstākās izglītības iestādes palielināt nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mācību mobilitātē.

Lai nodrošinātu konsekveni starp abiem pārraudzības rīkiem, šajā aktualizētajā mobilitātes progresa ziņojumā ir izmantota Boloņas procesa īstenošanas ziņojuma pieeja. Šī iemesla dēļ, salīdzinot ar 2016. gada mobilitātes progresa ziņojumu, ir veiktas divas svarīgas izmaiņas. Pirmkārt, jaunajā izdevumā ir ņemts vērā atbalsts, kas tiek sniegts divām galvenajām nelabvēlīgā situācijā esošo studentu grupām – studentiem no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides un studentiem invalīdiem. Otrkārt, tajā ir ietverts papildu elements, kas attiecas uz ieteikumiem vai stimuliem, ko augstākās pārvaldes iestādes sniedz augstākās izglītības iestādēm.

Līdz ar to šo rādītāju veido četras galvenās darbības, kas augstākās pārvaldes iestādēm jāveic saistībā ar nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mācību mobilitātē:

1. ilgtermiņa kvantitatīvo mērķu izvēršana saistībā ar nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās;
2. sistēmas izveidošana viņu dalības pārraudzībai;
3. finansiāla atbalsta – valsts stipendijas – piedāvāšana nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem;
4. ieteikumu vai stimulu nodrošināšana, lai augstākās izglītības iestādes īstenotu pielāgotus pasākumus nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalības veicināšanai mobilitātes programmās.

Tālāk šie aspekti ir aplūkoti sīkāk.

⁽³¹⁾ Padomes 2011. gada 28. jūnija ieteikums „Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”, OV C199, 7.7.2011., C199/4.

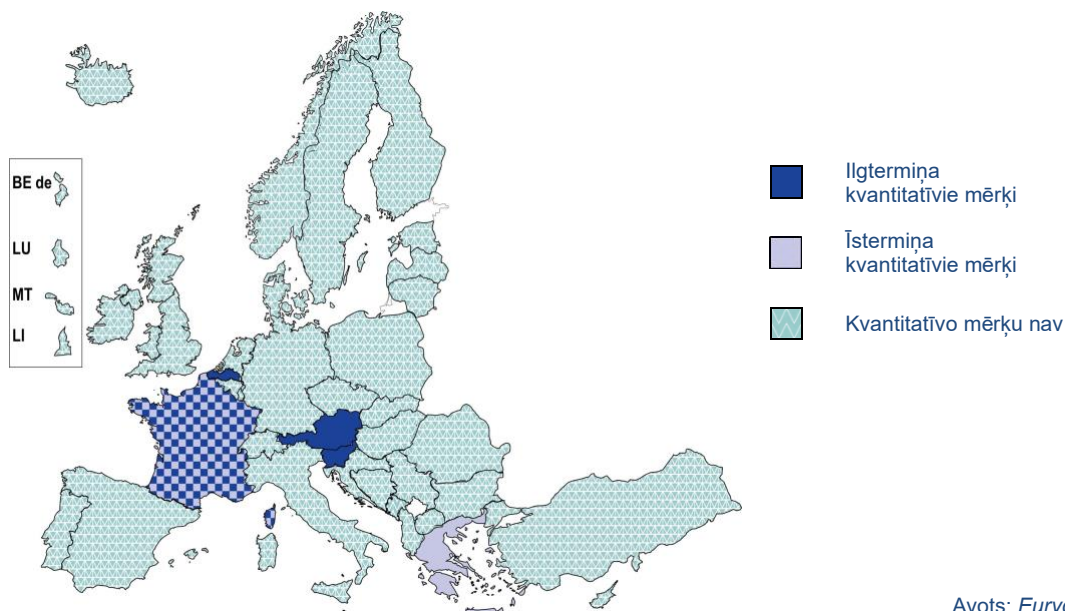
Kvantitatīvie mērķi

Šajā sadaļā minētie kvantitatīvie mērķi ir skaitliski mērķi, ko augstākās pārvaldes iestādes ir izvirzījušas attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošo studentu īpatsvaru mācību mobilitātē. Šādu mērķu pieņemšana liecina par stingru politisko apņēmību palielināt nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mācību mobilitātes programmās.

Augstākā līmeņa mērķi saistībā ar nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās ir pieņemti tikai dažās izglītības sistēmās (skat. 4.1. attēlu), un vairums no tiem tiek īstenoti kopš 2015./16. ak. g. Pirms tam kvantitatīvie mērķi bija tikai Beļģijas flāmu kopienā; jauni mērķi ir izvirzīti Grieķijā, Francijā, Austrijā un Slovēnijā.

4.1. attēlā ir atspoguļoti divi kvantitatīvo mērķu veidi saistībā ar nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās. Pirmkārt, ilgtermiņa mērķi (īstenošanas ilgums – vairāk nekā gads), kas parasti tiek izvirzīti augstākā līmeņa stratēģijās, kuras attiecas uz augstāko izglītību vai mācību mobilitāti. Šādi mērķi ir Beļģijas flāmu kopienā, Francijā, Austrijā un Slovēnijā (skatīt tabulu zem 4.1. attēla). Otrkārt, īkgadējie mērķi, ko parasti nosaka nacionālās *Erasmus+* aģentūras. Īstermiņa mērķi ir pieņemti, piemēram, Grieķijā (2019. gadā 5,5 % no *Erasmus+* studentiem bija jābūt studentiem ar īpašām vajadzībām) un Francijā (2018. gadā 30 % no *Erasmus+* studentiem vajadzēja būt no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides).

4.1. attēls. Kvantitatīvie mērķi attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās, 2018./19. ak. g.

Izglītības sistēma	Ilgtermiņa kvantitatīvie mērķi	Paredzētais īstenošanas gads
Beļģijas flāmu kopiena	33 % mācību mobilitātes programmu dalībnieku vajadzētu būt no šādām nepietiekami pārstāvētām grupām: <ul style="list-style-type: none"> • studenti, kas saņem stipendiju (saistīta ar nelabvēlīgu sociālekonomisko statusu) • studenti, kam ir (pussslodzes) darbs • studenti invalīdi ⁽³²⁾ 	2020. gads
Francija	Dalību mācību mobilitātes programmās vajadzētu divkāršot, iekļaujot studentus no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides un atbalstot viņus ar īpašu mācību mobilitātes stipendiju, kas paredzēta nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem ⁽³³⁾	2025. gads
Austrija	Vismaz līdz 18 % vajadzētu palielināt to studentu dalību mācību mobilitātes programmās, kuru vecākiem nav augstākās izglītības ⁽³⁴⁾	2025. gads
Slovēnija	10–15 % no visiem Erasmus+ dalībniekiem ir jābūt nelabvēlīgā situācijā esošiem studentiem ⁽³⁵⁾	2020. gads

Dalības pārraudzība

Lai nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem varētu sniegt pienācīgu atbalstu, politikas veidotājiem ir jāapkopo informācija par to, cik lielā mērā dažādas grupas piedalās mācību mobilitātē. Šādu informāciju var iegūt, pārraugot noteiktus mobilitātes programmās iesaistīto studentu raksturlielumus.

Visām programmā Erasmus+ iesaistītajām valstīm ir jāpārrauga studentu dalība šajā programmā, tāpēc šajā sadaļā ir aplūkota prakse, kas pārsniedz šī pienākuma robežas, un nelabvēlīgā situācijā esošo mobilitātes programmu dalībnieku pārraudzība tiek apskatīta plašāk.

4.2. attēlā ir redzams, kurās valstīs tiek īstenota visaptveroša pārraudzība, proti, tiek nodrošināts vispusīgs priekšstats par nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību visās galvenajās mobilitātes programmās. Visaptveroša pārraudzības sistēma ir desmit izglītības sistēmās (Beļģijas franču un flāmu kopienā, Vācijā, Francijā, Itālijā, Austrijā un četrās Apvienotās Karalistes izglītības sistēmās); tās visas bija ieviestas jau 2015./16. ak. g. Tomēr tās atšķiras pēc informācijas apkopošanas veida:

- Beļģijas franču un flāmu kopienā ⁽³⁶⁾, kā arī Francijā datus par studentiem, kuri piedalās mobilitātes programmās, apkopo izglītības ministrija;
- Vācijā un Austrijā ik pēc trim četriem gadiem tiek veikta studentu aptauja ⁽³⁷⁾;
- Itālijā un Apvienotajā Karalistē informācija par šiem studentiem ik gadu tiek iekļauta statistikas pārvaldes apkopotajos datos ⁽³⁸⁾.

⁽³²⁾ *Brains on the Move! Action plan for mobility 2013*: www.vlaanderen.be/publicaties/brains-on-the-move-action-plan-for-mobility-2013-1.

⁽³³⁾ *Stratégie nationale de l'enseignement supérieur (StraNES)*, 2015: www.enseignementsuprecherche.gouv.fr/cid92442/pour-une-societe-apprenante-propositions-pour-une-strategie-nationale-de-l-enseignementsuperieur.html.

⁽³⁴⁾ *Nationale Strategie zur sozialen Dimension in der Hochschulbildung*, 2017: www.sozialerhebung.at/sozdim/strategie-papier/Strategie_2017.pdf.

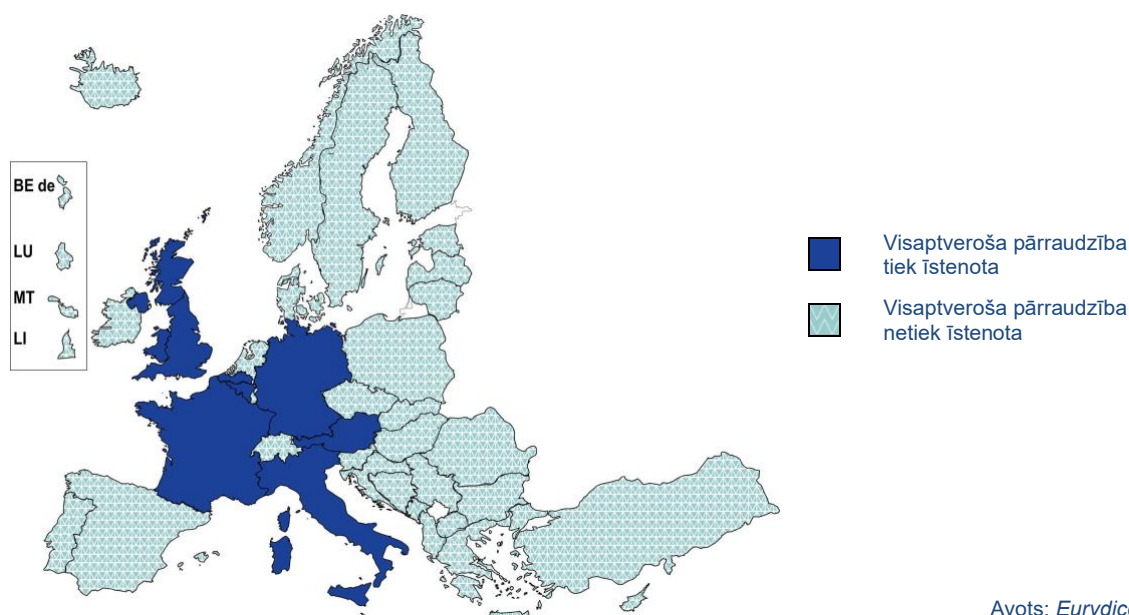
⁽³⁵⁾ Slovēnijas augstākās izglītības internacionalizācijas stratēģija 2016.–2020. gadam (www.uni-lj.si/study/news/strategy/) un Slovēnijas augstākās izglītības internacionalizācijas rīcības plāna stratēģija 2016.–2018. gadam (www.uni-lj.si/study/news/strategy/).

⁽³⁶⁾ Beļģijas flāmu kopienā Izglītības un apmācības ministrijai ir centrālā augstākās izglītības datubāze, kurā ir visi dati par mobilitāti, t. sk. informācija par studentu sociālekonomisko stāvokli vai invaliditāti.

⁽³⁷⁾ Skat. Vācijas Sociālo aptauju vietni (www.sozialerhebung.de/sozialerhebung/documents/englisch) un aptaujas rezultātus Austrijā (<http://www.sozialerhebung.at/index.php/en/>).

⁽³⁸⁾ Itālijā datus par studentu mobilitāti apkopo statistikas pārvalde, atsevišķi izdalot tos studentus, kuri stipendiju saņem, un tos, kuri stipendiju nesaņem. Tā kā stipendija tiek piešķirta pēc sociālā kritērija, tiek iegūti dati par studentu sociālekonomiskajiem apstākļiem. Apvienotajā Karalistē Augstākās izglītības statistikas aģentūra apkopo datus par mobilo studentu etnisko izcelsmi, sociālekonomiskajiem apstākļiem un dzimumu. Vairāk informācijas skat. tīmekļa vietnē *Go International*: <http://go.international.ac.uk/student-profiles-and-identities>.

4.2. attēls. Pārraudzība attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās, 2018./19. ak. g.

Finansiālais atbalsts

Lai nelabvēlīgā situācijā esošie studenti varētu iesaistīties starptautiskajā mobilitātē, viņiem ir nepieciešams finansiāls atbalsts. Ņemot vērā studentu no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides finansiālās grūtības vai papildu finansiālo slogu, kas raksturīgs studentiem invalīdiem, šajā sadaļā aplūkots tikai tāds publiskais atbalsts, kas nav jāatmaksā, proti, *valsts stipendija* ⁽³⁹⁾. Eiropā ir divi galvenie valsts stipendijas modeļi.

Pirmais modelis paredz, ka nelabvēlīgā situācijā esošie studenti saņem *mērķatbalstu*, t. i., tikai šīs kategorijas studentiem pieejamu finansējumu. Šāds mērķatbalsts var izpausties vai nu kā īpaša mobilitātes stipendija, vai kā pārnesama (vismaz kredītpunktu mobilitātē) sociālā stipendija. Papildus vietējam atbalstam ⁽⁴⁰⁾ piešķirtā mobilitātes stipendija ir paredzēta tieši mācību mobilitātei, un to nosaka, kontrolē un pārvalda valsts augstākās pārvaldes iestādes; šī stipendija tiek finansēta vai līdzfinansēta no valsts publiskajiem līdzekļiem (skat. arī II pielikumu). Tas nozīmē, ka parastās *Erasmus+* mobilitātes stipendijas šajā rādītājā neietilpst. Tomēr ir ņemtas vērā nacionālās papildu stipendijas, kas paredzētas nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem.

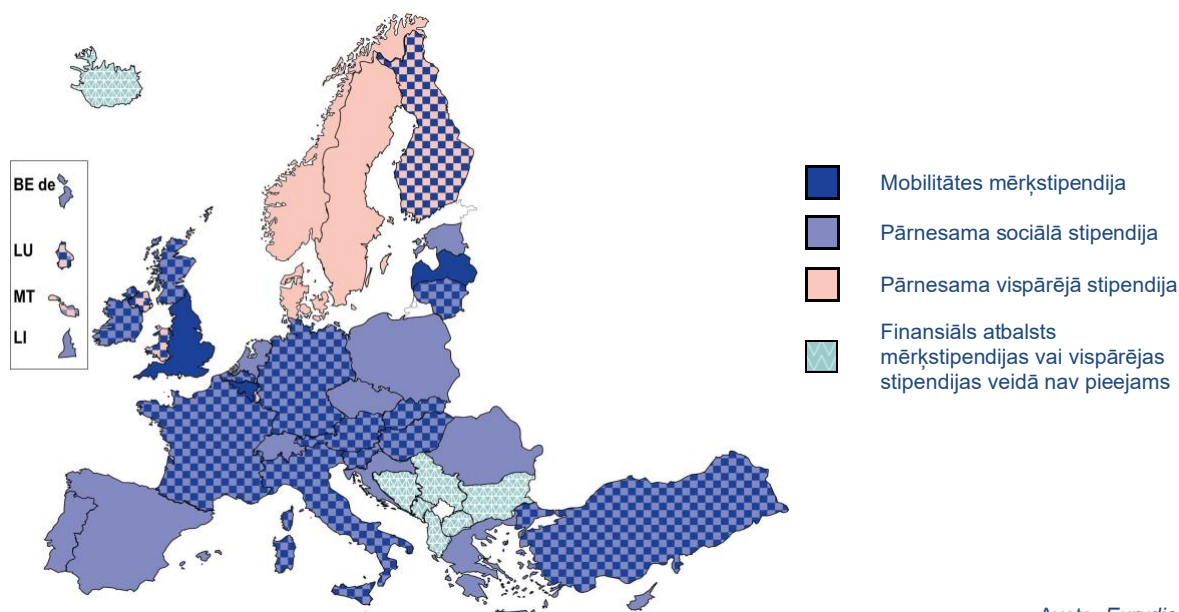
Otrā modeļa pamatā ir t. s. *vispārējā pieeja*. Saskaņā ar šo modeli pārnesamu stipendiju valstis nodrošina lielākajai studentu daļai (vairāk nekā 50 %) (stipendijas saņēmēju īpatsvaru skat. 3.1. attēlā). Šajā gadījumā nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem īpašs mērķatbalsts nav paredzēts (lai gan piešķirto summu var ietekmēt arī sociālie kritēriji), tomēr nepieciešamo atbalstu viņiem nodrošina stipendijas piešķiršanas vispārējais raksturs. Citiem vārdiem sakot, šīs pieejas pamatā ir princips: ja stipendiju saņem visi studenti (vai vismaz lielākā daļa), stipendijas piešķiršana ir vispārēja, līdz ar to atbalsts automātiski tiek nodrošināts arī nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem un īpaša mērķprogramma nav nepieciešama.

⁽³⁹⁾ Vairāk informācijas par finansiālo atbalstu skat. 3. nodaļā, kā arī *European Commission/EACEA/Eurydice* (2018a).

⁽⁴⁰⁾ „Vietējais atbalsts” ir finansiāls atbalsts, ko studentiem sniedz nosūtošās valsts pārvaldes iestādes.

4.3. attēlā redzams, ka Eiropas izglītības sistēmās dominē šie abi atšķirīgie finansiālā atbalsta modeļi. Lielākoties gan pirmajā, gan otrajā ciklā valstis izmanto vienu un to pašu pieeju, tomēr atšķirību gadījumā attēlā ir atspoguļots tas finansiālais atbalsts, kas tiek sniegts pirmā cikla studentiem.

4.3. attēls. Valsts stipendijas veidā piešķirtais mobilitātes atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Kā redzams attēlā, mērķatbalsts studentiem no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides ir daudz izplatītāks nekā atbalsta sniegšanas vispārējā pieeja, savukārt no abām finansiālā mērķatbalsta formām biežāk (27 izglītības sistēmās) tiek izmantota pārnēsama sociālā stipendija. 13 izglītības sistēmās studenti no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides vai studenti invalīdi papildus pārnēsamai vietējai sociālajai stipendijai saņem arī īpašu mobilitātes atbalstu. Trīs izglītības sistēmās (Beļģijas franču kopienā, Latvijā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā)) nelabvēlīgā situācijā esošo studentu atbalstīšanai galvenokārt tiek izmantota mobilitātes mērķstipendija.

Trīs Ziemeļvalstis – Dānija, Zviedrija un Norvēģija ⁽⁴¹⁾ – izmanto vienīgi vispārējo pieeju. Maltā tiek izmantota vispārējās pieejas un pārnēsamas sociālās stipendijas kombinācija, savukārt Luksemburgā, Somijā un Apvienotajā Karalistē (Velsā un Ziemeļīrijā) papildus pārnēsamai vispārējai stipendijai tiek piedāvāta arī mobilitātes mērķstipendija.

Neatmaksājams finansiālais mācību mobilitātes atbalsts studentiem nav pieejams septiņās izglītības sistēmās, pārsvarā Eiropas dienvidaustrumos. Šajās valstīs netiek piešķirta ne mobilitātes mērķstipendija, ne pārnēsama sociālā stipendija. Tas nozīmē, ka vai nu vietējā stipendija ir pārnēsama, bet pārsvarā tiek piešķirta, balstoties uz akadēmiskiem kritērijiem (Melnkalnē), vai arī tā nav pārnēsama neatkarīgi no piešķiršanas kritērijiem (skat. arī 3. nodaļu). Islandē valsts stipendija netiek piešķirta.

Vairākas izglītības sistēmas ir ziņojušas, ka kopš 2015./16. ak. g. finansiālā atbalsta jomā notikušas izmaiņas. Dažās izglītības sistēmās ir mainījusies pozīcija plašāka rādītāja tvēruma dēļ: Īrijā, Somijā un Turcijā studentiem invalīdiem ir paredzēta mācību mobilitātes mērķstipendija. Attiecībā uz izmaiņām normatīvajos aktos – Rumānijā 2017. gadā tika pieņemti jauni tiesību akti, kas atļauj

⁽⁴¹⁾ Norvēģijā pirmajā ciklā stipendiju saņem tikai 49 % studentu, bet otrajā ciklā – 55 %. Balstoties uz informāciju par abiem cikliem, valsts ir iekļauta vispārējās stipendijas grupā.

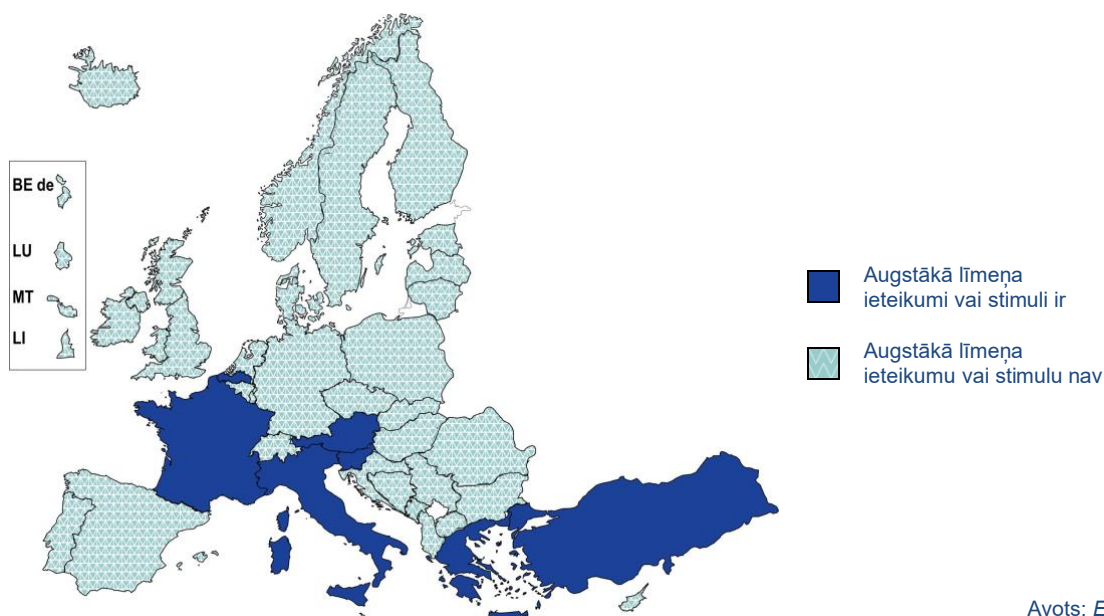
sociālās stipendijas pārvešanu kredītpunktu mobilitātē (skat. 3. nodaļu). Latvijā un Slovēnijā papildus *Erasmus+* stipendijai ir ieviesta arī papildu sociālā mobilitātes stipendija. Apvienotajā Karalistē (Anglijā) valsts stipendijas vairs nav.

Augstākā līmeņa ieteikumi vai stimuli augstākās izglītības iestādēm

Jauns progresa ziņojuma rādītāja elements, kas ieviests saskaņā ar Boloņas procesa īstenošanas ziņojumu, ir augstākā līmeņa ieteikumi vai stimuli augstākās izglītības iestādēm, lai mudinātu tās īstenot pielāgotus pasākumus nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalības veicināšanai mobilitātes programmās. Piemēram, augstākās pārvaldes iestādes var ieviest no rezultātiem atkarīgu finansējumu (vai citus finansiālus stimulus), kas ir saistīts ar nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mācību mobilitātes programmās.

Kā redzams 4.4. attēlā, šāda veida augstākā līmeņa ieteikumi vai stimuli ir septiņās izglītības sistēmās: Beļģijas flāmu kopienā, Grieķijā, Francijā, Itālijā, Austrijā, Slovēnijā un Turcijā.

4.4. attēls. Augstākā līmeņa ieteikumi vai stimuli, lai mudinātu augstākās izglītības iestādes īstenot pielāgotus pasākumus nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalības veicināšanai mobilitātes programmās, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Daži no šiem ieteikumiem attiecas tikai uz studentu invalīdu dalību mobilitātes programmās. Trīs izglītības sistēmās ir sagatavota augstākās izglītības iestādēm paredzēta rokasgrāmata vai vadlīnijas par studentu invalīdu mācību mobilitāti. Piemēram, Beļģijas flāmu kopienas 2015. gada rokasgrāmatā par studijām un praksi ārzemēs viena nodaļa ir veltīta studentiem invalīdiem. 2018. gadā līdzīgu rokasgrāmatu sagatavoja arī Turcijas Nacionālā aģentūra; tajā aprakstīta ieteicamā rīcība saistībā ar studentiem invalīdiem, kuri piesakās uz vietu mācību mobilitātes programmā. Grieķijā Nacionālā aģentūra *Erasmus+* aicina augstākās izglītības iestādes dot priekšroku studentiem ar īpašām vajadzībām, ja viņi atbilst atlases kritērijiem, un ir publicējusi bukletus braila rakstā izplatīšanai Grieķijas augstākās izglītības iestādēs.

Citās izglītības sistēmās tiek izmantota vispārīgāka pieeja attiecībā uz nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalības uzlabošanu mobilitātes programmās, piemēram, tiek rīkotas konferences un reklāmas kampaņas (Beļģijas flāmu kopienā), kā arī sagatavoti ministriju apkārtraksti (Francijā). Divās izglītības sistēmās (Austrijā un Slovēnijā) mācību mobilitātes stratēģijā ir iekļauti īpaši noteikumi.

2016. gadā Austrijas augstākās izglītības mobilitātes stratēģijā tika ietverti ieteikumi sagatavot un īstenot pielāgotus pasākumus, lai veicinātu nepietiekami pārstāvēto grupu dalību mācību mobilitātē. To atbalsta arī 2017. gada Nacionālā stratēģija attiecībā uz sociālo aspektu augstākajā izglītībā. Slovēnijas augstākās izglītības internacionalizācijas stratēģijā ir ietverti noteikumi, kas sekmē nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās.

Visbeidzot, Itālijā ir tādi augstākās izglītības iestāžu stimuli, kas paredz finansējuma piešķiršanā ņemt vērā nelabvēlīgā situācijā esošo studentu un mobilo studentu īpatsvaru.

4.3. Mobilitātes progresa rādītājs

Arī mobilitātes progresa ceturtajā rādītājā ir izmantotas piecas krāsu kategorijas. Lai valsts tiktu iekļauta tumši zaļajā kategorijā, ir jābūt izpildītiem visiem četriem iepriekš aplūkotojiem kritērijiem, kas saistīti ar atbalstu nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalībai mācību mobilitātē. Tie ir:

1. augstākā līmeņa ilgtermiņa kvantitatīvie mērķi (skat. 4.1. attēlu);
2. visaptveroša dalības pārraudzība (skat. 4.2. attēlu);
3. finansiāls atbalsts, kas izpaužas vai nu kā mobilitātes mērķstipendija, vai kā vispārējā stipendija (skat. 4.3. attēlu);
4. ieteikumi vai stimuli, lai augstākās izglītības iestādes īstenotu pielāgotus pasākumus (skat. 4.4. attēlu).

Tās izglītības sistēmas, kurās ir izpildīti trīs kritēriji, ir iekļautas gaiši zaļajā kategorijā; tās, kurās izpildīti divi kritēriji, – dzeltenajā kategorijā, savukārt tās, kurās izpildīts tikai viens kritērijs, – oranžajā kategorijā. Tās izglītības sistēmas, kurās netiek īstenots neviens šajā rādītājā paredzētais pasākums saistībā ar nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem, ir iekļautas sarkanajā kategorijā.

Lielākā daļa kritēriju šajā progresa ziņojuma rādītājā īpašu uzmanību pievērš nelabvēlīgā situācijā esošajiem izglītības ieguvējiem. Kaut arī šīs studentu grupas dalību mācību mobilitātē var sekmēt vispārēji politikas pasākumi (piemēram, vispārējā stipendija kā finansiālā atbalsta pasākums), ņemot vērā nepietiekami pārstāvēto grupu studentu neaizsargāto stāvokli, šī rādītāja mērķis ir atspoguļot īpaši pielāgotu politikas pasākumu esamību analizētajās izglītības sistēmās.

Attiecībā uz finansiālo atbalstu saskaņā ar vispārējo modeli studentu īpatsvars ir ņemts vērā tikai tad, ja šis modelis paredz, ka atbalsts jāsaņem vismaz 50 % studentu. Mērķstipendijas modeļa gadījumā, ņemot vērā Eiropas valstu atšķirīgo ekonomisko un sociālo situāciju, nav ņemts vērā ne to studentu īpatsvars, kuri šo atbalstu saņem, ne arī piešķirtā summa. Līdz ar to izglītības sistēmas ar ļoti atšķirīgām pieejām (no ierobežota atbalsta ierobežotam studentu skaitam līdz plašam un dāsnam mācību mobilitātes atbalstam) pa kategorijām tika sadalītas pēc vienādiem principiem (skat. 3.1. attēlu).

Kā redzams 4.5. attēlā, ļoti maz ir tādu valstu, kur tiek īstenoti visi pasākumi, kuru nolūks ir atbalstīt nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mācību mobilitātē. Vairums izglītības sistēmu atrodas zemākajās kategorijās; tas liecina, ka šajā politikas jomā ir nepieciešami uzlabojumi.

Tumši zaļā kategorija. Šajā kategorijā ietilpst tikai trīs izglītības sistēmas – Beļģijas flāmu kopiena, Francija un Austrija.

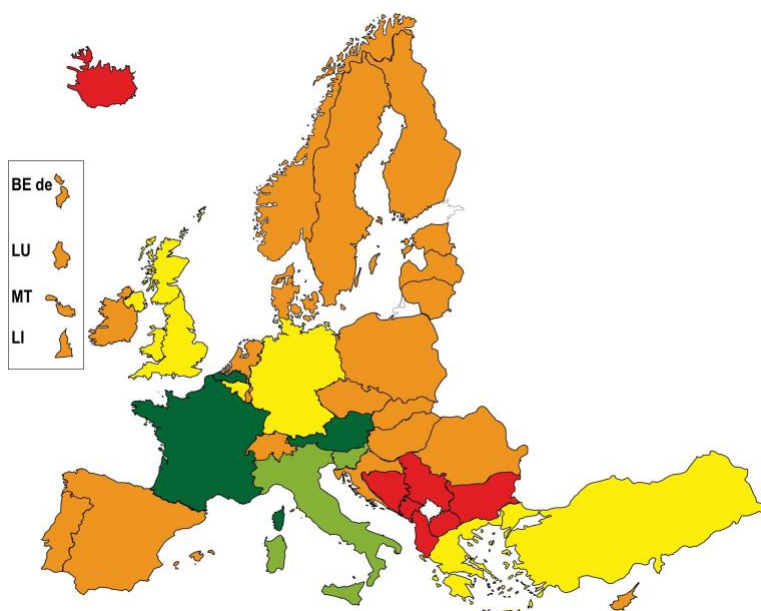
Gaiši zaļā kategorija. Šajā kategorijā ir tikai divas izglītības sistēmas – Itālija un Slovēnija. Abās valstīs tiek īstenoti trīs no četriem pasākumiem. Itālijā trūkst kvantitatīvo mērķu, savukārt Slovēnijā nav ieviesta visaptveroša pārraudzības sistēma.

Dzeltenā kategorija. Astoņās izglītības sistēmās (Beļģijas franču kopienā, Vācijā, Grieķijā, četrās Apvienotās Karalistes izglītības sistēmās un Turcijā) tiek īstenoti divi no četriem pasākumiem. Beļģijas franču kopienā, Vācijā un Apvienotajā Karalistē papildus finansiālajam mērķatbalstam ir izveidota visaptveroša pārraudzības sistēma, savukārt Grieķijā un Turcijā finansiālo atbalstu papildina augstākā līmeņa ieteikumi augstākās izglītības iestādēm.

Oranžā kategorija. Šajā kategorijā atrodas mazliet vairāk par pusi (23) no analizētajām izglītības sistēmām. Tajās tiek sniegts finansiāls atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošo studentu mācību mobilitātei, taču netiek pārraudzīta finansiālā atbalsta ietekme uz šīs studentu kategorijas dalību mobilitātes programmās un augstākās izglītības iestādes netiek mudinātas sekmēt studentu no nepietiekami pārstāvētajām grupām dalību mācību mobilitātes programmās.

Sarkanā kategorija. Septiņās izglītības sistēmās nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalība mācību mobilitātē netiek veicināta ne ar vienu no iepriekš aprakstītajiem pasākumiem.

4.5. attēls. Mobilitātes progressa ceturtais rādītājs: mobilitātes atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Mobilitātes progressa rādītāja kategorijas

	<p>Lai palielinātu nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mācību mobilitātē, tiek veikti šādi pasākumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ir definēti ilgtermiņa kvantitatīvie mērķi saistībā ar nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās; • nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalība mobilitātes programmās tiek visaptveroši pārraudzīta; • nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem tiek sniegts finansiāls atbalsts: <ul style="list-style-type: none"> ○ speciāla mobilitātes mērķstipendija VAI ○ pārnesama sociālā stipendija, VAI ○ pārnesama vispārējā stipendija, ko saņem vairāk nekā 50 % studentu; • ir izstrādāti augstākā līmeņa ieteikumi vai stimuli, lai mudinātu augstākās izglītības iestādes īstenot pielāgotus pasākumus nelabvēlīgā situācijā esošo studentu mobilitātes veicināšanai.
	Tiek īstenoti trīs no četriem pasākumu veidiem.
	Tiek īstenoti divi no četriem pasākumu veidiem.
	Tiek īstenots viens no četriem pasākumu veidiem.
	Netiek īstenots neviens no četriem pasākumu veidiem.

4.4. Nobeigums

Studenti no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides mobilitātes programmās iesaistās mazāk nekā viņu līdzinieki, tāpēc valstīm ir jāveicina šīs studentu kategorijas dalība mobilitātē. Mobilitātes progresa ceturtais rādītājs liecina, ka lielākajā daļā izglītības sistēmu finansiālais atbalsts mobilitātes vajadzībām nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem galvenokārt ir pieejams kā pārnesama sociālā stipendija. Dažās valstīs ir atļauta vispārējās stipendijas pārvešana, bet aptuveni trešdaļā aplūkoto izglītības sistēmu ir pieejama mobilitātes mērķstipendija. Savukārt septiņās izglītības sistēmās, galvenokārt Eiropas dienvidaustrumos, nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem finansiālais atbalsts mobilitātei netiek piešķirts.

Tikai dažās valstīs (desmit izglītības sistēmās sešās valstīs) sistemātiski tiek pārraudzītas mobilitātes programmu dalībnieku raksturīgās iezīmes vai sociālā izcelsme. Tas nozīmē, ka vairumam valstu nav informācijas par to, vai nelabvēlīgā situācijā esošie studenti mobilitātes programmās iesaistās proporcionāli attiecībā pret studentu kopumu. Līdzīgi – lai gan vispārējie mācību mobilitātes mērķi ir izvirzīti daudzās valstīs, tikai četrās izglītības sistēmās ir pieņemti ilgtermiņa kvantitatīvie mērķi, kas saistīti ar nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās. Tāpat augstākās izglītības iestādēm reti tiek sniegti augstākā līmeņa ieteikumi vai īpaši stimuli. Tas liecina, ka vairumā Eiropas valstu trūkst stingras politikas gribas atvieglot nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību mobilitātes programmās.

5. NODAĻA. STUDIJU REZULTĀTU ATZĪŠANA

5.1. Ievads

Studentiem, kas piedalās vai plāno piedalīties mācību mobilitātes programmās, ir jābūt drošiem, ka ārzemēs iegūtie studiju rezultāti tiks atzīti gan savā valstī, gan citur. Lai mācību mobilitāte un akadēmiskā apmaiņa kļūtu par Eiropas augstākās izglītības stūrakmeņiem, atzīšanai ir jābūt automātiskai un maksimāli efektīvai. Ja ar atzīšanu saistītie mērķi netiks sasniegti, visa kredītpunktu mobilitāte (arī *Erasmus+* apmaiņas programmas) būs apdraudēta.

Šo iemeslu dēļ 1989. gadā programmas *Erasmus* ietvaros tika izveidota Eiropas kredītpunktu pārnese un uzkrāšanas sistēma (*ECTS*). Tā ir paredzēta, lai sekmētu to kredītpunktu atzīšanu, kurus studenti ir nopelnījuši, studējot ārzemēs, un lai tie tiktu ņemti vērā, iegūstot grādu nosūtošās valsts izglītības iestādē. *ECTS* ir uz studiju rezultātiem un slodzi balstīta kredītpunktu sistēma. Pateicoties šai pieejai, *ECTS* ir galvenā loma studiju rezultātu plānošanā, mērīšanā un vērtēšanā, un tagad to izmanto ne tikai kredītpunktu pārnesei starp augstākās izglītības iestādēm (gan starp dažādām valstīm, gan starp vienas valsts izglītības iestādēm), bet arī kredītpunktu uzkrāšanai laika gaitā izglītības iestāžu grāda programmās.

ECTS tiek plaši izmantota visā Eiropā, taču ne vienmēr konsekventi, jo studiju slodzes un rezultātu kombinēšana dažādās valstīs ievērojami atšķiras (*European Commission/EACEA/Eurydice*, 2018b, 54. lpp.). Automātisku kredītpunktu atzīšanu, arī *Erasmus+* kredītpunktu mobilitātē, vēl vairāk kavē administratīvi jautājumi, piemēram, saistībā ar *ECTS* dokumentu izmantošanu vai vērtēšanas sistēmām.

Lai *ECTS* lietošana kļūtu konsekventāka, 2015. gadā Eiropas Komisija publicēja „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatu” (*European Commission*, 2015). 2015. gada maijā Erevānas konferencē to pieņēma ministri, kas atbildīgi par augstāko izglītību Eiropā⁽⁴²⁾. Ministri un citas augstākajā izglītībā ieinteresētās puses atzina, ka *ECTS* ir Eiropas augstākās izglītības telpā (EAIT) lietojams instruments un apņēmas šo sistēmu izmantot pareizi. 2018. gadā par izglītību atbildīgie ES ministri arī apsolīja, ka līdz 2025. gadam tiks panākts, ka „ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultāti augstākajā izglītībā, kuri gūti kādā no dalībvalstīm, tiek automātiski un pilnībā atzīti citās dalībvalstīs, kā tas iepriekš ir pieņemts mācību līgumā un kā tas ir apstiprināts sekmju izrakstā saskaņā ar Eiropas kredītpunktu pārnese un uzkrāšanas sistēmu”⁽⁴³⁾.

2015. gadā pieņemtajā „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatā” ir izklāstītas galvenās *ECTS* funkcijas un sniegti visaptveroši konceptuāli un praktiski norādījumi pārvaldes iestādēm, augstākās izglītības iestādēm un citām ieinteresētajām pusēm par to, kā vislabāk nodrošināt konsekventu un efektīvu *ECTS* izmantošanu. Šajā ziņojumā uzmanība ir pievērsta galvenajiem rokasgrāmatā noteiktajiem aspektiem, kas ir īpaši saistīti ar studiju laikā ārzemēs iegūto kredītpunktu pārnesei.

⁽⁴²⁾ Eiropas Augstākās izglītības ministru konferences paziņojums, Erevāna, 2015. gada 14.–15. maijs.

⁽⁴³⁾ Padomes 2018. gada 26. novembra ieteikums par to, kā sekmēt augstākās izglītības un vidējās izglītības un mācību kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu automātisku savstarpēju atzīšanu (2018/C 444/01).

5.2. Progresa ziņojuma dati

ECTS ir sistēma, kuras panākumi ir atkarīgi no kopīgas izpratnes par tās piemērošanu praksē, bet to lielā mērā nosaka atsevišķu augstākās izglītības iestāžu rīcība, tāpēc pastāv risks, ka dažādas augstākās izglītības iestādes un pat dažādas vienas un tās pašas iestādes struktūrvienības var saprast un piemērot *ECTS* mazliet atšķirīgi.

Augstākās pārvaldes iestāžu pienākums ir veicināt to, lai augstākās izglītības iestādes *ECTS* lietotu pareizi. Šajā nolūkā parasti tiek izmantoti normatīvie akti, mācības, vadlīnijas un citi stimulējoši pasākumi, bet *ECTS* izmantošanas kvalitāti var palīdzēt uzlabot arī augstākās pārvaldes iestāžu veikta vērtēšana un izglītības sistēmas pārraudzība. Šādu pārraudzību parasti veic augstākās izglītības iestāžu ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas. Tās var novērtēt, cik lielā mērā *ECTS* sistēma augstākās izglītības iestādēs tiek izmantota pareizi un konsekventi, kā arī identificēt risināmās problēmas. Balstoties uz šādu vērtējumu, attiecīgajām iestādēm var tikt doti norādījumi, kā veikt uzlabojumus.

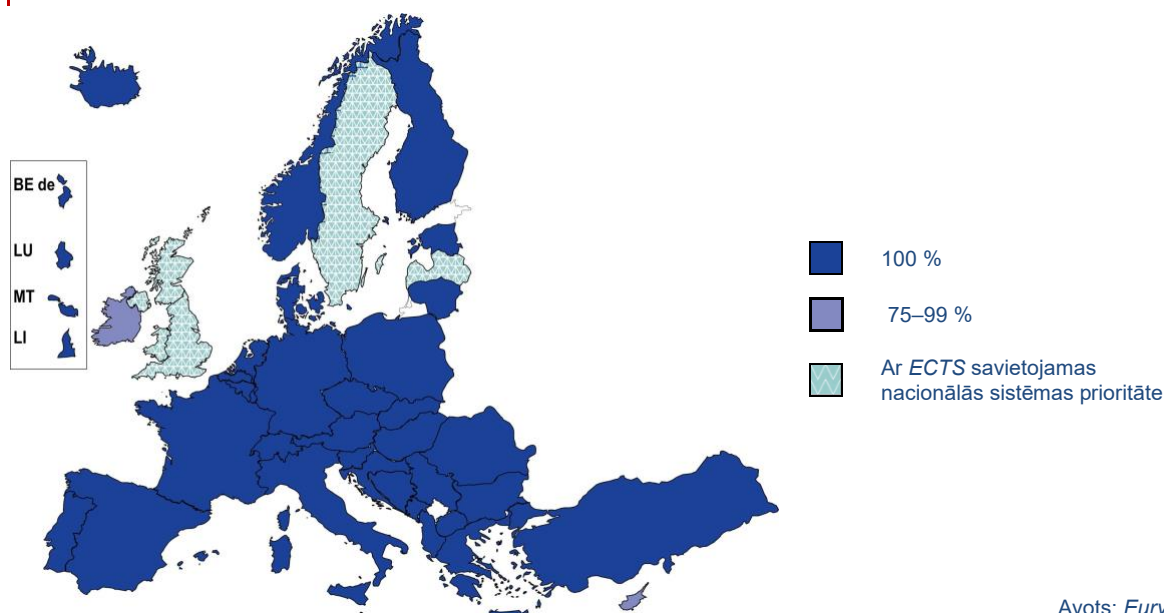
Šī iemesla dēļ progresa ziņojuma piektajā rādītājā ir pētīts, vai augstākās izglītības ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas sistemātiski vērtē *ECTS* īstenošanu saistībā ar starptautisko kredītpunktu mobilitāti. Tā kā uzmanības centrā ir studiju rezultātu atzīšana ar *ECTS* palīdzību, progresa ziņojuma rādītājā ir analizēta to piecu būtisko elementu pārraudzība, kuri ir minēti 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatā” (skat. 5.3. un 5.4. attēlu) un kuri ir īpaši svarīgi kredītpunktu pārnesei starptautiskā kredītpunktu mobilitātes procesā.

Neilgi pēc „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatas” pieņemšanas 2016. gada mobilitātes progresa ziņojumā (*European Commission/EACEA/Eurydice*, 2016) pirmo reizi tika apspriests tas, vai ārējās kvalitātes nodrošināšanas procedūrās tiek pārraudzīta *ECTS* sistēma. Šajā progresa ziņojumā, kas sagatavots četrus gadus pēc 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatas” apstiprināšanas, var domāt, ka augstākās pārvaldes iestādes ir uzņēmušās atbildību par kvalitātes nodrošināšanu un skaidri pieprasa, lai ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas *ECTS* īstenošanu pārraudzītu. Līdz ar to šis rādītājs ir grozīts, lai redzētu, vai augstākās izglītības ārējās kvalitātes nodrošināšanas procedūrās pieci būtiskie 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatā” norādītie aspekti tiek uztverti kā pamats, vērtējot *ECTS* īstenošanu augstākās izglītības iestādēs saistībā ar starptautisko kredītpunktu mobilitāti. Tādējādi šī progresa ziņojuma piektais rādītājs pilnībā atbilst pieejai, kas izmantota Boloņas progresa ziņojuma pirmajā rādītājā, kurš publicēts 2018. gada Boloņas procesa īstenošanas ziņojumā (*European Commission/EACEA/Eurydice*, 2018b, 65. lpp.).

***ECTS* izmantošana augstākās izglītības iestādēs**

5.1. attēlā redzams to augstākās izglītības iestāžu īpatsvars, kurās augstākās izglītības pirmajā un otrajā ciklā tiek izmantota *ECTS*. Valstīs, kurās *ECTS* sistēma tiek izmantota (izņemot Īriju), visas augstākās izglītības iestādes ziņo, ka tā tiek attiecināta uz pirmā un otrā cikla programmām. Tomēr dažās valstīs (Latvijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē) *ECTS* tiek izmantota apvienojumā ar nacionālo kredītpunktu sistēmu. Šajos gadījumos tiek pieņemts, ka, piemēram, valsts tiesību aktos vai kvalitātes nodrošināšanas institūcijām sniegtajās norādēs prioritārs statuss ir nacionālajai sistēmai. Lai gan šīs nacionālās sistēmas un Eiropas sistēma, iespējams, ir pietiekami līdzīgas, lai kredītpunktu pārnese nebūtu sarežģīta, daži ar nacionālo kredītpunktu lietošanu saistītie aspekti var atšķirties no tā, kas paredzēts oficiālajos nolīgumos par *ECTS* īstenošanu, un arī katras šīs sistēmas savietojamība ar *ECTS* ir atšķirīga.

5.1. attēls. To augstākās izglītības iestāžu īpatsvars, kuras izmanto ECTS, pirmā un otrā cikla programmas, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

ECTS īstenošanas pārraudzība

Kā iepriekš minēts, tālāk iekļautajos attēlos ir analizēts, vai tiek veikta ECTS īstenošanas pārraudzība augstākajā līmenī, izmantojot ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas veiktu vērtēšanu. Ja ārējām kvalitātes nodrošināšanas institūcijām tiek nepārprotami prasīts atsaukties uz galvenajiem 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmatā” noteiktajiem principiem, tas nozīmē, ka visas augstākās izglītības iestādes valstī tiks vērtētas konsekventi un tām tiks sniegti pareizi norādījumi.

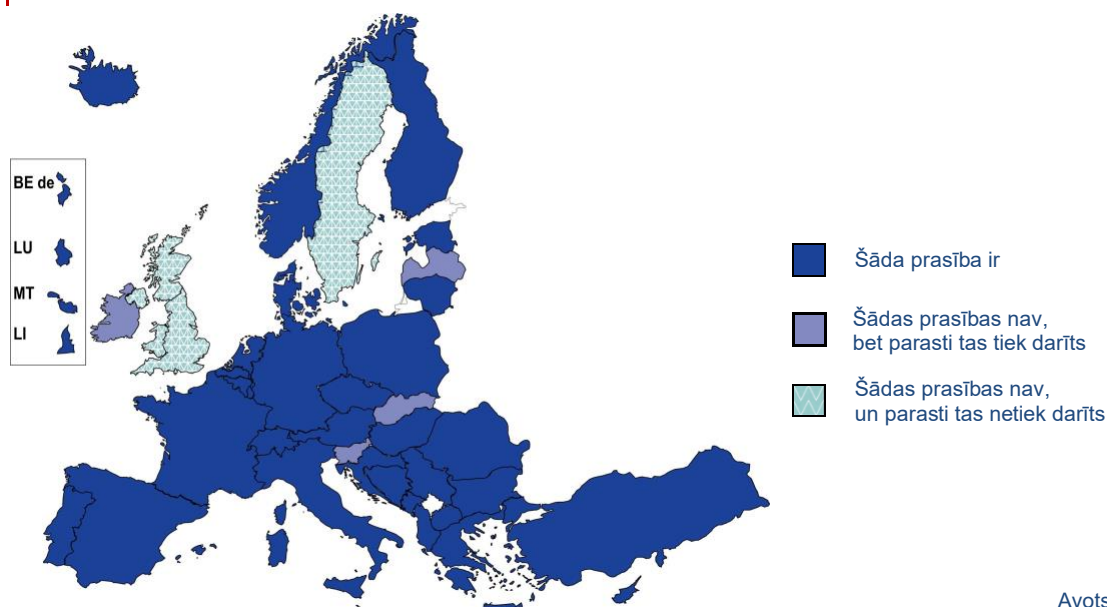
Šī pieeja vienlīdz attiecas uz visām dažādajām kvalitātes nodrošināšanas sistēmām Eiropas augstākās izglītības telpā neatkarīgi no tā, vai tās ir vērstas uz iestādes vai programmas kvalitātes nodrošināšanu vai arī uz abām kopā. Nacionālajās kvalitātes nodrošināšanas sistēmās arvien vairāk tiek izmantots institucionālais audits, kas vērtē augstākās izglītības iestādes darbības kvalitāti kopumā un to, cik lielā mērā augstākās izglītības iestādes iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma pārrauga galvenās pamatnostādņu jomas. Ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas, kas vērtē programmas, pārbauda atsevišķu augstākās izglītības programmu kvalitāti un to īstenošanu augstākās izglītības iestādēs.

Līdz ar to ir paredzams, ka tajās sistēmās, kur tiek veikts institucionālais audits, iestāžu iekšējās kvalitātes nodrošināšanas mehānismos tiek pilnībā ņemta vērā 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmata”. Ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas ECTS ieviešanu tieši nepārrauga, bet pārbauda, vai iestādes iekšējā kvalitātes nodrošināšanas sistēma ir pietiekami stabila, lai tiktu veikta saskaņota ECTS īstenošana. Tomēr tajās sistēmās, kuru pamatā ir programmas vērtēšana, ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām ir tiešāka loma ECTS izmantošanas pārraudzībā.

5.2. attēlā ir redzams, ka lielākajā daļā valstu ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām, vērtējot ECTS īstenošanas kvalitāti, ir jāizmanto 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmatas” principi. Dažos gadījumos (piemēram, Francijā, Itālijā, Melnkalnē un Norvēģijā) ECTS pārraudzību veic institucionālais audits, bet ārējās kvalitātes nodrošināšanas standarti un vadlīnijas ir saistīti tikai ar ECTS lietošanas pareizību. Citos gadījumos (piemēram, Grieķijā, Ungārijā, Maltā un Austrijā) ECTS tiek pārraudzīta, vērtējot programmas, un programmu akreditācijas kritēriji nepārprotami paredz

vismaz dažu *ECTS* pamatprincipu izpildi. Šai pēdējai pieejai var būt raksturīgi daži riski, piemēram, programmas akreditācijā var tikt ņemti vērā tikai galvenie *ECTS* aspekti, kas saistīti ar programmas izstrādi, īstenošanu un vērtēšanu, un var netikt ņemti vērā specifiskie kredītpunktu atzīšanas jautājumi, t. i., kredītpunktu pārnese no vienas augstākās izglītības iestādes uz citu (vai nu tajā pašā, vai citā valstī), jo šie aspekti netiek uzskatīti par programmas akreditēšanas kritēriju.

5.2. attēls. Prasība ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām, vērtējot *ECTS* īstenošanu, ņemt vērā 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatas” pamatprincipus

Četrās valstīs (Īrijā, Latvijā, Slovākijā un Slovēnijā) atsaukšanās uz 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatas” principiem ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām nav prasīta, taču parasti tās šos principus izmanto. Dažos gadījumos tas nozīmē, ka ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūciju darbība nav saskaņota ar 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatu”; tas var liecināt arī par to, ka augstākās pārvaldes iestādes nav konkrēti norādījušas, ka kvalitātes nodrošināšanas sistēmās izmantojami 2015. gada „*ECTS* lietotāju rokasgrāmatas” principi. Kaut arī praksē *ECTS* sistēma tiek vērtēta, šajās valstīs, iespējams, netiek izmantota iespēja apkopot informāciju par pašreizējo *ECTS* stāvokli augstākās izglītības sistēmā un efektīvi nodrošināt tās atbilstošu lietošanu savā sistēmā. Tas, ka nav prasības ārējās kvalitātes nodrošināšanas procesos pārraudzīt *ECTS*, var būt saistīts arī ar to, ka *ECTS* netiek izmantota kā nacionālā kredītpunktu sistēma un ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijai tiek prasīts pārraudzīt nacionālās kredītpunktu sistēmas lietošanu. Tā tas ir Latvijā. Tomēr praksē starptautiskai kredītpunktu pāršanai un atzīšanai *ECTS* var tikt izmantota.

Visbeidzot, divās valstīs (Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē) nav prasības izmantot 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatu” un ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas to arī neizmanto. Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē tas ir saistīts ar to, ka šajās valstīs tiek izmantota sava nacionālā kredītpunktu sistēma. Kaut arī attiecībā uz Apvienoto Karalisti šajā rādītājā ir parādīta vienota situācija, patiesībā starp Apvienotās Karalistes izglītības sistēmām pastāv būtiskas atšķirības. Piemēram, Skotijā ir īpaša kredītpunktu sistēma, kas ir integrēta nacionālajā kvalifikāciju ietvarstruktūrā (Skotijas kredītpunktu un kvalifikāciju ietvarstruktūra). Šīs sistēmas kvalitāte tiek vērtēta, un tā pilda visas *ECTS* funkcijas, kaut arī faktiski tā nav *ECTS* sistēma. Anglijā kredītpunktu izmantošana ir mazāk izplatīta, tomēr augstākās izglītības iestādēm ir mehānismi, kas nodrošina pareizu *ECTS* lietošanu, pārnesot kredītpunktus.

ECTS pamatprincipu ievērošanas pārraudzība augstākās izglītības mācību mobilitātē

ECTS ir kredītpunktu pārnese un uzkrāšanas sistēma. Tai ir īpaša loma programmu izstrādē un īstenošanā, kredītpunktu atzīšanā, kā arī iepriekš iegūtās izglītības un pieredzes atzīšanā. Lai pārraudzītu šos dažādos ECTS aspektus, var tikt izmantotas ārējas kvalitātes nodrošināšanas procedūras. 5.3. un 5.4. attēlā ir atspoguļoti pieci pamatprincipi, kas ir saistīti ar starptautisko kredītpunktu mobilitāti un kas ir norādīti „ECTS lietotāja rokasgrāmatas” 2015. gada izdevumā. Valstis ziņoja, vai ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām ir jāpārrauga šo pamatprincipu ievērošana.

1. ECTS kredītpunkti tiek piešķirti, balstoties uz studiju rezultātiem un studiju slodzi.

Kopēja pieeja, par ko ir panākta vienošanās EAIT, paredz, ka ECTS kredītpunkti ir jāsaista gan ar studiju rezultātiem, kurus students (domājams) sasniegs līdz studiju perioda beigām, gan ar tipisko studenta mācību slodzi⁽⁴⁴⁾. Studiju rezultātu sasniegšana ir jānovērtē. Lai kredītpunktu pārnese būtu iespējama un uzticama, visām kredītpunktu mobilitātē iesaistītajām augstākās izglītības iestādēm ir jāizmanto šī kopīgā ECTS kredītpunktu sistēma. Atšķirīgas kredītpunktu piešķiršanas pieejas, proti, kredītpunktu piešķiršana, balstoties tikai uz studiju rezultātiem vai tikai uz studentu un mācībspēku kontaktstundu skaitu, var novest pie negodīgas atzīšanas prakses, ilgstošas un resursietilpīgas procedūras vai, galu galā, pie strupceļa attiecībā uz kredītpunktu atzīšanu.

2. ECTS pavaddokumenti⁽⁴⁵⁾ (kursu katalogs, mācību līgums, sekmju izraksts un mācību prakses sertifikāts) tiek pienācīgi izmantoti.

ECTS pavaddokumenti atvieglo kredītpunktu atzīšanu. Tie ir kopīgi paraugi informācijas sniegšanai par to, kuri izglītības komponenti ir jāīsteno kredītpunktu mobilitātes laikā; tie arī izskaidro, kā studentu sekmes tiks pārvērtas kredītpunktos un atzītas. Mācību līgums studentiem dod papildu garantiju par to, ka ārzemēs iegūtie kredītpunkti tiks atzīti savas programmas apgūvē nosūtošajā valstī. Pareizi izmantoti, šie kopējie paraugi sekmē caurskatāmību, kvalitāti un uzticēšanos kredītpunktu atzīšanas procedūrām.

3. Visi kredītpunkti, kas iegūti studiju periodā ārvalstīs, kā paredzēts mācību līgumā un apstiprināts sekmju izrakstā, bez kavēšanās tiek pārnesti un ieskaitīti studenta programmas apgūvē bez jebkādas studenta papildu rīcības vai viņa zināšanu vērtēšanas.

Ir taisnīgi, ja students rēķinās, ka visi pirms mobilitātes definētie un saskaņotie kredītpunkti, kas ir sekmīgi iegūti un dokumentēti, tiks automātiski atzīti un uzkrāti grāda ieguvei nosūtošajā valstī.

4. Augstākās izglītības iestādē ir izstrādāta atbilstoša apelācijas kārtība ar kredītpunktu atzīšanu saistīto jautājumu risināšanai.

Apelācijas procedūras dod studentiem tiesības kredītpunktu atzīšanas procesā izteikties un nodrošina iespēju noskaidrot visus jautājumus vai novērst kļūdas. Tas ir viens no kredītpunktu atzīšanas procesa kvalitātes nodrošināšanas aspektiem.

⁽⁴⁴⁾ 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmatā” norādīts, ka studiju rezultātiem un ar tiem saistītajai slodzei pilna laika studijās akadēmiskajā gadā vai tā ekvivalentā tiek piešķirti 60 ECTS kredītpunkti.

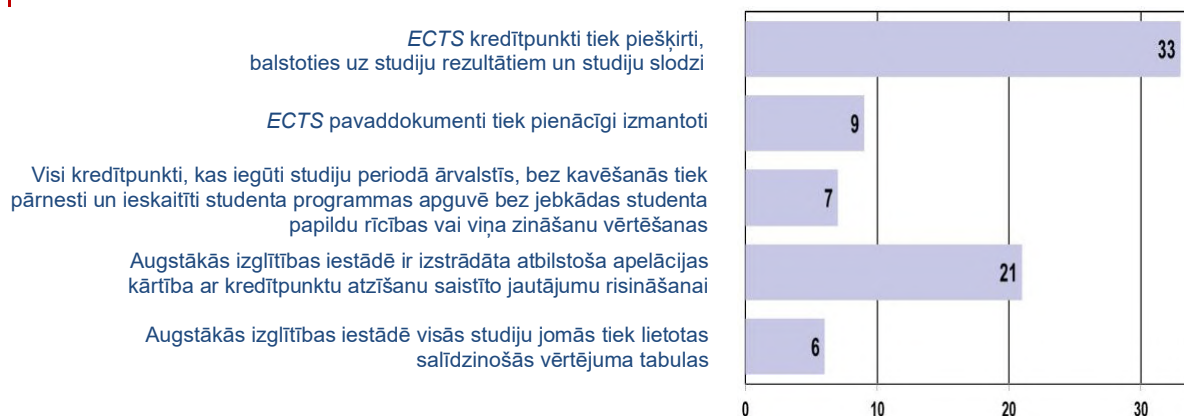
⁽⁴⁵⁾ Skatīt definīcijas glosārijā.

5. Augstākās izglītības iestāde visām studiju jomām ir izstrādājusi salīdzinošās vērtējuma tabulas.

Atšķirīgo kultūras un akadēmisko tradīciju dēļ Eiropas augstākās izglītības sistēmās ir izstrādātas atšķirīgas vērtēšanas sistēmas, kas tiek atšķirīgi izmantotas. Salīdzinošās vērtējuma tabulas rāda, kā iestādē tiek izmantota nacionālā vai institucionālā vērtēšanas skala, un ļauj veikt salīdzinājumu ar citām iestādēm. Šo tabulu izmantošana garantē taisnīgu attieksmi pret studentiem un skaidrību par viņu atzīmēm, pārnesot kredītpunktus. Pārredzamība attiecībā uz atzīmēm studentiem ir īpaši svarīga tajās valstīs, kur atzīmes var ietekmēt turpmākās studijas un izredzes atrast darbu.

5.3. un 5.4. attēlā ir redzamas tikai to 34 augstākās izglītības sistēmu atbildes, kuras ziņoja, ka ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām ir jāpārrauga *ECTS* īstenošana; 5.2. attēlā tās ir iekrāsotas tumši zilā krāsā. Kā redzams 5.3. attēlā, lielākajā daļā augstākās izglītības sistēmu ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcija pārrauga tikai pirmo aspektu (*ECTS* kredītpunkti tiek piešķirti, balstoties uz studiju rezultātiem un studiju slodzi). Tas ir stratēģiski svarīgi, jo studiju rezultāti un studiju slodze ir *ECTS* pamats. Tas ir būtisks pirmais solis ceļā uz sistemātisku *ECTS* lietošanas pārraudzību. Šī prasība ir spēkā gandrīz visās tajās izglītības sistēmās, kurās tiek pārraudzīts vismaz viens *ECTS* aspekts. Ceturtais aspekts, kas attiecas uz apelācijas procedūru, tiek pārraudzīts mazāk nekā divās trešdaļās no 34 sistēmām. Pārējiem trim aspektiem Eiropas valstu ārējās kvalitātes nodrošināšanas procedūrās tiek pievērsta maza uzmanība: *ECTS* pavaddokumentu izmantošana tiek pārraudzīta deviņās valstīs, automātiska kredītpunktu pārnese – septiņās valstīs, bet salīdzinošo vērtējuma tabulu izmantošana – sešās valstīs.

5.3. attēls. Ar starptautisko mācību mobilitāti saistīto *ECTS* pamatprincipu pārraudzība, ko veic ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas, pēc izglītības sistēmu skaita, 2018./19. ak. g.

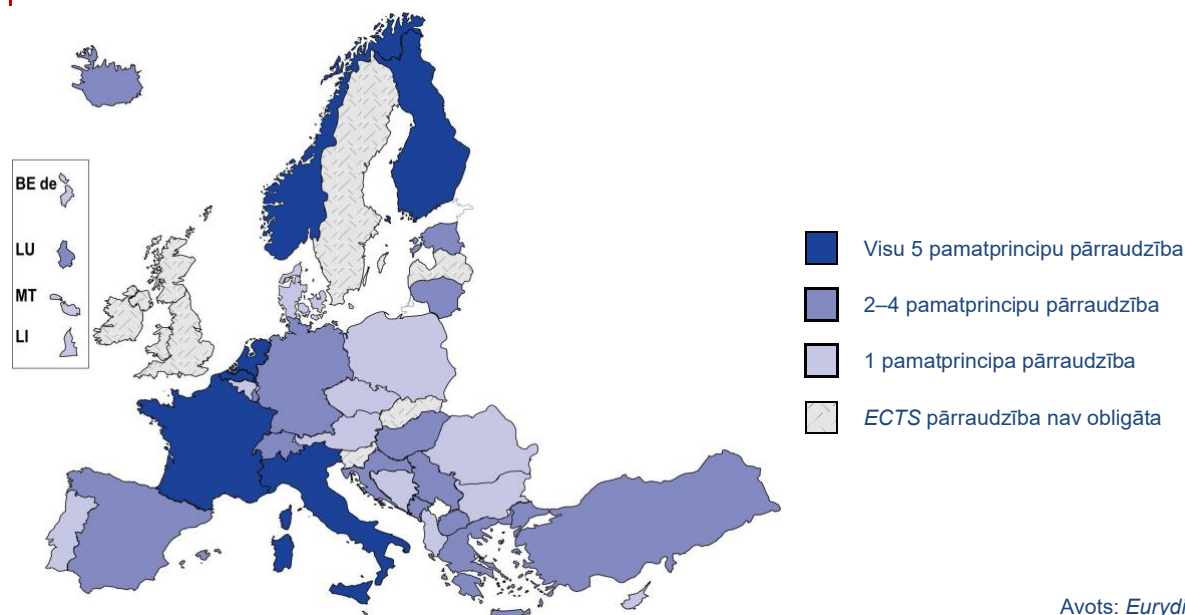

Avots: Eurydice

Interesanti, ka dažas valstis ziņo, ka ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas nevērtē tādus kredītpunktu pārneses procesus kā, piemēram, *ECTS* pavaddokumentu un salīdzinošo vērtējuma tabulu izmantošana vai automātiska kredītpunktu atzīšana, tomēr par *Erasmus+* pārvaldību atbildīgās nacionālās aģentūras tos sistemātiski vērtē saistībā ar kredītpunktu mobilitāti programmā *Erasmus+*.

5.4. attēlā redzams, ka salīdzinoši maz augstākās izglītības sistēmās ārējās kvalitātes nodrošināšanas procedūrās tiek vērtēti visi pieci aspekti; tā notiek tikai Beļģijas flāmu kopienā, Francijā, Itālijā, Nīderlandē, Somijā un Norvēģijā. 14 sistēmās tiek pārraudzīti divi līdz četri pamatprincipi, bet 14 citās sistēmās – tikai viens. Kā iepriekš minēts, šis pamatprincips ir kredītpunktu piešķiršana, balstoties uz studiju rezultātiem un studiju slodzi; izņēmums ir Albānija, kur ir jāpārbauga studentu apelācijas procedūras.

5.4. attēls. Ar starptautisko mācību mobilitāti saistīto ECTS pamatprincipu pārraudzība, ko veic ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas, pēc pamatprincipu skaita, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

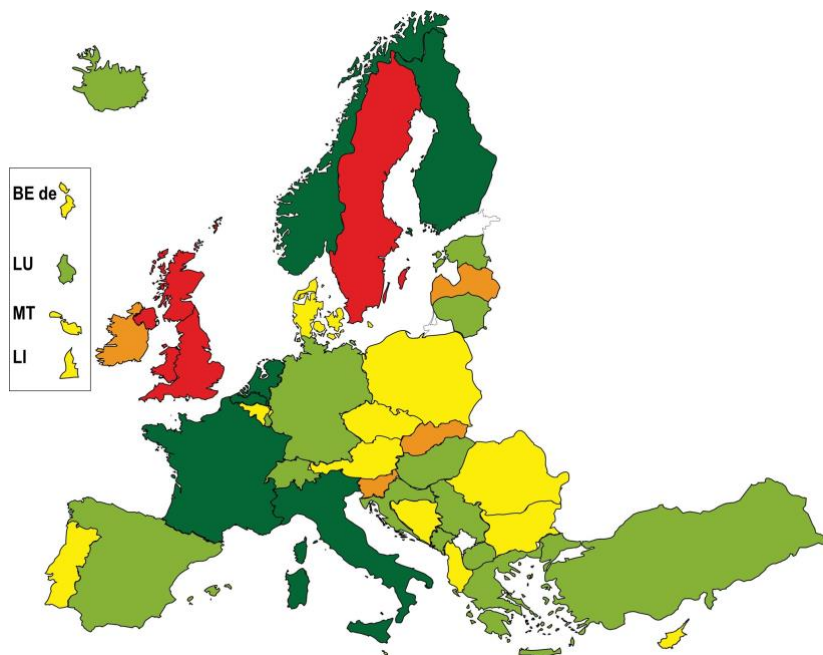
5.3. Mobilitātes progressa rādītājs

Progressa ziņojuma piektajā rādītājā, kas redzams 5.5. attēlā, ir atspoguļots:

- 1) tas, vai ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām, vērtējot ECTS īstenošanu, ir jāizmanto 2015. gadā izdotās „ECTS lietotāja rokasgrāmatas” pamatnostādnes (skat. 5.2. attēlu);
- 2) tas, vai ir spēkā prasība pārraudzīt visus vai dažus tos pamataspektus, kuri 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmata” ir saistīti ar starptautisko mācību mobilitāti (skat. 5.4. attēlu).

Šī rādītāja pamatā ir piecas krāsu kategorijas. Pirmajās trīs kategorijās (tumši zaļajā, gaiši zaļajā un dzeltenajā) ietilpst tās izglītības sistēmas, kur ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām kā pamats ECTS īstenošanas vērtēšanai visās augstākās izglītības iestādēs ir jāizmanto 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmata”. Divās pēdējās kategorijās (oranžajā un sarkanajā) ietilpst tās izglītības sistēmas, kurās 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmatas” pamatnostādņu izmantošana netiek prasīta. Oranžās kategorijas valstīs ECTS pamatnostādnes praksē tomēr parasti tiek izmantotas, bet sarkanās kategorijas valstīs ECTS pamatnostādņu izmantošana nav prasīta un tās arī netiek izmantotas.

5.5. attēls. Mobilitātes progresa piektais rādītājs: studiju rezultātu atzīšana augstākajā izglītībā, izmantojot ECTS, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Mobilitātes progresa rādītāja kategorijas

	<p>Ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas ECTS izmantošanu saistībā ar starptautisko kredītpunktu mobilitāti visās augstākās izglītības iestādēs vērtē, balstoties uz 2015. gadā izdoto „ECTS lietotāja rokasgrāmatu”.</p> <p>Īpaši tiek pārraudzīti pieci pamatprincipi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ECTS kredītpunkti tiek piešķirti, balstoties uz studiju rezultātiem un studiju slodzi; • ECTS pavaddokumenti (kursu katalogs, mācību līgums, sekmju izraksts un mācību prakses sertifikāts) tiek pienācīgi izmantoti; • visi kredītpunkti, kas iegūti studiju periodā ārvalstīs (saskaņā ar mācību līgumu un sekmju izrakstu), bez kavēšanās tiek pārnesti un ieskaitīti studenta programmas apgūvē bez jebkādas studenta papildu rīcības vai viņa zināšanu vērtēšanas; • augstākās izglītības iestādē ir izstrādāta apelācijas kārtība ar kredītpunktu atzīšanu saistīto jautājumu risināšanai; • augstākās izglītības iestāde visām studiju jomām ir izstrādājusi salīdzinošās vērtējuma tabulas.
	Īpaši tiek pārraudzīti 2–4 no pieciem pamatprincipiem.
	Īpaši tiek pārraudzīts viens no pieciem pamatprincipiem.
	Ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām, pārraugot ECTS īstenošanu, 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmatas” pamatnostādnes NAV obligāti jāizmanto, BET praksē tās parasti tiek izmantotas.
	Ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām, pārraugot ECTS īstenošanu, 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmatas” pamatnostādnes NAV obligāti jāizmanto, UN praksē tās netiek izmantotas.

Pirmajās trīs kategorijās – tumši zaļajā, gaiši zaļajā un dzeltenajā – ir 34 augstākās izglītības sistēmas. Šajās sistēmās ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām, vērtējot ECTS īstenošanu augstākajā izglītībā, ir jāpārrauga daži vai visi 2015. gada „ECTS lietotāja rokasgrāmatā” minētie principi. Augstākās pārvaldes iestādes šajās sistēmās pilnveido ECTS izmantošanu visā sistēmā un ar pārraudzības sistēmas palīdzību apkopo datus, lai redzētu, cik labi sistēma darbojas un kādi jautājumi vēl ir jārisina. Tomēr pārraudzīto pamatprincipu skaita ziņā situācija ir diezgan neviendabīga.

Tumši zaļā kategorija. Tikai sešās šajā kategorijā iekļautajās sistēmās (Beļģijas flāmu kopienā, Francijā, Itālijā, Nīderlandē, Somijā un Norvēģijā) tiek pārraudzīti visi pieci pamatprincipi.

Gaiši zaļā kategorija. 14 sistēmās tiek pārraudzīti divi līdz četri pamatprincipi.

Dzeltenā kategorija. 14 valstīs ir sākušas *ECTS* īstenošanas pārraudzību saistībā ar starptautisko mobilitāti. Patlaban tajās tiek pārraudzīts tikai viens pamatprincips, kas parasti ir kredītpunktu piešķiršana, balstoties uz studiju rezultātiem un studiju slodzi.

Oranžā kategorija. Četrās valstīs ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām, vērtējot *ECTS* sistēmas darbību augstākās izglītības iestādēs, 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmata” pamatnostādnes nav jāizmanto, bet praksē tās parasti tiek izmantotas. Dažās no šīm sistēmām nav norādīts, ka kvalitātes nodrošināšanā būtu jāizmanto tieši 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmata” un augstākās izglītības iestādēm un kvalitātes nodrošināšanas institūcijām ir piešķirta lielāka rīcības brīvība, nosakot, kurus aspektus vērtēt. Citās šīs kategorijas valstīs kredītpunkti tiek piešķirti, balstoties uz nacionālo kredītpunktu sistēmu, kas tiek vērtēta ārējās kvalitātes nodrošināšanas procesā. Visas šīs sistēmas ar *ECTS* ir savietojamas, taču 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmata” netiek izmantota kā galvenais atsauces dokuments.

Sarkanā kategorija. Piecās augstākās izglītības sistēmās ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām nav prasīts izmantot 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmata” pamatnostādnes, vērtējot *ECTS* īstenošanu augstākās izglītības iestādēs, un praksē tās parasti arī netiek izmantotas. Tas atspoguļo to, ka sistēmas, iespējams, neizmanto *ECTS* kā primāro kredītpunktu sistēmu vai arī tās neuzskata to par pietiekami augstu prioritāti, lai prasītu kvalitātes nodrošināšanas procesā to vērtēt.

5.4. Nobeigums

Ārzemēs sasniegto studiju rezultātu atzīšana ir svarīga gan īstermiņa, gan ilgtermiņa mobilitātē iesaistītajiem studentiem. Lai atvieglotu kredītpunktu pārvešanu starp valstīm un atzīšanu, tika izveidota *ECTS* sistēma. Kopš *ECTS* sistēmas izveides tā ir ieviesta visā Eiropā un ir uzlabojusi pārskatāmību un vienkāršojusi kredītpunktu pārvešanas procesa administrēšanu, tomēr galvenais mērķis ir panākt, lai kredītpunktu pārvešana saskaņā ar *ECTS* sistēmu visā Eiropā notiktu automātiski. Lai to panāktu, visām Eiropas augstākās izglītības iestādēm kredītpunktu piešķiršana būtu konsekventi jābalsta uz studiju rezultātiem un studiju slodzi, kā arī vispārēji jāizmanto *ECTS* dokumentācija un vērtējuma tabulas. Šis mērķis vēl nav sasniegts, un studenti joprojām izjūt ar kredītpunktu atzīšanu saistītas grūtības, jo bieži Eiropas augstākās izglītības iestādes tos izmanto atšķirīgi.

Ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijas var īpaši labi novērtēt, cik lielā mērā *ECTS* sistēma tiek izmantota atbilstoši un efektīvi, tāpēc šajā nodaļā ir aprakstītas šajā jomā izvirzītās prasības. Pozitīvi ir tas, ka tagad, četrus gadus pēc 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmata” izdošanas, trīs ceturtdaļās Eiropas augstākās izglītības sistēmu tiek prasīts vērtēt vismaz viena 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmata” paredzētā pamatprincipa ievērošanu. Tomēr jāpiebilst, ka tikai sešās sistēmās tiek prasīts vērtēt visus piecus pamatprincipus, bet vairumā sistēmu – mazāk.

Gandrīz visās augstākās izglītības sistēmās ir prasīts pārraudzīt to, vai augstākās izglītības iestādes kredītpunktu piešķiršanu balsta gan uz studiju rezultātiem, gan uz studiju slodzi. Tas ir svarīgi, lai *ECTS* ieviešana būtu sistēmiska. Turpretī prasība pārraudzīt augstākās izglītības iestāžu vērtējuma tabulas vai kredītpunktu pārvešanas laiku Eiropā ir izteikta reti. Tas liek domāt, ka automātiska un taisnīga kredītpunktu atzīšana vēl nav augstākās pārvaldes iestāžu uzmanības centrā.

6. NODAĻA. KVALIFIKĀCIJAS ATZĪŠANA

6.1. Ievads

Boloņas process 1999. gadā tika aizsākts cerībā, ka, izveidojot vienotu grādu atzīšanas sistēmu visā Eiropā, studentiem būs daudz vieglāk īstenot mācību mobilitāti un studēt citās izglītības sistēmās. Lai tas notiktu, jābūt ne tikai viegli saprotamai studiju programmu un grādu struktūrai, bet arī vienkāršam kvalifikācijas atzīšanas procesam. Kvalifikācijas atzīšana var kalpot diviem mērķiem. Pirmkārt, tā nodrošina piekļuvi darba tirgum, un Eiropas Savienībā, kas ir balstīta uz preču, kapitāla, pakalpojumu un cilvēku brīvas kustības principu, tas ir būtiski.

Otrkārt, tā ļauj turpināt studijas citā valstī. Mērķis ir iegūtās kvalifikācijas automātiska atzīšana, kas dotu studentiem pieeju nākamās pakāpes programmām visās Eiropas valstīs. Tādējādi pirmā cikla kvalifikācija jeb bakalaura grāds visur būtu jāatzīst par bakalaura grādu bez īpašām atzīšanas procedūrām, savukārt otrā cikla maģistra programma, kas ir atzīta vienā valstī, arī citur būtu jāatzīst par maģistra programmu. Tieši šis otrais aspekts mobilitātes progresa ziņojuma kontekstā ir ļoti nozīmīgs.

Pēc vairākus gadus ilgiem centieniem izveidot un attīstīt Eiropas augstākās izglītības telpu (EAIT) par augstāko izglītību atbildīgie dalībvalstu ministri atzina, ka, par spīti daudzajiem sasniegumiem, akadēmiskās kvalifikācijas atzīšanas process joprojām bieži ir laikietilpīgs un apgrūtināošs. Šī iemesla dēļ 2012. gadā Bukarestē EAIT valstu augstākās izglītības ministri apņēma sasniegt ilgtermiņa mērķi – salīdzināmu akadēmisko grādu „automātisku atzīšanu”⁽⁴⁶⁾. Stiprinot 2012. gada apņemšanos, Padomes 2018. gada 26. novembra ieteikums cenšas Eiropas Savienībā veicināt automātisku kvalifikācijas savstarpējo atzīšanu, kā arī studiju periodos ārvalstīs iegūto studiju rezultātu atzīšanu⁽⁴⁷⁾. Ieteikumā ir paredzēts līdz 2025. gadam panākt automātisku kvalifikācijas atzīšanu visā ES, tā stimulējot visas Boloņas procesā iesaistītās valstis.

Automātiska kvalifikācijas savstarpējā atzīšana reflektantam, kurš ieguvis noteiktas pakāpes kvalifikāciju vienā valstī, dod tiesības tikt izvērtētam uzņemšanai nākamās pakāpes augstākās izglītības programmā citā valstī bez atsevišķas atzīšanas procedūras. Automātiskā atzīšana neierobežo augstākās izglītības iestādes vai kompetento iestāžu tiesības noteikt programmām īpašus vērtēšanas un uzņemšanas kritērijus. Tāpat arī netiek ierobežotas tiesības pārbaudīt, vai kvalifikācija ir autentiska un vai tā atbilst uzņemšanas prasībām noteiktā augstākās izglītības programmā uzņemošajā valstī⁽⁴⁸⁾.

Šī definīcija skaidri apliecina, ka automātiskā atzīšana nozīmē nevis automātisku uzņemšanu kādā no programmām, bet to, ka personām, kas ieguvušas kvalifikāciju, kura ļauj sākt studijas nākamās pakāpes programmā, ir tiesības tikt izvērtētām uzņemšanai. Turklāt saistībā ar likumīgajām tiesībām pārbaudīt kvalifikācijas autentiskumu jānorāda, ka automātiskā atzīšana nozīmē nevis tūlītēju iznākumu, bet to, ka gan uz studentiem ar nacionālo kvalifikāciju, gan uz tiem studentiem, kuri kvalifikāciju ieguvuši citā valstī, attiecas viens un tas pats process. Līdz ar to automātiskā atzīšana ir obligāts priekšnoteikums, lai varētu tikt īstenota liela mēroga akadēmiskā mobilitāte. Progresa ziņojuma sestajā rādītājā ir atspoguļoti pasākumi, ko Eiropas valstis ir veikušas, lai to panāktu.

⁽⁴⁶⁾ „Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area”, Par augstāko izglītību atbildīgo Eiropas valstu ministru konferences paziņojums, Bukarestē, 2012. gada 26.–27. aprīlis.

⁽⁴⁷⁾ Padomes 2018. gada 26. novembra ieteikums par to, kā sekmēt augstākās izglītības un vidējās izglītības un mācību kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu automātisku savstarpēju atzīšanu, OV C444/01, 10.12.2018.

⁽⁴⁸⁾ Turpat.

6.2. Progresā ziņojuma dati

Ar automatisku atzīšanu saistītajā progresā ziņojuma rādītājā ir aplūkoti divi galvenie kvalifikācijas atzīšanas aspekti Eiropas augstākās izglītības telpā:

1. tas, cik lielā mērā kvalifikācija tiek atzīta automatiski;
2. tas, vai tiek izmantotas atsevišķas atzīšanas procedūras, un kādi ir to nosacījumi.

Šie aspekti ir tālāk secīgi aplūkoti.

Automātiska atzīšana

Izglītības sistēmās, kurās automatiska atzīšana funkcionē sistēmas līmenī, visas augstākās izglītības kvalifikācijas, kas ir piešķirtas visās pārējās EAIT valstīs, tiek atzītas pēc tādiem pašiem principiem kā nosūtošās valsts kvalifikācijas. Tas nozīmē, ka tiem, kuri kvalifikāciju ieguvuši citā EAIT valstī, nav jāiziet atsevišķa atzīšanas procedūra. Tomēr, kā aprakstīts iepriekš, automatiska atzīšana nav tūlītēja atzīšana. Parasti tiek pārbaudīts, vai kvalifikācija ir īsta un vai tā atbilst pareizajai pakāpei. Teorētiski šīm pārbaudēm vajadzētu būt samērā vienkāršām, jo uz jautājumiem par kvalifikācijām *ENIC* un *NARIC* birojiem⁽⁴⁹⁾ būtu jāspēj atbildēt ātri.

Daļēji šī sistēma tiek izmantota tad, ja automatiska atzīšana attiecas tikai uz atsevišķām Eiropas valstīm, bet attiecībā uz pārējām valstīm tiek īstenota atsevišķa atzīšanas procedūra. Visbeidzot, automatiska atzīšana nenotiek, ja uz visām citās valstīs piešķirtajām augstākās izglītības kvalifikācijām tiek attiecināta atsevišķa atzīšanas procedūra. Tas nozīmē, ka šajās sistēmās, piemēram, pirmā cikla grāda ieguvējs no vienas Eiropas valsts nevar paļauties, ka viņa kvalifikācija tiks atzīta par pirmā cikla grādu mērķa valstī, un viņam būs jāgaida atzīšanas procedūras rezultāts.

Tomēr vairākās situācijās robeža starp to, ko var un ko nevar uzskatīt par automatisku atzīšanu, ir neskaidra un ir jāturpina darbs, lai šos jautājumus risinātu un sakārtotu. Viens no izplatītākajiem skaidrības trūkuma iemesliem ir tas, ka lēmums par atzīšanu visbiežāk ir atstāts tās augstākās izglītības iestādes ziņā, uz kuru reflektants piesakās. Dažādās iestādēs šī prakse ir atšķirīga, un bieži ir grūti noteikt, vai atzīšana tiešām ir „automātiska”. Grūtības rada arī tas, ka, lai gan augstākās izglītības iestādes ir atbildīgas par atzīšanas lēmumu pieņemšanu, kopumā tām ir maza interese par atzīšanu kā tādu. Vairāk tām interesē uzņemšanas lēmumi, t. i., vai students tiks uzņemts noteiktā programmā. Tas nozīmē, ka atzīšanas un uzņemšanas procesi šajās iestādēs bieži ir apvienoti.

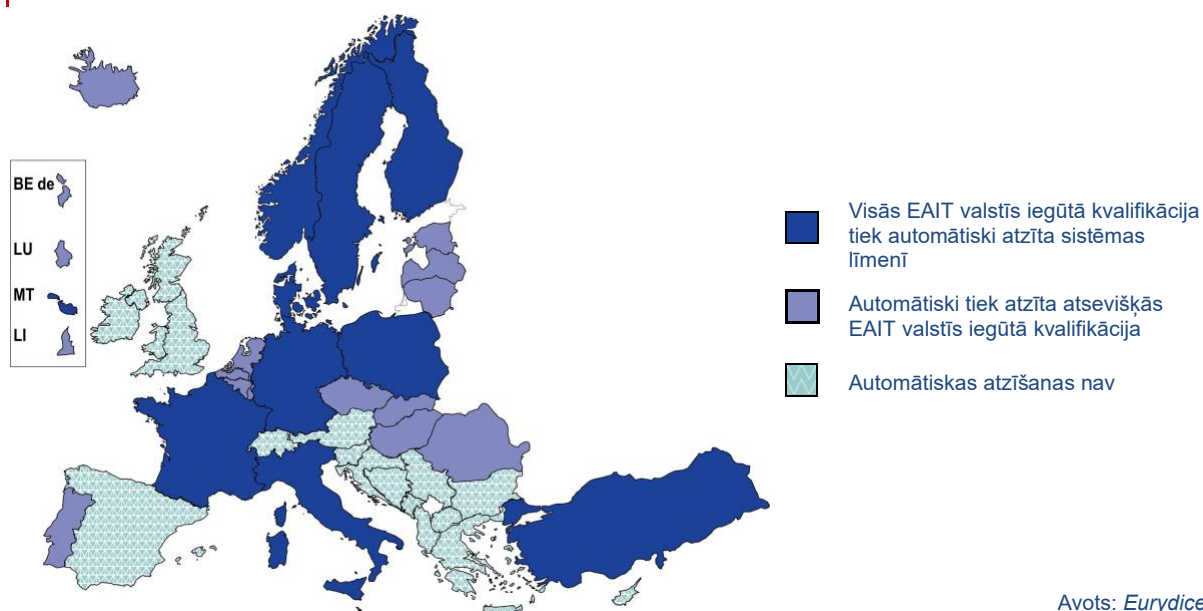
6.1. attēlā ir redzams, kurās desmit izglītības sistēmās (Dānijā, Vācijā, Francijā, Itālijā, Maltā, Polijā, Somijā, Zviedrijā, Norvēģijā un Turcijā) citās EAIT valstīs piešķirtie grādi tiek atzīti automatiski. Lielākajā daļā šo valstu automatiska atzīšana bija spēkā jau 2015./16. ak. g., bet Turcijā jaunie noteikumi par ārvalstu augstākās izglītības atzīšanu un līdzvērtību ir spēkā kopš 2017. gada.

Dānija šajā grupā ir vienīgā valsts, kur par atzīšanas lēmumiem nav atbildīgas augstākās izglītības iestādes. Visās pārējās valstīs augstākās pārvaldes iestāde atbildību par kvalifikācijas atzīšanu ir uzticējusi augstākās izglītības iestādēm un, lai gan ir paredzēts, ka sistēma nodrošina automatisku atzīšanu, grūtības institucionālajā līmenī joprojām var radīt problēmas. Šādas problēmas atklājās projekta *FAIR* laikā⁽⁵⁰⁾, un tās apliecināja, ka pat tad, ja ir izveidots tiesiskais regulējums, nevar uzskatīt, ka atzīšana ir automatiska.

⁽⁴⁹⁾ *ENIC*: Eiropas informācijas centru tīkls Eiropas reģionā; *NARIC*: nacionālie akadēmiskās atzīšanas informācijas centri Eiropas Savienībā. Sīkāku informāciju par *ENIC* un *NARIC* skat.: www.enic-naric.net/welcome-to-the-enic-naric-website.aspx.

⁽⁵⁰⁾ Skat.: www.nuffic.nl/en/subjects/fair-focus-on-automatic-institutional-recognition/.

6.1. attēls. Citās EAIT valstīs iegūtas augstākās izglītības kvalifikācijas automatiska atzīšana, 2018./19. ak. g.

Lai gan sistēmas līmenī pilnīga atzīšana visās EAIT valstīs vēl nenotiek, 15 sistēmās automatiska atzīšana tiek īstenota attiecībā uz dažām EAIT valstīm. Parasti šādas atzīšanas pamatā ir reģionāli, divpusēji vai daudzpusēji līgumi par savstarpēju automatisku kvalifikācijas atzīšanu. Portugālē un Rumānijā darbojas automatiska atzīšanas sistēma, kas visas EAIT valstis (pagaidām) neaptver. Portugālē to valstu skaits, kuru kvalifikācijām tiek piemērota automatiskas atzīšanas procedūra, pastāvīgi pieaug. Rumānijā automatiska atzīšana attiecas uz visās ES valstīs piešķirtajiem grādiem, kā arī uz tiem grādiem, kurus piešķir atsevišķas augstākās izglītības iestādes gan EAIT, gan citās valstīs.

Tieši reģionālie, divpusējie un daudzpusējie līgumi ir radījuši galvenās pārmaiņas šajā politikas jomā. Šādus līgumus var uzskatīt par nozīmīgiem soļiem ceļā uz savstarpēju automatisku kvalifikācijas atzīšanu, tomēr šādu līgumu potenciālais trūkums ir tāds: ja automatiskā atzīšana nenotiek sistēmas līmenī un partnervalstī mainās grādu un kvalifikāciju sistēma, divpusējie un daudzpusējie līgumi var ātri kļūt novecojuši, radot nepieciešamību tos pārskatīt. Piemēram, vairāki patlaban spēkā esošie divpusējie līgumi tika parakstīti, pirms parakstītājvalstīs bija ieviesta Boloņas grādu struktūra, un tas ierobežo šo līgumu piemērojamību un kavē automatisko atzīšanu.

Starp jaunākajiem daudzpusējiem līgumiem var minēt 2015. gadā parakstīto Beniluksa līgumu starp trim Beļģijas kopienām, Luksemburgu un Nīderlandi. Neilgi pēc tam, 2016. gadā, Dānija, Somija, Zviedrija, Islande un Norvēģija parakstīja Ziemeļvalstu deklarāciju par augstākās izglītības kvalifikāciju atzīšanu. Pavisam nesen, 2018. gadā, arī Igaunija, Latvija un Lietuva parakstīja starpvaldību līgumu par augstākās izglītības kvalifikāciju automatisku atzīšanu, kas stājās spēkā 2018./19. akadēmiskajā gadā. Tajā pašā gadā Ungārija parakstīja divpusēju līgumu ar Krieviju.

18 izglītības sistēmās kvalifikācija automatiski netiek atzīta un visās EAIT valstīs iegūtajai kvalifikācijai tiek piemērota atsevišķa procedūra.

Virzība uz automatisku atzīšanu

Lai uzlabotu virzību uz automatisku atzīšanu, Boloņas procesa ietvaros tika izveidota iniciatīvas grupa *Pathfinder Group*. Tās ziņojumā ir izklāstīti pasākumi, kas jāveic, lai palīdzētu sistēmām panākt

automātisku atzīšanu (skat. *EHEA Pathfinder Group on Automatic Recognition*, 2014). Šie pasākumi galvenokārt ir saistīti ar Konvenciju par to kvalifikāciju atzīšanu Eiropas reģionā, kuras attiecas uz augstāko izglītību⁽⁵¹⁾, kas plašāk pazīstama kā Lisabonas konvencija. Šī Eiropas Padomes un UNESCO konvencija nodrošina kopīgu un saistošu tiesisko pamatu kvalifikācijas atzīšanai visās Eiropas valstīs. To ir ratificējušas visas šajā ziņojumā aplūkotas valstis, izņemot Grieķiju.

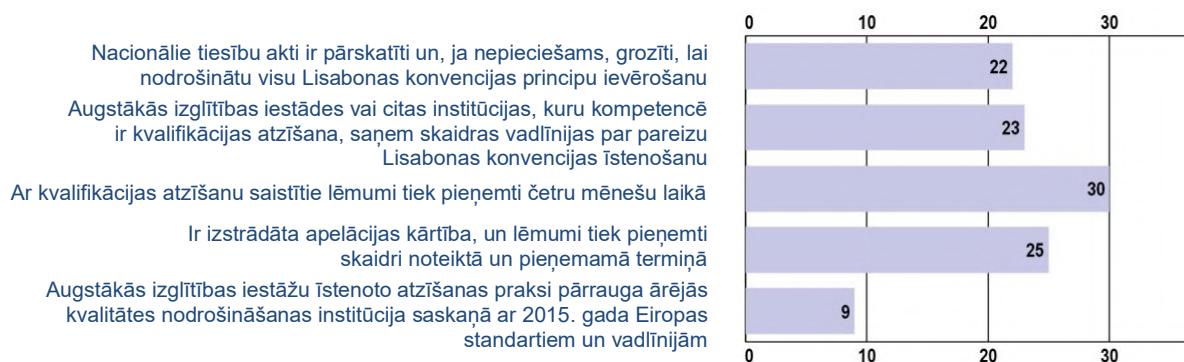
Iniciatīvas grupas piedāvāto pasākumu mērķis ir virzīt valstis uz automātisku kvalifikācijas atzīšanu, nodrošinot pilnīgu Lisabonas konvencijas īstenošanu. Ir ieteikts īstenot šādus pasākumus:

- pārskatīt un, ja nepieciešams, grozīt nacionālos tiesību aktus, lai nodrošinātu Lisabonas konvencijas principu ievērošanu;
- sniegt augstākās izglītības iestādēm vai citām institūcijām, kuru kompetencē ir kvalifikācijas atzīšana, skaidras vadlīnijas par pareizu Lisabonas konvencijas īstenošanu;
- ar kvalifikācijas atzīšanu saistītos lēmumus pieņemt četru mēnešu laikā;
- izstrādāt apelācijas kārtību un pieņemt lēmumus skaidri noteiktā un pieņemamā termiņā;
- nodrošināt, lai augstākās izglītības iestāžu īstenoto atzīšanas praksi pārraudzītu ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcija saskaņā ar Eiropas 2015. gada standartiem un vadlīnijām⁽⁵²⁾.

6.2. attēlā ir redzams, kādus pasākumus Eiropas valstis ir veikušas, virzoties uz automātisku kvalifikācijas atzīšanu. Līdz ar to šajā attēlā nav ņemtas vērā tās desmit valstis, kurās automātiska atzīšana sistēmas līmenī jau notiek.

Lielākajā daļā no attēlā atspoguļotajām 33 izglītības sistēmām, t. i., tām, kur automātiska visu EAIT kvalifikāciju atzīšana sistēmas līmenī nenotiek, ir ieviesti pirmie četri no minētajiem pasākumiem. Izplatītākie ir atbilstoša laika ierobežojuma noteikšana un apelācijas kārtības ieviešana. Attiecībā uz laiku – lēmumus par atzīšanu praksē bieži pieņem četru mēnešu laikā, un tā nav juridiska prasība (piemēram, Islandē). Tas nozīmē, ka neformāli šai prasībai atbilstošo izglītības sistēmu skaits ir vēl lielāks, līdz ar to šis nosacījums ir izpildīts gandrīz visās Eiropas valstīs.

6.2. attēls. Virzība uz automātisku augstākās izglītības kvalifikācijas atzīšanu, pēc izglītības sistēmu skaita, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Turpretim piektais pasākums – augstākās izglītības iestāžu īstenotās atzīšanas ārējā pārraudzība kvalitātes nodrošināšanas procedūru laikā – tiek veikts tikai deviņās izglītības sistēmās. Tas ir īpaši

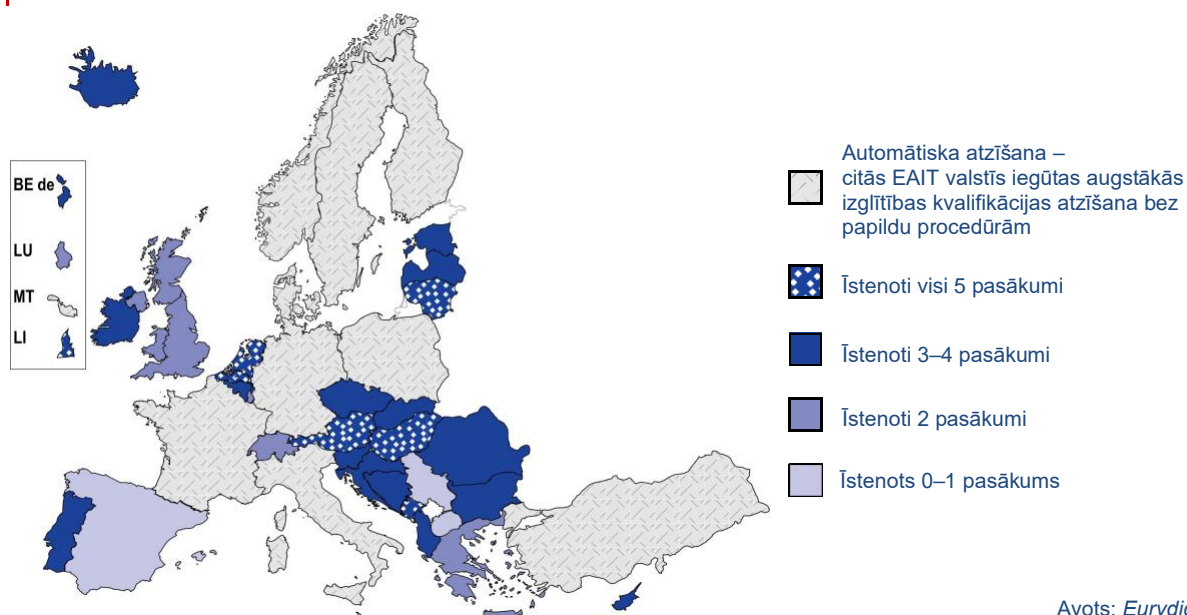
⁽⁵¹⁾ Eiropas Padomes Konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu Eiropas reģionā, kuras attiecas uz augstāko izglītību, ETS Nr. 165, skat. www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165.

⁽⁵²⁾ Standarti un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā, 2015. Skat. https://enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf [skatīts 2019. gada 12. septembrī].

problemātiski tāpēc, ka bieži kvalifikācijas atzīšana ir juridiski noteikts augstākās izglītības iestāžu pienākums. Bez ārējās pārraudzības procesa trūkst atskaitīšanās aspekta un izglītības pārvaldes iestādēm nav pieejama informācija par to, kā atzīšanas process darbojas.

Izglītības sistēmu īstenoto pasākumu skaits sniedzas no neviena līdz visiem pieciem (skat. 6.3. attēlu). Septiņas izglītības sistēmas ziņo, ka ir ieviesušas visus noteiktos pasākumus, tātad kvalifikācijas atzīšanas tiesiskais regulējums šajās sistēmās ir izstrādāts labi. Vēl 16 sistēmās ir īstenoti trīs vai četri pasākumi, septiņās izglītības sistēmās – divi no pieciem pasākumiem, bet trijās izglītības sistēmās (Spānijā, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā) oficiāli ir īstenots viens pasākums.

6.3. attēls. Politikas pasākumu īstenošana virzībā uz automātisku augstākās izglītības kvalifikācijas atzīšanu, 2018./19. ak. g.

Dažas izglītības sistēmas ziņo, ka nesen likumos ir veiktas izmaiņas, lai īstenotu dažus no iniciatīvas grupas noteiktajiem pasākumiem. Kopš 2016. gada mobilitātes progressa ziņojuma publicēšanas Portugālē ir ieviests skaidrs un saprātīgs apelācijas procedūru termiņš. Arī Apvienotajā Karalistē lēmumi par kvalifikācijas atzīšanu tiek pieņemti mazāk nekā četrus mēnešu laikā. Horvātijā kvalitātes nodrošināšanas institūcijai ir piešķirtas lielākas pilnvaras pārbaudīt, vai iestāžu īstenotā kvalifikācijas atzīšanas prakse ir saskaņā ar 2015. gada Eiropas standartiem un vadlīnijām. Rumānijā Nacionālais diplomu atzīšanas un pielīdzināšanas centrs ir sācis ikgadējas mācību sesijas augstākās izglītības iestādēm, lai palīdzētu tām ievērot Lisabonas konvencijas principus. Visbeidzot, Slovēnijā EAIT valstu diplomu atzīšanai ir ieviests 15 dienu termiņš.

6.3. Mobilitātes progressa rādītājs

Progressa ziņojuma sestajā rādītājā ir apkopota 6.1. un 6.3. attēlā atspoguļotā informācija, kas raksturo virzību uz automātisku kvalifikācijas atzīšanu. Pirmkārt, augstākās izglītības sistēmas ir sagrupētas pēc tā, vai automātiska kvalifikācijas atzīšana ir ieviesta sistēmas līmenī, un, ja ir, vai tā attiecas uz visām EAIT valstīm. Otrkārt, ja visu EAIT valstu kvalifikācija automātiski netiek atzīta, rādītājā ir ņemti vērā nosacījumi, saskaņā ar kuriem kvalifikācija tiek atzīta, un tas, cik pasākumi virzībā uz automātisku kvalifikācijas atzīšanu tiek veikti.

Pirmajās trīs kategorijās ir tās valstis, kur kvalifikācija tiek automātiski atzīta, bet atšķiras vai nu aptverto EAIT valstu skaits, vai to īstenoto pasākumu skaits, kuri sekmē automātisku kvalifikācijas atzīšanu. Divās pēdējās kategorijās (oranžajā un sarkanajā) ir tās valstis, kur kvalifikācija netiek automātiski atzīta; īstenoto pasākumu skaita ziņā šīs valstis savstarpēji atšķiras.

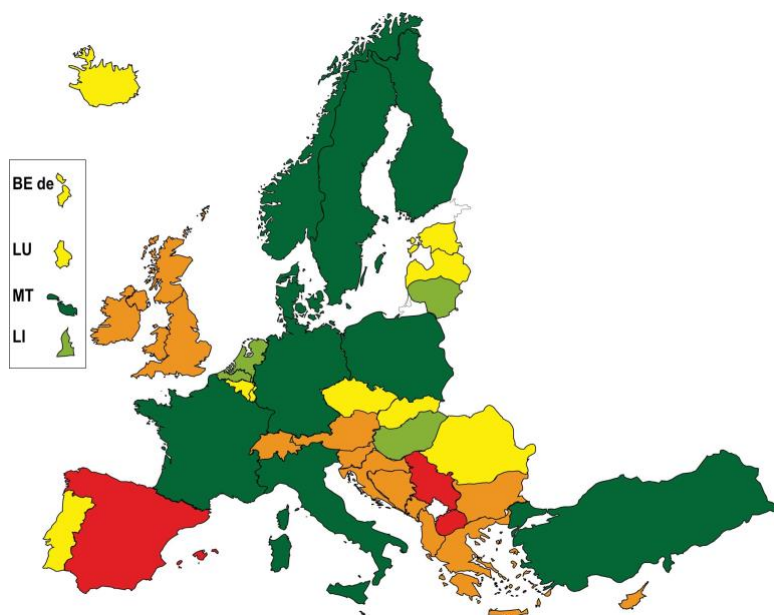
6.4. attēlā atspoguļotie dati atklāj, ka Eiropa joprojām ir tālu no pilnīgas automātiskas kvalifikācijas atzīšanas, kaut arī kopš 2015./16. ak. g. ir panākts progress. Izglītības sistēmu sadalījums pa kategorijām ir šāds.

Tumši zaļā kategorija. 10 sistēmās (Dānijā, Vācijā, Francijā, Itālijā, Maltā, Polijā, Somijā, Zviedrijā, Norvēģijā un Turcijā) automātiski tiek atzīta visās EAIT valstīs iegūtā kvalifikācija. Kopš 2015./16. ak. g. sistēmu skaits šajā kategorijā ir bijis samērā stabils, un vienīgā valsts, kur šajā periodā ir ieviesta automātiska kvalifikācijas atzīšana, ir Turcija.

Gaiši zaļā un dzeltenā kategorija. Citās 15 sistēmās automātiski tiek atzīta dažās EAIT valstīs iegūtā kvalifikācija. Izglītības sistēmu skaits šajā kategorijā ir palielinājies sakarā ar Baltijas valstu starpvaldību līgumu, kas stājās spēkā šajā akadēmiskajā gadā.

Oranžā un sarkanā kategorija. 18 sistēmas joprojām atrodas oranžajā un sarkanajā zonā, tātad šo valstu izglītības sistēmā kvalifikācijas atzīšana nav (pilnībā) automātiska. Pozitīvi ir tas, ka lielākajā šo valstu daļā (15) ir ieviesti vismaz divi no galvenajiem atzīšanas labās prakses pasākumiem. Tas nozīmē arī to, ka sarkanajā kategorijā ir mazāk izglītības sistēmu nekā 2015./16. akadēmiskajā gadā.

6.4. attēls. Mobilitātes progresu sestais rādītājs: kvalifikācijas atzīšana studentu mobilitātes vajadzībām, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Mobilitātes progresu rādītāja kategorijas

	<p>Kvalifikācija tiek atzīta automātiski. Tas nozīmē, ka visas citās EAIT valstīs iegūtās augstākās izglītības kvalifikācijas tiek atzītas sistēmas līmenī, pielīdzinātas salīdzināmām ⁽⁵³⁾ nosūtošajā valstī iegūtajām kvalifikācijām un dod tiesības apgūt nākamās pakāpes studiju programmas.</p>
	<p>Automātiski tiek atzīta noteiktās EAIT valstīs iegūtā kvalifikācija. Tas nozīmē, ka visas šajās valstīs iegūtās augstākās izglītības kvalifikācijas tiek atzītas sistēmas līmenī, pielīdzinātas salīdzināmām nosūtošajā valstī iegūtajām kvalifikācijām un dod tiesības apgūt nākamās pakāpes studiju programmas.</p> <p>Atzīšanas procedūrā ir īstenoti visi tālāk minētie nosacījumi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ir pārskatīti un, ja nepieciešams, grozīti nacionālie tiesību akti, lai nodrošinātu Lisabonas konvencijas principu ievērošanu; • augstākās izglītības iestādēm vai citām institūcijām, kuru kompetencē ir kvalifikācijas atzīšana, tiek sniegtas skaidras vadlīnijas par pareizu Lisabonas konvencijas īstenošanu; • ar kvalifikācijas atzīšanu saistītie lēmumi tiek pieņemti četru mēnešu laikā; • ir izstrādāta apelācijas kārtība, un lēmumi tiek pieņemti skaidri noteiktā un pieņemamā termiņā; • augstākās izglītības iestāžu īstenoto kvalifikācijas atzīšanas praksi pārbauga ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcija saskaņā ar 2015. gada Eiropas standartiem un vadlīnijām.
	<p>Automātiski sistēmas līmenī tiek atzīta noteiktās EAIT valstīs iegūtā kvalifikācija.</p> <p>Attiecībā uz citām valstīm atzīšanas procedūrā ir īstenoti daži, bet ne visi iepriekš minētie pasākumi.</p>
	<p>Kvalifikācija automātiski netiek atzīta.</p> <p>Ir īstenoti vismaz divi kvalifikācijas atzīšanas pasākumi.</p>
	<p>Kvalifikācija automātiski netiek atzīta.</p> <p>Ir īstenoti mazāk nekā divi kvalifikācijas atzīšanas pasākumi.</p>

⁽⁵³⁾ Termins „salīdzināms” nozīmē, ka ārzemēs iegūtā kvalifikācija tiek uzverta tāpat kā nosūtošajā valstī iegūtā kvalifikācija (piemēram, EAIT valstī iegūtais pirmā cikla grāds tiek uzverts tāpat kā nosūtošajā valstī iegūtais pirmā cikla grāds) un ļauj apgūt nākamās pakāpes studiju programmu bez papildu atzīšanas procedūras.

6.4. Nobeigums

Sadarbība augstākās izglītības jomā Eiropā nu jau vairākus gadus ir orientēta uz to, lai uzlabotu un vienkāršotu atzīšanas praksi. Eiropas augstākās izglītības politika ir vērsta uz atzīšanas procesa atvieglošanu, vienlaikus aizsargājot studiju rezultātu vērtību un nodrošinot viegli izprotamas un definējamas kvalifikācijas. Gan Boloņas procesā, gan Eiropas Komisijas programmās ir uzsvērts atzīšanas nozīmīgums un sekmēts progress šajā jomā, tomēr, par spīti daudzajiem politiskajiem pasākumiem un Lisabonas konvencijas nodrošinātajam visaptverošajam tiesiskajam regulējumam, problēmas šajā jomā joprojām pastāv un ir jāturpina aktīvs darbs.

Jautājums par kvalifikācijas atzīšanu ir aplūkots saistībā ar Eiropas politikas prioritāti – automātisku atzīšanu. Patlaban mazliet vairāk nekā pusē šajā ziņojumā aplūkoto izglītības sistēmu citās EAIT valstīs iegūtā kvalifikācija tiek atzīta automātiski, bet tikai desmit izglītības sistēmās automātiski tiek atzīta visās EAIT valstīs iegūtā kvalifikācija. Pozitīvi ir tas, ka vairākās valstīs likumos nesen ir veiktas izmaiņas, kas veicina automātisku kvalifikācijas atzīšanu, tomēr lielākajā sistēmu daļā joprojām ir jāveic uzlabojumi, kas studentiem ļautu neierobežoti iegūt augstāko izglītību citās valstīs.

NOBEIGUMS

Saskaņā ar 2011. gada Eiropas Savienības Padomes ieteikumu par jauniešu mācību mobilitāti ⁽⁵⁴⁾ Eiropas Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm ir izveidojusi sistēmu, lai pārraudzītu progresu, kas panākts, izstrādājot un īstenojot mācību mobilitātei labvēlīgu politiku un novēršot šķēršļus, kas kavē dalību mācību mobilitātē. Daļa no šīs pārraudzības sistēmas ir šis ziņojums, kas atspoguļo to, kas augstākās izglītības studentu starptautiskās mobilitātes jomā sasniegts pēc pirmā šāda ziņojuma, kurš publicēts pirms trim gadiem (*European Commission/EACEA/Eurydice, 2016*) ⁽⁵⁵⁾. Augstākās izglītības mobilitātes progresa ziņojums aptver sešus rādītājus, kuri atbilst sešām galvenajām šī ziņojuma nodaļām: informācija un konsultācijas, sagatavošanās svešvalodu lietošanai, stipendijas un aizdevuma pārnesamība, atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem, kā arī studiju rezultātu un kvalifikācijas atzīšana. Katru progresa rādītāju veido piecas krāsu kategorijas, kas atspoguļo sniegumu katrā politikas jomā.

Progresa ziņojuma rādītāji atklāj, cik daudzveidīgas ir ar studentu starptautisko mobilitāti saistītās situācijas Eiropas valstīs. To apliecina valstu sadalījums pa krāsu kategorijām, sākot no augstākās, tumši zaļās, kategorijas, kura norāda, ka visi ieteicamie politikas kritēriji ir ieviesti, un beidzot ar apakšējo, sarkano, kategoriju, kura norāda, ka nav ieviests neviens no šiem kritērijiem (skat. A attēlu).

Salīdzinoši labi rezultāti izglītības sistēmām ir rādītājā, kas saistīts ar sagatavošanos svešvalodu lietošanai, kā arī ar studiju rezultātu atzīšanu, izmantojot *ECTS*. Šajos divos rādītājos apmēram trīs ceturtdaļas sistēmu ir iekļautas trīs augstākajās kategorijās (tumši zaļajā, gaiši zaļajā un dzeltenajā) un abās pēdējās kategorijās (sarkanajā un oranžajā) sistēmu skaits ir mazāks nekā citos rādītājos.

Trīs rādītājos valstu sadalījums pa krāsu kategorijām ir vienmērīgāks. Rādītājā, kas raksturo studentu atbalsta pārnesamību, augšējā, tumši zaļajā, kategorijā, kas liecina par pilnīgu atbilstību visiem politikas kritērijiem, ir atrodams vislielākais sistēmu skaits, bet četrās pārējās kategorijās izglītības sistēmu skaits ir līdzīgs. Daudzveidīgu ainu atklāj arī rādītājs par informācijas un konsultāciju sniegšanu, kā arī rādītājs par automatisku kvalifikācijas atzīšanu.

Rādītājs, kas raksturo atbalstu nelabvēlīgā situācijā esošajiem izglītības ieguvējiem, liecina, ka šajā rādītājā progress ir nepieciešams visvairāk, jo lielākā daļa izglītības sistēmu atbilst oranžajai un sarkanajai kategorijai.

Risināmi jautājumi un uzlabojamas jomas ir visās valstīs, jo nav nevienas izglītības sistēmas, kas pilnībā atbilstu visiem kritērijiem visos rādītājos, tomēr dažu valstu sniegums ir labāks nekā citu. Piemēram, Francija konsekventi ierindojas divās augstākajās kategorijās, Beļģijas flāmu kopiena tumši zaļajā kategorijā ir četros rādītājos no sešiem, bet Somija piecos. Kopumā labi rezultāti ir arī Beļģijas vācu valodas kopienai, Dānijai, Luksemburgai, Austrijai, Polijai, Lihtenšteinai un Norvēģijai. Šīs sistēmas izceļas ar to, ka vismaz vienā rādītājā tās ir tumši zaļajā kategorijā, nevienā rādītājā nav sarkanajā kategorijā un oranžajā kategorijā ir ne vairāk kā vienā rādītājā.

Turpretim Bulgārijas, Albānijas un Serbijas vispārējais sniegums liecina par būtisku nepieciešamību šo politiku pilnveidot. Kaut arī vienā vai divos rādītājos šīm sistēmām ir salīdzinoši labi rezultāti, trijos rādītājos tās ir zemākajā (sarkanajā) kategorijā.

⁽⁵⁴⁾ Padomes 2011. gada 28. jūnija ieteikums „Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”, OV C199, 7.7.2011.

⁽⁵⁵⁾ Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (*Cedefop*) ir sācis pārraudzīt to pasākumu īstenošanu, kuri veicina mobilitāti sākotnējā profesionālajā izglītībā un apmācībā.

A attēls. Mobilitātes progresa rādītāji augstākajā izglītībā, 2018./19. ak. g.

Valstis	1. rādītājs: informācija un konsultācijas par mācību mobilitātes iespējām	2. rādītājs: sagatavošanās svešvalodu lietošanai	3. rādītājs: stipendijas un aizdevuma pārnesamība	4. rādītājs: atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem	5. rādītājs: studiju rezultātu atzišana atbilstoši ECTS	6. rādītājs: kvalifikācijas atzišana mācību mobilitātes vajadzībām
Beļģija (BE fr)						
Beļģija (BE de)						
Beļģija (BE nl)						
Bulgārija						
Čehija						
Dānija						
Vācija						
Igaunija						
Īrija						
Griekija						
Spānija						
Francija						
Horvātija						
Itālija						
Kipra						
Latvija						
Lietuva						
Luksemburga						
Ungārija						
Malta						
Nīderlande						
Austrija						
Polija						
Portugāle						
Rumānija						
Slovēnija						
Slovākija						
Somija						
Zviedrija						
Apvienotā Karaliste (Anglija)						
Apvienotā Karaliste (Velsa)						
Apvienotā Karaliste (Ziemeļīrija)						
Apvienotā Karaliste (Skotija)						
Albānija						
Bosnija un Hercegovina						
Šveice						
Islande						
Lihtenšteina						
Melnkalne						
Ziemeļmaķedonija						
Norvēģija						
Serbija						
Turcija						

Avots: Eurydice

Ģeogrāfiskajā ziņā rādītāju sadalījums nav skaidri izteikts, tomēr tādās jomās kā informācijas un konsultāciju sniegšana, stipendijas un aizdevuma pārnesamība un atbalsts nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem Dienvidaustrumeiropas valstis ir sasniegušas krietni mazāk nekā valstis citās Eiropas daļās, turpretim attiecībā uz sagatavošanos svešvalodu lietošanai Austrumeiropas un Dienvidaustrumeiropas valstu sniegums ir labs.

Tā kā šis ir mobilitātes progresa ziņojuma otrais izdevums, var izdarīt secinājumus par progresu kopš 2015./16. ak. g. Vispirms tiks aplūkoti tie rādītāji, kuros progress no 2015./16. ak. g. līdz 2018./19. ak. g. ir bijis vislielākais, un beigās tās jomas, kurās politikas reformu bijis mazāk vai tās nav tik nozīmīgas.

Vairākās izglītības sistēmās ir panākts progress saistībā ar automatisku kvalifikācijas atzīšanu. Turcijā ir pieņemti jauni tiesību akti, kas paredz automatisku kvalifikācijas atzīšanu attiecībā uz visām EAIT valstīm. Savu pozīciju uzlabojušas arī Igaunija, Latvija un Lietuva, jo ir noslēgušas Baltijas valstu daudzpusējo līgumu par savstarpēju automatisku kvalifikācijas atzīšanu. Apvienotajā Karalistē lēmumi par kvalifikācijas atzīšanu tagad tiek pieņemti četru mēnešu laikā, tāpēc šis valsts izglītības sistēmas nu ir iekļautas oranžajā, nevis sarkanajā kategorijā.

Rādītājā par nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem mainītas definīcijas dēļ abus mobilitātes progresa ziņojuma izdevumus tieši salīdzināt nav iespējams, bet vairākās izglītības sistēmās tiek īstenoti jauni pasākumi, lai atbalstītu šo studentu daļību mācību mobilitātes programmās. Trīs sistēmās (Francijā, Austrijā un Slovēnijā) ir definēti jauni kvantitatīvie mērķi, Latvijā ir ieviestas jaunas mobilitātes mērķstipendijas, savukārt Rumānijā kopš 2015./16. ak. g. sociālā stipendija ir pārnesama.

Kopš 2015./16. ak. g. ir mainījies arī rādītājs par studiju rezultātu atzīšanu, tāpēc abi atsauces gadi nav tieši salīdzināmi, tomēr tagad ir vairāk to valstu, kur ārējās kvalitātes nodrošināšanas institūcijām ir sistemātiski jāpārbauga *ECTS* lietošana saskaņā ar 2015. gada „*ECTS* lietotāja rokasgrāmatu”, un tas liecina, ka pēdējos trīs gados notikuši būtiski uzlabojumi.

Informācijas un konsultāciju sniegšanas rādītājā izmaiņas ir dažādas. No vienas puses, piecās izglītības sistēmās tiek īstenoti jauni pasākumi, līdz ar to šīs valstis atrodas augstākā kategorijā. Horvātijā, Ungārijā un Somijā tagad sistemātiski tiek vērtēti personalizētie pakalpojumi, savukārt Lietuvā un Norvēģijā ir izveidoti jauni centralizēti tīmekļa portāli. No otras puses, četrās Apvienotās Karalistes izglītības sistēmās pasākumu ir mazāk nekā 2015./16. ak. g., proti, nevienā no Lielbritānijas sistēmām vairs nav pieejami studentiem paredzētie centralizētie tīmekļa portāli.

Saistībā ar stipendijas un aizdevuma pārnesamību vairums izglītības sistēmu atrodas tajā pašā kategorijā, kurā tās bija mobilitātes progresa ziņojuma pirmajā izdevumā. Malta un Rumānija ir vienīgās valstis, kur izmaiņas normatīvajos aktos ir uzlabojušas vietējās stipendijas pārnesamību.

Rādītājā par sagatavošanos svešvalodu lietošanai būtiskas izmaiņas nav notikušas, tomēr dažās valstīs, kuras palikušas tajā pašā kategorijā, kopš 2015./16. ak. g. ir īstenotas svešvalodu apguves reformas. Vairums šo reformu paredz, ka obligātā svešvalodu apguve sākas agrākā vecumā, tātad skolēnu vispārējā saskarsme ar svešvalodām būs lielāka.

Kopumā vairākās mobilitātes progresa ziņojuma jomās ir panākts redzams progress, tomēr augstākās pārvaldes iestādes varētu vēl labāk izmantot kopīgos Eiropas juridiskos instrumentus, rīkus un līgumus, piemēram, Lisabonas konvenciju, kvalifikāciju ietvarstruktūras vai *ECTS* pavaddokumentus, lai uzlabotu pārredzamību un stiprinātu izglītības sistēmu savstarpējo uzticēšanos. Turklāt vairākās mobilitātes progresa ziņojuma jomās Eiropas valstu augstākās izglītības iestādēm ir ievērojama autonomija, taču bieži netiek īstenota sistemātiska augstākā līmeņa pārraudzība attiecībā uz personalizētas informācijas un konsultāciju sniegšanas pakalpojumiem, nelabvēlīgā situācijā esošo studentu daļību mācību mobilitātē, *ECTS* ieviešanu vai augstākās izglītības iestāžu kvalifikācijas atzīšanas praksi. Labāka pārraudzība politikas veidotājiem varētu sniegt vērtīgu informāciju, kas palīdzētu novērst ar mācību mobilitāti saistītos šķēršļus.

ATSAUCES

EHEA Pathfinder Group on Automatic Recognition, 2014. *Report by the EHEA Pathfinder Group on Automatic Recognition. To present to Ministers of the European Area of Higher Education for the Bologna Ministerial Conference, 14–15 May 2015, Yerevan, Armenia.* [pdf] Pieejams: http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2015_Yerevan/72/3/EHEA_Pathfinder_Group_on_Automatic_Recognition_January_2015_613723.pdf [skatīts 2019. gada 19. jūlijā].

European Commission, 2012. *First European Survey on Language Competences: Executive Summary.* [pdf] Pieejams: http://www.surveylang.org/media/ExecutivesummaryoftheESLC_210612.pdf [skatīts 2016. gada 25. februārī].

European Commission, 2014. *Erasmus Impact Study: Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission, 2015. *ECTS Users' Guide 2015.* Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. [pdf] Pieejams: http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/docs/ects-users-guide_en.pdf [skatīts 2019. gada 2. augustā].

European Commission, 2019. *Studying abroad – benefits and unequal uptake.* Science for Policy Briefs, Joint Research Centre. [pdf] Pieejams: https://ec.europa.eu/jrc/en/page/fairness-policy-briefs-series-182382#studying_abroad [skatīts 2019. gada 19. jūlijā].

European Commission/EACEA/Eurydice, 2015. *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice, 2016. *Mobility Scoreboard: Higher Education Background Report.* Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice, 2018a. *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education – 2018/19.* Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice, 2018b. *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice, 2019a. *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition.* Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice, 2019b. *Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education in Europe – 2018/19.* Eurydice – Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Flisi, S., and Sánchez-Barrioluengo, M., 2018. *Learning Mobility II: An estimation of the benchmark.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Hauschildt, K., Vögtle, E. M., Gwosć, C., 2018. *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Eurostudent VI 2016–2018: Synopsis of Indicators.* Edited by DZHW (German Centre for Higher Education Research and Science Studies). Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag.

King, R., Findlay, A., Ahrens, J., 2010. *International student mobility literature review.* Report to HEFCE, and co-funded by the British Council, UK National Agency for Erasmus. [pdf] Pieejams:

http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/12011/1/KingFindlayAhrens_International_Student_Mobility_Literature_Review.pdf [skatīts 2019. gada 12. septembrī].

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) Institute for Statistics, 2012. *International Standard Classification of Education ISCED 2011*. Montreal: UNESCO-UIS.

TERMINU VĀRDNĪCA

Aizdevums: atmaksājams finansiāls atbalsts. Studiju aizdevuma modeļi dažādās valstīs var būt atšķirīgi: var atšķirties, piemēram, atmaksas grafiks, atbalsta pakāpe, segto izdevumu pozīcijas, kvalificēšanās kritēriji u. c. Studiju aizdevums uzskatāms par subsidētu, ja daļu no izmaksām sedz valsts. Šī subsīdija var izpausties kā valsts galvojums, kas garantē studentam izsniegto aizdevumu pret saistību nepildīšanas risku un zaudējumiem. Privātie aizdevumi bez valsts galvojuma šajā ziņojumā nav aplūkoti.

Apjomīgas rīcības programmas: rīcības programmas, kas attiecas uz visu izglītības sistēmu vai lielu ģeogrāfisko apgabalu, nevis uz noteiktu iestādi vai ģeogrāfisko atrašanās vietu. (*European Commission/EACEA/Eurydice, 2018b*)

Augstākā līmeņa stratēģija / rīcības plāns: oficiāli politikas dokumenti par svarīgu politikas jomu, ko parasti pieņem augstākās pārvaldes iestāde. Tajos ir definēti konkrēti sasniedzamie mērķi un/vai sīki izstrādāti pasākumi vai darbības, kas jāveic noteiktā termiņā, lai sasniegtu izvirzīto virsmērķi.

Augstākās izglītības iestāde: jebkura institūcija, kas sniedz pakalpojumus augstākās izglītības jomā atbilstoši valsts tiesību aktos noteiktajām prasībām. Šis termins aptver gan privātā, gan publiskā sektora augstākās izglītības iestādes neatkarīgi no to finansējuma un pārvaldības struktūras.

Augstākās pārvaldes iestāde: augstākā līmeņa institūcija, kas ir atbildīga par izglītību attiecīgajā valstī. Parasti tā ir nacionālā (valsts) līmeņa iestāde, tomēr dažās valstīs par visām ar izglītību saistītajām jomām vai to lielāko daļu pilnīgi vai kopā ar valsts līmeņa iestādi ir atbildīgas cita līmeņa institūcijas: Beļģijā – kopienas, Vācijā – federālās zemes, Spānijā – autonomie apgabali, bet Apvienotajā Karalistē – pilnvarotās administrācijas. Līdz ar to jomās, par kurām šīs institūcijas ir atbildīgas, tās tiek uzskatītas par augstākās pārvaldes iestādēm, savukārt tajās jomās, kas ir kopīgas ar nacionālo (valsts) līmeņa iestādi, par augstākās pārvaldes iestādēm tiek uzskatītas abas.

Automātiska kvalifikācijas atzīšana reflektantam, kurš ieguvis noteiktas pakāpes kvalifikāciju vienā valstī, dod tiesības tikt izvērtētām uzņemšanai nākamās pakāpes augstākās izglītības studiju programmā citā valstī bez atsevišķas atzīšanas procedūras. Automātiska atzīšana neierobežo augstākās izglītības iestādes vai kompetento iestāžu tiesības noteikt programmām īpašus vērtēšanas un uzņemšanas kritērijus. Tāpat arī netiek ierobežotas tiesības pārbaudīt, vai kvalifikācija ir autentiska. ⁽⁵⁶⁾

Ārējā kvalitātes nodrošināšana: augstākās izglītības programmas vai iestādes vērtēšana vai audits, ko veic specializēta ārēja iestāde. Parasti šī ārējā iestāde ir kvalitātes nodrošināšanas vai akreditācijas institūcija vai ekspertu un attiecīgās nozares speciālistu grupa, ko īpaši šim mērķim izveidojusi atbildīgā ministrija. Vērtēšanas gaitā tiek apkopoti dati, informācija un pierādījumi, kas tiek novērtēti atbilstoši pieņemtajiem standartiem.

Darba prakses sertifikāts: „dokuments, ko izsniedz uzņemošā organizācija vai uzņēmums pēc tam, kad praktikants ir pabeidzis darba praksi; to var papildināt ar citiem dokumentiem, piemēram, ieteikuma vēstulēm. Tā nolūks ir nodrošināt caurskatāmību un izcelt darba praksē iegūtās pieredzes vērtību”. (*European Commission, 2015, 77. lpp.*)

ECTS pavaddokumenti: „ECTS kredītpunktu lietošanu atvieglo un sekmē pavaddokumenti – kursu katalogs, mācību līgums, sekmju izraksts un mācību prakses sertifikāts” (*European Commission, 2015, 12. lpp.*)

⁽⁵⁶⁾ Padomes 2018. gada 26. novembra ieteikums par to, kā sekmēt augstākās izglītības un vidējās izglītības un mācību kvalifikāciju un ārvalstīs pavadītu mācību periodu rezultātu automātisku savstarpēju atzīšanu, OV C444/01, 10.12.2018.

Eiropas augstākās izglītības telpa (EAIT), kuras oficiālā izveide sākās Budapeštas-Vīnes ministru konferencē 2010. gadā, atzīmējot Boloņas deklarācijas desmito gadadienu, ir kulminācija desmit gadus ilgajai Boloņas procesa īstenošanai. Šī procesa nolūks bija panākt, lai Eiropas augstākās izglītības sistēmas būtu salīdzināmas, savietojamas un saskanīgas. Patlaban EAIT aptver 48 valstis. Vairāk informācijas skat. www.ehea.info/.

Eiropas kredītpunktu pārnese un uzkrāšanas sistēma (ECTS): „uz studentu vērsta kredītpunktu uzkrāšanas un pārnese sistēma, kuras pamatā ir mācīšanās, mācīšanas un vērtēšanas procesu caurskatāmības princips. Tās mērķis ir atvieglot studentu mobilitāti un studiju programmu plānošanu, īstenošanu un vērtēšanu, atzīstot mācību sasniegumus, kvalifikācijas un mācību periodus” (*European Commission*, 2015, 69. lpp.).

Eiropas standarti un vadlīnijas ir Eiropas augstākās izglītības telpas kvalitātes nodrošināšanas standarti un vadlīnijas, ko 2015. gada maijā pieņēma ministri, kas ir atbildīgi par augstāko izglītību Eiropas augstākās izglītības telpā. Pieejami:

www.ehea.info/media.ehea.info/file/ESG/00/2/ESG_2015_616002.pdf.

Grāda mobilitāte: pilnas programmas mobilitāte, proti, students fiziski pārceļas uz citu valsti, lai apgūtu pilnu studiju programmu un iegūtu augstākās izglītības kvalifikāciju.

Ienākošā mobilitāte: process, kurā studenti studiju nolūkos ierodas uz dzīvi noteiktā valstī.

Izejošā mobilitāte: process, kurā studenti studiju nolūkos pārceļas uz dzīvi citā valstī.

Īpašs mobilitātes atbalsts: finansiāls atbalsts (stipendija vai aizdevums), kas paredzēts tikai mobilitātes nolūkiem.

Kopīga programma: parasti starp institūciju vienošanās starp augstākās izglītības iestādēm, kas ļauj iegūt kopīgu grādu. Kopīgo programmu daļas, kuras studenti apgūst partnerinstitūcijās, citas partnerinstitūcijas atzīst automātiski. Tas pats attiecas uz kopīgiem grādiem. (*European Commission/EACEA/Eurydice*, 2018b)

Kopīgs grāds: vienots dokuments, ko oficiāli atzīst vismaz divu valstu institūcijas (nacionālās vai, ja piemērojams, reģionālās).

Kredītpunktu mobilitāte: īss augstākās izglītības ieguves un/vai mācību prakses periods ārzemēs laikā, kad tiek iegūta augstākās izglītības programma nosūtošajā iestādē. Parasti tā tiek īstenota, lai iegūtu akadēmiskos kredītpunktus (t. i., kredītpunktus, ko atzīs nosūtošā iestāde).

Kredītpunktu pārnese: „process, kurā kvalifikācijas ieguves nolūkā kredītpunkti, kas piešķirti vienā formālās izglītības programmā vai iestādē, tiek oficiāli atzīti citā formālās izglītības programmā vai iestādē. Kredītpunkti, kas studentiem piešķirti vienā programmā, var tikt pārnesti uzkrāšanai citā programmā, kuru piedāvā tā pati vai cita izglītības iestāde. Kredītpunktu pārnese ir veiksmīgas studiju mobilitātes priekšnoteikums. Izglītības iestādes, fakultātes un katedras var slēgt līgumus, kas garantē automātisku kredītpunktu atzīšanu un pārnesei.” (*European Commission*, 2015, 68. lpp.)

Kursu katalogs: „kursu katalogā ir iekļauta detalizēta, viegli uztverama un aktuāla informācija par izglītības iestādes mācību vidi (vispārīga informācija par iestādi, tās resursiem un pakalpojumiem, kā arī akadēmiskā informācija par piedāvātajām programmām un atsevišķiem izglītības komponentiem), kas studentiem ir nepieciešama pirms iestāšanās un visā studiju laikā, lai viņi varētu pieņemt pareizos lēmumus un efektīvi izmantot laiku. Kursu katalogam ir jābūt publicētam izglītības iestādes tīmekļa vietnē, un programmu un mācību priekšmetu nosaukumiem tajā jābūt gan valsts valodā (vai reģionālajā valodā), gan angļu valodā, lai informācija būtu viegli pieejama visiem interesentiem.

Kataloga formātu un informācijas secību var noteikt pati izglītības iestāde, bet katalogs ir jāpublicē laikus, lai topošie studenti varētu izvēlēties." (*European Commission*, 2015, 67. lpp.)

Kvantitatīvie mērķi/uzdevumi: skaitliski mērķi, kurus izvirzījušas augstākās pārvaldes iestādes attiecībā uz studentu (vai noteiktu studentu kategoriju) īpatsvaru mācību mobilitātes programmās.

Lisabonas konvencija: konvencija par to kvalifikāciju atzīšanu Eiropas reģionā, kuras attiecas uz augstāko izglītību. To izstrādājusi Eiropas Padome un *UNESCO*, un tā tika pieņemta 1997. gadā Lisabonā. Šīs konvencijas mērķis ir nodrošināt vienā Eiropas valstī iegūtās kvalifikācijas atzīšanu citā Eiropas valstī. Vairāk informācijas skat. www.coe.int/t/dg4/highereducation/Recognition/LRC_en.asp.

Mācību līgums: „oficiāla vienošanās, kas noslēgta starp trim mobilitātē iesaistītajām pusēm – studentu, nosūtošo iestādi un uzņemošo iestādi vai organizāciju/uzņēmumu – nolūkā atvieglot kredītpunktu mobilitātes organizēšanu un atzīšanu. Līgums visām trim pusēm ir jāparaksta pirms mobilitātes perioda sākuma, un tas dod studentam apstiprinājumu, ka mobilitātes periodā iegūtie kredītpunkti tiks atzīti”. (*European Commission*, 2015, 72. lpp.)

Mācību mobilitāte: fiziska valsts robežu šķērsošana starp nosūtošo valsti un uzņemošo valsti un dalība ar augstāko izglītību saistītos pasākumos.

Multiplikatori: personas, kas ir mācījušās ārzemēs vai kas šajā procesā bijušas iesaistītas netieši (skolotāji, ģimenes locekļi u. c.) un var iedvesmot un motivēt iesaistīties mobilitātē arī citus.

Nelabvēlīgā situācijā esošie izglītības ieguvēji: izglītības ieguvēji, kam nelabvēlīgi apstākļi, kurus viņi nespēj ietekmēt, traucē labi mācīties vai gūt sekmes skolā. Tās var būt finansiālas un sociālas grūtības, kā arī invaliditātes radītas grūtības. Šīs grupas augstākajā izglītībā bieži ir nepietiekami pārstāvētas.

Obligāta svešvalodas apguve: svešvaloda ir obligāta, ja saskaņā ar augstākās izglītības iestāžu pieņemtajām izglītības satura norādēm to māca kā vienu no obligātajiem mācību priekšmetiem. Šis priekšmets ir jāmācās visiem skolēniem. Obligātās svešvalodas mācīšanas kopējais ilgums tiek aprēķināts no pirmsskolas izglītības sākuma līdz vidējās izglītības otrā posma beigām (*ISCED 0–3*). Vairumā valstu šis periods turpinās arī pēc obligātās izglītības beigām. Arī šajos gadījumos svešvalodas mācīšana tiek uzskatīta par obligātu, ja tā jāapgūst visiem iesaistītajiem skolēniem.

Pārnesamība: iespēja, studējot ārzemēs (EAIT ietvaros), izmantot savā valstī pieejamo atbalstu kredītpunktu vai grāda mobilitātei.

Pārnesamības ierobežojumi: papildu nosacījumi, ka stipendija un aizdevums ir pārnesami tikai noteiktos gadījumos, piemēram:

- uz noteiktām valstīm (piemēram, tikai Eiropas Ekonomikas zonā, nevis visā EAIT);
- noteiktā laika posmā;
- studējot noteiktas programmas (piemēram, tikai tās, kas nav pieejamas nosūtošās valsts izglītības sistēmā);
- īpašās apmaiņas programmās (piemēram, tikai atzītās programmās, kā *Erasmus+*).

Pārraudzība: sistemātisks datu vākšanas, analizēšanas un informācijas izmantošanas process, ko augstākās pārvaldes iestādes veic, lai iegūtu datus politikas veidošanai. Sistemātiskā pārraudzībā jābūt paredzētiem starpinstitucionālo datu vākšanas mehānismiem un šo datu salīdzināmībai.

Rīcības programma: konkrēti politikas pasākumi, ko apņēmusies veikt augstākās pārvaldes iestāde, lai īstenotu stratēģiju vai izpērtu kādu politikas jomu.

Salīdzinošās vērtējuma tabulas „rāda, kā izglītības iestādē tiek izmantota nacionālā vai institucionālā skala – vispārīgi vai atsevišķās sistēmās –, un ļauj veikt salīdzinājumu ar vērtējuma statistisko sadalījumu paralēlā citas iestādes atsaucēs grupā. Tās atspoguļo katrā mācību jomā piešķirtā pozitīvā vērtējuma (ieskaitīts un augstāks vērtējums) statistisko sadalījumu noteiktā izglītības iestādē”. (*European Commission, 2015, 71. lpp.*)

Sekmju izraksts ir aktualizēts pārskats par studentu progresu: apgūtie izglītības komponenti, iegūto *ECTS* kredītpunktu skaits un vērtējums. Tas ir svarīgs dokuments progresa reģistrēšanai un mācību sasniegumu atzīšanai, t. sk. studentu mobilitātē. Lielākā daļa institūciju sekmju izrakstu sagatavo, balstoties uz savām institucionālajām datubāzēm. (*European Commission, 2015, 76. lpp.*)

Sociālekonomiskais statuss. To nosaka, izmērot indivīda vai ģimenes ekonomisko un sociālo stāvokli attiecībā pret citiem, parasti balstoties uz ienākumiem, izglītību vai nodarbošanos. Studenti ar zemu sociālekonomisko statusu bieži ir nelabvēlīgā situācijā un ir nepietiekami pārstāvēti augstākajā izglītībā.

Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija (ISCED): *ISCED* klasifikācija ir izstrādāta, lai atvieglotu izglītības statistikas datu un rādītāju salīdzināšanu starp dažādām valstīm, balstoties uz vienotām un starptautiski saskaņotām definīcijām. *ISCED* aptver visas organizētās un pastāvīgās mācīšanās iespējas, kas ir pieejamas bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem, t. sk. personām ar īpašām izglītības vajadzībām, neatkarīgi no tā, kāda iestāde vai organizācija šos izglītības pakalpojumus sniedz un kādā veidā tie tiek sniegti. Saskaņā ar jauno klasifikāciju (*ISCED 2011*) dati pirmoreiz tika apkopoti 2014. gadā (teksts un definīcijas aizgūti no *UNESCO Institute for Statistics, 2012*).

ISCED 0. Pirmsskolas izglītība

Pirmsskolas izglītības programmas ir organizētu mācību sākumposms. Šo programmu nolūks ir attīstīt skolā un sabiedrībā nepieciešamās sociāli emocionālās prasmes. Tās attīsta arī dažas no prasmēm, kas vajadzīgas akadēmiskajai sagatavotībai, un sagatavo bērnus sākumskolas izglītības ieguvei.

ISCED 1. Sākumskolas izglītība

Sākumskolas izglītībā tiek īstenotas izglītojošas un audzinošas aktivitātes, kas veidotas tā, lai skolēni apgūtu pamatprasmes lasīšanā, rakstīšanā un rēķināšanā (t. i., rakstpratībā un rēķinpratībā). Šī izglītības pakāpe ļauj apgūt izglītības pamatus ar ļoti mazu specializāciju vai bez tās.

ISCED 2. Vidējās izglītības pirmais posms

Vidējās izglītības pirmā posma mērķis ir likt pamatus mūžizglītībai un personiskajai attīstībai, kas sagatavo skolēnus turpmākajām izglītošanās iespējām. Šajā pakāpē izglītības programmas ir vairāk orientētas uz atsevišķiem mācību priekšmetiem un ļauj apgūt teorētiskās zināšanas par daudzām tēmām.

ISCED 3. Vidējās izglītības otrais posms

Vidējās izglītības otrā posma programmas parasti ir veidotas tā, lai pabeigtu vidējo izglītību un sagatavotu skolēnus augstākajai izglītībai, sniegtu nodarbinātībai nepieciešamās prasmes vai nodrošinātu tos abus. Šīs pakāpes programmas ir vēl vairāk orientētas uz atsevišķiem mācību priekšmetiem, tās ir specializētas un padziļinātas. Programmas ir vairāk diferencētas un piedāvā lielākas izvēles iespējas un novirzienus.

ISCED 4. Pēcvidējā neterciārā izglītība

Pēcvidējās neterciārās izglītības programmas ir balstītas uz vidējās izglītības otrajā posmā iegūtajām zināšanām, un to nolūks ir sagatavot jauniešus darba tirgum un/vai augstākās izglītības studijām. Parasti tā ir paredzēta *ISCED 3* absolventiem, kuri vēlas uzlabot prasmes un paplašināt pieejamās iespējas. Programmas bieži nav sarežģītākas kā vidējās izglītības otrajā posmā, jo parasti to nolūks ir zināšanas, prasmes un kompetences paplašināt, nevis padziļināt. Līdz ar to tās ir vienkāršākas nekā augstākās izglītības programmas.

ISCED 5. Īsā cikla augstākā izglītība

Īsā cikla augstākā izglītība bieži ir veidota tā, lai studentiem sniegtu profesionālas zināšanas, prasmes un kompetences. Parasti šīs programmas ir praktiskas, saistītas ar noteiktu profesiju un sagatavo studentus darba tirgum, tomēr tās var kalpot arī kā pāreja uz citām augstākās izglītības programmām. Pie *ISCED 5* tiek pieskaitītas arī tās akadēmiskās augstākās izglītības programmas, kas ir zemākas par bakalaura grāda vai līdzvērtīgas pakāpes programmām.

ISCED 6. Bakalaura grāda vai līdzvērtīgas pakāpes programmas

Bakalaura grāda vai tam līdzvērtīgas pakāpes programmas bieži ir veidotas tā, lai studentiem sniegtu vidēja līmeņa akadēmiskās un/vai profesionālās zināšanas, prasmes un kompetences, kas ļauj iegūt pirmo augstāko izglītību vai tai līdzvērtīgu kvalifikāciju. Šīs pakāpes programmas parasti ir teorētiskas, taču var ietvert arī praktiskus elementus, un tās ir balstītas uz jaunākajiem sasniegumiem pētniecībā un/vai labāko profesionālo praksi. *ISCED 6* programmas parasti tiek piedāvātas universitātēs un citās augstākās izglītības iestādēs.

ISCED 7. Maģistra grāda vai līdzvērtīgas pakāpes programmas

Maģistra grāda vai tam līdzvērtīgas pakāpes programmas bieži ir veidotas tā, lai studentiem sniegtu padziļinātas akadēmiskās un/vai profesionālās zināšanas, prasmes un kompetences, un to pabeigšana ļauj iegūt otro augstāko izglītību vai tai līdzvērtīgu kvalifikāciju. Šīs pakāpes programmām var būt raksturīgs izteikts pētniecības elements, taču, tās beidzot, netiek piešķirts doktora grāds. Šīs pakāpes programmas parasti ir teorētiskas, taču var ietvert arī praktiskus elementus, un tās ir balstītas uz jaunākajiem sasniegumiem pētniecībā un/vai labāko profesionālo praksi. *ISCED 7* programmas parasti tiek piedāvātas universitātēs un citās augstākās izglītības iestādēs.

ISCED 8. Doktora grāda vai līdzvērtīgas pakāpes programmas

Doktora grāda vai tam līdzvērtīgas pakāpes programmas galvenokārt ir paredzētas augstākās pētnieciskās kvalifikācijas ieguvei. Šīs *ISCED* pakāpes programmas ir veltītas padziļinātām studijām un oriģināliem pētījumiem, un parasti tās tiek piedāvātas tikai uz pētniecību orientētās augstākās izglītības iestādēs, piemēram, universitātēs. Doktora grāda programmas ir gan akadēmiskajā, gan profesionālajā jomā.

Stipendija: jebkāds no valsts budžeta finansēts atbalsts, kas nav jāatmaksā.

Studiju rezultāti „formulē, kas izglītības ieguvējam jāzina, jāsaprot un jāspēj veikt pēc studiju pabeigšanas, un ir definēti kā zināšanas, prasmes un kompetences. Studiju rezultātu sasniegšana ir jāvērtē, izmantojot procedūras, kas balstītas uz skaidriem un caurskatāmiem kritērijiem. Studiju rezultāti tiek attiecināti gan uz atsevišķiem izglītības komponentiem, gan uz programmu kopumā. Tos izmanto arī Eiropas un valsts kvalifikāciju ietvarstruktūrās, lai definētu individuālās kvalifikācijas līmeni.” (*European Commission*, 2015, 72. lpp.)

Svešvaloda: valoda, kas uzskatīta par „svešvalodu” (vai „moderno valodu”) centrālā vai augstākā līmeņa izglītības pārvaldes iestāžu izstrādātajā izglītības programmā. Šī definīcija attiecas tikai uz izglītību, un tā nav saistīta ar valodas politisko statusu. Tādējādi valodas, kas no politiskā viedokļa tiek uzskatītas par reģionālajām vai minoritāšu valodām, izglītības programmā var būt iekļautas kā svešvalodas. Tieši tāpat atsevišķās izglītības programmās par svešvalodām var tikt uzskatītas noteiktas senās valodas.

Vietējais atbalsts studentiem: finansiālais atbalsts (stipendijas un aizdevumi), ko studentiem sniedz nosūtošās valsts pārvaldes iestādes.

I PIELIKUMS. MĀCĪBU MOBILITĀTES STRATĒGIJAS UN MĒRĶI

Saskaņā ar līgumiem, kas 2009. gadā noslēgti saistībā ar Boloņas procesu⁽⁵⁷⁾, Eiropas Savienības Padome 2011. gadā pieņēma Eiropas kritēriju par augstākās izglītības mācību mobilitāti⁽⁵⁸⁾. Šis kritērijs paredz, ka „līdz 2020. gadam vidēji vismaz 20 % augstskolu absolventu vajadzētu būt ārzemēs pavadītam kādam ar augstāko izglītību saistītam studiju vai mācību posmam (ieskaitot norīkošanu darbā), kas atbilstu 15 kredītpunktiem Eiropas kredītpunktu pārnesei sistēmā (ECTS) vai ilgtu vismaz trīs mēnešus”. ES dalībvalstis ir apņēmušās Eiropas kritēriju sasniegt, bet katra dalībvalsts var pati izlemt, kā tā sekmēs kopīgā kritērija sasniegšanu. Tomēr gan ES, gan EAIT valstis⁽⁵⁹⁾ tiek mudinātas pieņemt mācību mobilitātes un/vai internacionalizācijas stratēģiju, kā arī nacionālā līmeņa mērķus.

Lai radītu labāku priekšstatu par valstu politiku saistībā ar progresu ziņojumā atspoguļotajiem kvalitatīvajiem rādītājiem, I pielikumā ir iekļauta informācija par šīm stratēģijām un kvantitatīvajiem mērķiem.

Mācību mobilitātes stratēģijas

Mācību mobilitāte ir sarežģīta politikas joma, kas aptver jautājumus, kuri saistīti ar informācijas un konsultāciju sniegšanu studentiem, svešvalodu apguvi, finansiālā atbalsta nodrošināšanu studentiem, studiju rezultātu atzīšanu, vīzu izsniegšanu, mājokļa atrašanu, personāla komplektēšanu, kā arī neskaitāmiem juridiskiem jautājumiem, kuri saistīti ar augstāko izglītību un tās institūcijām. Lai politika būtu efektīva, ir nepieciešama laba plānošana un koordinēšana. Stratēģijas un stratēģiskie rīcības plāni sniedz ievirzi, nodrošinot to, ka visas ieinteresētās puses saprot politikas mērķus un uzdevumus, kā arī pasākumus, kas jāveic, lai tos sasniegtu. Stratēģijās var būt paredzēti arī pasākumi progresu pārraudzīšanai un termiņu ievērošanas nodrošināšanai.

Lielākajā daļā izglītības sistēmu ir pieņemta stratēģija, kas aptver mācību mobilitāti, tomēr diezgan daudzās izglītības sistēmās (13) tās nav. I.1. attēlā ir redzami Eiropas valstu stratēģiju veidi: īpašas mācību mobilitātes stratēģijas, internacionalizācijas stratēģijas, kas aptver mācību mobilitāti, un plašākas izglītības stratēģijas, kas aptver arī mācību mobilitāti.

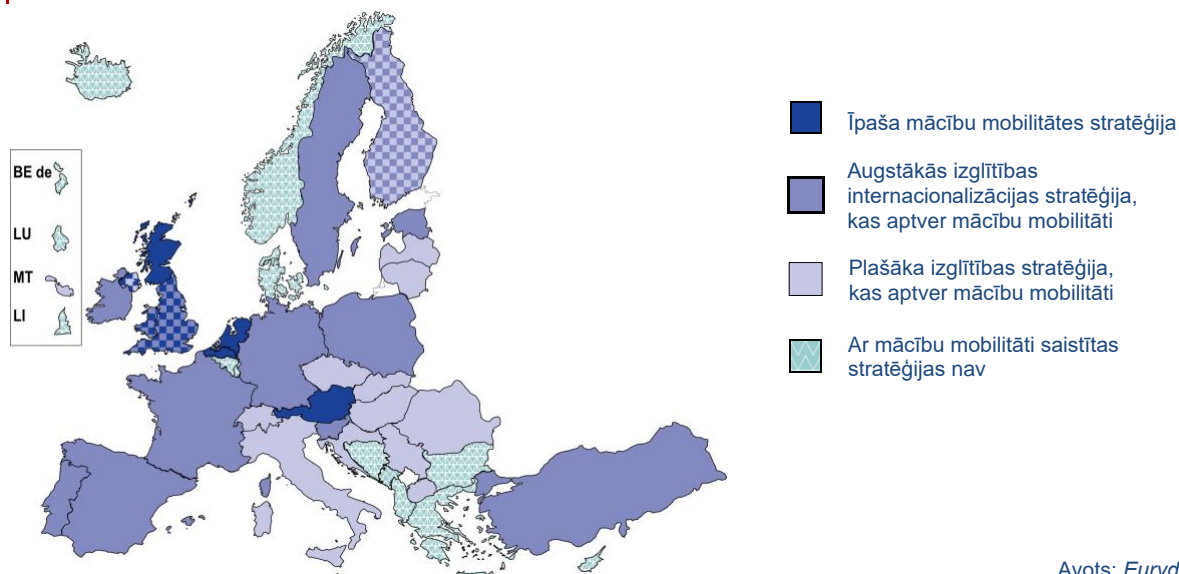
Septiņās izglītības sistēmās (Beļģijas flāmu kopienā, Nīderlandē, Austrijā un visās četrās Apvienotās Karalistes sistēmās) ir pieņemta īpaša stratēģija, kas attiecas tieši uz mācību mobilitāti. Apmēram ceturtdaļā no visām sistēmām ir pieņemta internacionalizācijas stratēģija, kurā mobilitāte ir viens no svarīgajiem aspektiem (pārējie aspekti parasti ir izglītības programmu internacionalizācija, digitālā mācīšanās, stratēģisku starptautisko partnerattiecību veidošana un kapacitātes palielināšana). Pārējās 14 sistēmās, galvenokārt Austrumeiropā, mācību mobilitāte ir prioritāra joma, kas integrēta plašākās izglītības stratēģijās – parasti augstākās izglītības stratēģijā, bet dažkārt visaptverošā izglītības stratēģijā.

⁽⁵⁷⁾ „Boloņas process 2020 – Eiropas augstākās izglītības telpa jaunajā desmitgadē”. Par augstāko izglītību atbildīgo Eiropas ministru konferences paziņojums, Lēvene un Jaunlēvene, 2009. gada 28.–29. aprīlis.

⁽⁵⁸⁾ Padomes 2011. gada 20. decembra secinājumi par mācību mobilitātes kritēriju. OV C372, 20.12.2011.

⁽⁵⁹⁾ Mobilitāte labākām mācībām: Eiropas augstākās izglītības telpas mobilitātes stratēģija 2020. gadam. EAIT, 2012,1. lpp.

I.1. attēls. Augstākā līmeņa mācību mobilitātes stratēģijas, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Lielākajā daļā valstu stratēģijā ir aptverta gan ienākošā, gan izejošā mobilitāte, izņemot Portugāli, Rumāniju un Apvienoto Karalisti (Skotiju). Portugāle pievēršas tikai ienākošajai mobilitātei, bet Rumānija un Apvienotā Karaliste (Skotija) ir izvirzījušas mērķus tikai izejošajai mobilitātei.

Izejošās mobilitātes nacionālo stratēģiju saturā parasti atspoguļojas Padomes 2011. gada ieteikumā⁽⁶⁰⁾ uzsvērtās prioritārās jomas: informācijas un konsultāciju sniegšana par izejošo mobilitāti, finansiālais atbalsts, kā arī kredītpunktu un kvalifikāciju atzīšana. Vairākas valstis (Čehija, Lietuva, Ungārija, Nīderlande, Slovākija, Zviedrija un Serbija) norāda arī uz kopīgām programmām, kuras tās izstrādā un īsteno, lai veicinātu izejošo un ienākošo mobilitāti. Savukārt Spānija, Ungārija un Nīderlande mobilitātes veicināšanai augstākās izglītības programmās ir iekļāvušas „mobilitātes logus”⁽⁶¹⁾.

Ja mācību mobilitāte ir paredzēta internacionalizācijas stratēģijā, lielāks uzsvars tiek likts uz ienākošo mobilitāti un stratēģisko pilnveidi, kas nepieciešama, lai nosūtošās valsts izglītības iestādēm piesaistītu ārvalstu studentus. Daži no šajās stratēģijās bieži pieminētiem aspektiem ir šādi:

- jāuzlabo ārvalstu studentu uzaicināšanas un uzņemšanas kvalitāte (piemēram, Beļģijas flāmu kopienā, Spānijā, Francijā un Slovākijā);
- augstākās izglītības sistēma un iestādes jāpopularizē ārvalstīs, t. sk. ar ārzemēs esošo absolventu starpniecību vai izmantojot citus tīklus (piemēram, Īrijā, Polijā, Slovākijā, Somijā un Zviedrijā);
- studiju programma jāpielāgo ārvalstu studentu vajadzībām, padarot to starptautiskāku (piemēram, Beļģijas flāmu kopienā, Īrijā, Spānijā un Polijā);
- jānodrošina iespēja apgūt uzņemošās valsts valodu (piemēram, Spānijā, Francijā, Slovākijā un Slovākijā);
- ārvalstu studentiem jāpiedāvā stipendija (piemēram, Beļģijas flāmu kopienā, Francijā un Portugālē);

⁽⁶⁰⁾ Padomes 2011. gada 28. jūnija ieteikums „Jaunatne kustībā – jauniešu mācību mobilitātes veicināšana”, OV C199, 7.7.2011., C199/4.

⁽⁶¹⁾ „Mobilitātes logs” ir laika posms, kas studiju programmā paredzēts studentu starptautiskajai mobilitātei. *European Commission/EACEA/Eurydice*, 2018b.

- jāvienkāršo ieceļošanas un uzturēšanās tiesiskais regulējums (piemēram, Spānijā, Francijā un Serbijā).

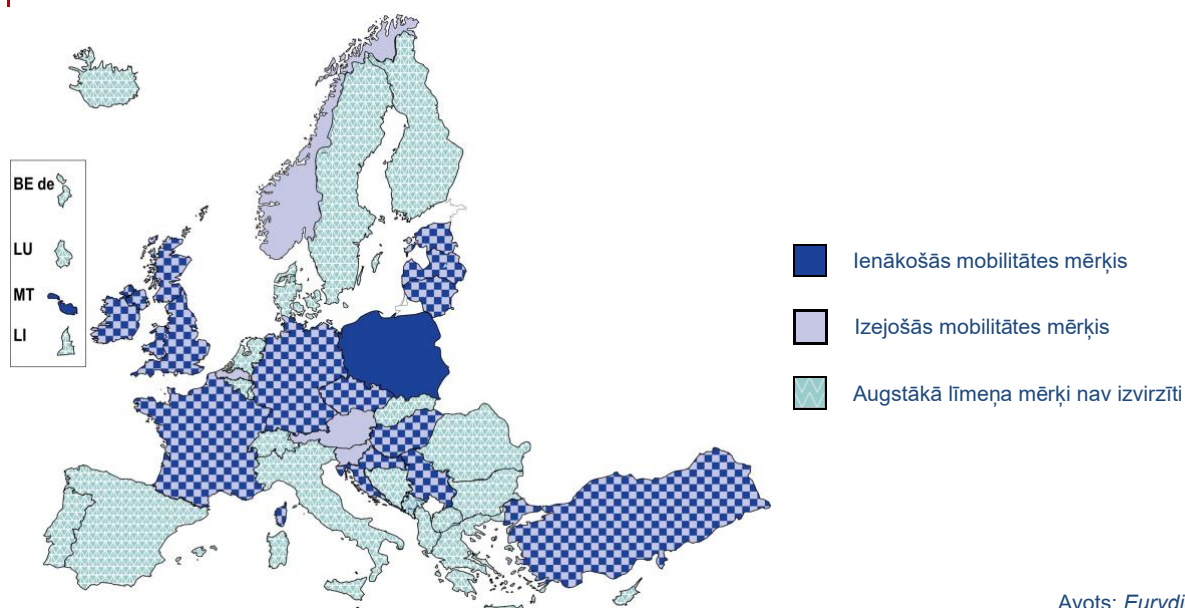
Mācību mobilitātes kvantitatīvie mērķi

Kvantitatīvu nacionālo mācību mobilitātes mērķu izvirzīšana liecina par augstākās pārvaldes iestāžu apņēmību palielināt starptautiskajā mobilitātē iesaistīto studentu skaitu. Šo mērķu akcenti var būt atšķirīgi. Tie, piemēram, var attiekties uz mobilitātes veidu (kreditpunktu vai grāda mobilitāte) vai uz ceļošanas virzienu (ienākošā vai izejošā mobilitāte). Var atšķirties arī mērķgrupa – tie var būt visi studenti vai īpašas grupas, piemēram, nelabvēlīgā situācijā esošie studenti. Raugoties tehniskāk, nacionālie mērķi var būt definēti kā mācību mobilitātē iesaistītie studenti vai absolventi, kuru daudzums var būt izteikts absolūtos skaitļos (skaits) vai relatīvi (procentos). Šajā sadaļā ir ņemti vērā visi dažādie mērķu veidi, izņemot tos, kas attiecas uz nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem, jo šie nacionālie mērķi ir aplūkoti 4. nodaļā. Visbeidzot, šajā pielikumā ir apskatīti tikai ilgtermiņa mērķi – ikgadējie kreditpunktu mobilitātes plāni nacionālo *Erasmus+* darba programmu ietvaros nav ņemti vērā.

I.2. attēlā redzams, ka izmērāmus nacionālos mērķus augstākās pārvaldes iestādes ir noteikušas mazāk nekā pusē augstākās izglītības sistēmu. 14 sistēmās mērķi ir izvirzīti gan attiecībā uz izejošo, gan ienākošo mobilitāti. Beļģijas flāmu kopienā, Austrijā, Slovēnijā un Norvēģijā kvantitatīvie mērķi ir izvirzīti tikai izejošajai kreditpunktu mobilitātei, bet Maltā un Polijā – tikai ienākošajai mobilitātei.

22 sistēmās izmērāms mērķis nav noteikts. Tas varētu liecināt vai nu par to, ka šī joma nav starp politikas prioritātēm, vai par to, ka mobilitātes plūsma jau ir liela. Piemēram, Luksemburgā kvantitatīvs mobilitātes mērķis nav izvirzīts, bet visās bakalaura programmās ir paredzēts obligāts semestris ārzemēs. Nīderlandē nacionāls mērķis patlaban nav noteikts, jo iepriekšējais izejošās mobilitātes mērķis tika sasniegts 2018. gadā. Rumānijā attiecībā uz mācību mobilitāti ilgtermiņa mērķu nav, bet augstākās pārvaldes iestādes katru gadu plāno, cik ārvalstu studentu augstākās izglītības iestādēs tiks uzņemti.

I.2. attēls. Kvantitatīvie mācību mobilitātes mērķi augstākajā izglītībā, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Izglītības sistēma	Izejošā mobilitāte		Ienākošā mobilitāte	
	Kvantitatīvais mērķis	Paredzētais sasniegšanas gads	Kvantitatīvais mērķis	Paredzētais sasniegšanas gads
Beļģijas flāmu kopiena ⁽⁶²⁾	Panākt, lai augstākās izglītības ieguves laikā mobilitātē būtu piedalījušies 33 % absolventu (mācību vai darba prakse), iegūstot vismaz 10 ECTS kredītpunktus	2020. g.	–	
Čehija ⁽⁶³⁾	Panākt, lai mācību mobilitātē (studiju vizītē vai darba praksē) vismaz 14 dienas ilgi būtu piedalījušies vismaz 10 % bakalaura un maģistra grāda ieguvēju	2020. g.	Uz īslaicīgām vismaz 14 dienu ilgām studijām – vismaz 10 000 ārvalstu studentu gadā	Ik gadu (2016.–2020. g.)
Vācija ⁽⁶⁴⁾	Panākt, lai mācību mobilitātē būtu piedalījušies 50 % no visiem augstākās izglītības iestāžu absolventiem	2020. g.	350 000 ārzemju studentu	2020. g.
	Panākt, lai 1/6 no visiem augstākās izglītības iestāžu absolventiem būtu piedalījušies mācību mobilitātē vismaz 15 ECTS kredītpunktu apjomā			
Igaunija ⁽⁶⁵⁾	Panākt, lai kredītpunktu mobilitātē būtu piedalījušies 10 % Igaunijas studentu	2020. g.	Panākt, lai 10 % no visiem studentiem būtu ārvalstu grāda mobilitātes studenti	2020. g.
Īrija ⁽⁶⁶⁾	Augstākās izglītības Erasmus+ studentu skaitam jāpieaug līdz 4400	2020. g.	Augstākās izglītības starptautisko studentu skaitam jāpieaug līdz 44 000	2019./20. ak. g.
Francija ⁽⁶⁷⁾	To franču absolventu skaitam, kuri augstākās izglītības ieguves laikā piedalījušies vismaz 2 mēnešus ilgā mācību mobilitātē, jādivkāršojas	2025. g.	Ienākošās mobilitātes īpatsvaram jādivkāršojas	2025. g.
Horvātija ⁽⁶⁸⁾	Izejošā studentu mobilitāte – 10 %	2020. g.	Ienākošā studentu mobilitāte – 5 % (gan semestra, gan grāda mobilitāte)	2020. g.
Latvija ⁽⁶⁹⁾	Panākt, lai kredītpunktu mobilitātē būtu piedalījušies 20 % augstākās izglītības absolventu	2020. g.	2 % no visiem studentiem jābūt ārvalstu kredītpunktu mobilitātes studentiem	2020. g.
	Panākt, lai kredītpunktu mobilitātes pasākumos būtu piedalījušies 2548 studenti gadā		8 % no visiem studentiem jābūt grāda mobilitātes studentiem	
Lietuva ⁽⁷⁰⁾	Ienākošo un izejošo studentu proporcijai īslaicīgās studijās Boloņas procesa valstīs jābūt 1:2	2020. g.	Ienākošo un izejošo studentu proporcijai īslaicīgās studijās Boloņas procesa valstīs jābūt 1:2	2020. g.
Ungārija ⁽⁷¹⁾	To studentu īpatsvaram, kuri studē vai iziet praksi ārzemēs vismaz 3 mēnešus vai 15 ECTS kredītpunktu apmērā, jāpieaug līdz 20 %	2023. g.	Ārvalstu studentu skaitam Ungārijas augstākās izglītības iestādēs jāpieaug līdz 40 000 studentiem akadēmiskajā gadā	2023. g.
Malta ⁽⁷²⁾	–		5000 ārvalstu maksas studentu	2020. g.

⁽⁶²⁾ *Brains on the Move!* Mobilitātes rīcības plāns 2013. gadam. www.vlaanderen.be/publicaties/brains-on-the-move-action-plan-for-mobility-2013-1

⁽⁶³⁾ Stratēģijas plāns 2016.–2020. gadam. www.msmt.cz/areas-of-work/tertiary-education/strategic-plan-for-higher-education-institutions-2016-2020?lang=2

⁽⁶⁴⁾ DAAD stratēģija 2020. gadam. www.daad.de/medien/der-daad/medien-publicationen/publikationen-pdfs/daad-strategie-2020.pdf

⁽⁶⁵⁾ Igaunijas mūžizglītības stratēģija. www.hm.ee/sites/default/files/estonian_lifelong_strategy.pdf

⁽⁶⁶⁾ Starptautiskā izglītības stratēģija 2016.–2020. gadam. www.education.ie/en/Publications/Policy-Reports/International-Education-Strategy-For-Ireland-2016-2020.pdf

⁽⁶⁷⁾ *Stratégie nationale de l'enseignement supérieur (StrANES)*, 2015. www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid30540/strategie-nationale-de-l-enseignement-superieur-stranes.html

⁽⁶⁸⁾ Izglītības, zinātnes un tehnoloģijas stratēģija. (Oficiālais Vēstnesis 124/2014). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html

⁽⁶⁹⁾ Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam. <https://m.likumi.lv/doc.php?id=266406>

⁽⁷⁰⁾ Lietuvas Republikas valdība. Rezolūcija par valsts programmas apstiprināšanu studiju un zinātniskās pētniecības attīstībai, kā arī eksperimentālajai (sociālajai un kultūras) attīstībai no 2013. līdz 2020. gadam.

www.smm.lt/uploads/documents/en_smm/SMTEP%20programa_FINAL_EN.pdf

⁽⁷¹⁾ *A change of pace* – Ungārijas augstākās izglītības stratēģija. www.kormany.hu/download/3/18/e0000/20161202%20Fokozatv%C3%A1lt%C3%A1s%20a%20fels%C5%91oktat%C3%A1sban%20k%C3%B6z%C3%A9pt%C3%A1lv%C3%BA%20strat%C3%A9gia.pdf

Izglītības sistēma	Izejošā mobilitāte		Ienākošā mobilitāte	
	Kvantitatīvais mērķis	Paredzētais sasniegšanas gads	Kvantitatīvais mērķis	Paredzētais sasniegšanas gads
Austrija ⁽⁷³⁾	Panākt, lai mācību mobilitātē ārzemēs būtu piedalījušies 30–35 % absolventu Austrijas Erasmus+ studentu skaits līdz 2021. gadam – 120 000	2025. g.	–	
Polija ⁽⁷⁴⁾	–		5 % no visiem Polijas universitāšu studentiem jābūt ārvalstu studentiem, kas Polijā studēs vismaz gadu	2020. g.
Slovēnija ⁽⁷⁵⁾	Panākt, lai kredītpunktu mobilitātē būtu piedalījušies 5 % bakalaura un maģistra grāda studentu	2020. g.	–	
Apvienotā Karaliste (Anglija, Ziemeļrija un Skotija) ⁽⁷⁶⁾	To Apvienotajā Karalistē dzīvojošo pilna laika pirmā grāda studentu īpatsvaram, kuru mobilitātes periods ir iekļauts augstākās izglītības programmā, jādivkāršojas no 6,6 % līdz 13,2 %	2020. g.	To starptautisko studentu kopskaitam, kuri izvēlas studēt Apvienotās Karalistes augstākās izglītības sistēmā, jāpieaug līdz 600 000 gadā	2030. g.
Apvienotā Karaliste (Velsa) ⁽⁷⁷⁾	To Apvienotajā Karalistē dzīvojošo pilna laika pirmā grāda studentu īpatsvaram, kuru mobilitātes periods ir iekļauts augstākās izglītības programmā, jādivkāršojas no 6,6 % līdz 13,2 % To Velsas studentu īpatsvaram, kuri studiju nolūkos pavada laiku ārzemēs (pašlaik 2 %), līdz pašreizējā valdības termiņa beigām (2021. g. maijs) jādivkāršojas	2020./21. ak. g.		
Norvēģija ⁽⁷⁸⁾	Mācību vai prakses periods ārzemēs būs bijis 20 procentiem Norvēģijas absolventu	2020. g.	–	
Serbija ⁽⁷⁹⁾	Panākt, lai mācību mobilitātē ārzemēs būtu bijuši vismaz 20 % studentu	2020. g.	Panākt, lai vismaz 10 % studentu būtu ārvalstu studenti	2020. g.
Turcija ⁽⁸⁰⁾	Nākamajos četros gados izejošo studentu skaitam jāpieaug no 25 000 līdz 30 000	2021./22. ak. g.	30 000 starptautisko grāda mobilitātes studentu	2021./22. ak. g.

⁽⁷²⁾ Tālākizglītības un augstākās izglītības stratēģija 2020. gadam. https://ncfhe.gov.mt/en/resources/Documents/Strategy%20Documents/Further_and_Higher_Education_Strategy_2020_1.pdf

⁽⁷³⁾ Hochschulmobilitätsstrategie des BMWFW zur Förderung transnationaler Mobilität an österreichischen Universitäten, Fachhochschulen und Privatuniversitäten, 2017. https://bmbwf.gv.at/fileadmin/user_upload/wissenschaft/publikationen/HMS_FINAL.pdf

⁽⁷⁴⁾ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 (Cilvēkkapitāla attīstības stratēģija 2020. gadam). www.gov.pl/attachment/e02ee6e4-5b46-42c0-ab64-766fd53beece

⁽⁷⁵⁾ Slovēnijas augstākās izglītības internacionalizācijas stratēģija 2016.–2020. gadam. www.uni-lj.si/study/news/strategy/
Slovēnijas augstākās izglītības internacionalizācijas rīcības plāna stratēģija 2016.–2018. gadam. www.uni-lj.si/study/news/strategy/

⁽⁷⁶⁾ Apvienotās Karalistes izejošās studentu mobilitātes stratēģija 2017.–2020. gadam. www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Pages/UK-Strategy-for-Outward-Student-Mobility-2017-2020.aspx

Starptautiskā izglītības stratēģija „Globālais potenciāls, globālā izaugsme”. www.gov.uk/government/publications/international-education-strategy-global-potential-global-growth

⁽⁷⁷⁾ Izglītības sekretāra mutiskais paziņojums „Starptautiskā studentu mobilitāte”, 2018. gada 28. novembris. <https://gov.wales/oral-statement-international-student-mobility>

Apvienotās Karalistes izejošās studentu mobilitātes stratēģija 2017.–2020. gadam. www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Pages/UK-Strategy-for-Outward-Student-Mobility-2017-2020.aspx

Starptautiskā izglītības stratēģija „Globālais potenciāls, globālā izaugsme”. www.gov.uk/government/publications/international-education-strategy-global-potential-global-growth

⁽⁷⁸⁾ Meld. St. 16 (2016–2017). Kultur for kvalitet i høyere utdanning. www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/sec1

⁽⁷⁹⁾ Izglītības attīstības stratēģija 2020. gadam. www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/STRATEGIJA-OBRAZOVANJA.pdf

⁽⁸⁰⁾ Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2018–2022, 2017. www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekogretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf

I.2. attēlā redzamajā tabulā ir sniegts pārskats par 21 augstākās izglītības sistēmas nacionālajiem izejošās un ienākošās mācību mobilitātes mērķiem. Mērķi ir izteikti tāpat kā nacionālajos dokumentos, tāpēc tie nav tieši salīdzināmi, taču dažas sakarības ir redzamas.

Deviņpadsmit augstākās izglītības sistēmās ir izvirzīti izejošās mobilitātes mērķi. No tām trīs valstīs (Igaunijā, Latvijā un Slovēnijā) ir definēti īpaši kredītpunktu mobilitātes mērķi. Citu valstu mērķi ir vispārīgāki un attiecas uz ārzemēs pavadītu mobilitātes periodu, nenorādot, vai tas attiecas uz kredītpunktu vai grāda mobilitāti, līdz ar to tiek pieņemts, ka šie mērķi aptver abu veidu mobilitāti.

Sešas sistēmas (Beļģijas flāmu kopiena, Čehija, Vācija, Latvija, Austrija un Norvēģija) koncentrējas uz absolventiem, kam studiju laikā vajadzētu piedalīties izejošajā mobilitātē. Tās visas, izņemot Franciju, ir formulējušas relatīvu mērķi, t. i., noteikušas to absolventu īpatsvaru, kam augstākās izglītības ieguves laikā būtu jāpiedalās mācību mobilitātē. Tomēr atšķiras ne tikai šajās sistēmās paredzētais mobilo absolventu īpatsvars, bet arī mobilitātes perioda ilgums vai iegūto *ECTS* kredītpunktu skaits. Vācijā ir noteikts augstākais procentuālais mērķis, proti, jāpanāk, lai līdz 2020. gadam mācību mobilitātē būtu piedalījusies puse augstākās izglītības absolventu. Nākamā ir Beļģijas flāmu kopiena ar mērķi 33 %. Attiecībā uz mobilitātes periodu četrās izglītības sistēmās (Beļģijas flāmu kopienā, Čehijā, Vācijā un Francijā) ir noteikts vai nu minimālais ilgums – no 14 dienām līdz diviem mēnešiem –, vai *ECTS* kredītpunktu skaits – no 10 līdz 15 kredītpunktiem.

Vienpadsmit valstis, definējot nacionālos izejošās mobilitātes mērķus, ir izmantojušas terminu „studenti”, nevis „absolventi”. Tās minējušas vai nu absolūtus skaitļus (Īrija, Latvija, Austrija un Turcija), vai procentus (Igaunija, Horvātija, Ungārija, Lietuva, Slovēnija, Apvienotā Karaliste (Velsa) un Serbija). Interesanti, ka gandrīz neviena no tām nav norādījusi mobilitātes perioda ilgumu. Izņēmums ir Ungārija, kas norādījusi, ka līdz 2023. gadam to studentu īpatsvaram, kuri studē vai iziet praksi ārzemēs vismaz 3 mēnešus vai 15 *ECTS* kredītpunktu apmērā, jāpieaug līdz 20 %.

Latvija un Austrija saistībā ar izejošo mobilitāti ir izvirzījušas divējādus mērķus – noteikušas gan mobilo absolventu īpatsvaru, gan mobilo studentu skaitu. Savukārt Lietuva ir vienīgā valsts, kas abus (ienākošās un izejošās) mobilitātes mērķus ir sasaistījusi un pat norādījusi aptvertās valstis: ienākošo un izejošo studentu proporcijai īslaicīgās studijās Boloņas procesa valstīs jābūt 1:2.

Tās valstis, kurās pieņemta internacionalizācijas stratēģija, parasti vēlas piesaistīt savām augstākās izglītības iestādēm ārvalstu studentus. Kā redzams I.2. attēla tabulā, ienākošās mobilitātes mērķus ir noteikušas 17 sistēmas. Valstis reti definē mobilitātes veidu (kredītpunktu vai grāda mobilitāte), uz kuru tās tiecas. Ienākošās grāda mobilitātes mērķus ir norādījušas tikai Igaunija, Latvija un Turcija, bet ienākošās kredītpunktu mobilitātes mērķus – Čehija un Latvija. Te arī jāpiebilst, ka tikai divas valstis ienākošās mobilitātes mērķim ir noteikušas minimālo studiju periodu. Polija plāno panākt, lai līdz 2020. gadam 5 % no visiem studentiem būtu ārzemnieki, kas Polijā paliktu vismaz gadu; savukārt Čehija plāno no 2016. līdz 2020. gadam uzņemt vismaz 10 000 ārvalstu studentu gadā uz īsiem studiju periodiem, kas ilgst vismaz 14 dienas.

Neviens no nacionālās ienākošās mobilitātes mērķiem nav īpaši saistīts ar absolventiem. Tiek, protams, paredzēts, ka ienākošie grāda mobilitātes studenti absolvēs uzņemošajā valstī, bet nacionālajos mērķos tas nav īpaši izcelts. Tas var ietekmēt to, kuri mērķi tiek pārraudzīti un kā tas tiek darīts.

Ienākošās mobilitātes mērķi vienmēr tiek definēti kā to studentu skaits vai īpatsvars, kuri piedalās ienākošajā mobilitātē. Lielākoties tie ir definēti absolūtā izteiksmē, t. i., kā ienākošo studentu skaits (Čehijā, Vācijā, Īrijā, Ungārijā, Maltā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) un

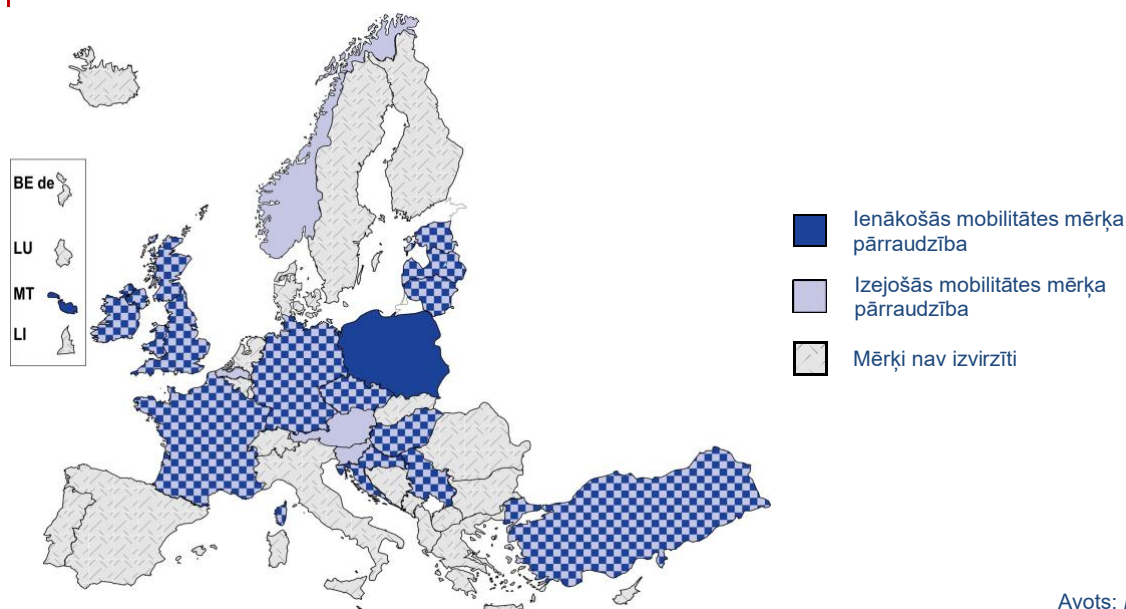
Turcijā). Tomēr četras valstis (Igaunija, Latvija, Polija un Serbija) nacionālo ienākošās mobilitātes mērķi sasaista ar studentu skaitu augstākās izglītības sistēmā un definē procentos no studentu kop-skaita. Piemēram, līdz 2020. gadam Igaunijā 10 % no visiem studentiem būtu jābūt ārvalstu grāda mobilitātes studentiem, bet Latvijā un Serbijā 10 % no visiem studentiem būtu jābūt ārvalstu mobilitātes studentiem.

Augstākā līmeņa mācību mobilitātes mērķu pārraudzība

Lai apkopotu informāciju par progresu nacionālo mērķu sasniegšanā, augstākās pārvaldes iestādes var izveidot pārraudzības sistēmu. Pārraudzības sistēma var sniegt gan informāciju par pašreizējo situāciju, gan arī datus turpmākai analīzei, kas ļautu novērtēt politikas atbilstību un efektivitāti.

I.3. attēlā ir redzams, kurās izglītības sistēmās mācību mobilitātes mērķu sasniegšanas progress tiek pārraudzīts. Visās sistēmās, kurās ir izvirzīti nacionālie mērķi, pārraudzība tiek veikta.

I.3. attēls. Kvantitatīvo mācību mobilitātes mērķu pārraudzība augstākajā izglītībā, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Var izšķirt trīs pārraudzības veidus. Pirmkārt, Beļģijas flāmu kopienā⁽⁸¹⁾, Čehijā⁽⁸²⁾, Polijā⁽⁸³⁾ un Apvienotajā Karalistē⁽⁸⁴⁾, lai apkopotu augstākās izglītības iestāžu administratīvos datus par mobilitāti, tiek izmantota centralizēta augstākās izglītības datubāze. Piemēram, Apvienotās Karalistes datubāzē tiek apkopoti trīs augstākās izglītības sistēmu dati par mobilitātes ilgumu, atrašanās vietu, programmu un veidu (studijas vai prakse).

Otrkārt, Francijā mobilitātes dati no augstākās izglītības iestādēm tiek iegūti saskaņā ar izpildes līgumiem, kas noslēgti starp augstākās izglītības iestādēm un atbildīgajām augstākā līmeņa institūcijām. Augstākās izglītības iestādes katru gadu augstākās pārvaldes iestādei sniedz datus atbilstoši iepriekš noteiktiem mobilitātes rādītājiem.

⁽⁸¹⁾ <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/actieplan-studentenmobiliteit?>

⁽⁸²⁾ SIMS – Sdružené informace matrik studentů (Asociēto studentu matrica).

<https://sims.msmt.cz/Default.aspx?pozadovanaStranka=Default.aspx>

Čehijā papildus datubāzei izglītības ministrija prasa, lai augstākās izglītības iestādes ik gadu iesniegtu arī datus par mobilitāti.

⁽⁸³⁾ POLON datubāze. <https://polon.nauka.gov.pl/polon/>

⁽⁸⁴⁾ Augstākās izglītības statistikas aģentūra (HESA). www.hesa.ac.uk/collection/c18051/a/mobility

Treškārt, pārraudzība var tikt veikta, īstenojot to pārraudzību un vērtēšanu, kas saistīta ar galvenās stratēģijas īstenošanu attiecībā uz augstākās izglītības studentu mobilitāti. Šī ir galvenā pieeja, kas tiek izmantota Igaunijā, Latvijā, Austrijā, Slovēnijā un Serbijā. Šveice ziņo, ka studentu mobilitātes plūsma tiek pārraudzīta, taču tas nav saistīts ar nacionālo mērķi.

Datu vākšanas intervāli ir dažādi. Vairākās sistēmās mobilitātes dati tiek apkopoti katru gadu, jo īpaši tajās, kurās ir centralizēta datubāze vai izpildes līgumi ar augstākās izglītības iestādēm. Ja datu vākšana ir saistīta ar augstākā līmeņa stratēģijas īstenošanu, pārraudzības ziņojumi tiek sagatavoti retāk. Tas attiecas, piemēram, uz attiecīgās stratēģijas vidusposma vērtēšanu Austrijā un Serbijā.

II PIELIKUMS. MĀCĪBU MOBILITĀTES STIPENDIJA

Izglītības ieguvējiem ir svarīgi, lai vietējā stipendija vai aizdevums būtu pārnesami un tos varētu izmantot izejošās mācību mobilitātes nolūkos (skat. 3. nodaļu), tomēr tikpat nozīmīga ir arī īpaša finansiālā atbalsta pieejamība mācību mobilitātei. Šis atbalsts var tikt sniegts papildus pārnesamai vietējai stipendijai vai aizdevumam vai arī to vietā, ja tie nav pieejami ⁽⁸⁵⁾.

Tāpat kā 3. nodaļā analizētais atbalsts, arī īpašais mācību mobilitātes atbalsts var tikt sniegts kā stipendija, kā aizdevums vai kā abu kombinācija. Studenta lēmumu par studijām ārzemēs var ietekmēt katrs no tiem, tomēr galvenā uzmanība šajā pielikumā ir pievērsta neatmaksājamam finansiālajam atbalstam (t. i., stipendijai), kas, domājams, dod studentam lielāku finansiālo drošību.

Pielikumā mobilitātes stipendija ir analizēta trīs daļās. Pirmajā ir sniegts vispārīgs pārskats par valstu mobilitātes stipendijām. Otrajā un trešajā daļā ir sniegta sīkāka informācija par katru izejošās un ienākošās mobilitātes stipendijas veidu.

Vispārīgs pārskats par mācību mobilitātes stipendiju

Programmā *Erasmus+* nodrošinātā mācību mobilitātes stipendija neapšaubāmi ir viens no galvenajiem aspektiem, kas sekmē Eiropas studentu mobilitāti ⁽⁸⁶⁾, tomēr to atbalsta arī citas stipendiju programmas. Praktiski visas Eiropas valstis ir noslēgušas divpusējus mācību mobilitātes nolīgumus ar valstīm Eiropā vai ārpus tās, kas bieži paredz finansiālu atbalstu studentiem, kuri dodas studēt uz valsti, ar kuru nolīgums noslēgts. Ir arī vairāki daudzpusēji nolīgumi starp Eiropas valstīm ⁽⁸⁷⁾ vai starp Eiropas valstīm un valstīm ārpus Eiropas ⁽⁸⁸⁾. Līdztekus mācību mobilitātes stipendijām, kas tiek piešķirtas divpusējo un daudzpusējo programmu ietvaros, ir arī nacionālās mobilitātes stipendijas, ko nosaka, kontrolē un pārvalda valsts augstākās pārvaldes iestādes un kas tiek finansētas vai līdzfinansētas no valstu publiskajiem līdzekļiem. II.1. attēlā ir redzams, kurās Eiropas valstīs šīs nacionālās stipendijas tiek piedāvātas un uz kuru mobilitāti – izejošo un/vai ienākošo – tās attiecas.

Kā redzams attēlā, nacionālo mobilitātes stipendiju piedāvā vairums Eiropas valstu. Izejošās mobilitātes stipendija, t. i., finansiāls atbalsts studentiem, kuri dodas mācību mobilitātē uz ārzemēm, ir paredzēta vairāk nekā divās trešdaļās izpētīto augstākās izglītības sistēmu. Ienākošās mobilitātes stipendija, kas paredzēta ārvalstu studentu piesaistīšanai, ir mazāk izplatīta – tā tiek piešķirta aptuveni pusē sistēmu.

Parasti uz izejošo un ienākošo mobilitāti attiecas atsevišķas stipendiju programmas – viena vai vairākas programmas uz izejošo mobilitāti un viena vai vairākas programmas uz ienākošo mobilitāti. Tomēr dažos gadījumos abu veidu mobilitātes subsidēšanai tiek izmantota viena programma. Piemēram, Nīderlandē piešķirtās Holandes stipendijas mērķis ir atbalstīt gan izejošo, gan ienākošo kredītpunktu mobilitāti ārpus Eiropas Ekonomikas zonas. Līdztekus šai programmai Nīderlande piešķir arī citas

⁽⁸⁵⁾ Sīkāku informāciju par vietējā atbalsta pārnesamību skat. 3. nodaļā.

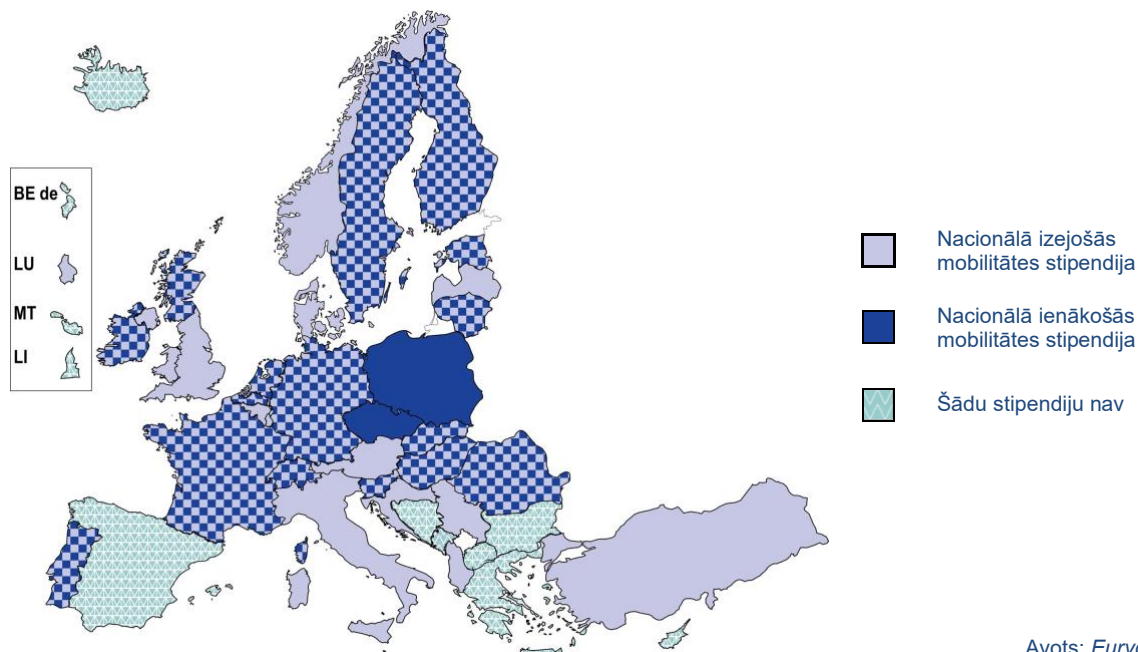
⁽⁸⁶⁾ Valstu datus par kredītpunktu mobilitāti pēc mobilitātes programmas veida (ES programma vai citas programmas) skat. III pielikuma III.2. attēlā.

⁽⁸⁷⁾ Galvenās Eiropas daudzpusējās programmas: augstākās izglītības programma *Nordplus* (mobilitātes programma bakalaura un maģistra grāda iegūšanai Ziemeļvalstīs un Baltijas valstīs), Centrāleiropas universitāšu studiju apmaiņas programma – *CEEPUS* (programma, kas atbalsta dalību kopīgās Centrāleiropas reģiona programmās) un Višegradas stipendijas (atbalsta maģistra un pēcdiploma studentus Višegradas grupas valstīs, t. i., Čehijā, Ungārijā, Polijā un Slovēnijā, kā arī Rietumbalkānu un Austrumu partnerības valstīs).

⁽⁸⁸⁾ Viens no daudzpusējās sadarbības piemēriem starp Eiropas valstīm un valstīm ārpus Eiropas ir programma *North2North*, kas piešķir stipendijas studentu mobilitātei Arktikas universitātes konsorciā (tas aptver vairāk nekā 100 universitāšu). Programmā piedalās Ziemeļvalstis, Krievija, Kanāda un Amerikas Savienotās Valstis.

izejošās un ienākošās mobilitātes stipendijas, t. sk. stipendiju *VSBfonds Beurs*, kas paredzēta izejošajā (kredītpunktu un grāda) mobilitātē iesaistītajiem pēcdiploma studentiem. Vēl viena programma, kas vērsta gan uz izejošo, gan ienākošo mobilitāti, ir Šveices finansētā Šveices-Eiropas mobilitātes programma, kuras mērķis ir kompensēt Šveices nepiedalīšanos programmā *Erasmus+*.

II.1. attēls. Nacionālās stipendijas izejošās un ienākošās mobilitātes atbalstam, 2018./19. ak. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojumi

Attēlā ir atspoguļota informācija par nacionālajām mobilitātes stipendijām, t. i., stipendijām, ko nosaka, kontrolē un pārvalda valsts augstākās pārvaldes iestādes un kas tiek finansētas vai līdzfinansētas no valstu publiskajiem avotiem. Attēlā parādītas tikai tās stipendiju programmas, kuras darbojas visā valstī vai nozīmīgā ģeogrāfiskajā apgabalā. Aplūkotais atbalsts attiecas uz pirmā un/vai otrā cikla studentiem ar vai bez citu ciklu studentiem, t. i., atbalsts, kas paredzēts tikai īstermiņa vai doktorantūras studentiem, nav ņemts vērā.

Attēlā nav atspoguļots: stipendijas, kas piešķirtas programmas *Erasmus+* ietvaros (tomēr papildus *Erasmus+* stipendijai piešķirtās nacionālās stipendijas ir iekļautas); stipendijas, kas piešķirtas divpusējo starpvaldību nolīgumu ietvaros; daudzpusējas stipendiju programmas, kurās iesaistītas vairākas Eiropas valstis vai Eiropas valstis un valstis ārpus Eiropas; stipendijas, kas attiecas tikai uz konkrētām studiju jomām (piemēram, pedagoģiskās studijas); stipendijas, kas nav paredzētas augstākās izglītības grāda iegūšanai (piemēram, stipendijas, kas paredzētas daļībai augstākās izglītības konkursos, vasaras kursos, mācību vai darba praksē ārzemēs).

Tajās valstīs, kur nacionālās mobilitātes stipendijas izejošās un/vai ienākošās mobilitātes dalībniekiem nav, studenti var saņemt citu programmu ietvaros sniegto atbalstu mobilitātei. Kā iepriekš minēts, studenti var piedalīties kredītpunktu mobilitātē programmas *Erasmus+* ietvaros vai arī izmantot dažādus divpusējos un daudzpusējos nolīgumus, kas nodrošina valsts sponsorētu mācību mobilitāti. Dažkārt mobilitātes stipendiju piedāvā arī institūcijas, kas nav nacionālā līmeņa institūcijas. Piemēram, Spānijā visas pilnvaras attiecībā uz stipendijām ir piešķirtas autonomajiem apgabaliem, tātad nav tādas stipendiju programmas, kas būtu spēkā visā valstī. Tomēr autonomo apgabalu izglītības pārvaldes iestādes parasti piešķir stipendijas, kas atbalsta mācību mobilitāti, īpaši izejošo mobilitāti. Atbalstu var piešķirt un pārvaldīt arī augstākās izglītības iestādes. Piemēram, Čehijā augstākās izglītības iestādes vispārējā budžeta ietvaros augstākā līmeņa finansējumu saņem arī starptautiskās sadarbības sekmēšanai. Kaut arī augstākās izglītības iestādes šos resursus var izmantot pēc saviem ieskatiem (t. i., nav obligāti jāsubsīdē mobilitātes stipendijas), vairums tos tiešām izmanto, lai papildus izejošās mobilitātes stipendijai atbalstītu mobilitāti programmas *Erasmus+* ietvaros. Izglītības iestādes var saņemt arī finansējumu projektu ietvaros, t. sk. finansējumu izejošās mācību mobilitātes subsīdēšanai, saskaņā ar ministriju līmenī īstenotajām attīstības programmām.

Balstoties uz II.1. attēlā redzamo pārskatu, šīs nodaļas turpinājumā ir sniegta sīkāka informācija par nacionālajām stipendijām izejošās un ienākošās mobilitātes atbalstam.

Nacionālās izejošās mobilitātes stipendijas

Nacionālās stipendijas izejošās mobilitātes atbalstam ir ļoti atšķirīgas. Tās attiecas uz dažādām uzņemošajām valstīm un ir paredzētas dažādiem mobilitātes veidiem vai studentu kategorijām. Viens no novērojumiem: tikai nedaudzas izejošās mobilitātes stipendijas valstu, mobilitātes veida (kredītpunktu vai grāda mobilitāte) un/vai saņēmēju profila ziņā ir samērā „universālas”.

Norvēģija piedāvā vairāku veidu mobilitātes stipendiju, t. sk. stipendiju, kas sedz mācību maksu un kas ir pieejama gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātei. Stipendija, kas sedz mācību maksu, neaprobežojas ar konkrētām valstīm (lai gan to nevar izmantot Ziemeļvalstīs). 2017./18. ak. g. stipendija mācību maksas segšanai tika piešķirta apmēram 15 500 studentu (kredītpunktu un grāda mobilitātē kopā).

Nacionālajām izejošās mobilitātes stipendijām bieži ir noteikti ierobežojumi attiecībā uz valstīm (piemēram, stipendija ir paredzēta, dodoties tikai uz programmā *Erasmus+* neiesaistītajām valstīm vai, tieši pretēji, tikai uz Eiropas valstīm). Var būt noteikti arī citi ierobežojumi.

Beļģijas flāmu kopienā ir vispārīga mobilitātes stipendija, kas tiek piešķirta, dodoties uz valstīm, kuras nav iesaistītas programmā *Erasmus+*. Šī stipendija ir pieejama Flandrijas kvalifikāciju sistēmas 5., 6. vai 7. līmeņa studentiem. Mobilitātes periodam ir jāilgst no viena mēneša (vismaz 5 kredītpunkti) līdz 12 mēnešiem, un tā laikā jāīsteno studijas, prakse vai pētījums bakalaura vai maģistra darbam. Studentu atlasī veic augstākās izglītības iestāde.

Vācijā programma *DAAD* piedāvā viena gada stipendiju mācību braucieniem uz ārzemēm. Šīs programmas mērķis ir dot studentiem iespēju iegūt starptautisku studiju pieredzi ilgāku laika posmu. Pieteikumus var iesniegt gan pirmā, gan otrā cikla studenti visās disciplīnās. Stipendija neattiecas uz uzturēšanos programmas *Erasmus+* valstīs.

Nīderlandē Holandes stipendiju programma atbalsta studentu mobilitāti programmas daļai (kredītpunktu mobilitātei), praksei vai pētniecībai ārpus EEZ.

Šveicē Šveices-Eiropas mobilitātes programma piešķir stipendiju tiem studentiem (pirmajā, otrajā un trešajā ciklā), kas ir uzņemti Šveices augstākās izglītības iestādē, lai līdz 12 mēnešiem cikla laikā pavadītu ārvalsts augstākās izglītības iestādē. Šī programma attiecas uz visām 34 programmas *Erasmus+* valstīm. Stipendija (apmēram 300 EUR mēnesī) var tikt izmantota, lai segtu papildu izmaksas (ceļa un uzturēšanās izdevumus) studiju laikā ārzemēs. Šī programma subsidē arī ienākošo studentu mobilitāti.

Kā liecina daži no minētajiem piemēriem, ne visas izejošās mobilitātes stipendijas attiecas gan uz kredītpunktu, gan grāda mobilitāti. Proti, kredītpunktu mobilitāti atbalsta praktiski visas valstis, kurās ir nacionālā izejošās mobilitātes stipendija⁽⁸⁹⁾, bet grāda mobilitāti atbalsta tikai aptuveni puse no tām. Citiem vārdiem sakot, parasti augstākās pārvaldes iestādes koncentrējas uz īstermiņa ārvalstu mācību braucieniem (kredītpunktu mobilitātes) subsidēšanu savas studiju programmas ietvaros, nevis uz ilgtermiņa studijām pilna augstākās izglītības grāda ieguvei. Attiecībā uz īsiem mācību braucieniem nacionālais atbalsts bieži aptver programmas, kas nodrošina papildu subsīdijas programmas *Erasmus+* mobilitātei.

Izejošās mobilitātes stipendijām var būt arī noteikti ierobežojumi attiecībā uz studiju ciklu, t. i., atbalsts var attiekties vai nu uz pirmā, vai otrā cikla studentiem. Piemēram, Apvienotajā Karalistē ir ceļošanas stipendija, lai subsidētu kredītpunktu mobilitāti ārzemēs, bet tā ir pieejama tikai pirmā cikla studentiem. Nīderlandē līdztekus kredītpunktu mobilitātes stipendijai (Holandes stipendiju programmas ietvaros), kas ir pieejama gan pirmā, gan otrā cikla studentiem, ir arī programmas *VSBfonds Beurs* ietvaros finansēta stipendija, kas ir paredzēta absolventiem, t. i., studentiem, kas ir pabeiguši pirmo ciklu un sāk izejošo (kredītpunktu un grāda) mobilitāti. Cits piemērs ir Igaunija, kur vairums grāda mobilitātes

⁽⁸⁹⁾ Izņēmums ir Albānija un Serbija, kur nacionālā izejošās mobilitātes stipendija ir paredzēta izcilu studentu grāda mobilitātei (skat. tālāk tekstā informāciju par atsevišķām valstīm). Kredītpunktu mobilitātei nacionālās izejošās mobilitātes stipendijas nav.

stipendiju ir pieejamas tikai maģistrantiem, turpretī kredītpunktu mobilitāte tiek subsidēta gan pirmā, gan otrā cikla studentiem. Savukārt Serbijā vienīgā pieejamā nacionālā mobilitātes stipendiju programma ir paredzēta otrā un trešā cikla studentu grāda mobilitātei.

Izejošās mobilitātes stipendijas atšķiras arī atkarībā no tā, kuriem studentiem tās ir paredzētas. Visām nacionālajām mobilitātes stipendijām ir noteikti atbilstības kritēriji, kuru noteiktais ierobežojumu līmenis ir atšķirīgs. Bieži šie kritēriji ir saistīti ar stipendiju programmas nolūku. Piemēram, ja valsts piešķir nacionālo stipendiju papildus *Erasmus+* mobilitātes stipendijai, to var saņemt tikai tie studenti, kuri piedalās šajā programmā. Kā norādīts 4. nodaļā (skat. 4.3. attēlu), dažas mobilitātes stipendijas (vai īpašas mobilitātes stipendiju budžeta pozīcijas) ir paredzētas tikai nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem.

Francijā studenti no nelabvēlīgas sociāli ekonomiskās vides var saņemt mācību mobilitātes finansējumu, kas pazīstams kā *AMI* (*aide à la mobilité internationale*). Šis ir galvenais valsts atbalsts izejošajai studentu mobilitātei.

Ungārijā ir stipendiju projekts *Campus Mundi*, kuru līdzfinansē Eiropas Savienība (Eiropas Sociālais fonds) un Ungārijas valdība. Šī projekta ietvaros tiek piedāvāts vienreizējs papildu atbalsts atkarībā no studentu sociālā statusa, invaliditātes vai īpašām vajadzībām.

Somijā var saņemt valsts finansētu mācību mobilitātes stipendiju, kas domāta personām ar īpašām vajadzībām, par studiju periodiem, kas nav saistīti ar programmu *Erasmus+*. Stipendija var tikt piešķirta, ja studentam ir invaliditāte, slimība vai cita problēma, kas, atrodoties ārzemēs, rada ievērojamas papildu izmaksas, kuras nevar atgūt no citiem avotiem. Līdztekus šim atbalstam, kas ir paredzēts cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, ir arī citas izejošās un ienākošās mobilitātes stipendijas.

Apvienotajā Karalistē papildus ceļošanas stipendijai (skat. iepriekš) ir arī mācību mobilitātes mērķstipendija studentiem no nelabvēlīgas sociāli ekonomiskās vides. Tā ir paredzēta tiem studentiem, kam ir tiesības uz dažādām piemaksām, kuru nolūks ir paplašināt augstāko izglītību, un šī mērķstipendija atbilst ikmēneša piemaksai 120 EUR apmērā. Studenti ar smagu invaliditāti vai izteiktām īpašām vajadzībām var būt tiesīgi uz papildu finansējumu saistīto izmaksu segšanai, atrodoties ārzemēs.

Citas stipendiju programmas paredz atbalstu nevis tiem studentiem, kuriem ir nepieciešama finansiālā palīdzība, bet tiem, kuri izceļas ar akadēmiskajiem sasniegumiem.

Lietuvā jauna valsts atbalsta forma – „Vēl viens simts” –, kas ieviesta 2018. gadā, ir paredzēta tiem Lietuvas studentiem, kuri studē pasaules labākajās universitātēs (saskaņā ar atzītajiem reitingiem). Izvēlētajiem pretendentiem tiek piedāvāts finansējums, lai segtu studiju izmaksas, kā arī uzturēšanās izdevumus ārzemēs. Pirmajā darbības gadā valdība šim projektam piešķirta 226 000 EUR un finansiālo atbalstu saņēma 15 studenti. 2019. gada budžets ir 400 000 EUR.

Albānijā ir Izcilības fonds, kas atbalsta ārzemēs studējošus Albānijas studentus, kuriem ir augsti akadēmiskie sasniegumi. Šī programma ir paredzēta izcilākajiem studentiem, kas ir uzņemti 15 labākajās pasaules universitātēs. 2018./19. akadēmiskajā gadā šīs programmas atbalstu saņēma 38 studenti, t. sk. 21 jaunais pretendents.

Serbijas Republikas Jauno talantu fonda budžetā ir pozīcija, kas paredz subsīdijas līdz 500 labākajiem Serbijas maģistrantūras vai doktorantūras studentiem, kuri studē Eiropas Savienības un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas universitātēs, kā arī labākajās pasaules universitātēs.

Augstākās izglītības iestādes var būt noteiktā mērā autonomas, nosakot (vai precizējot) studentu atbilstības kritērijus mobilitātes stipendijai un saņēmēju mērķgrupu. Piemēram, Itālijā galvenā izejošās mobilitātes stipendiju programma *Fondo Giovani* galvenokārt ir saistīta ar studentu sociālekonomisko situāciju, tomēr augstākās izglītības iestādes var ieviest arī papildu atlases kritērijus, t. sk. tādus, kas saistīti ar akadēmiskajiem sasniegumiem, vienlaikus kā prioritāti stipendijas piešķiršanai saglabājot sociālo aspektu. Līdzīgi Beļģijas franču kopienā ir Studentu mobilitātes fonds, kas lielākoties ir paredzēts, lai līdzfinansētu sociālekonomiski nelabvēlīgā situācijā esošo studentu dalību programmā *Erasmus+*. Saskaņā ar šo vispārīgo mērķi katra augstākās izglītības iestāde nosaka savus atlases kritērijus, kam tomēr jābūt caurskatāmiem, dokumentētiem un pieejamiem visām ieinteresētajām pusēm.

Visbeidzot, izejošās mobilitātes stipendijas var atšķirties pēc izmaksām, ko tās sedz. Lai segtu ar studijām ārzemēs saistītos izdevumus, var izmantot vairumu stipendiju, tomēr dažas ir paredzētas īpašu izmaksu segšanai. Piemēram, Norvēģija nodrošina vairāku veidu izejošās mobilitātes stipendijas, un katra no tām ir paredzēta cita veida izdevumiem: mācību maksai ārzemēs, ceļa izdevumiem un ar valodu kursiem saistītajām izmaksām. Apvienotā Karaliste piedāvā stipendiju ar kredītpunktu mobilitāti saistīto ceļa izdevumu segšanai. Nacionālā mobilitātes stipendija ceļa izdevumu segšanai ir pieejama arī Horvātijā, kur tā ir paredzēta tiem studentiem, kuri piedalās divpusējās mobilitātes programmās un Centrāleiropas universitāšu studiju apmaiņas programmā (CEEPUS).

Nacionālās ienākošās mobilitātes stipendijas

Kā minēts iepriekš (skat. II.1. attēlu), nacionālās ienākošās mobilitātes stipendijas ir mazāk izplatītas nekā izejošās mobilitātes stipendijas, turklāt ienākošās mobilitātes atbalsta raksturs bieži ir diezgan atšķirīgs. Izejošās mobilitātes stipendijas parasti attiecas gan uz pirmā, gan uz otrā cikla studentiem, īpaši saistībā ar kredītpunktu mobilitāti⁽⁹⁰⁾, savukārt ienākošās mobilitātes programmu galvenā vai vienīgā mērķgrupa bieži ir studenti no augstākām izglītības pakāpēm. Tas ir saistīts ar faktu, ka ienākošās mobilitātes stipendijas bieži ir paredzētas studentu elites piesaistīšanai no atsevišķām valstīm vai no jebkuras pasaules vietas.

Beļģijas flāmu kopienā valdība piešķir *Master Mind* stipendiju, kas paredzēta izciliem ārvalstu otrā cikla studentiem. Šīs programmas nolūks ir popularizēt Flandriju un Briseli kā lielisku studiju vietu.

Īrija valdība piešķir Starptautisko izglītības stipendiju (GOI-IES) 10 000 EUR apmērā augsta līmeņa studentiem no valstīm, kuras nav ES vai EEZ valstis, lai viņi vienu gadu varētu studēt Īrijā. Šī programma ietilpst stratēģijā *Irish Educated, Globally Connected (2016–2020)*⁽⁹¹⁾. Stipendiju var izmantot bakalaura programmas pēdējā gadā vai vienu gadu maģistrantūras vai doktorantūras programmā. Katru gadu tiek piedāvātas apmēram 60 studiju vietas.

Polija subsidē programmu *Poland my First Choice*, kuras mērķis ir mudināt jaunus, talantīgus studentus no konkrētām valstīm turpināt otrā cikla studijas labākajās Polijas augstākās izglītības iestādēs. Pretendenti var pieteikties uz izvēlēto otrā cikla programmu un studēt poliski vai citā valodā. Lēmumus par uzņemšanu un finansiālajiem nosacījumiem pieņem augstākās izglītības iestādes.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) valdība sadarbībā ar universitātēm vada programmu *Saltire Scholarships*, kas paredzēta dabaszinātņu, tehnoloģiju, radošo industriju, veselības aprūpes un medicīnas zinātņu, kā arī atjaunojamās un tīrās enerģijas jomām. Tās mērķis ir piesaistīt maģistrantus no konkrētām valstīm, proti, Kanādas, Ķīnas, Indijas, Japānas, Pakistānas un Amerikas Savienotajām Valstīm, kuri turpmākajā karjerā tiecas kļūt par ietekmīgiem vadītājiem. Šī programma piedāvā līdz 50 stipendijām vienā akadēmiskajā gadā, katru 8000 sterliņu mārciņu vērtībā (apmēram 9000 EUR) mācību maksas segšanai par vienu gadu ilgām otrā cikla pilna laika studijām jebkurā Skotijas augstākās izglītības iestādē.

Dažas ienākošās mobilitātes stipendiju programmas nav tieši vērstas uz „izcilību”, bet tās vienlga ir paredzētas maģistrantūras, nevis bakalauratūras studentiem.

Čehijā valdība piedāvā stipendiju studentiem no noteiktām attīstības valstīm, kas nav ES dalībvalstis, maģistra un doktora grāda programmu apguvei. Tiem studentiem, kas izvēlas programmu čehu valodā, ir tiesības uz vienu gadu ilgiem sagatavošanas kursiem valodas apguvei.

Igaunijā tiek īstenota programma *Dora Pluss*, saskaņā ar kuru tiek piešķirta gan izejošās, gan ienākošās mācību mobilitātes stipendija. Ienākošās mobilitātes stipendijas mērķgrupa ir maģistrantūras un doktorantūras studenti. Šīs programmas mērķis ir palielināt starptautisko pēcdiploma studentu īpatsvaru Igaunijas augstākajā izglītībā un uzlabot augstākās izglītības iestāžu spēju piesaistīt starptautiskos studentus. 2018. gadā stipendiju *Dora Pluss* saņēma 388 ārvalstu studenti.

⁽⁹⁰⁾ Izņēmumi ir aprakstīti iepriekšējā sadaļā.

⁽⁹¹⁾ www.education.ie/en/Publications/Policy-Reports/International-Education-Strategy-For-Ireland-2016-2020.pdf

Slovākijā izejošā un ienākošā mobilitāte tiek subsidēta no Slovākijas Republikas Nacionālās stipendiju programmas līdzekļiem. Ienākošās mobilitātes stipendija 350 EUR mēnesī ir paredzēta starptautiskajiem studentiem pēc otrā cikla studijām. 2018./19. ak. g. šīs programmas stipendiju saņēma 28 ārvalstu studenti.

Interesanti, ka ienākošās mobilitātes stipendija parasti nav paredzēta nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem. Neviena no analizētajām valstīm nav ziņojusi par valsts atbalstu nelabvēlīgā situācijā esošajiem studentiem, turpretī attiecībā uz izejošo mobilitāti šāds mērķatbalsts pastāv daudzās valstīs (skat. 4. nodaļas 4.3. attēlu). Piemēram, Francijā galvenā nacionālā programma izejošās mobilitātes atbalstam ir paredzēta studentiem no nelabvēlīgas sociālekonomiskās vides, turpretī visas ienākošās mobilitātes stipendiju programmas paredz atbalsta piešķiršanu par akadēmiskajiem sasniegumiem.

Ienākošās mobilitātes stipendijas mērķis ir ne vien piesaistīt augsta līmeņa studentus, bet arī popularizēt uzņēmējvalsts valodu, kultūru un identitāti. Dažās stipendiju programmās šie aspekti ir uzsvērti, īpaši tajās, kas paredzētas ārvalstu studentiem, kuru izcelsme ir saistīta ar valsti, kas piešķir stipendiju.

Lietuvā Valsts stipendiju programmas nolūks ir atbalstīt ārvalstu studentu, lektoru vai pētnieku ienākošo mobilitāti. Stipendiju programmas ietvaros var apgūt dažādas programmas, t.sk. lietuviešu valodas un kultūras kursus, īstermiņa studijas, kā arī grāda programmas. Atbalsta mērķgrupa ir lietuviešu izcelsmes ārzemnieki un studenti no atsevišķām valstīm.

Polijā Ģenerāļa Andersa programmas stipendija poļu diasporai ir paredzēta ārzemniekiem ar dokumentētu poļu izcelsmi. Atlasītie studenti var apgūt gan pirmā, gan otrā cikla studijas un pirms studijām piedalīties vienu gadu ilgā sagatavošanas programmā. Studentus izraugās reizi gadā konkursa kārtībā.

Rumānijā neprasa mācību maksu un piedāvā stipendiju rumāņiem no ārvalstīm. Tā mērķis ir atbalstīt rumāņu kultūras identitāti. 2018./19. ak. g. šo stipendiju ieguva 3019 pirmā cikla un 1556 otrā cikla studenti.

Slovēnijā piedāvā stipendiju slovēņu jauniešiem, kas dzīvo kaimiņvalstīs un visā pasaulē. 2018./19. ak. g. šādu stipendiju ieguva 135 bakalaura programmu studenti.

Kultūras aspekts ir būtisks arī tajās programmās, kuru mērķauditorija ir studenti, kas savā valstī apgūst uzņemošās valsts valodu. Šajās programmās studenti kvalificējas stipendijas ieguvei, balstoties uz savu interesi par uzņēmējvalsts kultūru. Piemēram, stipendiju programmas „Somu valoda Somijā” (*Finnish in Finland*) mērķis ir dot iespēju studēt Somijā tiem studentiem, kuri ārpus Somijas studē somu valodu un kultūru.

Šis pielikums papildina 3. nodaļu par vietējā finansiālā atbalsta pārnesamību un sniedz informāciju par mācību mobilitātei paredzētajām nacionālajām stipendijām. Šādas stipendijas piešķir lielākā daļa Eiropas augstākās izglītības sistēmu, un to vispārīgais nolūks ir palīdzēt vietējiem studentiem īstenot starptautiskus īstermiņa studiju braucienus (izejošā kredītpunktu mobilitāte). Vairākās Eiropas valstīs studenti var saņemt arī nacionālo izejošās mobilitātes stipendiju grāda mobilitātes vajadzībām, t. i., iegūt grādu ārzemēs, saņemot nosūtošās valsts finansiālo atbalstu. Kaut arī izejošās mobilitātes stipendijas ir izplatītākas nekā ienākošās mobilitātes stipendijas, ienākošās mobilitātes stipendijas joprojām ir diezgan izplatītas – tās tiek piešķirtas apmēram pusē analizēto augstākās izglītības sistēmu.

Kopumā mobilitātes atbalsts augstākās izglītības studentiem ir kā mozaīka, ko veido vairāki elementi – vietējā finansiālā atbalsta pārnesamība, mobilitātei paredzētu nacionālo atbalsta programmu esamība un dalība starptautiskos mobilitātes nolīgumos. To pilnībā var novērtēt, tikai raugoties kopumā.

III PIELIKUMS. MĀCĪBU MOBILITĀTES ĪPATSVARŠ

Mācību mobilitāte ir atkarīga no daudziem faktoriem – kultūras, ekonomiskajiem un sociālajiem. Kaut arī politiskā vide, kuru raksturo mobilitātes progresa rādītāji, var sniegt atbalstu un mācību mobilitāti veicināt, tās ietekme uz mobilitātes plūsmu vienmēr būs ierobežota. To labi ilustrē valstu izejošās mobilitātes īpatsvara salīdzinājums. Lai varētu izpētīt mobilitātes progresa ziņojuma rādītāju kontekstā, III pielikumā ir sniegts patlaban pieejamo statistikas datu pārskats par izejošo mobilitāti augstākajā izglītībā.

Kopš 2016. gada dati par kredītpunktu un grāda mobilitāti ir pieejami *UNESCO/ESAO/Eurostat (UOE)* kopīgajā datu apkopojumā. Izejošās grāda mobilitātes īpatsvaru ir aprēķinājis Kopīgais pētniecības centrs, balstoties uz *UOE* datiem (*Flisi and Sánchez-Barrioluengo, 2018*). Tomēr, kā norādīts zem tālāk redzamajiem attēliem, dati par izejošās mobilitātes īpatsvaru attiecībā uz nosūtošajām valstīm kredītpunktu mobilitātē un uzņemošajām valstīm grāda mobilitātē ir nepilnīgi. Līdz ar to jebkāds salīdzinājums ar augstākās izglītības mācību mobilitātes kritēriju ⁽⁹²⁾ ir jāveic piesardzīgi.

Kredītpunktu mobilitāte

Datu apkopošanas nolūkā kredītpunktu mobilitāte ir definēta kā īss augstākās izglītības ieguves un/vai ar studijām saistīts prakses periods ārzemēs „nosūtošās izglītības iestādes” programmas ietvaros parasti akadēmisko kredītpunktu iegūšanai (t. i., kredītpunkti nosūtošajā izglītības iestādē tiks atzīti).

Saskaņā ar mācību mobilitātes kritēriju ⁽⁹³⁾ kredītpunktu mobilitātes īpatsvars attiecas uz absolventiem, kas ir sekmīgi pabeiguši noteiktas *ISCED* pakāpes augstākās izglītības programmu, kuras laikā viņiem ir bijis īss studiju periods un/vai prakse ārzemēs (*Flisi and Sánchez-Barrioluengo, 2018, 13. lpp.*). Mobilitātes periods ir ņemts vērā, ja tas ildzis vismaz trīs mēnešus un ja tā laikā iegūti vismaz 15 *ECTS* kredītpunkti. Te nav iekļauti dati par studentiem, kuri īsu laiku ir pavadījuši ārzemēs, bet studijas vēl nav beiguši.

III.1. attēlā ir redzams absolventu izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvars 2017. gadā valstīs, par kurām šādi dati ir pieejami. III.1.A attēlā ir redzami apkopotie dati par *ISCED* 5.–8. pakāpi, savukārt III.1.B attēlā ir redzamas atšķirības starp *ISCED* 6., 7. un 8. pakāpi (tātad starp augstākās izglītības pirmo, otro un trešo studiju ciklu). Dati par *ISCED* 5. pakāpi (īsā cikla studijas) attēla B daļā nav iekļauti, jo absolūtos skaitļos to ietekme ir nebūtiska, turklāt datus par šo pakāpi ir iesniegušas tikai dažas valstis ⁽⁹⁴⁾.

Visās 28 Eiropas Savienības dalībvalstīs kopējais izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvars ir 8 %, tomēr starp valstīm ir būtiskas atšķirības: izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvars sniedzas no gandrīz 0 % Slovēnijā ⁽⁹⁵⁾ līdz 22,6 % Nīderlandē. Papildus Slovēnijai ļoti mazs kredītpunktu mobilitātes īpatsvars – zem 2 % – ir arī Bulgārijā, Grieķijā, Kiprā ⁽⁹⁶⁾, Rumānijā un Serbijā. Vienīgi Nīderlandē kredītpunktu mobilitātes īpatsvars pārsniedz 20 %; citas valstis, kur tas pārsniedz 10 %, ir Vācija (12,7 %), Francija (14,6 %), Somija (15,2 %) un Zviedrija (10,9 %).

⁽⁹²⁾ Mācību mobilitātes kritērijs ir formulēts šādi: „Līdz 2020. gadam vidēji vismaz 20 % augstskolu absolventu vajadzētu būt ārzemēs pavadītam kādam ar augstāko izglītību saistītam studiju vai mācību posmam (ieskaitot norīkošanu darbā), kas atbilstu 15 kredītpunktiem Eiropas kredītpunktu pārnesei sistēmā (ECTS) vai ilgtu vismaz trīs mēnešus” (Padomes secinājumi par mācību mobilitātes kritēriju, OV C 372, 20.12.2011., 34. lpp.).

⁽⁹³⁾ Padomes secinājumi par mācību mobilitātes kritēriju, OV C 372, 20.12.2011.

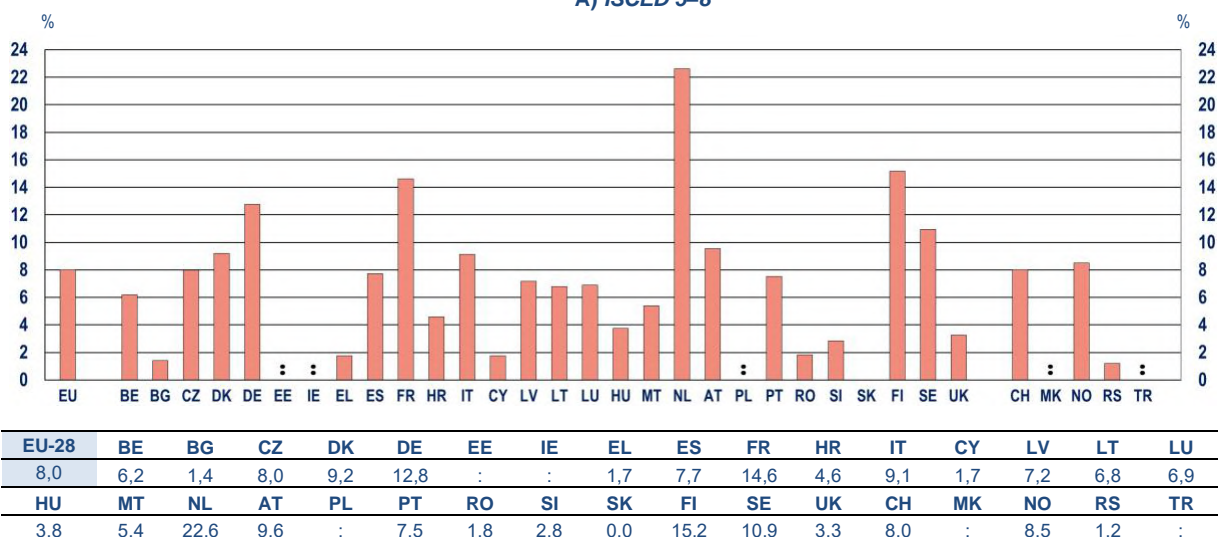
⁽⁹⁴⁾ To valstu sarakstu, par kurām ir pieejami *ISCED* 5. pakāpes dati, skat. *Flisi and Sánchez-Barrioluengo (2018)*.

⁽⁹⁵⁾ Jāņem vērā, ka šie dati attiecas uz tiem absolventiem, kas izmantojuši kredītpunktu mobilitāti, bet nav izmantojuši grāda mobilitāti. Ja dalība grāda mobilitātē netiek ņemta vērā, absolventu īpatsvars kredītpunktu mobilitātē Slovēnijā ir lielāks par 0.

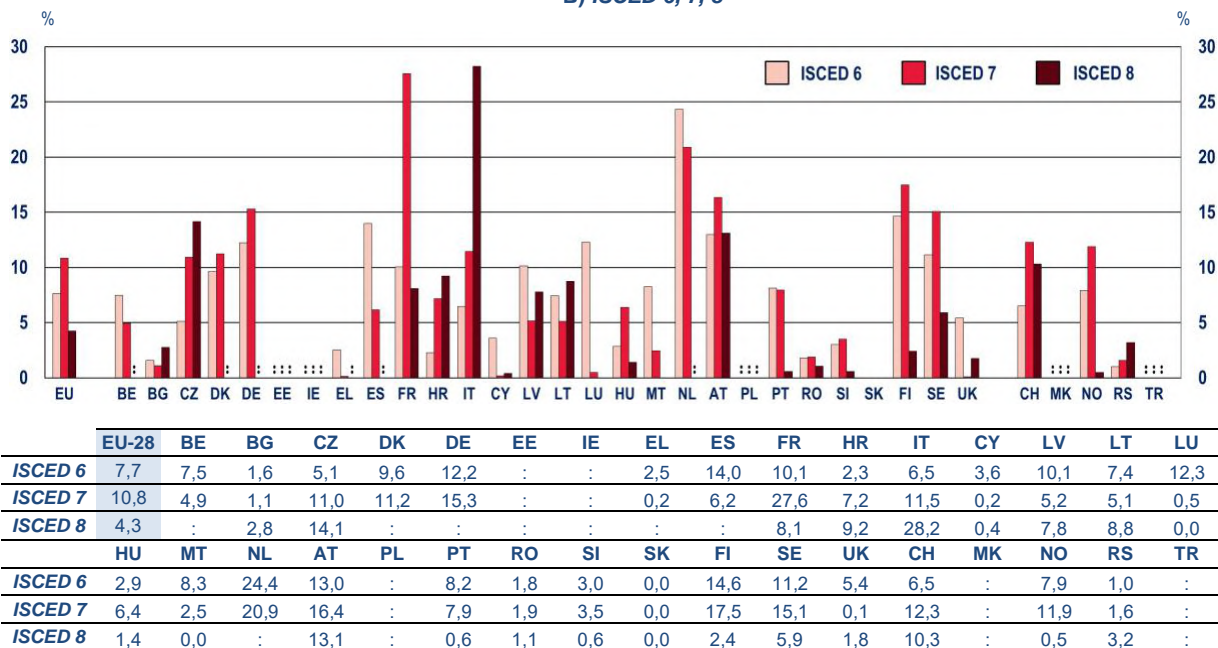
⁽⁹⁶⁾ Jāņem vērā lielais grāda mobilitātes īpatsvars Kiprā, skat. III.3. attēlu.

III.1. attēls. Izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvars – mobilo augstākās izglītības absolventu proporcija no visiem nosūtošās valsts absolventiem, pēc nosūtošās valsts, 2017. g.

A) ISCED 5–8

B) ISCED 6, 7, 8

Avots: Eiropas Komisijas Kopīgā pētījumu centra aprēķini, pamatojoties uz Eurostat (UOE, 2017)

Tiešsaistes datu kodi: Eurostat datu kopas [edu_uae_mobc01] par kredītpunktu mobilitātes absolventiem ES, EBTA, EEZ valstīs un kandidātvalstīs; Eurostat datu kopas [izglit_uae_grad01] par absolventu kopskaitu

Paskaidrojumi

Izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvars noteiktā valstī ir aprēķināts, izejošās kredītpunktu mobilitātes absolventu skaitu (kuri nav grāda mobilitātes absolventi) izdalot ar šīs valsts izcelsmes absolventu skaitu.

Lai izvairītos no dubultas uzskaites, tie absolventi, kas ir bijuši gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē (divkārša mobilitāte), ir pieskaitīti tikai pie grāda mobilitātes absolventiem. Tātad datus par kredītpunktu mobilitāti nav ietverti tie kredītpunktu mobilitātes absolventi, kas ir arī grāda mobilitātes absolventi.

Valsts izcelsmes absolventu skaits ir aprēķināts, no attiecīgās valsts absolventu kopskaita atņemot ienākošās mobilitātes absolventus no citām valstīm un pieskaitot izejošās mobilitātes absolventus, kas no konkrētās valsts ir devušie uz citām valstīm.

Izejošās mobilitātes īpatsvars ES ir aprēķināts pēc līdzīgām formulām: skaitītājā ir ES dalībvalstu izejošās kredītpunktu mobilitātes absolventu summa, bet saucējs tiek aprēķināts, no ES dalībvalstu absolventu kopskaita *atņemot* to ienākošās mobilitātes absolventu skaitu, kuri ES dalībvalstīs ieradušies no ārpuskopienas valstīm, un *pieskaitot* to izejošās mobilitātes absolventu skaitu, kuri no ES devušies uz trešajām valstīm.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Igaunija, Īrija un Polija. Informācija par izejošo kredītpunktu mobilitāti (līdz 2018. gada beigām) nav pieejama.

Vācija un Austrija. *ISCED* 5. pakāpes profesionālajām programmām labi izstrādātas kredītpunktu pārneses sistēmas nav.

Čehija, Horvātija, Itālija, Ungārija un Slovēnija. Trūkst datu par kredītpunktu mobilitātes absolventiem, kuri nav grāda mobilitātes absolventi; izmantots kredītpunktu mobilitātes absolventu kopskaits.

Aplūkojot tendences trīs galvenajos augstākās izglītības ciklos (III.1.B attēls), redzams, ka starp valstīm ir būtiskas atšķirības. Starp 28 Eiropas Savienības dalībvalstīm visaugstākā kredītpunktu mobilitāte – virs 10 % – ir otrajā ciklā (*ISCED* 7), bet zemākā – zem 5 % – trešajā ciklā (*ISCED* 8). Starp valstīm līdzīgas tendences ir Francijā, Somijā un Zviedrijā, kur rādītāji ir salīdzinoši augsti (otrajā ciklā īpaši liela kredītpunktu mobilitāte ir Francijā – 27,6 %), kā arī Ungārijā, Rumānijā un Slovēnijā, kur tie ir salīdzinoši zemi. Bez Francijas kredītpunktu mobilitāte otrajā ciklā 15 procentus pārsniedz arī Vācijā, Nīderlandē, Austrijā, Somijā un Zviedrijā.

Pirmajā ciklā vislielākais kredītpunktu mobilitātes īpatsvars ir Nīderlandē (24,4 %), kur tas pat pārsniedz kredītpunktu mobilitātes īpatsvaru otrajā ciklā. Līdzīga sakarība starp pirmā un otrā cikla mobilitātes rādītājiem ir vēl 11 valstīs, taču visās pārējās valstīs izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvars pirmajā ciklā ir mazāks par 15 %. Kredītpunktu mobilitāte pirmajā ciklā ir lielāka par 10 % Vācijā, Spānijā, Francijā, Latvijā, Luksemburgā, Austrijā, Somijā un Zviedrijā.

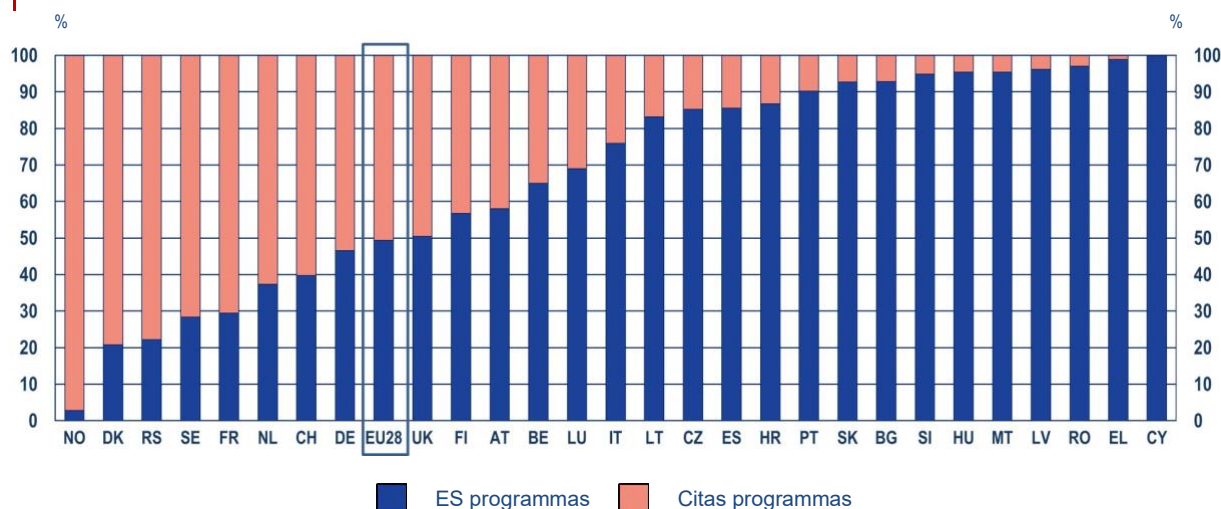
Trešajā ciklā (tātad doktorantūras laikā) kredītpunktu mobilitāte Eiropā vidēji ir vismazākā no visiem trim cikliem. Tomēr Itālijā trešā cikla absolventu izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvars ir 28,2 %; salīdzinoši liels tas ir arī Čehijā (14,1 %), Austrijā (16,4 %) un Šveicē (10,3 %).

Saistībā ar kredītpunktu mobilitāti var nošķirt kredītpunktu mobilitāti ES programmu ietvaros (īpaši *Erasmus+*) un kredītpunktu mobilitāti citās programmās (ieskaitot nacionālas vai starptautiskas divpusējas vai daudzpusējas programmas, ko nefinansē ES, kā arī kredītpunktu mobilitātes studentus, kas studē ārzemēs bez iesaistīšanās programmās⁽⁹⁷⁾). Šī atšķirība, kas parādīta III.2. attēlā, ļauj novērtēt ES kredītpunktu mobilitātes programmu relatīvo nozīmi dažādās Eiropas valstīs.

III.2. attēlā ir redzama kredītpunktu mobilitāte atbilstoši mācību mobilitātes programmas veidam katrā valstī, kas sarindotas augošā secībā pēc ES programmu izplatības. Kā redzams attēlā, tajās Eiropas valstīs, par kurām dati ir pieejami, programmas *Erasmus+* un citu ES programmu īpatsvars no visas kredītpunktu mobilitātes ir ļoti atšķirīgs. To kredītpunktu mobilitātes absolventu īpatsvars, kuri ES programmu ietvaros ir uzturējušies ārzemēs, sniedzas no 3 % Norvēģijā līdz 100 % Kiprā. Kopumā ES programmas ir vairāk izplatītas Austrumeiropas un Dienvideiropas valstīs un mazāk izplatītas Ziemeļeiropā un Rietumeiropā (skat. arī II pielikumu par nacionālajām mobilitātes atbalsta programmām).

⁽⁹⁷⁾ Studenti, kas paši organizē mācību mobilitāti, kuru atzīst nosūtošā augstākās izglītības iestāde. (*Flisi and Sánchez-Barrioluengo*, 2018, 19. lpp.)

III.2. attēls. Kredītpunktu mobilitāte, pēc mobilitātes programmas veida, ISCED 5–8, 2017. g.

	NO	DK	RS	SE	FR	NL	CH	DE	EU-28	UK	FI	AT	BE	LU	IT
ES programmas	3	21	22	28	29	37	40	47	49	50	57	58	65	69	76
Citas programmas	97	79	78	72	71	63	60	53	51	50	43	42	35	31	24
	LT	CZ	ES	HR	PT	SK	BG	SI	HU	MT	LV	RO	EL	CY	
ES programmas	83	85	86	87	90	93	93	95	95	95	96	97	99	100	
Citas programmas	17	15	14	13	10	7	7	5	5	5	4	3	1	0	

Avots: Eiropas Komisijas Kopīgā pētījumu centra aprēķini, pamatojoties uz Eurostat (UOE, 2017)
Tiešsaistes datu kods: [edu_uoe_mobc01]

Paskaidrojumi

„Citas programmas” aptver gan „Starptautiskās/nacionālās programmas”, gan „Citas programmas” saskaņā ar Eurostat. Norādītās vērtības ir visas katrai valstij pieejamās programmas visās ISCED pakāpēs. EU-28 vērtība ir visas ES dalībvalstīs pieejamās programmas.

Valstis ir sakārtotas augošā secībā pēc ES programmu izplatības. Šie dati pēc mobilitātes programmas veida attiecas uz visiem kredītpunktu mobilitātes absolventiem, t. sk. uz tiem, kas bijuši arī grāda mobilitātes absolventi. Aprēķiniem izmantotā formula atšķiras no tās, kas izmantota izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvara aprēķināšanai.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Igaunija, Īrija un Polija. Informācija par izejošo kredītpunktu mobilitāti (līdz 2018. gada beigām) nav pieejama.

Grāda mobilitāte

Grāda mobilitāte ir definēta kā fiziska valsts robežas šķērsošana, lai uzņemtajā valstī iestātos augstākās izglītības iestādē grāda programmā, kurā studenta klātbūtne ir nepieciešama lielākajā daļā grāda programmas moduļu (Flisi and Sánchez-Barrioluengo, 2018, 12. lpp.). Grāda mobilitātes īpatsvars tiek aprēķināts no augstākās izglītības absolventiem. Datu vākšanas nolūkā grāda mobilitātes absolventi ir definēti kā absolventi, kuru nosūtošā valsts⁽⁹⁸⁾ nav tā pati, kurā viņi absolvē noteikto augstākās izglītības ISCED pakāpi (turpat).

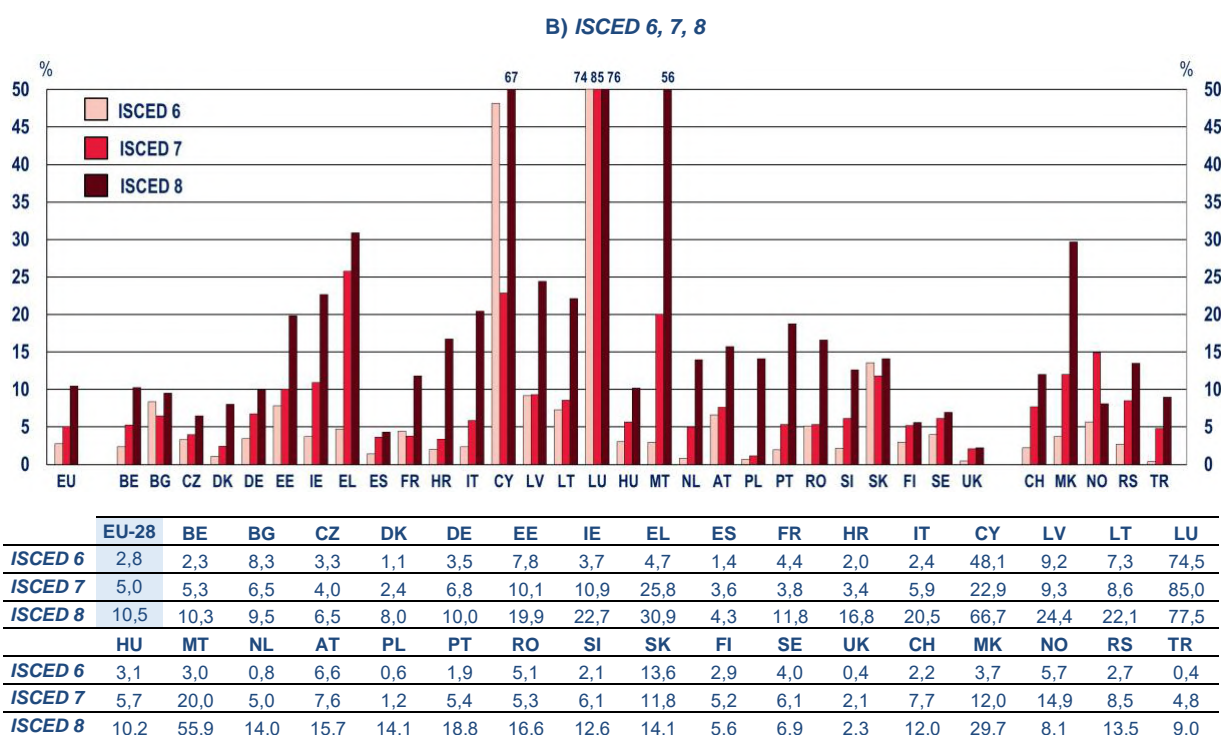
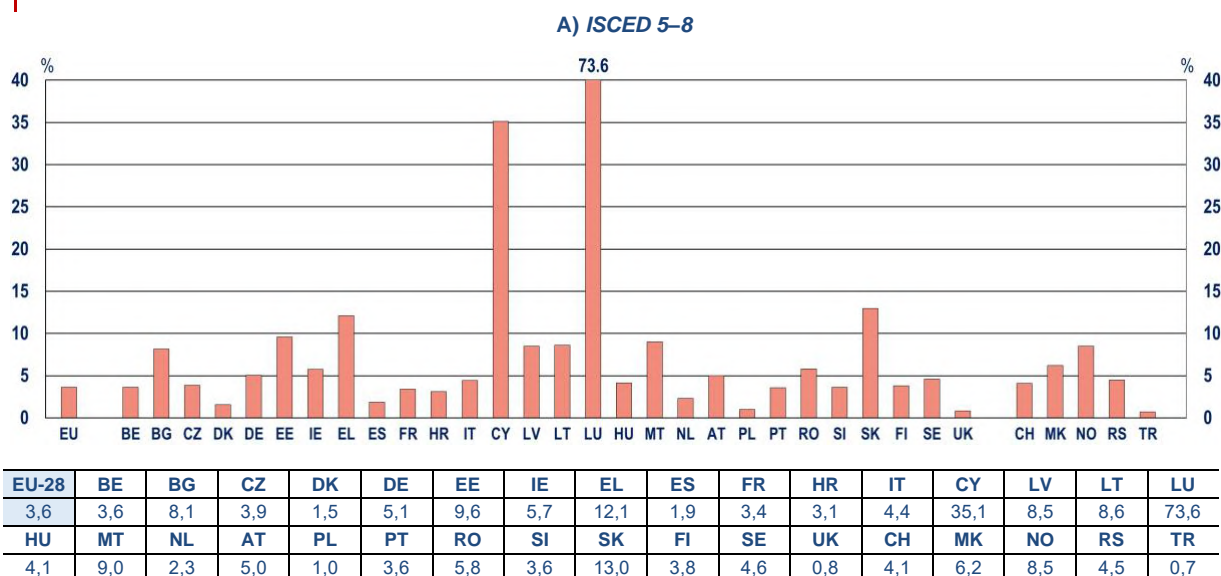
⁽⁹⁸⁾ Saskaņā ar Eurostat datiem 2017. gada datu apkopojumā iekļautās valstis izmanto šādas nosūtošās valsts definīcijas (skat. arī Flisi and Sánchez-Barrioluengo, 2018, 14. lpp.):

- valsts, kurā iegūta iepriekšējā izglītība, vai valsts, kurā saņemts dokuments par vidējās izglītības ieguvu: BE, DK, DE, EL, CY, LV, LT, LU, NL, AT, PL, PT, RO, FI, CH un NO;
- pastāvīgās uzturēšanās valsts, kas ir definēta kā pastāvīgā dzīvesvieta, proti, studenta māju vai pastāvīgās uzturēšanās adrese pirms kursa sākšanas: EE, IE, ES, FR, HR, SI un UK;
- valsts, kur students ir pilsonis: CZ, IT, HU, MT un SK. Attiecībā uz SE starptautiskie studenti ir definēti kā studenti, kam ir studenta uzturēšanās atļauja vai kas ir nerezidenti, vai ir pārcēlušies uz Zviedriju ne ilgāk kā sešus mēnešus pirms studiju sākšanas (24 mēnešus attiecībā uz ISCED 8);
- aplēses: BG.

Izejošās grāda mobilitātes īpatsvars, kas norādīts pēc nosūtošās valsts, ir aprēķināts, balstoties uz datiem, ko savākušas uzņemošās valstis. Informāciju par nosūtošajām valstīm ārpus Eiropas ir sniegusi ESAO. Dati no Amerikas Savienotajām Valstīm nav pieejami, tāpēc vismaz dažām valstīm ir uzrādīts mazāks grāda mobilitātes īpatsvars par patieso.

III.3. attēlā ir redzams Eiropas valstu izejošās mobilitātes īpatsvars saskaņā ar pieejamajiem datiem. III.3.A attēlā ir redzami apkopotie dati par visām *ISCED* augstākās izglītības pakāpēm (*ISCED* 5–8), savukārt III.3.B attēlā parādīts grāda mobilitātes absolventu īpatsvars atsevišķi pirmajā, otrajā un trešajā augstākās izglītības ciklā (*ISCED* 6, 7 un 8).

III.3. attēls. Izejošās grāda mobilitātes īpatsvars – mobilo augstākās izglītības absolventu proporcija no visiem nosūtošās valsts absolventiem, pēc nosūtošās valsts, 2017. g.

Avots: Eiropas Komisijas Kopīgā pētījumu centra aprēķini, pamatojoties uz Eurostat datiem (UOE, 2017)

Tiešsaistes datu kodi: Eurostat datu kopas [educ_uae_mobg02] par grāda mobilitātes absolventiem ES, EBTA, EEZ valstīs un

kandidātvalstīs; ESAO Starptautisko absolventu datu kopas par grāda mobilitātes absolventiem, kuri absolvējuši valstīs, kas ir ārpus Eiropas (Austrālijā, Brazīlijā, Kanādā, Čīlē, Kolumbijā, Izraēlā, Japānā, Korejā, Jaunzēlandē, Krievijā); *Eurostat* datu kopas [educ_uae_grad01] par absolventu kopskaitu.

Paskaidrojumi

Izejošās grāda mobilitātes īpatsvars valstī ir aprēķināts, attiecīgās valsts izejošās grāda mobilitātes absolventu skaitu *izdalot* ar šīs valsts izcelsmes absolventu kopskaitu.

Valsts izcelsmes absolventu skaits ir aprēķināts, no attiecīgās valsts absolventu kopskaita *atņemot* ienākošās mobilitātes absolventus no citām valstīm un *pieskaitot* izejošās mobilitātes absolventus, kas no konkrētās valsts ir devušies uz citām valstīm.

Izejošās mobilitātes īpatsvars ES ir aprēķināts pēc līdzīgām formulām: skaitītājā ir ES dalībvalstu izejošās grāda mobilitātes absolventu summa, bet saucējs tiek aprēķināts, no ES dalībvalstu absolventu kopskaita *atņemot* to ienākošās mobilitātes absolventu skaitu, kuri ES dalībvalstīs ireradušies no ārpuskopienas valstīm, un *pieskaitot* to izejošās mobilitātes absolventu skaitu, kuri no ES devušies uz trešajām valstīm.

Nav pieejami dati par Slovēnijas ienākošo grāda mobilitāti pēc nosūtošās valsts; nav pieejami dati par ienākošo grāda mobilitāti *ISCED* 5. pakāpē Beļģijā, *ISCED* 8. pakāpē Spānijā, *ISCED* 5. un 8. pakāpē Polijā. Tas nozīmē, ka citu valstu izejošā grāda mobilitāte, iespējams, ir lielāka. Nav informācijas par ES grāda mobilitātes absolventiem, kas absolvējuši Amerikas Savienotajās Valstīs, tāpēc vismaz dažām ES dalībvalstīm varētu būt uzrādīts mazāks īpatsvars par patieso.

Vidēji 28 ES dalībvalstīs izejošās grāda mobilitātes absolventu īpatsvars ir mazāks par izejošās kredītpunktu mobilitātes īpatsvaru: 2017. gadā ārzemēs grādu ieguva 3,6 % absolventu no ES dalībvalstīm. Tomēr grāda mobilitātes rādītāji dažādās Eiropas valstīs ievērojami atšķiras – pat vairāk nekā kredītpunktu mobilitātes gadījumā. Vislielākais izejošās grāda mobilitātes īpatsvars ir Luksemburgā – 73,6 %, savukārt vismazākais Turcijā – 0,7 %. Bez Luksemburgas ļoti liels izejošās grāda mobilitātes īpatsvars ir arī Kiprā (35,1 %), un 10 procentus tas pārsniedz Grieķijā (12,1 %) un Slovēnijā (gandrīz 13 %). Bez Turcijas grāda mobilitātes īpatsvars ir mazāks par 2 % arī Dānijā (1,6 %), Spānijā (1,9 %), Polijā (aptuveni 1 %) un Apvienotajā Karalistē (0,8 %).

Analizējot grāda mobilitātes īpatsvaru pēc *ISCED* pakāpes, atklājas, ka vidēji 28 ES dalībvalstīs un lielākajā daļā Eiropas valstu, jo augstāka ir izglītības pakāpe, jo lielāka ir absolventu izejošā grāda mobilitāte. 28 ES dalībvalstīs pirmajā ciklā ir 2,8 % grāda mobilitātes absolventu, otrajā ciklā – 5 % un trešajā ciklā – 10,5 %.

Grāda mobilitāte doktorantūras studijās ir izplatītākais grāda mobilitātes veids visās Eiropas valstīs, izņemot Luksemburgu un Norvēģiju. Trešajā ciklā izejošā grāda mobilitāte ir vislielākā trīs mazās augstākās izglītības sistēmās (Kiprā, Luksemburgā un Maltā), kur tā veido gandrīz 50 % vai vairāk, kā arī Īrijā, Grieķijā, Itālijā, Latvijā, Lietuvā un Ziemeļmaķedonijā, kur tā ir lielāka par 20 %. Spānijā un Apvienotajā Karalistē to absolventu īpatsvars, kuri doktora grādu ieguvuši ārvalstīs, ir mazāks par 5 %.

Pēc trešā cikla nākamais, kurā absolventi visbiežāk iegūst grādu ārzemēs, ir otrais cikls. Maģistra grāda vai tam līdzvērtīga grāda mobilitāte visizplatītākā ir starp absolventiem no Grieķijas, Kipras, Luksemburgas un Maltas, kur mobilitātes īpatsvars ir lielāks par 20 % (Luksemburgā – virs 80 %). Tomēr Bulgārijā, Francijā, Kiprā un Slovēnijā pirmajā ciklā grāda mobilitātes absolventu īpatsvars ir lielāks nekā otrajā ciklā. Mazākais izejošās grāda mobilitātes īpatsvars otrajā ciklā – zem 3 % – ir Dānijā, Polijā un Apvienotajā Karalistē.

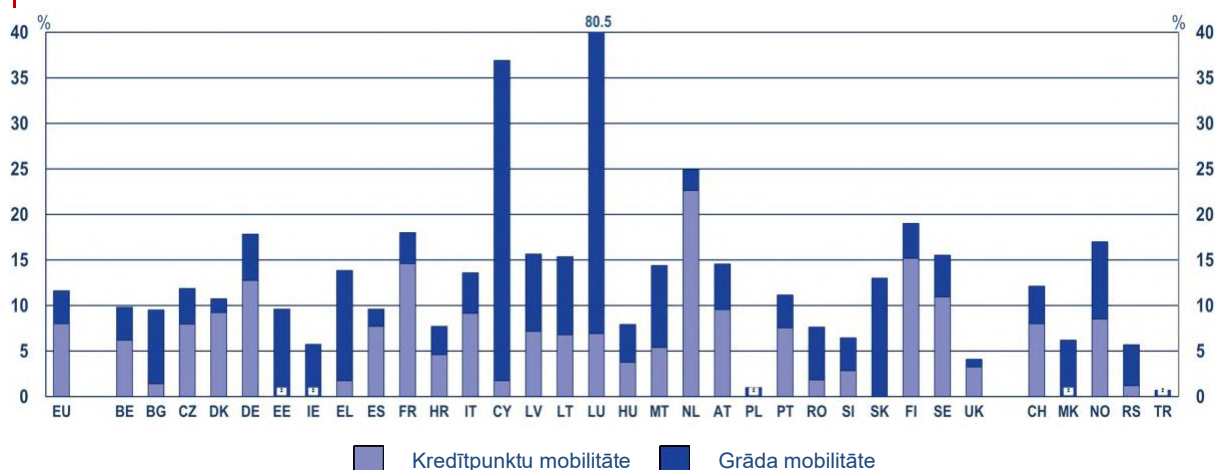
Pirmajā ciklā grāda mobilitātes īpatsvars parasti ir mazāks par 15 %, izņemot Kipru, kur pirmā cikla mobilitātes īpatsvars ir 48 %, un Luksemburgu, kur tas ir 74 %. Bez šīm valstīm grāda mobilitātes absolventu īpatsvars pirmajā ciklā 10 procentus pārsniedz tikai Slovēnijā. Bakalaura vai līdzvērtīga grāda iegūšana ārzemēs vismazāk izplatīta ir Nīderlandē, Polijā, Apvienotajā Karalistē un Turcijā, kur grāda mobilitātes īpatsvars ir mazāks par 1 %.

Mācību mobilitāte: kopējais izejošās mobilitātes īpatsvars

Kad ir atsevišķi aplūkots izejošās kredītpunktu mobilitātes un grāda mobilitātes īpatsvars, III.4. attēlā šī informācija ir apkopota, lai parādītu kopējo izejošās mobilitātes īpatsvaru augstākajā izglītībā. Šos datus var salīdzināt ar ES mācību mobilitātes kritēriju, paturot prātā pieejamo datu ierobežojumus (skat. iepriekš).

Kā redzams III.4. attēlā, 2017. gadā kritērijā noteikto mācību mobilitātes īpatsvaru 20 % sasniedza tikai trīs izglītības sistēmas – Kipra (36,9 %), Luksemburga (80,5 %) un Nīderlande (24,9 %) – un tam ļoti tuvu bija Somija (19 %). 28 ES dalībvalstu absolventu mācību mobilitātes vidējais īpatsvars ir 11,6 %. Kopumā vismazākais mācību mobilitātes īpatsvars ir Apvienotajā Karalistē, kur tas nesasniedz 5 %.

III.4. attēls. Kopējā mobilitāte – absolventu izejošā kredītpunktu un grāda mobilitāte, ISCED 5–8, pēc nosūtošās valsts, 2017. g.

	EU-28	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU
Kopā	11,6	9,8	9,5	11,9	10,8	17,8	:	:	13,9	9,6	18,0	7,7	13,6	36,9	15,7	15,4	80,5
	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	CH	MK	NO	RS	TR
Kopā	7,9	14,4	24,9	14,5	:	11,1	7,6	6,5	13,0	19,0	15,5	4,1	12,1	:	17,0	5,7	:

Avots: Eiropas Komisijas Kopīgā pētījumu centra aprēķini, pamatojoties uz Eurostat datiem (UOE, 2017)

Tiešsaistes datu kodi: Eurostat datu kopa [educ_uae_mobc01] par kredītpunktu mobilitātes absolventiem un [educ_uae_mobg02] par grāda mobilitātes absolventiem ES, EBTA, EEZ valstīs un kandidātvalstīs; ESAO Starptautisko absolventu datu kopas par grāda mobilitātes absolventiem, kuri absolvējuši valstīs, kas ir ārpus Eiropas (Austrālijā, Brazīlijā, Kanādā, Čīlē, Kolumbijā, Izraēlā, Japānā, Korejā, Jaunzēlandē, Krievijā); Eurostat datu kopa [educ_uae_grad01] par absolventu kopskaitu.

Paskaidrojumi

Kopējais izejošās mobilitātes īpatsvars valstī ir aprēķināts, pie attiecīgās valsts izejošās grāda mobilitātes absolventu skaita *pieskaitot* attiecīgās valsts izejošās kredītpunktu mobilitātes absolventu skaitu (to, kuri nav grāda mobilitātes absolventi) un summu *izdalot* ar šīs valsts izcelsmes absolventu kopskaitu.

Valsts izcelsmes absolventu skaits ir aprēķināts, no attiecīgās valsts absolventu kopskaita *atņemot* ienākošās mobilitātes absolventu no citām valstīm un *pieskaitot* izejošās mobilitātes absolventus, kas no konkrētās valsts ir devuši uz citām valstīm.

Izejošās mobilitātes īpatsvars ES ir aprēķināts pēc līdzīgām formulām: skaitītājā ir ES dalībvalstu izejošās grāda un/vai kredītpunktu mobilitātes absolventu summa, bet saucējs tiek aprēķināts, no ES dalībvalstu absolventu kopskaita *atņemot* to ienākošās mobilitātes absolventu skaitu, kuri ES dalībvalstīs ieradušies no ārpuskopienas valstīm, un *pieskaitot* to izejošās mobilitātes absolventu skaitu, kuri no ES devuši uz trešajām valstīm.

Nav pieejami dati par Slovēnijas ienākošo grāda mobilitāti pēc nosūtošās valsts; nav pieejami dati par ienākošo grāda mobilitāti ISCED 5. pakāpē Beļģijā, ISCED 8. pakāpē Spānijā, ISCED 5. un 8. pakāpē Polijā. Tas nozīmē, ka citu valstu izejošā grāda mobilitāte, iespējams, ir lielāka. Nav informācijas par ES grāda mobilitātes absolventiem, kas absolvējuši Amerikas Savienotajās Valstīs, tāpēc vismaz dažām ES dalībvalstīm varētu būt uzrādīts mazāks īpatsvars par patieso.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Igaunija, Īrija un Polija. Informācija par izejošo kredītpunktu mobilitāti (līdz 2018. gada beigām) nav pieejama, tāpēc kopējo izejošās mācību mobilitātes īpatsvaru nevar aprēķināt.

Čehija, Horvātija, Itālija, Ungārija un Slovēnija. Trūkst datu par kredītpunktu mobilitātes absolventiem, kuri nav grāda mobilitātes absolventi; izmantots kredītpunktu mobilitātes absolventu kopskaits.

Vācija un Austrija. *ISCED* 5. pakāpes profesionālajām programmām labi izstrādātas kredītpunktu pārnese sistēmas nav.

III.4. attēls ļauj arī salīdzināt kredītpunktu un grāda mobilitātes relatīvo īpatsvaru no visas mācību mobilitātes tajās Eiropas valstīs, par kurām ir pieejami dati. 28 ES dalībvalstīs kredītpunktu mobilitāte vidēji ir daudz izplatītāka nekā grāda mobilitāte, īpaši, ja patur prātā to, ka šajos datos nav ietverti tie kredītpunktu mobilitātes absolventi, kas noteiktā *ISCED* pakāpē ir bijuši arī grāda mobilitātes absolventi ⁽⁹⁹⁾. Šis modelis ir raksturīgs lielākajai daļai to valstu, par kurām ir pieejami dati. Īpaši liels kredītpunktu mobilitātes relatīvais īpatsvars ir Dānijā, Francijā un Nīderlandē.

Turpretim 12 valstīs grāda mobilitātes absolventu īpatsvars ir lielāks nekā kredītpunktu mobilitātes absolventu īpatsvars. Grāda mobilitāte ir dominējošais mācību mobilitātes veids Bulgārijā, Grieķijā, Kiprā, Luksemburgā, Rumānijā, Slovākijā un Serbijā, kur vairāk nekā trīs ceturtdaļas mobilitātes absolventu ir devušies iegūt grādu ārzemēs.

⁽⁹⁹⁾ Lai izvairītos no dubultas uzskaites, tie absolventi, kas ir bijuši gan kredītpunktu, gan grāda mobilitātē (divkārtā mobilitātē), ir pieskaitīti tikai pie grāda mobilitātes absolventiem. Tādā veidā par kredītpunktu mobilitāti nav ietverti tie kredītpunktu mobilitātes absolventi, kas ir arī grāda mobilitātes absolventi. (*Flisi and Sánchez-Barrioluengo, 2018, 15. lpp.*)

IZGLĪTĪBAS, AUDIOVIZUĀLĀS JOMAS UN KULTŪRAS IZPILDAĢENTŪRA

Izglītības un jaunatnes politikas analīzes nodaļa

Avenue du Bourget 1 (J-70 – Unit A7)

B-1049 Brussels

(<http://ec.europa.eu/eurydice>)

Autori

Anna Horváth (koordinatore), Daniela Kocanova, Anita Krémó

Maketētājs un datorgrafīķis

Patrice Brel

Vāka autore

Virginia Giovannelli

Izdevuma sagatavošanas koordinatore

Gisèle De LeI

EURYDICE NACIONĀLĀS NODAĻAS

ALBĀNIJA

Eurydice nodaļa
Eiropas integrācijas un projektu departaments
Izglītības un sporta ministrija
Rruga e Durrësit, Nr. 23
1001 Tiranë
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Dhimiter Bako*

AUSTRIJA

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und
Forschung
Abt. Bildungsentwicklung und – monitoring
Minoritenplatz 5
1010 Wien
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

BEĻĢIJA

Unité Eurydice de la Communauté française
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/008
1080 Bruxelles
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

Eurydice Vlaanderen
Departement Onderwijs en Vorming/
Afdeling Strategische Beleidsondersteuning
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Magalie Soenen* un *Sanne Noël*

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft
Fachbereich Ausbildung und Unterrichtsorganisation
Gospertstraße 1
4700 Eupen
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Catherine Reinertz* un
Clara Jacquemart

BOSNIJA UN HERCEGOVINA

Civillietu ministrija
Izglītības sektors
Trg BiH 3
71000 Sarajevo
Izdevuma veidošanā piedalījās: 10 kantoni Bosnijas un
Hercegovinas Federācijā un Brčko apgabala izglītības
nodaļas sadarbībā ar Serbu Republikas Izglītības
ministrijas ekspertiem

BULGĀRIJA

Eurydice nodaļa
Cilvēkresursu attīstības centrs
Izglītības izpētes un plānošanas nodaļa
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Ivana Radonova*

HORVĀTIJA

Mobilitātes un ES programmu aģentūra
Frankopanska 26
10000 Zagreb
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

KIPRA

Eurydice nodaļa
Izglītības un kultūras ministrija
Kimonos and Thoukydidou
1434 Nicosia
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Christiana Haperi*;
eksperte: *Charoulla Mina*, izglītības darbiniece (Augstākās
izglītības departaments, Izglītības, kultūras, sporta un
jaunatnes ministrija)

ČEHIJA

Eurydice nodaļa
Starptautiskās izglītības sadarbības centrs
Dům zahraniční spolupráce
Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Simona Pikálová* un
Helena Pavlíková; pieaicinātā neatkarīgā eksperte: *Věra Šťastná* (Kārļa universitāte)

DĀNIJA

Eurydice nodaļa
Augstākās izglītības un zinātnes ministrija
Dānijas Zinātnes un augstākās izglītības aģentūra
Bredgade 43
1260 København K
Izdevuma veidošanā piedalījās: Augstākās izglītības un
zinātnes ministrija un Izglītības ministrija

IGAUNIJA

Eurydice nodaļa
Analītiskais departaments
Izglītības un pētniecības ministrija
Munga 18
50088 Tartu
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Inga Kukk* (koordinatore);
eksperti: *Allan Padar* un *Mari Tikerpuu* (Izglītības un
pētniecības ministrija)

SOMIJA

Eurydice nodaļa
Somijas Nacionālā izglītības aģentūra
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Irma Garama* un *Paula Paronen*

FRANCIJA

Unité française d'Eurydic
Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse
(MENJ)
Ministère de l'Enseignement supérieur, de la Recherche et
de l'Innovation (MESRI)
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance (DEPP)
Mission aux relations européennes et internationales
(MIREI)
61–65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Hélène Lagier* un *Isaure Lefevre* (MESRI), *Anne Gaudry-Lachet* (*Eurydice* nodaļa Francijā)

VĀCIJA

*Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt e. V. (DLR)
Heinrich-Konen Str. 1
53227 Bonn*

Izdevuma veidošanā piedalījās: *Dr. Frank Petrikowski* (Vācijas Federālā izglītības un pētniecības ministrija); *Jan Engemann* (Vācijas Federālā izglītības un pētniecības ministrija) un *Elisabeth Bär* (*Eurydice* nacionālā nodaļa – *Bund DLR*, Projektu vadības aģentūra)

*Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der Kultusministerkonferenz
Taubenstraße 10
10117 Berlin*

Izdevuma veidošanā piedalījās: *Thomas Eckhardt*

GRIEĶIJA

Eurydice nodaļa
Eiropas un starptautisko lietu direktorāts
Izglītības, pētniecības un reliģisko lietu ministrija
37 *Andrea Papandreou Str.* (Office 2172)
15180 *Maroussi (Attiki)*

Izdevuma veidošanā piedalījās: *Ioanna Pouligianni*, *Vasileios Karavitis* un *Ismini Christofareizi* (eksperti)

UNGĀRIJA

Eurydice nodaļa
Izglītības pārvalde
19–21 *Maros Str.*
1122 *Budapest*
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Beatrix Borza* (vecākā padomniece, Inovāciju un tehnoloģiju ministrija)

ISLANDE

Eurydice nodaļa
Izglītības direktorāts
Víkurbær 3
203 *Kópavogur*
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Hulda Skogland*

ĪRIJA

Eurydice nodaļa
Izglītības un prasmju departaments
Starptautiskās sadarbības nodaļa
Marlborough Street
Dublin 1 – DO1 RC96
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

ITĀLIJA

*Unità italiana di Eurydice
Istituto Nazionale di Documentazione, Innovazione e Ricerca Educativa (INDIRE)
Agenzia Erasmus+
Via C. Lombroso 6/15
50134 Firenze*
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Erica Cimò*; eksperti: *Dott.ssa Paola Castellucci* (*Direzione generale per lo studente, lo sviluppo e l'internazionalizzazione della formazione superiore, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*); *Prof. Federico Cinquepalmi* (*Dirigente, Direzione generale per lo studente, lo sviluppo e l'internazionalizzazione della formazione superiore, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*); *Dott.ssa Marzia Foroni* (*Direzione generale per la programmazione, il coordinamento e il finanziamento delle istituzioni della formazione superiore - Ufficio II, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*); *Dott.ssa Claudia Pizzella* (*Direzione generale per i contratti, gli acquisti e per i sistemi informativi e la statistica - Ufficio VI, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*)

Prof.ssa Diana Saccardo (*Ispettore, Direzione Generale per gli Ordinamenti Scolastici e la valutazione del sistema nazionale di istruzione, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*)

LATVIJA

Eurydice nodaļa
Valsts izglītības attīstības aģentūra
Valņu iela 1 (5. stāvs)
LV-1050 Rīga
Izdevuma veidošanā piedalījās: Daiga Ivsiņa

LIHTENŠTEINA

*Informationsstelle Eurydice
Schulamt des Fürstentums Liechtenstein
Austrasse 79
Postfach 684
9490 Vaduz*
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

LIETUVA

Eurydice nodaļa
Lietuvos Republikas Nacionālā skolu vērtēšanas aģentūra
Geležinio Vilko Street 12
03163 *Vilnius*
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Gražina Kaklauskienė* (neatkarīgā eksperte)

LUKSEMBURGA

*Unité nationale d'Eurydice
ANEFORÉ ASBL
eduPôle Walferdange
Bâtiment 03 – étage 01
Route de Diekirch
7220 Walferdange*
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Isabelle Reinhardt (MESR)*, *Claude Sevenig (MENJE)*, *Flore Schank (MENJE)*, *Annick Hoffann (MENJE)* un *Patrick Hiertes (MENJE)*

MALTA

Eurydice nacionālā nodaļa
Pētniecības, mūžizglītības un nodarbinātības direktorāts
Izglītības un nodarbinātības ministrija
*Great Siege Road
Floriana VLT 2000*
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Stephen Bezzina* un *Desiree Scicluna Bugeja*

MELNKALNE

Eurydice nodaļa
*Vaka Djurovica bb
81000 Podgorica*
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Lidija Vukcevic* un *Biljana Misovic*

NĪDERLANDE

*Eurydice Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Internationaal Beleid
Rijnstraat 50
2500 BJ Den Haag*
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

ZIEMEĻMAĶEDONIJA

Eiropas izglītības programmu un mobilitātes valsts aģentūra
Boulevard Kuzman Josifovski Pitu, No. 17
1000 *Skopje*
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

NORVĒGIJA

Eurydice nodaļa
Izglītības un pētniecības ministrija
Kirkegata 18
P.O. Box 8119 Dep.
0032 Oslo
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

POLIJA

Eurydice nodaļa
Izglītības sistēmas attīstības fonds
Aleje Jerolimskie 142A
02-305 Warszawa
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Magdalena Górowska-Fells*
sadarbībā ar Zinātnes un augstākās izglītības ministriju;
valsts eksperts: *Dr. Mariusz Luterek* (Varšavas universitāte)

PORTUGĀLE

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação e Ciência
Direção-Geral de Estatísticas da Educação
Av. 24 de Julho, 134
1399-054 Lisboa
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

RUMĀNIJA

Eurydice nodaļa
Kopienīgu programmu valsts aģentūra izglītības un
profesionālās apmācības jomā
Universitatea Politehnică București
Biblioteca Centrală
Splaiul Independenței, nr. 313
Sector 6
060042 București
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Veronica – Gabriela Chirea*
sadarbībā ar ekspertēm *Cristina Ghițulică Ion Ciucă*
(Rumānijas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas
aģentūra) un *Mădălina Matei* (Nacionālās izglītības
ministrija)

SERBIJA

Eurydice nodaļa
Fonds „Tempus”
Ruze Jovanovic 27a
11000 Belgrade
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

SLOVĀKIJA

Eurydice nodaļa
Slovākijas Starptautiskās sadarbības akadēmiskā
asociācija
Krížkova 9
811 04 Bratislava
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Dagmar Sidorjakova*
sadarbībā ar SR Izglītības, zinātnes, pētniecības un sporta
ministrijas ekspertiem

SLOVĒNIJA

Eurydice nodaļa
Izglītības, zinātnes un sporta ministrija
Izglītības attīstības birojs
Masarykova 16
1000 Ljubljana
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Tanja Taštanoska*;
eksperti: *Duša Marjetič, Andrej Kotnik* un *Alenka Lisec*
(Izglītības, zinātnes un sporta ministrija)

SPĀNIJA

Eurydice España-REDIE
Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa (CNIIE)
Ministerio de Educación y Formación Profesional
c/ Torrelaguna, 58
28027 Madrid
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Adriana Gamazo García, Berta*
González Álvarez, Ana Prados Gómez un *Elena Vázquez Aguilar*
(*Eurydice* España-REDIE); *Rosario Lázaro Marín* (Unidad de Promoción
y Orientación Profesional del Departamento de Educación, Cultura y
Deporte del Gobierno de Aragón); *Rubén Fernández Alonso* (Servicio de
Evaluación Educativa de la Consejería de Educación del Principado de
Asturias); *Rubén Daniel Gallo Acosta* un *Ana Judith Gutiérrez Negrín*
(Viceconsejería de Educación y Universidades de la Consejería de
Educación y Universidades del Gobierno de Canarias); *Cristina Gredilla*
Cardero un *Blanca Ares González* (DD.GG. de Formación Profesional y
de Universidades e Investigación de la Consejería de Educación de la
Junta de Castilla y León); *María José Fernández Maquieira* (Dirección
Provincial de Ceuta del Ministerio de Educación y Formación
Profesional); *Ruth Lucio González, Lorenzo Escudero Araujo* un *Nicolás*
Gallego Soto (D.G. de Política Universitaria de la Consejería de
Economía, Ciencia y Agenda Digital y D.G. de Formación Profesional y
Formación para el Empleo de la Consejería de Educación y Empleo de
la Junta de Extremadura); *Juan García Iborra* (Consejería de Educación
y Cultura de la Región de Murcia); *Jaime Valdeolmillos* un *Carlos*
Pequeño (Servicios de Formación Profesional y de Universidades del
Departamento de Educación del Gobierno de la Comunidad Foral de
Navarra); *Begoña Aguirre* un *Clea Galián* (Centro de Desarrollo
Profesional Docente de la Consejería de Educación, Formación y
Empleo de La Rioja)

ZVIEDRIJA

Eurydice nodaļa
Universitets- och högskolerådet/
The Swedish Council for Higher Education
Box 450 93
104 30 Stockholm
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

ŠVEICE

Eurydice nodaļa
Šveices kantonu izglītības ministru apvienība (EDK)
Speichergasse 6
3001 Bern
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Alexander Gerlings*

TURCIJA

Eurydice nodaļa
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Osman Yıldırım Uğur*;
eksperts: profesors *Dr. Cem Balcıkanlı*

APVIENOTĀ KARALISTE

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough, Berkshire, SL1 2DQ
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Sigrid Boyd* un *Hilary*
Grayson
Eurydice Unit Scotland
Learning Directorate
Scottish Government
2-C North
Victoria Quay
Edinburgh EH6 6QQ
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Alina Dragos* un *Elaine*
Kelley (*Eurydice* nodaļa); *Janet Sneddon* un *Michael*
Watney (Skotijas valdība); *Rowena Pelik* (Augstākās
izglītības kvalitātes nodrošināšanas aģentūra)

Eurydice tīkla uzdevums ir izprast un izskaidrot Eiropas dažādo izglītības sistēmu organizāciju un darbību. Tīkls piedāvā valstu izglītības sistēmu aprakstus, salīdzinošus apskatus par konkrētām izglītības tēmām, izglītības rādītājus un statistikas datus. Visas *Eurydice* publikācijas bez maksas ir pieejamas *Eurydice* tīmekļa vietnē vai drukātā veidā pēc pieprasījuma. *Eurydice* darba mērķis ir veicināt izpratni, sadarbību, uzticēšanos un mobilitāti Eiropas un plašākā starptautiskā mērogā. Tīklu veido Eiropas valstu nacionālās nodaļas, un to koordinē ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra.

Vairāk informācijas par *Eurydice* skatīt vietnē <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>.

